

Biebrzański
Park Narodowy

Kronika Biebrzańskiego Parku Narodowego 2017 r.

Kronika Biebrzańskiego Parku Narodowego 2017 r.

Praca zbiorowa na podstawie materiałów opracowanych
przez pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Redakcja – Ewa Wiatr, Dział Edukacji i Udostępniania BbPN
Recenzja – Andrzej Grygoruk, Dyrektor BbPN

Opracowanie graficzne, projekt i skład – Adam Kierzkowski
Zdjęcia: Archiwum BbPN, Zdjęcie okładka: Artur Wiatr

Wydawca: Biebrzański Park Narodowy
Osowiec-Twierdza 2018
www.biebrza.org.pl

ISBN 978-83-60774-23-6

Spis treści

nr	Tytuł rozdziału	autor	str.
1.	Wprowadzenie, stan prawny, informacje ogólne	Adam Szarnecki	7
1.1.	Podział administracyjny	Adam Szarnecki	8
1.2.	Obszary objęte ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową	Michał Fabiszewski	8
1.3.	Plany ochrony / Zadania ochronne	Helena Bartoszek	9
1.4.	Konwencje międzynarodowe i współpraca międzynarodowa	Archiwum BbPN	9
1.4.1.	Konwencja Ramsar	Archiwum BbPN, Ewa Wiatr	9
1.4.2.	Europarc Federation	Archiwum BbPN, Ewa Wiatr	9
1.4.3.	Natura 2000		10
1.4.3.1.	Obszar Natura 2000 PLB 200006 Ostoja Biebrzańska	Piotr Marczakiewicz	10
1.4.3.2.	Obszar Natura 2000 PLH 200008 Dolina Biebrzy	Helena Bartoszek	11
2.	Ochrona przyrody Parku		13
2.1.	Ochrona ekosystemów leśnych	Robert Acewicz	13
2.1.1.	Ochrona czynna ekosystemów leśnych	Robert Acewicz	14
2.1.2.	Pozyskanie drewna	Robert Acewicz	18
2.1.3.	Nadzór nad lasami prywatnymi	Robert Acewicz	20
2.2.	Ochrona ekosystemów nieleśnych	Anna Piekarska	20
2.2.1.	Dzierżawy na okres jednego roku	Marlena Bogdan	21
2.2.2.	Dzierżawy wieloletnie w roku 2017	Natalia Krajewska	25
2.3.	Ochrona gatunkowa zwierząt		26
2.3.1.	Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt	Agnieszka Tylkowska	26
2.3.2.	Zwierzęta łowne – ochrona, odszkodowania i odstrzały redukcyjne	Bogusław Zieliński, Teresa Kamińska	27
2.4.	Ochrona gatunkowa roślin	Magdalena Marczakiewicz	29
2.5.	Ochrona walorów krajobrazowych	Monika Jaszczyk	30
2.5.1.	Uzgodnienia inwestycji	Monika Jaszczyk	30

2.5.2.	Uzgodnienia i opiniowanie planów zagospodarowania przestrzennego	Marlena Bogdan	32
2.5.3.	Działania w otulinie i nadzór nad obszarami Natura 2000. Opiniowanie i interwencje	Magdalena Olkowska	32
2.5.4.	Opiniowanie dok. legislacyjnych pod kątem wpływu na zasoby przyrodnicze BbPN	Magdalena Olkowska	33
2.5.5.	Usuwanie drzew i krzewów	Magdalena Olkowska	33
2.5.6.	Eliminowanie gatunków inwazyjnych roślin	Marlena Bogdan	34
2.6.	Monitoring przyrodniczy		34
2.6.1.	Monitoring ornitologiczny	Krzysztof Henel, Łukasz Krajewski, Piotr Marczakiewicz	34
2.6.2.	Monitoring teriologiczny	Krzysztof Bach, Krzysztof Frąckiel	43
2.6.3.	Monitoring płazów i gadów. Czynna ochrona płazów	Krzysztof Bach	44
2.6.4.	Monitoring ichtiofauny, minogów i raków. Monitoring presji wędkarskiej	Krzysztof Bach	45
2.6.5.	Monitoring malakologiczny	Karolina Tarka	46
2.6.6.	Monitoring entomofauny	Krzysztof Frąckiel	48
2.6.7.	Monitoring flory	Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz	49
2.6.8.	Monitoring siedlisk	Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz	55
2.6.9.	Monitoring ekosystemów wodnych	Karolina Tarka	57
2.6.9.1.	Fizykochemia	Karolina Tarka	57
2.6.9.2.	Biologia wód	Karolina Tarka	60
2.6.9.3.	Monitoring rzadkich glonów	Karolina Tarka	61
2.6.9.4.	Inwentaryzacja makrofitów	Agnieszka Henel, Karolina Tarka	61
2.7.	Hydrologia	Joanna Zawadzka	62
2.7.1.	Monitoring wód powierzchniowych	Joanna Zawadzka	62
2.7.2.	Monitoring wód podziemnych	Joanna Zawadzka	66
2.8.	Klimat. Opady	Joanna Zawadzka	80
3.	System informacji przestrzennej - System GIS BbPN	Michał Fabiszewski	81
4.	Projekty		82
4.1.	Projekt LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski”	Łukasz Krajewski	82
4.2.	Projekt LIFE 11 NAT/PL/422 “Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”	Anna Bojsza, Justyna Pińkowska	83
4.3.	Projekt 337/2015/Wn-10/OP-re/D “Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia Tetrao tetrix w Biebrzańskim Parku Narodowym”	Krzysztof Henel Sylwia Gadomska	90
4.4.	Projekt LIFE13 NAT/PL/000050 “Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”	Adam Bernatowicz	92
4.5.	Projekt „Inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju Polski Wschodniej – budowa woliery oblotowej dla ptaków szponiastych” - NFOŚiGW we współpracy z Fundacją Dziedzictwo Przyrodnicze	Agnieszka Tylkowska	99
4.6.	Projekt Fundusz Leśny: “Modernizacja i doposażenie ośrodka rehabilitacji zwierząt w Biebrzańskim Parku Narodowym etap II” - NFOŚiGW	Agnieszka Tylkowska	99
4.7.	Projekt “Modernizacja i doposażenie ośrodka hodowli zachowawczej konika polskiego w Biebrzańskim Parku Narodowym” - NFOŚiGW	Agnieszka Tylkowska	99
5.	Udostępnianie Parku		100

5.1.	Zarządzenia w zakresie udostępniania Parku	Zdzisław Muczyński	100
5.2.	Infrastruktura turystyczna	Zdzisław Muczyński	101
5.3.	Analiza ruchu turystycznego	Zdzisław Muczyński, Grzegorz Wroceński	113
5.4.	Obsługa ruchu turystycznego	Zdzisław Muczyński	116
5.5.	Fotografowanie i filmowanie w celach zarobkowych i promocyjnych	Zdzisław Muczyński	116
5.6.	Wydarzenia turystyczne	Zdzisław Muczyński	117
5.7.	Udostępnianie wód BbPN do amatorskiego połowu ryb	Zdzisław Muczyński	117
5.8.	Udostępnianie wód BbPN do celów turystycznych	Zdzisław Muczyński	119
6.	Działalność edukacyjna	Ewa Wiatr	122
7.	Szkolenia wewnętrzne prowadzone przez pracowników Parku	Krzysztof Bach	130
8.	Badania naukowe	Karolina Tarka	130
9.	Przyrodnicza bibliografia Kotliny Biebrzańskiej	Helena Bartoszek	133
10.	Ochrona przeciwpożarowa	Bogusław Zieliński	133
11.	Straż Parku – ochrona przed szkodnictwem, działania prewencyjne i inne	Kazimierz Kalinowski	135
12.	Finanse	Halina Kardasz	138
13.	Inwestycje i remonty	Tomasz Powałko	144
14.	Analiza stanu BHP	Agnieszka Waszkuć, Ewelina Lingo	144
15.	Ochrona mienia	Magdalena Chudek	145
16.	Zamówienia publiczne	Grzegorz Polkowski	145
17.	Przetargi na dzierżawę nieruchomości	Magdalena Chudek	145
18.	Rada naukowa	Helena Bartoszek	146
19.	Podstawy prawne działania BbPN. Struktura i zatrudnienie pracowników	Bogusława Siłakowska, Daria Rydzewska	146
20.	Wolontariat, staże oraz praktyki studenckie	Magdalena Chudek, Daria Rydzewska	151
21.	Szkolenia, warsztaty, konferencje, kursy	Daria Rydzewska	151
22.	Ochrona danych osobowych. Ochrona informacji niejawnych.	Bogusława Siłakowska	153
23.	Strony: Internet, Intranet	Bogusława Siłakowska	153
24.	Kontrola zarządcza	Iwona Wroceńska	155

1. Wprowadzenie, stan prawny, informacje ogólne

Adam Szarnecki, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Powierzchnia Biebrzańskiego Parku Narodowego wynosi 59 223 ha, z czego grunty będące we władaniu państwowej osoby prawnej – Biebrzańskiego Parku Narodowego stanowią ok. 59,6 % i mają powierzchnię ok. 35 295 ha.

Tabela 1. Struktura własności gruntów w BbPN wg kategorii użytkowania (stan na 31.12.2017 r.)

Kategoria użytkowania	Własność Skarbu Państwa			Inna własność		OGÓŁEM
	w zarządzie Parku	w innym zarządzie*	RAZEM	prywatna	pozostała	
Powierzchnia ogółem	35294,74	186,21	35480,95	21751,24	1990,81	59223,00
Grunty leśne	14198,15		14198,15	1805,19	114,66	16118,00
w tym niezalesione	3,73		3,73			3,73
Grunty rolne ogółem	3055,90		3055,90	11960,44	936,66	15953,00
w tym do zalesienia			0,00			0,00
Grunty orne	67,85		67,85	304,20	16,95	389,00
Łąki i pastwiska razem	2918,20		2918,20	11567,09	919,71	15405,00
Rowy	69,85		69,85	89,15		159,00
Wody	875,37	40,37	915,74	2,43	23,83	942,00
Grunty zadrzewione i zakrzewione	253,88		253,88	515,54	20,58	790,00
Nieużytki	16903,01		16903,01	7467,64	590,35	24961,00
Tereny pozostałe	8,43	145,84	154,27		304,73	459,00

* PKP, Zarządy Dróg, Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urzędzeń Wodnych

Oprócz gruntów zlokalizowanych w granicach Parku, Biebrzański Park Narodowy dysponuje również gruntami zlokalizowanymi poza jego granicami.

Tabela 2. Wykaz powierzchni gruntów administrowanych przez BbPN poza granicami Parku wg kategorii użytkowania.

Kategoria użytkowania	Pow. w ha
Nieużytki	443,36
Grunty rolne ogółem	165,50
w tym użytki zielone	151,44
w tym użytki orne	14,06
Grunty leśne	171,4
Grunty zadrzewione i zakrzewione	41,97
Wody	5,08
Tereny pozostałe	2,42
Powierzchnia ogółem	829,73

W celu ochrony cennych i zagrożonych siedlisk i gatunków Biebrzański Park Narodowy prowadzi wykup gruntów na potrzeby realizacji zadań ochronnych i realizowanych projektów.

W roku 2017 Park zakupił:

- 132,81 ha gruntów w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”,
 - 16,33 ha gruntów w ramach projektu „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy – Etap II”.
 - 130,85 ha gruntów w ramach przysługującego parkowi wykonania prawa pierwokupu,
 - 12,97 ha gruntów ze środków własnych,
 - 23,55 ha gruntów otrzymaliśmy w ramach darowizn,
 - jedną nieruchomość o powierzchni 3,34 ha przejęliśmy w trybie administracyjnym.
- Łącznie w roku 2017 r. Park zakupił 319,85 ha gruntów z czego 256,63 ha w granicach BbPN.

1.1. Podział administracyjny

Adam Szarnecki,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Biebrzański Park Narodowy położony jest w województwie podlaskim na terenie pięciu powiatów i czterech gmin. Wokół Parku została utworzona otulina, która znajduje się na obszarze siedmiu powiatów i siedemnastu gmin.

Tabela 3. Powierzchnia BbPN w rozbiciu na powiaty i gminy.

Nazwa powiatu/gminy	Powierzchnia BbPN [ha]
Powiat augustowski	7596
Gm. Bargłów Kościelny	281
Gm. Lipsk	1756
Gm. Sztabin	5559
Powiat Białostocki	-
Gm. Tykocin	-
Powiat grajewski	6615
Gm. Grajewo	972
Gm. Radziłów	4177
Gm. Rajgród	1466
Powiat łomżyński	351
Gm. Jedwabne	326
Gm. Wizna	25
Powiat moniecki	39515
Gm. Goniądz	21787
Gm. Jaświły	1189
Gm. Mońki	-
Gm. Trzcianne	16539
Powiat sokółski	5146
Gm. Dąbrowa Białostocka	1843
Gm. Nowy Dwór	171
Gm. Suchowola	3132
Powiat zambrowski	-
Gm. Rutki	-
Suma	59223

Tabela 4. Powierzchnia BbPN w rozbiciu na obręby i obwody ochronne.

Obręby i obwody ochronne	Powierzchnia w ha
Obwód ochronny Basenu Górnego	5263
Obręb ochronny Basenu Środkowego Północ	12331
Obręb ochronny Basenu Środkowego Południe	17396
Obręb ochronny Basenu Dolnego	24233
Suma	59223

1.2. Obszary objęte ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową

Michał Fabiszewski,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

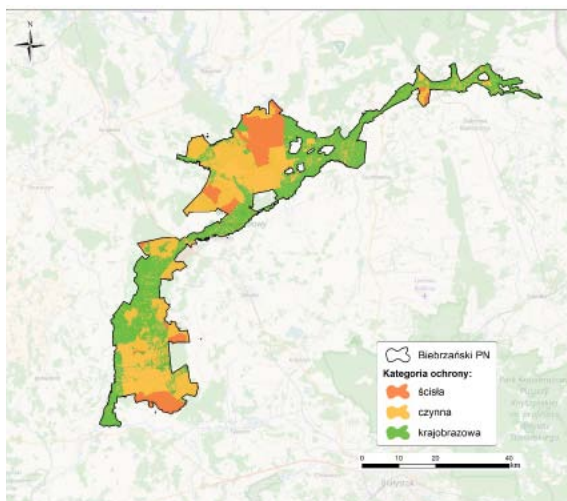
Obszar Biebrzańskiego Parku Narodowego podzielony jest na trzy kategorie ochronne: ścisłą, czynną i krajobrazową. Lokalizację i powierzchnie tych obszarów określa Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2015-17.

Ochrona ścisła charakteryzuje się całkowitym i trwałym zaniechaniem bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych. W Parku ochronę ścisłą stanowią grunty o powierzchni 7 494 ha pozostające we władaniu BbPN.

Ochroną czynną objęte są grunty pozostające we władaniu BbPN o powierzchni 26 145 ha, na których w razie potrzeby prowadzi się zabiegi ochronne w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemu i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt i grzybów.

Pozostałe grunty BbPN oraz grunty innej własności, w tym prywatne, objęte są ochroną krajobrazową, na których dba się o zachowanie cech charakterystycznych krajobrazu doliny Biebrzy. W BbPN tą ochroną objęty jest obszar o powierzchni 25 584 ha.

Ryc. 2. Kategorie ochrony w BbPN wg Zarządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego.

1.3. Plany ochrony / Zadania ochronne

Helena Bartoszek, Gł. specj. ds. ochrony przyrody

W roku 2017 Biebrzański Park Narodowy nie posiadał planu ochrony Parku. Zadania ochronne realizowane były w oparciu o Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2015-2017 oraz Zarządzeniem Ministra Środowiska z dnia 19 października 2015 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego.

1.4. Konwencje międzynarodowe i współpraca międzynarodowa

1.4.1. Konwencja Ramsar

Archiwum BbPN, Ewa Wiatr,
Dział Edukacji i Udostępniania

Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe zwłaszcza, jako środowisko życiowe ptactwa wodnego zwana Konwencją Ramsarską, podpisana została, w Ramsarze 2 lutego 1971 r.

Konwencja zakłada wdrożenie planowania mającego na celu ochronę obszarów wodno-błotnych umieszczonych na liście oraz w miarę możliwości racjonalne użytkowanie wszystkich mokradeł, a także współpracy międzynarodowej w zakresie wdrażania postanowień Konwencji.

Biebrzański Park Narodowy został wpisany na listę obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym w 1995 r. pod numerem 756 i stanowi jak dotąd najrozleglejszy obszar Ramsar w Polsce (najstarszy obszar – 1984, najmłodszy – 2002).

Ostoja Ramsarska pokrywa całe terytorium Biebrzańskiego Parku Narodowego (59,233.0 ha). Teren ten to przede wszystkim bezkresne torfowiska niskie o charakterze otwartym. Wielorakość siedlisk i dobry stan ich zachowania przekładają się na wysoką różnorodność gatunkową. Bogactwo przyrodnicze ostoi wypływa z życiodajnej, meandrującej Biebrzy. Wiosenne rozlewiska stanowią miejsce żerowania i rozrodu wielu gatunków zwierząt, poczynając od drobnych bezkręgowców, a kończąc na ptakach i ssakach. Przede wszystkim południową część obszaru Ramsar (tzw. Basen Południowy Biebrzy) uznaje się za ptasie królestwo, gdzie bez problemu można spotkać wodniczkę (*Acrocephalus paludicola*), a w czasie jesiennych migracji kilkuty-

siężne zgrupowania żurawi (*Grus grus*). Tereny te zasiedlają również inne ptaki istotne dla Europy: dubelt, derkacz, bocian czarny, trzmielojad, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, orlik grubodzioby, orlik krzykliwy, cietrzew, kropiatka, zielonka, rybitwa czarna, puchacz, uszatka błotna, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł biało-grzbiety i muchołówka mała. Awifauna to nie wszystkie atrakcje Biebrzy. Można tutaj spotkać inne cenne i rzadkie elementy flory i fauny, m.in. ponad 20 gatunków storczyków, z najliczniejszą populacją lipiennika (*Liparis loeselii*) w Polsce, czy też liczne rzesze motyli dziennych i nocnych z jedyłą w Polsce, potwierdzoną, populacją wstęgowki bagiennej (*Catocala pacta*). Biebrza to także dom łosia (*Alces alces*). Populacja biebrzańska tego ssaka, jako jedyna, przetrwała okres powojenny.

Każdy z obszarów Ramsar posiada kartę informacyjną, tzw., RIS (*Ramsar Information Sheet*), która zawiera najważniejsze informacje dotyczące obszaru i jego ochrony. Zgodnie z zapisami Konwencji, karty RIS podlegają aktualizacji co 6 lat. Ostatnią aktualizację pracownicy BbPN wykonali w 2015 r. Również w tym roku został przekazany tekst informacyjny o biebrzańskiej ostoi celem stworzenia aplikacji internetowej (w języku polskim i angielskim) p.n. „Polskie obszary Ramsar”, zawierającej materiały promujące 13 polskich obszarów Ramsar.

Dzień przyjęcia Konwencji Ramsarskiej – 02 lutego - jest obchodzony rokrocznie na całym świecie, jako **Dzień Mokradeł**. Obchody są kierowane do całego społeczeństwa, ich celem jest przypomnienie o roli mokradeł w życiu człowieka oraz o potrzebie ich ochrony. BbPN każdego roku świętuje ten dzień poprzez organizację otwartego spotkania na sali konferencyjnej lub wycieczki w teren. BbPN włączył się w obchody Międzynarodowego Tygodnia Mokradeł w 2017 r. organizując otwartą wycieczkę na Barwik 15 lutego 2017 r. oraz Święto Mokradeł w Szkole Podstawowej w Karczewie w dn. 21.02.2017 r.

Wypełnianiem zobowiązań Konwencji w Polsce kieruje Krajowy Sekretariat Konwencji Ramsarskiej, sekretariat.ramsarska@gdos.gov.pl
Oficjalna strona internetowa Konwencji Ramsarskiej: <http://www.ramsar.org/>

1.4.2. Europarc Federation

Archiwum BbPN, Ewa Wiatr,
Dział Edukacji i Udostępniania

Federacja Europarc została założona w 1973 r. pod nazwą Europejska Federacja Parków Narodowych i Krajobrazowych. Europarc gromadzi przede wszystkim instytucje i organizacje odpowiedzialne za gospodarowanie na terenach chronionych Europy <http://www.europarc.org/who-we-are/>. Członkami Federacji są zarówno parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerwaty biosfery, różnorodne agencje zajmujące się ochroną przyrody, instytucje naukowe, organizacje poza-

rządowe, stowarzyszenia i osoby fizyczne. W ramach Federacji odbywa się wymiana doświadczeń i współpraca przy tworzeniu międzynarodowych projektów na rzecz ochrony przyrody i zachowania dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego Europy oraz lobbowania na jej rzecz w Komisji Europejskiej w kwestiach prawnych i finansowych. Biebrzański Park Narodowy jest członkiem federacji od 2014 r. W tym samym roku, w ramach projektu Junior Ranger Programme rozpoczęła działalność pierwsza (i jedyna dotychczas) w Polsce grupa młodych wolontariuszy, którzy pod opieką pracowników Parku pomagają chronić lokalną przyrodę angażując się, m.in. w akcje usuwania gatunków inwazyjnych roślin, pomoc przy organizacji pikników ekologicznych, akcję ochrony ptaków.

1.4.3. Natura 2000

Archiwum BbPN

Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uznaje się za cenne i zagrożone w skali Europy. Ochrona siedlisk naturalnych oraz dzikiej flory i fauny służy zachowaniu lub odtworzeniu różnorodności biologicznej Europy, co jest jednym z priorytetów działalności Unii Europejskiej.

Sieć Natura 2000 to również sposób na wypełnienie zobowiązań Unii Europejskiej, nałożonych przez Konwencję z Rio. Podstawę prawną funkcjonowania sieci Natura 2000 stanowią dwa akty prawne: Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 roku o ochronie dzikich ptaków - tzw. Dyrektywa Ptasia oraz Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 roku o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory - tzw. Dyrektywa Siedliskowa. Przewidują one stworzenie systemu obszarów, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Tworzenie takiej sieci jest obowiązkiem każdego kraju członkowskiego UE

Polska wypełniając swoje zobowiązania z traktatu akcesyjnego do Unii Europejskiej uznała obszar Natura 2000 za jedną z prawnych form ochrony przyrody w Polsce (artykuł 6 obowiązującej ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r.). Wyróżnia się dwa typy obszarów:

- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) - przedmiotem ochrony są występujące w nich populacje ptaków z załącznika I oraz z załącznika II Dyrektywy Ptasiej, wraz z ich siedliskami;
- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) - przedmiotem ochrony są siedliska przyrodnicze (ekosystemy) z załącznika I oraz populacje i siedliska roślin i zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Obszary specjalnej ochrony ptaków i specjalne obszary ochrony siedlisk mogą pokrywać się ze sobą, jak rów-

nież z innymi formami ochrony przyrody przewidzianymi ustawą (np. obejmować park narodowy lub jego część, rezerwat przyrody itd.), co ma właśnie miejsce w dolinie Biebrzy.

1.4.3.1. Obszar Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB 200006

Piotr Marczakiewicz,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

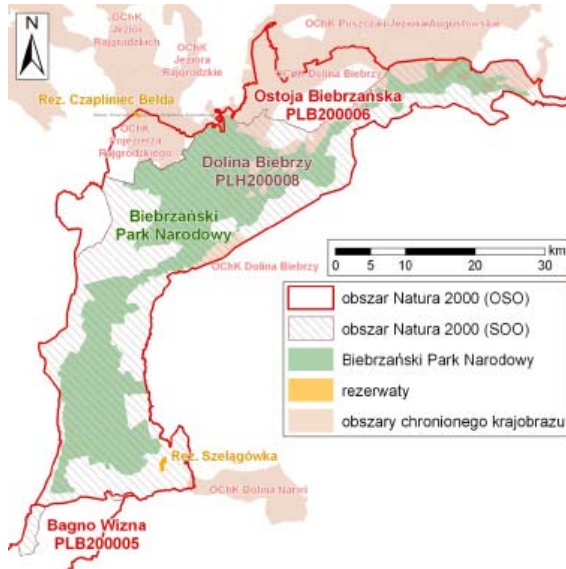
Dolina Biebrzy jest ostoją ptaków o znaczeniu globalnym. Znalazło to swój wyraz m.in. w wyznaczeniu tu obszaru specjalnej ochrony ptaków, który został nazwany Ostoja Biebrzańska. Propozycja włączenia doliny Biebrzy do sieci Natura 2000 pojawiła się już od początku prac nad tym systemem w Polsce (2001) i znalazła się w grupie pierwszych obszarów zgłoszonych przez rząd RP do akceptacji przez Komisję Europejską w kwietniu 2004 r.

Obszar Natura 2000 Ostoja Biebrzańska wg danych z obowiązującego Standardowego Formularza Danych (aktualność grudzień 2014) obejmuje grunty o powierzchni 148 509,33 ha. Znacząca część (40%) obszaru znajduje się w granicach Biebrzańskiego Parku Narodowego. W południowej części znajduje się rezerwat Szelągówka, a w środkowej rezerwat Czaplinczek Bełda. 81% obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Ostoja Biebrzańska pokrywa się z obszarem Natura 2000 PLH200008 Dolina Biebrzy. Część obszaru Ostoja Biebrzańska pokrywa się także z obszarami chronionego krajobrazu (OChK): Dolina Biebrzy, OChK Pojezierza Rajgrodzkiego, OChK Dolina Narwi oraz OChK Dolina Biebrzy (Ryc. 3).

Przedmiotami ochrony w Ostoi Biebrzańskiej są te gatunki, w przypadku których ostoja ma istotne znaczenie dla ich zachowania w skali kraju, tzn. liczebność ich populacji w ostoi wynosi co najmniej 0,5 % populacji krajowej. Dotyczy to następujących 40 gatunków ptaków: bąk *Botaurus stellaris*, bączek *Ixobrychus minutus*, czapla biała *Ardea alba*, bocian czarny *Ciconia nigra*, bocian biały *Ciconia ciconia*, trzmielojad *Pernis apivorus*, bielik *Haliaeetus albicilla*, gadożer *Circaetus gallicus*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, błotniak łąkowy *Circus pygargus*, orlik krzykliwy *Clanga pomarina*, orlik grubodzioby *Clanga clanga*, kropiatka *Porzana porzana*, zielonka *Porzana parva*, derkacz *Crex crex*, żuraw *Grus grus*, kszyc *Gallinago gallinago*, dubelt *Gallinago media*, rycyk *Limosa limosa*, kulik wielki *Numenius arquata*, krwawodziób *Tringa totanus*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*, rybitwa czarna *Chlidonias niger*, rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*, puchacz *Bubo bubo*, uszatka błotna *Asio flammeus*, lelek *Caprimulgus europaeus*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięcioł białostrzygi *Dendrocopos leucotos*, podróźniczka *Luscinia svecica*, wodniczka *Acrocephalus paludicola*, muchołówka mała *Ficedula parva*, cietrzew *Tetrao tetrix* oraz populacje wędrowne następujących gatun-

ków: łabędź czarnodzioby *Cygnus bewickii* (*Cygnus columbianus*), gęś białoczelna *Anser albifrons*, świstun *Anas penelope*, rożeniec *Anas acuta*, batalion *Calidris pugnax*, żuraw *Grus grus* (populacja lęgowa i wędrowna). Ponieważ w przypadku żurawia przedmiotem ochrony są zarówno populacja lęgowa jak i wędrowna, dlatego przedmiotów ochrony w Ostoi Biebrzańskiej jest 41.

Ryc. 3. Obszary Natura 2000: Ostoja Biebrzańska oraz Dolina Biebrzy na tle innych obszarów chronionych.

1.4.3.2. Obszar Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH 200008

Helena Bartoszuk,

Gł. specj. ds. ochrony przyrody

Obszar Natura 2000 Dolina Biebrzy, o powierzchni 121 206,20 ha (wg danych z obowiązującego Standardowego Formularza Danych, aktualność grudzień 2014) obejmuje grunty położone na obszarze 7 powiatów i 18 gmin,

w powiecie augustowskim w gminach: Bargłów Kościelny, Lipsk, Sztabin, w powiecie białostockim gminy: Tykocin, Zawady, w powiecie grajewskim w gminach: Grajewo, Radziłów, Rajgród, w powiecie łomżyńskim w gminach: Jedwabne, Wizna, w powiecie monieckim w gminach: Goniądz, Jaświły, Mońki, Trzcianne, w powiecie sokólskim w gminach: Nowy Dwór, Dąbrowa Białostocka, Suchowola, w powiecie zambrowskim w gminie Rutki. Obszar ten obejmuje grunty wchodzące w skład nadleśnictw: Augustów, Czarna Białostocka, Knyszyn, Łomża, Płaska i Rajgród.

Niemal połowa (49%) obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 znajduje się w granicach Biebrzańskiego Parku Narodowego (BbPN). W południowej części obszaru Natura 2000 znajduje się rezerwat Szelągówka. Prawie całość (99%) obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy pokrywa się z obszarem specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB200006 Ostoja Biebrzańska, natomiast fragment na południu, z obszarem specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB200005 Bagno Wizna. Część obszaru Natura 2000 pokrywa się także z obszarami chronionego krajobrazu (OChK): Puszcza i Jeziora Augustowskie, Dolina Biebrzy, Jeziora Rajgrodzkie, Pojezierza Rajgrodzkie, Dolina Narwi oraz Dolina Biebrzy (Ryc. 1 w rozdziale 1.4.3.1).

Wg obowiązującego SDF (aktualizacja grudzień 2014) obszar Natura 2000 Dolina Biebrzy posiada 47 przedmiotów ochrony: 18 typów siedlisk przyrodniczych (Tab. 1), 6 gatunków roślin oraz 23 przedmioty ochrony spośród gatunków zwierząt (22 gatunków, bowiem w przypadku nocka łydkowłosego przedmiotem ochrony jest zarówno kolonia „osiadła” jak i zimująca) (Tab. 2). Za przedmioty ochrony przyjmuje się te siedliska przyrodnicze z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i gatunki z Załącznika II te same Dyrektywy, dla których obszar Natura 2000 ma znaczenie dla zachowania ich krajowych lub regionalnych zasobów.

Tab. 1. Siedliska przyrodnicze będące przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy i ich występowanie w granicach Biebrzańskiego parku Narodowego

L.p.	Kod siedliska	Nazwa siedliska	Powierzchnia w obszarze N2000 Dolina Biebrzy [ha]	Powierzchnia w BbPN [ha]
1.	2330	Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (<i>Corynephorus</i> i <i>Agrostis</i>)	41	15
2.	3150	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	255	178
3.	3270	Zalewane muliste brzegi rzek <i>Chenopodium rubri</i> p.p. i <i>Bidention</i> p.p.	Brak danych	Brak danych
4.	6120*	Cieptolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	110	42
5.	6210*	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>)	3	2
6.	6230*	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)	44	7
7.	6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	706	462
8.	6430	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	Brak danych	Brak danych
9.	6440	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>)	73	44

10.	6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatoris</i>)	92	24
11.	7110*	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Brak danych - nie potwierdzone	Brak danych - nie potwierdzone
12.	7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	98	71
13.	7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	4142	3226
14.	9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Gallio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	750	667
15.	91D0*	Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne	2595	2216
16.	91E0*	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe	30	30
17.	91I0*	Cieplolubna dąbrowa (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	30	27
18.	91T0	Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać <i>Peucedano-Pinetum</i>)	29	3

* Siedlisko priorytetowe

Tab. 2. Gatunki będące przedmiotami ochrony obszaru Natura2000 Dolina Biebrzy

Lp.	Kod gatunku	Nazwa gatunku	Liczebność populacji/ liczba stanowisk/areal siedliska w obszarze Natura 2000	Liczebność populacji/ liczba stanowisk/areal siedliska w BbPN
1.	1393	Sierpowiec błyszczący <i>Hamatocaulis vernicosus</i>	2900 ha	2250 ha
2.	1437	Leniec bezpodkwiatkowy <i>Thesium ebracteatum</i>	180000-195000 pędów	187600 pędów
3.	1477	Sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i>	> 3200 os.	2822 rozet
4.	1528	Skalnica torfowiskowa <i>Saxifraga hirculus</i>	16000-17000 pędów	17000 pędów
5.	1902	Obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>	3200 pędów	3176 pędów
6.	1903	Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	36000-37000 osobników	36500 osobników
7.	1013	Poczwarówka Geyera <i>Vertigo geyeri</i>	2 stanowiska	2 stanowiska
8.	1014	Poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	13 stanowisk	13 stanowisk
9.	1016	Poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	4 stanowiska	4 stanowiska
10.	1032	Skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	50000-100000 osobników	20000-60000 osobników
11.	4038	Czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i>	10 stanowisk, <500 osobników	9 stanowisk, < 500 osobników
12.	1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	60 miejsc obser., > 1000 os.	> 350 osobników
13.	6169	Przeplatka maturalna <i>Hypodryas maturna</i>	13 stanowisk, >500 osobników	8 stanowisk, > 400 osobników
14.	1071	Strzępotek edypus <i>Coenonympha oedippus</i>	2 stanowiska, >200 osobników	2 stanowiska, >150 osobników
15.	1037	Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>	6 stanowisk	-
16.	1042	Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>	14 stanowisk	14 stanowisk
17.	1130	Boleń <i>Aspius aspius</i>	rzadki	rzadki
18.	1149	Koza <i>Cobitis taenia</i>	pospolita	pospolita
19.	1145	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	pospolity	pospolity
20.	5339	Różanka <i>Rhodeus amarus</i>	pospolita	pospolita
21.	1098	Minogi czarnomorskie <i>Eudontomyzon spp.</i>	w 4 lokalizacjach	-
22.	1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	26 stanowisk, >1000 os.	min. 9 stanowisk, > 350 osobników
23.	1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	55 stanowisk, >10000 os.	27 stanowisk, > 3700 samców
24.	1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	15 zimowisk, 250-300 os.	-
25.	1318	Nocek tydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	10-15 os.	-
26.	1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	330 stanowisk, 1200-1800 os.	210 stanowisk, 780 osobników
27.	1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	niemożliwa do określenia stosowaną metodą monitoringu	niemożliwa do określenia stosowaną metodą monitoringu
28.	1352	Wilk <i>Canis lupus</i>	6-7 watah, 30-35 osobników	6-7 watah, 30-35 osobników

W 2017 r. na obszarze BbPN monitorowanych było 16 przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy: 2 siedliska przyrodnicze, 4 gatunki roślin i 10 gatunków zwierząt, wymienionych w Tab. 3. Monitoring wymie-

nionych przedmiotów ochrony był realizowany przez pracowników parku, wykonawców zewnętrznych na zlecenie parku i instytucje zewnętrzne w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Tab. 3. Przedmioty ochrony monitorowane w 2017 r. na obszarze BbPN

Lp.	Przedmiot ochrony	Instytucja realizująca monitoring
1.	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie) (6230)	BbPN
2.	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i> (3150)	BbPN, IOŚ w ramach PMŚ
3.	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7230)	Fundacja Snopowiażka w ramach PMŚ
4.	Obuwik pospolity <i>Cypridium calceolus</i> (1902)	BbPN
5.	Sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i> (1477)	BbPN
6.	Skalnica torfowiskowa <i>Saxifraga hirculus</i> (1528)	Na zlecenie BbPN wykonawca zewnętrzny
7.	Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i> (1903)	Na zlecenie BbPN wykonawca zewnętrzny
8.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i> (1337)	BbPN
9.	Wydra <i>Lutra lutra</i> (1335)	BbPN
10.	Wilk <i>Canis lupus</i> (1352)	BbPN
11.	Różanka <i>Rhodeus amarus</i> (5339)	IRŚ
12.	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> (1188)	BbPN, IOP PAN w ramach PMŚ
13.	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> (1166)	BbPN, IOP PAN w ramach PMŚ
14.	Skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> (1032)	IOP PAN w ramach PMŚ
15.	Strzępotek edypus <i>Coenonympha oedippus</i> (1077)	IOP PAN w ramach PMŚ
16.	Przeplatka maturalna <i>Hypodryas maturna</i> (6169)	IOP PAN w ramach PMŚ

W 2017 roku realizowane były działania ochronne, tj. koszenia, usuwanie podrostów drzew i krzewów, renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy, na podstawie Zarządzenia Ministra Środowiska w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2018-2020, w celu utrzymania lub poprawy stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008.

Przygotowywane w latach 2011-2014 projekty planów zadań ochronnych (PZO) obszarów Natura 2000: Dolina Biebrzy PLH200008 i Ostoja Biebrzańska PLB200006 i przekazane przez Biebrzański Park Narodowy w 2015 r. do RDOŚ w Białymstoku, w celu ich zatwierdzenia, nie zostały jeszcze ustanowione.

2. Ochrona przyrody Parku

2.1. Ochrona ekosystemów leśnych

Robert Acewicz,

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Głównym celem ochrony ekosystemów leśnych jest zachowanie i odtworzenie lasów na terenie Parku o cechach zbliżonych do fitocenoz naturalnych charakteryzujących się dużą różnorodnością biologiczną i odpornością na czynniki biotyczne i abiotyczne.

Ochronę ekosystemów leśnych realizowano poprzez:

- zachowanie i wzbogacanie bioróżnorodności gatunkowej w lasach,
- zachowanie naturalnych procesów zachodzących w lasach,
- wspieranie procesu doprowadzenia składu gatunkowego i struktury przestrzennej drzewostanów sztucz-

nego pochodzenia do zgodności z występującymi warunkami siedliskowymi,

- monitorowanie i ewentualne ograniczenie nadmiernie rozmarzających się owadów i grzybów mogących zagrozić stabilności drzewostanów,
- ochronę lasu przed czynnikami antropologicznymi.

Na obszarach ochrony ściślej powstrzymywano się od prowadzenia działań ochronnych i ochronie podlegały zachodzące tam naturalne procesy. Ochronną ścisłą objęty jest obszar 6 582,68 ha lasów.

Na obszarach ochrony czynnej prowadzono działania zmierzające do przywrócenia właściwego składu gatunkowego drzewostanów do występujących tam warunków siedliskowych. Realizowano to przy pomocy prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych lasu w różnych fazach rozwojowych drzewostanów, w tym pielęgnacji gleby na założonych wcześniej uprawach, nasadzeniach w remizach śródleśnych i oszyjkach. Drewno pozyskane przy

prowadzeniu zabiegów pielęgnacyjnych w drzewostanach zostało sprzedane okolicznej ludności kosztem nabywcy lub w formie ogłoszonego przetargu na sprzedaż surowca drzewnego na pniu. Niewielkie ilości drewna zostało również wykorzystane na własne potrzeby Parku. Ze względu na okres ochronnych zwierząt pozyskanie odbywało się w okresie od 1 stycznia do 28 lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia. W celu ograniczenia powstawania uszkodzeń młodych drzew w młodnikach i oszyjkach przez jeleniowate zabezpieczono je mechanicznie za pomocą osłonek i chemicznie za pomocą repelentu, jak również przeprowadzono konserwację ogrodzeń upraw i młodników.

Prowadzony był monitoring występowania owadów i grzybów stanowiących potencjalnie zagrożenie dla lasu. Zastosowane zostały różne metody zbierania materiałów prognostycznych takich jak: pułapki feromonowe, drzewa pułapkowe, opaski lepowe, powierzchniowe podokapowe. W ramach cięć przygodnych były usuwane drzewa zasiedlone przez owady i uszkodzone w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych, mogących stanowić zagrożenie masowego pojawienia się owadów. Przy czym starano się pozostawić minimum 25% drzew do naturalnego rozkładu w celu zwiększenia ilości martwego drewna w ekosystemach leśnych. Usuwano również drzewa wyrócone, pochylone, złamane przy: drogach, szlakach turystycznych, obiektach turystycznych, ogrodzeniach upraw i młodników, mogących stanowić zagrożenie dla ludzi i mienia. Starano się również pozostawić jak największe ilości drewna do mineralizacji. W celu realizacji porozumień zawartych przez BbPN ze Starostwami Powiatowymi w Grajewie i Mońkach prowadzony był nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, ze szczególnym zwróceniem uwagi na stan sanitarny lasów prywatnych i wypełnianie przez właścicieli lasów zaleceń zawartych w uproszczonych planach urządzenia lasów.

2.1.1. Ochrona czynna ekosystemów leśnych

Robert Acewicz,

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Ochrona ekosystemów leśnych polegała głównie na:

- regulacji składu gatunkowego i zagęszczenia drzew w drzewostanach młodszych i starszych klasach wieku,
- pielęgnacji gleby w uprawach, remizach i oszyjkach,
- zabezpieczaniu młodszego pokolenia lasu i oszyjków za pomocą osłonek i repelentów przed zwierzętami,
- konserwacji istniejących ogrodzeń upraw i młodników,
- wykładaniu pułapek feromonowych,
- wykładaniu drzew pułapkowych,
- zakładaniu opasek lepowych,
- poszukiwaniu jesiennym owadów w ściółce na powierzchniach podokapowych,
- usuwaniu drzew opanowanych przez owady lub uszkodzonych na skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych, stwarzających zagrożenie dla drzewostanów do masowego pojawienia się owadów, z pozostawieniem minimum 25 % tych drzew do rozkładu na miejscu,
- ścinaniu drzew wyróconych, złamanych (wiatrołomy i wiatrowały) przy drogach, szlakach turystycznych, w pobliżu zabudowań, obiektów turystycznych, linii energetycznych, ogrodzeń upraw i remiz, stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia, z pozostawieniem w miarę możliwości ściętych drzew do rozkładu na miejscu,

Pozyskany w wyniku prowadzenia zabiegów ochronnych surowiec drzewny znalazł nabywcę u okolicznej ludności, w sprzedaży detalicznej i w sprzedaży hurtowej w wyniku ogłoszonego przetargu na sprzedaż drewna.

Tabela 1. Tabelaryczne zestawienie realizacji zadań ochronnych w ekosystemach leśnych na obszarach ochronnych czynnej

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar		Lokalizacja		Pozycja zarządzenia MŚ
		Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	
1.	Regulacja składu gatunkowego drzewostanów z dużym udziałem osiki (Populus tremula), w celu przyspieszenia optymalizacji składu gatunkowego i poprawy struktury i funkcji siedliska grądu subkontynentalnego Tilio-Carpinetum (zwiększenie ilości martwego drewna) przez wycinanie pojedynczych drzew osiki (Populus tremula) i pozostawianie na miejscu do naturalnego rozkładu	1,92 ha	1,92 ha	15b, 20a, 24b, 27c	15b, 20a, 24b, 27c	Zał. Nr 2/II A 1
2.	Pielęgnowanie upraw leśnych przez wykaszanie roślinności zielnej	10,88 ha	10,88 ha	50b, 511a, o, p, dz. 138/2 obręb ewid. Jagłowo	50b, 511a, o, p, dz. 138/2 obręb ewid. Jagłowo	Zał. Nr 2/II A 4
3.	Pielęgnowanie nasadzeń w remizach śródleśnych i oszyjkach przez usuwanie odrostów drzew i krzewów oraz wykaszanie roślinności zielnej	2,78 ha	2,78 ha	303a, 307b, f, 310a, 313d, 315a, 317a, 323a, i, 330h, 347h, 348a, 378a, g, h, k	303a, 307b, f, 310a, 313d, 315a, 317a, 323a, i, 330h, 347h, 348a, 378a, g, h, k	Zał. Nr 2/II A 5
4.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w uprawach (czyszczenia wczesne)	1,32 ha	1,32 ha	20a, 53b, 54h	20a, 53b, 54h	Zał. Nr 2/II A 6
5.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w młodnikach (zabieg o charakterze czyszczeń późnych) przez usuwanie zbędnych drzew, w okresie od 2 stycznia do końca lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia	2,04 ha	2,04 ha	20a, 24b	20a, 24b	Zał. Nr 2/II A 7
6.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w młodnikach (zabieg o charakterze czyszczeń późnych) przez usuwanie zbędnych drzew, w okresie od 16 sierpnia do końca grudnia	3,45 ha	3,45 ha	47k	47k	Zał. Nr 2/II A 8
7.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach w wieku od 21 do 40 lat przez usuwanie niektórych drzew występujących w nadmiarze, w tym drzew gatunków niezgodnych z siedliskiem, w okresie od 2 stycznia do końca lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia	1,37 ha	1,37 ha	319k	319k	Zał. Nr 2/II A 9
8.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach starszych niż 40 lat przez usuwanie drzew występujących w nadmiarze, w tym drzew gatunków niezgodnych z siedliskiem, w okresie od 2 stycznia do końca lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia	65,89 ha	65,89 ha	34n, 35f, 306a, 323b,g, 328h, 333b,h, 335d, 345f, 350d, 369b, 374b	34n, 35f, 306a, 323b,g, 328h, 333b,h, 335d, 345f, 350d, 369b, 374b	Zał. Nr 2/II A 10
9.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach starszych niż 40 lat przez usuwanie drzew występujących w nadmiarze, w tym drzew gatunków niezgodnych z siedliskiem, w okresie od 16 sierpnia do końca grudnia	5,58 ha	5,58 ha	362a	362a	Zał. Nr 2/II A 11
10.	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach starszych niż 40 lat przez usuwanie drzew występujących w nadmiarze, w tym drzew gatunków niezgodnych z siedliskiem, w okresie od 2 stycznia do 20 lutego i od 16 sierpnia do końca grudnia	5,30 ha	5,30 ha	352i	352i	Zał. Nr 2/II A 12
11.	Zabezpieczanie drzewek repelentami przed zgrzyzaniem przez jeleniowate	5,89 ha	5,89 ha	39b, 41b, 42d, 50b, 51b, c, 52a, f, g, 53b, 54h, 61i, 62a, f, 63a	39b, 41b, 42d, 50b, 51b, c, 52a, f, g, 53b, 54h, 61i, 62a, f, 63a	Zał. Nr 2/II A 15
12.	Zabezpieczanie młodników za pomocą osłonek mechanicznych	0,77 ha	0,77 ha	41b, 51a, 52d, 63a, g	41b, 51a, 52d, 63a, g	Zał. Nr 2/II A 16
13.	Zabezpieczanie oszyjków za pomocą osłonek mechanicznych	0,53 ha	0,53 ha	307b, f	307b, f	Zał. Nr 2/II A 17
14.	Konserwacja istniejących ogrodzeń upraw i młodników leśnych	360 m	360 m	15b, 20a, 24b, 27c, 47k, 48a, d, 60h, 62b, 63b,c, 69g, 50b	15b, 20a, 24b, 27c, 47k, 48a, d, 60h, 62b, 63b,c, 69g, 50b	Zał. Nr 2/II A 20

15.	<p>Monitorowanie i prognozowanie występowania owadów przez:</p> <p>1) wykładanie pułapek feromonowych na: a) brudnicę mniszkę (<i>Lymantria monacha</i>), b) brudnicę nieparkę (<i>Lymantria dispar</i>), c) kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>), d) zwójkę dębową (<i>Archips xylosteana</i>), 2) wykładanie drzew pułapkowych na kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) 3) zakładanie opasek lepowych na miernikowce (<i>Geomatridae</i>), 4) jesienne poszukiwania owadów w ściółce na próbnym powierzchniach podokapowych</p>	1980 ha	1980 ha	<p>7c, d, 11a, f, g, h, 12c, d, f, h, 13c, 15c, 16a, 17b, 19f, 20h, 21d, 23c, d, 24b, c, 25a, 27a, 33b, c, d, n, 34d, f, h, m, n, 35c, d, f, 39a, b, 40d, 41b, d, 42b, c, d, 43a, b, 44a, d, f, 47f, 48a, d, 49b, 50b, c, 52a, 53a, b, c, 54d, f, g, h, i, 60a, f, g, i, j, 61a, d, f, g, h, 62a, c, d, f, 63a, b, f, g, h, o, 69i, 107m, 116b, f, 125i, 245b, c, d, 246b, 291p, 297a, b, c, d, 298c, d, g, f, 299a, b, c, f, 300a, b, c, d, o, r, 301a, 302a, b, d, k, m, 303a, 304a, 305a, 306a, b, 307a, b, d, g, h, 308c, f, g, i, 309a, b, c, 310a, 311a, b, c, 312a, b, d, f, 313a, b, f, g, h, i, j, k, 314a, b, c, d, f, j, k, p, 315c, 316a, b, c, 317a, d, f, g, h, i, l, m, 318a, b, f, g, h, j, k, l, n, p, r, 319a, b, d, f, g, h, i, j, k, 320a, b, c, d, f, i, j, k, l, p, r, 321b, 322a, b, c, d, f, g, 323a, b, d, f, g, i, 324a, c, f, 325a, b, d, f, h, i, j, l, o, r, t, w, y, bx, cx, 326a, 328b, c, d, h, i, j, k, 329b, c, d, f, g, h, j, 330a, f, i, j, k, 331a, b, c, 332a, b, c, d, f, g, h, 333a, b, c, d, f, g, h, i, 334a, b, c, d, f, g, h, i, 335a, b, c, d, 336a, b, c, d, g, 337a, b, 338a, b, d, f, 339a, c, f, g, h, i, 340b, d, f, g, h, 341a, b, c, d, f, g, 342a, b, c, d, f, 343a, b, c, d, f, g, 344a, b, c, d, f, h, i, j, 345a, b, c, d, f, g, h, 346a, b, f, g, h, i, 347a, b, c, d, g, j, k, l, m, 348a, 349a, b, c, 350a, b, c, d, f, g, 351a, b, c, d, f, g, h, 352a, b, c, d, f, g, h, i, j, 353a, b, c, d, f, g, h, 354a, 356a, d, f, g, h, 357b, 358a, b, 362c, d, 363a, b, f, h, 364b, d, g, 368a, b, c, 369a, b, 370a, b, c, d, f, g, i, j, 372b, 373c, 374a, b, d, f, g, h, k, 375a, b, c, d, f, g, 377d, g, i, j, 378b, c, j, n, r, 379c, 380c, d, g, 381a, c, g, 382b, 385a, 388d, 389j, k, 393b, 394b, c, 395b, c, f, 396a, b, c, g, i, 397a, b, c, 398a, b, d, f, g, n, o, 399c, 405b, c, 406a, b, 407a, c, f, l, 417c, d, 445i, j, 446g, 511c, i, n, o, p, r, s</p>	<p>7c, d, 11a, f, g, h, 12c, d, f, h, 13c, 15c, 16a, 17b, 19f, 20h, 21d, 23c, d, 24b, c, 25a, 27a, 33b, c, d, n, 34d, f, h, m, n, 35c, d, f, 39a, b, 40d, 41b, d, 42b, c, d, 43a, b, 44a, d, f, 47f, 48a, d, 49b, 50b, c, 52a, 53a, b, c, 54d, f, g, h, i, 60a, f, g, i, j, 61a, d, f, g, h, 62a, c, d, f, 63a, b, f, g, h, o, 69i, 107m, 116b, f, 125i, 245b, c, d, 246b, 291p, 297a, b, c, d, 298c, d, g, f, 299a, b, c, f, 300a, b, c, d, o, r, 301a, 302a, b, d, k, m, 303a, 304a, 305a, 306a, b, 307a, b, d, g, h, 308c, f, g, i, 309a, b, c, 310a, 311a, b, c, 312a, b, d, f, 313a, b, f, g, h, i, j, k, 314a, b, c, d, f, j, k, p, 315c, 316a, b, c, 317a, d, f, g, h, i, l, m, 318a, b, f, g, h, j, k, l, n, p, r, 319a, b, d, f, g, h, i, j, k, 320a, b, c, d, f, i, j, k, l, p, r, 321b, 322a, b, c, d, f, g, 323a, b, d, f, g, i, 324a, c, f, 325a, b, d, f, h, i, j, l, o, r, t, w, y, bx, cx, 326a, 328b, c, d, h, i, j, k, 329b, c, d, f, g, h, j, 330a, f, i, j, k, 331a, b, c, 332a, b, c, d, f, g, h, 333a, b, c, d, f, g, h, i, 334a, b, c, d, f, g, h, i, 335a, b, c, d, 336a, b, c, d, g, 337a, b, 338a, b, d, f, 339a, c, f, g, h, i, 340b, d, f, g, h, 341a, b, c, d, f, g, 342a, b, c, d, f, 343a, b, c, d, f, g, 344a, b, c, d, f, h, i, j, 345a, b, c, d, f, g, h, 346a, b, f, g, h, i, 347a, b, c, d, g, j, k, l, m, 348a, 349a, b, c, 350a, b, c, d, f, g, 351a, b, c, d, f, g, h, 352a, b, c, d, f, g, h, i, j, 353a, b, c, d, f, g, h, 354a, 356a, d, f, g, h, 357b, 358a, b, 362c, d, 363a, b, f, h, 364b, d, g, 368a, b, c, 369a, b, 370a, b, c, d, f, g, i, j, 372b, 373c, 374a, b, d, f, g, h, k, 375a, b, c, d, f, g, 377d, g, i, j, 378b, c, j, n, r, 379c, 380c, d, g, 381a, c, g, 382b, 385a, 388d, 389j, k, 393b, 394b, c, 395b, c, f, 396a, b, c, g, i, 397a, b, c, 398a, b, d, f, g, n, o, 399c, 405b, c, 406a, b, 407a, c, f, l, 417c, d, 445i, j, 446g, 511c, i, n, o, p, r, s</p>	Zał. Nr 2/II A 22
16.	<p>Przeciwdziałanie szkodom i zagrożeniom powodowanym w drzewostanach przez masowe pojawianie się owadów i grzybów, przez usuwanie z drzewostanów drzew opanowanych przez owady, grzyby, lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych, z pozostawieniem minimum 25% drzew opanowanych przez owady, grzyby lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych do naturalnego rozkładu na miejscu</p>	Według potrzeb	1 517,32 m ³	Obszar ochrony czynnej	<p>5d, 7a, 11a,h, 12a,c,d,f, 13a,c, 15b,c, 16a,b, 17b,d,f, 20a,hi, 23b, 24b,c 27a,b,d, 40b, 41a, 42b,d, 43a, 49b, 50b, 62a,d, 63a, 116f, 271c, 279g,h, 285d, 286b, 290a, b, 291f, 300p, 304a, 307b, 319i, 328k, 331b, 332d, 334d, 336b, 337b, 338a, 340f, 344c, 346i, 347j, 350a,b, 352a,f, 357a,b, 369a, 376b, 377k, 379d, 385c, 386a,c, 393c, 394a,b, 396a</p>	Zał. Nr 2/II A 23

17.	Ścinanie drzew wyrwconych lub złamanych przy drogach, szlakach turystycznych, w pobliżu zabudowań, obiektów turystycznych, linii energetycznych, stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia, z pozostawieniem w miarę możliwości ściętych drzew na miejscu wycinki	Według potrzeb	145 szt.	Obszar ochrony czynnej	16b, 20a, 27a, 107b, 116, 156, 298a,b,d,f, 330j	Zał. Nr 2/II A 24
-----	---	----------------	----------	------------------------	---	-------------------

W związku z potrzebą dostosowania składu gatunkowego drzewostanów z przeważającym udziałem osiki do panujących warunków siedliskowych dla grądu subkontynentalnego Tilio-Carpinetum, jak również zwiększenia ilości martwego drewna i struktury przestrzennej zostały wycięte pojedyncze drzewa osiki i pozostawione do naturalnego rozkładu na pow. 1,92 ha.

Zabiegi dotyczące pielęgnowania: upraw, młodników, drągowin, nasadzeń, zostały wykonane w ramach: pielęgnacji gleby w uprawach na powierzchni 10,88 ha, pielęgnacji gleby w remizach i oszyjkach (wykaszenie roślinności zielnej i usuwanie odrostów) na powierzchni 2,78 ha, regulacji składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew o charakterze czyszczeń wczesnych na powierzchni 1,32 ha i o charakterze czyszczeń późnych na powierzchni 2,04 ha. Potrzeba taka wynika z niedostatecznej jeszcze, jakości upraw, młodników i nasadzeń.

Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach młodszych klas wieku – II (od 21 do 40 lat) i starszych klas wieku – III i wzwyż (od 41 lat wzwyż) realizowana była w ramach cięć stabilizujących drzewostan, które miały na celu zwiększenie bioróżnorodności, uzyskanie umiarkowanego zwarcia drzewostanów, a co za tym idzie zwiększenie odporności na czynniki biotyczne i abiotyczne. Zabiegi prowadzone były głównie w drzewostanach przegęszczonych iglastych od II do IV klasy wieku, które są monokulturami sosnowymi I generacji na siedliskach boru świeżego i boru mieszanego świeżego. Regulację składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach młodszych klas wieku wykonano na pow. 1,37 ha, a w starszych klasach wieku na pow. 76,77 ha. Przy czym przy prowadzeniu zabiegów zostały uwzględnione różne terminy ich wykonania ze względu na ochronę zwierząt.

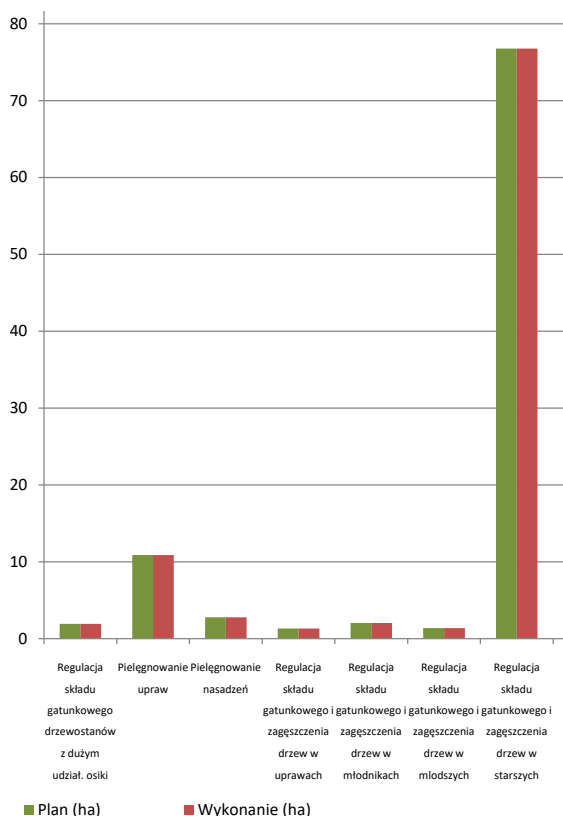
W celu zminimalizowania uszkodzeń młodych drzew przez jeleniowate zabezpieczone zostały młodniki repelentem na pow. 5,89 ha i za pomocą osłonek na pow. 0,77 ha, jak również i oszyjki za pomocą osłonek na pow. 0,53 ha. Wykonana została konserwacja ogrodzeń upraw i młodników na dł. 360 m, polegająca na naprawie siatki i przybiciu żerdzi, w ogrodzeniach, które wymagały naprawy.

Dzięki wsparciu ze środków funduszu leśnego została zrealizowana większość zadań ochronnych zleconych podmiotom zewnętrznym z zakresu ochrony i pielęgnacji lasu w ramach podpisanej Umowy Nr EZ.0290.1.6.2017 z dnia 21 sierpnia 2017 r., dotyczącej złożonego wniosku pt. „Ochrona ekosystemów leśnych Biebrzańskiego Parku Narodowego w roku 2017” Kwota dofinansowania kosztów bezpośrednich z funduszu leśnego wyniosła 17 615,27 zł.

Monitorowanie i prognozowanie występowania owadów wykonywano we wszystkich fazach rozwojowych drzewostanów na powierzchni ok. 1980 ha. Celu zebrania prognostycznych materiałów o występowaniu potencjalnie groź-

nych owadów dla lasu, prowadzono monitorowanie występowania brudnicy mniszki i nieparki, kornika drukarza, zwójki dębowej, z wykorzystaniem pułapek feromonowych w liczbie 58 szt. Dodatkowo prowadzona była również kontrola populacji kornika drukarza przy użyciu pułapek klasycznych w liczbie 10 szt. Prowadzony był również monitoring stanu populacji piędzika przedzimka na opaskach lepowych w liczbie 30 szt. i wybranych owadów żerujących na sośnie w ramach jesiennych poszukiwań owadów w ściółce w liczbie 53 prób. Przeciwdziałanie szkodom i zagrożeniom powodowanym w drzewostanach przez masowe pojawianie się owadów i grzybów lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych, odbywało się poprzez usuwanie z drzewostanów drzew opianych przez owady, grzyby lub uszkodzonych wskutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych do naturalnego rozkładu na miejscu. Usunięto 1 517,32 m³ drewna w ramach zrealizowanych cięć przygodnych. Ścinanie drzew wyrwconych lub złamanych przy drogach, szlakach turystycznych, w pobliżu zabudowań, obiektów turystycznych, linii energetycznych, stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia, odbywało się na bieżąco z pozostawieniem w miarę możliwości ściętych drzew na miejscu wycinki. W wyniku przeprowadzonych zabiegów ścięto 145 drzew.

Ryc. 1. Zestawienie powierzchni wykonanych zadań ochronnych w roku 2017 w ekosystemach leśnych.

2.1.2. Pozyskanie drewna

Robert Aciewicz,

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Pozyskanie drewna w Parku było realizowane wyłącznie w wyniku prowadzenia zabiegów ochronnych, związanych z: regulacją składu gatunkowego i zagęszczeniem drzew w młodszych i starszych drzewostanach prowadzonych w ramach cięć stabilizujących, usuwaniem drzew opanowanych przez owady lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych warunków atmosferycznych w ramach cięć przygodnych, usuwaniem drzew stwarzające zagrożenie dla ludzi i mienia. Największy udział ilościowy pozyskania przypadł na regulację składu gatunkowego i zagęszczenia drzew w drzewostanach – 1 176,82 m³ (44 % rozmiaru pozyskania), a następnie na przeciwdziałanie szkodom i zagrożeniom powodowanym w drzewostanach przez masowe pojawianie się owadów lub uszkodzonych w skutek działania niekorzystnych czynników atmosferycznych, realizowanych w ramach cięć przygodnych – 1 517,32 m³ (56 % rozmiaru pozyskania).

Pozyskanie drewna, odbywało się z wykorzystaniem mieszanego systemu sprzedaży drewna. Z ogólnej masy pozyskanego surowca drzewnego, sprzedane zostało 1 170,05 m³ (43% pozyskanego drewna) w ramach wywiązania się umowy na sprzedaż hurtową drewna na pniu (sortymenty użytkowe i niewielkie ilości drewna wielkowymiarowego). Pozostała ilość drewna, czyli 1 524,09 m³ (57% pozyskanego drewna) została sprzedana kosztem nabywcy w celu zaspokojenia zapotrzebowania na opał dla lokalnej ludności, w tym niewielka jego ilość została wykorzystana na potrzeby własne BbPN.

W wyniku przeprowadzonych zabiegów ochronnych w ekosystemach leśnych pozyskano ogółem 2 694,14 m³ drewna, w tym 2 290,77 m³ drewna iglastego (2 152,32 m³ grubizny i 138,45 m³ drobnicy) i 403,37 m³ drewna liściastego (390,62 m³ grubizny i 12,75 m³ drobnicy). Analizę uzyskanego surowca w wyniku wykonywania zabiegów ochronnych przedstawiają poniższe tabele i wykresy z podziałem na gatunki i sortymenty.

Tabela 2. Pozyskanie drewna ogółem w 2017 r.

Lp.	Pozyskanie drewna	Masa drewna (m ³)
1.	Grubizna iglasta	2 152,32
2.	Grubizna liściasta	390,62
3.	Drobnica iglasta	138,45
4.	Drobnica liściasta	12,75
Pozyskana masa drewna ogółem		2 694,14

Ryc. 2. Pozyskanie drewna ogółem w 2017 r.

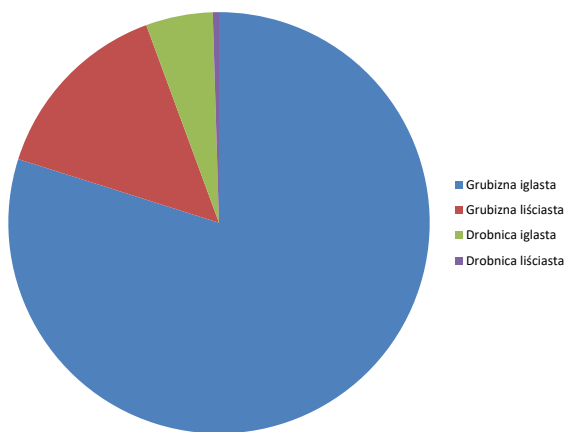

Tabela 3. Pozyskanie drewna w 2017 r. w rozbiu na poszczególne gatunki.

Lp.	Pozyskanie drewna w rozbiu na poszczególne gatunki	Masa drewna (m ³)
1.	Sosna	1 742,20
2.	Świerk	410,12
3.	Dąb	75,72
4.	Jesion	29,05
5.	Grab	14,15
6.	Brzoza	153,40
7.	Olcha	6,50
8.	Osika	111,15
9.	Wierzba	0,65
10.	Drobnica iglasta	138,45
11.	Drobnica liściasta	12,75
Pozyskana masa drewna ogółem		2 694,14

Ryc. 3. Pozyskanie drewna w 2017 r. w rozbiu na poszczególne gatunki.

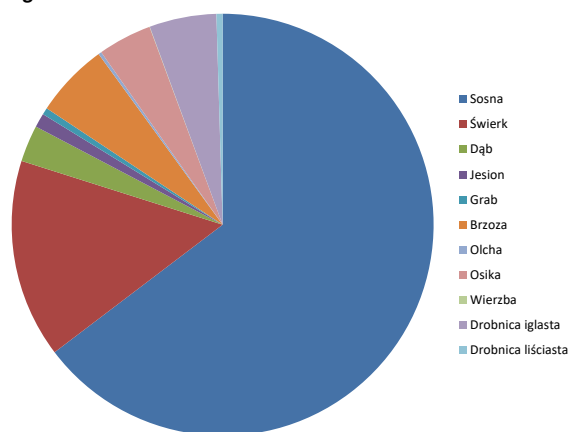

Tabela 4. Zestawienie pozyskania drewna w 2017 r. wg sortymentów.

Lp.	Pozyskanie drewna w rozbiu na poszczególne sortymenty	Masa drewna (m ³)
1.	WC/So	106,88
2.	WC/Św	47,70
3.	WD/So	38,34
4.	WD/Św	272,82
5.	WD/Db	6,61
6.	S2/So	1 005,11
7.	S2/Św	0,70
8.	S2/Db	11,40

9.	S2/Js	2,40
10.	S3/So	6,88
11.	S3/Db	0,50
12.	S3/Gb	0,50
13.	S4/So	584,99
14.	S4/Św	88,90
15.	S4/Db	57,21
16.	S4/Js	26,65
17.	S4/Gb	13,65
18.	S4/Brz	153,40
19.	S4/OI	6,50
20.	S4/Oś	111,15
21.	S4/Wb	0,65
22.	M1, M2 (drobnica iglasta)	138,45
23.	M2 (drobnica liściasta)	12,75
Pozyskana masa drewna ogółem		2 694,14

Ryc. 4. Pozyskanie drewna w 2017 r. w rozbiści na poszczególne sortymenty.

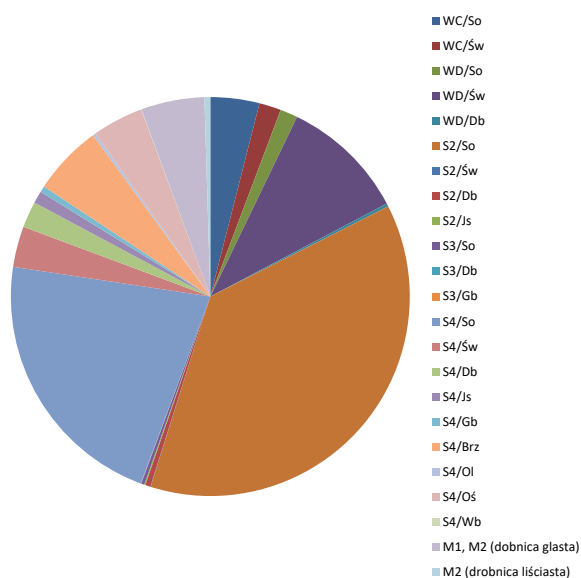

Tabela 5. Zestawienie pozyskanej grubizny iglastej w 2017 r. wg sortymentów.

Lp.	Pozyskanie grubizny iglastej w rozbiści na poszczególne sortymenty	Masa drewna (m³)
1.	WC/So	106,88
2.	WC/Św	47,70
3.	WD/So	38,34
4.	WD/Św	272,82
5.	S2/So	1 005,11
6.	S2/Św	0,70
7.	S3/So	6,88
8.	S4/So	584,99
9.	S4/Św	88,90
Pozyskana masa drewna ogółem		2 152,32

Ryc. 5. Pozyskanie grubizny iglastej w rozbiści na poszczególne sortymenty.

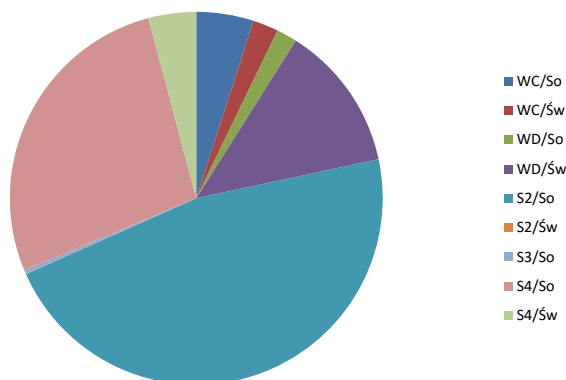

Tabela 6. Zestawienie pozyskanej grubizny liściastej w 2017 r. wg sortymentów.

Lp.	Pozyskanie grubizny liściastej w rozbiści na poszczególne sortymenty	Masa drewna (m³)
1.	WD/Db	6,61
2.	S2/Db	11,40
3.	S2/Js	2,40
4.	S3/Db	0,50
5.	S3/Gb	0,50
6.	S4/Db	57,21
7.	S4/Js	26,65
8.	S4/Gb	13,65
9.	S4/Brz	153,40
10.	S4/OI	6,50
11.	S4/Oś	111,15
12.	S4/Wb	0,65
Pozyskana masa drewna ogółem		390,62

Ryc. 6. Pozyskanie grubizny liściastej w rozbiści na poszczególne sortymenty.

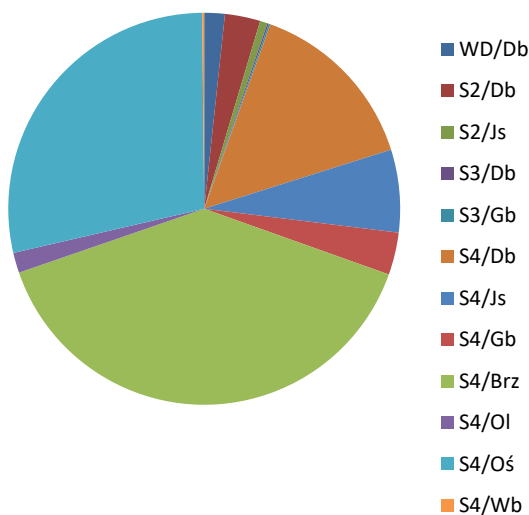
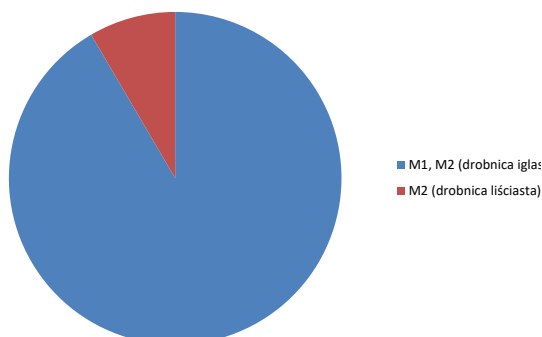

Tabela 7. Zestawienie pozyskanej drobnicy w 2017 r.

Lp.	Pozyskanie drobnicy	Masa drewna (m ³)
1.	M1, M2 (drobnica iglasta)	138,45
2.	M2 (drobnica liściasta)	12,75
Pozyskana masa drewna ogółem		151,20

Ryc. 7. Pozyskanie drobnicy iglastej i liściastej.

Najwyższy udział w sortymentach przypadł na surowiec drzewny średniowymiarowy S4 oraz S2. Związane to było przede wszystkim z realizacją prac przy wykonywaniu zabiegów ochronnych w drzewostanach III klasy wieku i wyższych, rosnących na gruntach porolnych. W wyjątkowych przypadkach, głównie ze względu na zagrożenie dla ruchu turystycznego i kołowego, usuwanie drzew odbywało się wzdłuż dróg i szlaków turystycznych. Udział gatunków liściastych, który pojawił się w zestawieniach pochodził z ekosystemów leśnych z likwidacji zagrożeń dla ruchu turystycznego, mienia Skarbu Państwa, usuwania wiatrołomów i wiatrowałów.

2.1.3. Nadzór nad lasami prywatnymi

Robert Acewicz,

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Nadzór pełniony przez BbPN nad lasami prywatnymi, w ramach zawartych porozumień z dwoma Starostwami, położonych w granicach administracyjnych BbPN obejmował powierzchnię ogólną lasów 1 118,958 ha, z czego powierzchnia 955,5177 ha przypadła na Starostwo Powiatowe w Mońkach, a powierzchnia 163,4403 ha na Starostwo Powiatowe w Grajewie.

Polegał na bieżącym nadzorze służb terenowych nad wykonywaniem prac z zakresu gospodarki leśnej, w tym z zakresu hodowli lasu nadzorowano wykonanie trzebieży wczesnych na powierzchni 18 ha o masie pozyskanego drewna 114 m³ i trzebieży późnych na powierzchni 9 ha o masie pozyskanego drewna 86 m³. Prowadzona była lustracja lasów, polegająca na systematycznym patrolowaniu powierzonego terenu, ze szczególnym zwróceniem uwagi na stan sanitarny drzewostanów. Z oceny wynika, iż stan sanitarny lasów jest zadawalający i nie różni się od stanu z lat ubiegłych. W ramach sprawowanego nadzoru na te czynności zostały poświęcone 227 godzin.

Zostało wydane 22 decyzje dotyczące ochrony lasu w sprawie usuwania drzew opanowanych przez organizmy szkodliwe na masę 112 m³, z czego masa pozyskanego drewna wyniosła 109 m³. Nie zaistniała konieczność wydania właścicielom lasów nakazu w drodze decyzji administracyjnej wykonania zadań zawartych w uproszczonym planie urządzenia lasu, a także obowiązków określonych w art. 13 ustawy o lasach, a w szczególności ponownego wprowadzenia roślinności leśnej, czy też przebudowy drzewostanu. W ramach sprawowanego nadzoru na te czynności poświęcono 52 godziny.

Drewno pozyskane przez właścicieli lasów podlegało ocechowaniu i wydane były dokumenty stwierdzające legalność pozyskanego drewna. Zostało wydane 28 świadectw legalności pozyskanego drewna na łączną masę 309 m³, ocechowane zostało 1 297 szt. drzew. Nie odnotowano przypadków dewastacyjnego wyrębu lasu. W ramach sprawowanego nadzoru na te czynności poświęcono 59 godzin.

Nadzorowi podlegało również wykonywanie zatwierdzonych uproszczonych planów urządzenia lasów zgodnie z art. 22 ust. 5 ustawy o lasach. W ramach sprawowanego nadzoru na te czynności poświęcono 55 godzin. W sumie na nadzór nad lasami prywatnymi obejmujący wyżej wymienione czynności poświęcono ogółem 393 godzin.

2.2. Ochrona ekosystemów nieleśnych

Anna Piekarska,

Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

W związku z koniecznością realizacji zadań ochronnych z zakresu ochrony czynnej ekosystemów nieleśnych w granicach BbPN, na gruntach należących do BbPN prowadzony jest program wieloletnich dzierżaw. Głównymi zabiegami prowadzonymi w ramach programu dzierżaw jest koszenie ze zbiorem i wywozem biomasy, w niewielkim zakresie wykonuje się również redukcję krzewów. Funkcjonowanie programu dzierżaw dającego możliwość wykonywania działań ochronnych czynnej na rozległych powierzchniach opiera się na systemie dopłat bezpośrednich i płatności PROW (rolnośrodowiskowych lub rolnośrodowiskowo-klimatycznych), o które mogą ubiegać się dzierżawcy gruntów.

Powierzchnia gruntów wydzierżawianych wzrasta systematycznie od 2008 r. Rokrocznie są wykonywane zabiegi ochronne na obszarze ponad 1000 ha. Zabiegi, których wykonanie proponują dzierżawcy są weryfikowane pod względem zgodności z aktualnymi zadaniami ochronnymi Parku, wpływu na rzadkie gatunki roślin i zwierząt i cenne siedliska przyrodnicze, a także technicznych możliwości dojazdu do dzierżawionych powierzchni i zastosowania wskazanego przez dzierżawcę sprzętu do pracy w danym terenie. Realizacja zadań jest kontrolowana w terenie, co stanowi podstawę do oceny faktycznego za-

kresu wykonanych działań ochronnych oraz do analizy materiałów przekazywanych w sprawozdaniach dzierżawców z zrealizowanych prac.

Dzierżawa gruntów Skarbu Państwa we władaniu BbPN odbywa się zgodnie z procedurą przetargu nieograniczonego. Informacja o nieruchomościach gruntowych wystawionych do przetargu jest publicznie dostępna na tablicy ogłoszeń w siedzibie BbPN oraz w internecie na stronie BIP. Podmiot oferujący najkorzystniejszą stawkę czynszu dzierżawnego podpisuje wieloletnią umowę dzierżawy.

W 2017 r., oprócz dzierżaw wieloletnich, prowadzono dzierżawę gruntów na okres 1 roku, która zastąpiła prowadzoną we wcześniejszych latach sprzedaż biomasy pozyskanej kosztem nabywcy. Dzierżawców wyłoniono w drodze ustnego przetargu nieograniczonego w formie licytacji publicznej.

2.2.1. Dzierżawy na okres jednego roku

Marlena Bogdan,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

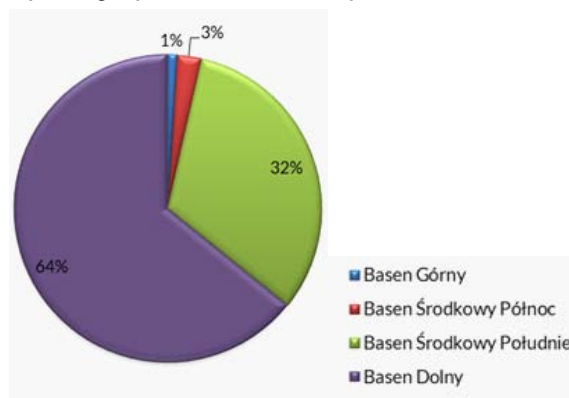
Dzierżawa gruntów na okres jednego roku odbywa się zgodnie z procedurą przetargu ustnego nieograniczonego. Podstawę prawną przeprowadzenia przetargu stanowią zapisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 142 j.t.), ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2016 r., poz. 2259) oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 lipca 2012 r. w sprawie przetargów oraz rokowań na rozporządzenie nieruchomościami przez parki narodowe (Dz. U. z 2012 r., poz. 868).

Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego po raz pierwszy w II kwartale 2017 r. ogłosił przetarg na dzierżawę gruntów, zastępując prowadzoną w latach ubiegłych sprzedaż biomasy pozyskiwanej kosztem nabywcy z gruntów Biebrzańskiego Parku Narodowego. Przetarg objął powierzchnię ok. 224 ha nieruchomości grun-

towych, podzielonych na 120 niewielkich kompleksów, które tworzyło 258 działek.

W wyniku przeprowadzonych 2 przetargów podpisano 26 umów dzierżawy nieruchomości gruntowych, będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Narodowego. Umowy obowiązywały od dnia ich podpisania do dnia 31 grudnia 2017 r. Wyjątkiem była jedna umowa, która została zawarta w celu odtworzenia łąk do dnia 31 grudnia 2018 r. Podpisane umowy stanowiły łączną powierzchnię 186,8181 ha gruntów, których łączna wartość czynszu dzierżawnego wyniosła 85 668,00 zł. Najmniejsza powierzchnia wydzierżawionego gruntu w ramach podpisanej umowy stanowiła 0,6950 ha, zaś największa 28,6477 ha. Średnia cena czynszu dzierżawnego za 1 ha wyniosła 458,56 zł, najniższa 353,74 zł a najwyższa 816,99 zł. Dzierżawą zostały objęte nieruchomości gruntowe położone we wszystkich Obwodach Ochronnych Biebrzańskiego Parku Narodowego. Największą łączną powierzchnię, bo aż 119,9223 ha gruntów wydzierżawiono w Basenie Dolnym. Najmniejszą zaś powierzchnię wydzierżawiono w Basenie Górnym – 1,8377 ha. Procentowy udział powierzchni gruntów dzierżawionych w poszczególnych Obwodach Ochronnych przedstawiono na Ryc. 1.

Ryc. 1. Procentowy udział powierzchni gruntów dzierżawionych w poszczególnych Obwodach Ochronnych

W tabeli nr 1 przedstawiono wykaz gmin i obrębów wraz z działkami ewidencyjnymi, na których wydzierżawiono grunty oraz liczbę zawartych umów w poszczególnych Obwodach Ochronnych.

Tabela 1. Zestawienie dzierżawionych gruntów w poszczególnych Obwodach Ochronnych

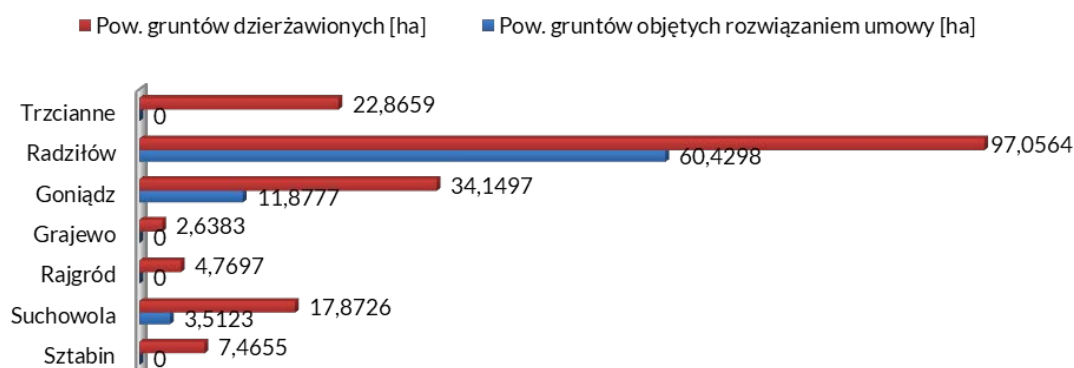
Lp.	Obręb / Obwód ochronny	Gmina	Obręb	Nr działki	Liczba działek	Pow. gruntów dzierżawionych [ha]	Liczba zawartych umów	
1.	Basen Górny	Sztabin	Jasionowo K. Kra-snegoboru	300, 423, 425, 443	4	1,8377	1	
2.	Basen Środ-kowy Północ	Rajgród	Ciszewo	399	1	4,7697	1	
3.	Basen Środ-kowy Połu-dnie	Suchowola	Biele Suchowolskie	60, 61, 42, 43, 44, 127, 123, 119, 519, 520, 522, 497, 501, 504, 506, 508, 515, 1096, 1759, 1769, 1556, 1557, 1558, 1559, 1560, 1562, 1529, 1538, 1542, 1545, 1546, 1549, 1550, 1464, 1465, 1469, 1470, 1473, 1474, 1479, 1480, 1422, 1423, 1402, 1403, 1410, 2652, 2653, 2655, 2693, 2694, 2696, 2700, 2701, 3055, 3060, 3066	67	60,2884	14	
			Goniądz	Wólka P-Łąki R. Wsi				2705
			Wólka P-Bochrówka I	263				
			Wólka P-Ł/K WÓL-KI P	3				
		Wólka Piaseczna	177, 918, 937					
		Sztabin	Kopytkowo	139, 140				
Grajewo	Kapice	722, 728						
4.	Basen Dolny	Radziłów	Łoje Awissa	846, 847, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 841/1, 843, 845, 924, 925, 926, 1003, 1004, 954, 955, 956, 957, 919, 920, 921, 1008, 1010, 1011, 1012, 1013, 963, 964, 965, 968, 969, 922, 923, 1107, 1108, 1111, 1112, 1113, 1114, 1014, 1016, 1018, 1019, 972, 973, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1062, 1063, 1064, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1099/2, 1100/2, 1109, 1110	106	119,9223		
			Sośnia	391, 387, 393/1, 386/2, 390, 391				
		Trzcianne	Gugny Dz.Dobarz	102, 103, 109, 111, 112, 198, 199, 200, 201, 241, 242, 243, 247, 248, 249, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 440, 244, 245, 246, 176, 177, 178, 179				
Razem					178	186,8181	30*	

*liczba zawartych umów – suma zawartych umów nie jest liczbą rzeczywistą, gdyż 2 umowy obejmują kilka Obrębów Ochronnych, faktycznie podpisano 26 umów

W wyniku trudnych warunków pogodowych, długotrwanie utrzymującego się wysokiego stanu wód uniemożliwiającego wykonanie zabiegów ochronnych do Biebrzańskiego Parku Narodowego złożono podania o rozwiązanie umów dzierżawy nieruchomości gruntowych.

Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosków, rozwiązano 10 umów o łącznej powierzchni 75,8198 ha, w tym jedną z umów rozwiązano jedynie na część działek. Zestawienie powierzchni gruntów wydzierżawionych objętych rozwiązaniem umowy w stosunku do ogólnej powierzchni gruntów wydzierżawionych zawartych w poszczególnych gminach przedstawiono na Ryc. 2.

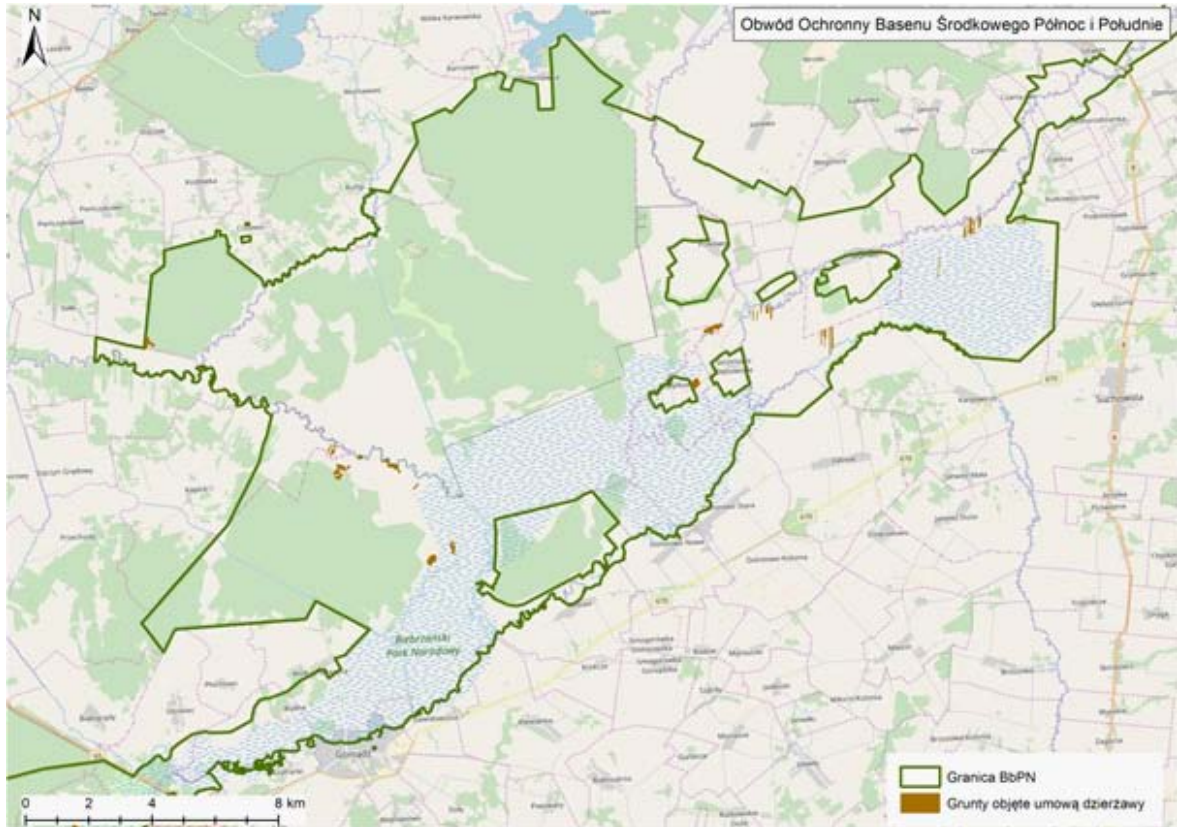
Ryc. 2. Powierzchnia dzierżaw objętych rozwiązaniem umowy w stosunku do ogólnej powierzchni dzierżaw w poszczególnych gminach

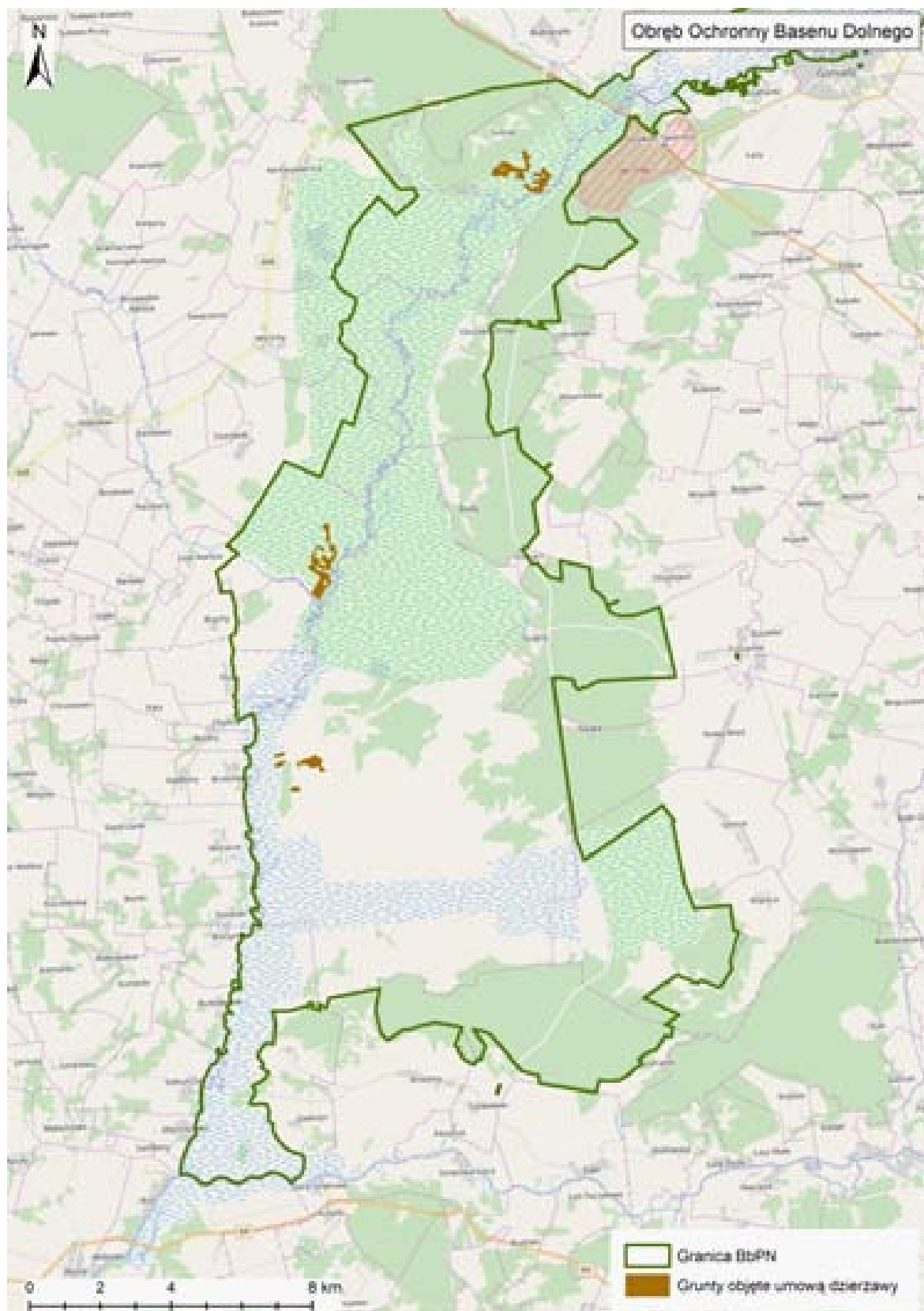
Ryc. 3. Grunty objęte umową dzierżawy w 2017 r. na terenie Basenu Górnego

Ryc. 4. Grunty objęte umową dzierżawy w 2017 r. na terenie Basenu Środkowego Północ i Południe

Ryc. 5. Grunty objęte umową dzierżawy w 2017 r. na terenie Basenu Dolnego

2.2.2. Dzierżawy wieloletnie w roku 2017.

Natalia Krajewska,

Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Kwartał I

Powierzchnia dzierżawiona w ramach wieloletniego programu dzierżaw dla przyrody w BbPN na dzień 1 stycznia 2017 r. wynosiła 9053,65 ha. Grunty te były wydzierżawione 23 podmiotom (na podstawie 33 umów). W marcu 2017 r. zakończyła się jedna umowa z osobą prywatną, na dzierżawę gruntów o powierzchni 26,57 ha.

Na dzień 31 marca 2017 r. powierzchnia gruntów SP wydzierżawionych podmiotom zewnętrznym w celu realizacji działań ochronnych wynosiła 9027,09 ha. Obowiązywały 32 umowy z 24 podmiotami. Podział dzierżaw z uwagi na rodzaj podmiotu dzierżawiącego przedstawia tabela 1.

Tab. 1. Powierzchnia dzierżawiona i liczba umów na koniec

kwartału 2017 r.

	os. prywatne	firmy	NGO*	razem
powierzchnia [ha]	4920,99	3750,00	356,10	9027,09
liczba podmiotów	16	5	3	24
liczba umów	17	11	4	32

* NGO – organizacje pozarządowe

W ramach przygotowań do kolejnego przetargu wytypowano nieruchomości we władaniu BbPN, na których można prowadzić działania ochronne w ramach umów dzierżawy, co wiązało się z terenową weryfikacją posiadanych danych o roślinności. Przygotowano również zalecenia dotyczące sposobu i częstości prowadzenia zabiegów.

Kwartał II i III

Ogłoszono przetarg nieograniczony na dzierżawę nieruchomości gruntowych we władaniu BbPN. Przedmiotem przetargu było 362,30 ha gruntów, z czego 149,65 ha to grunty, na których można prowadzić zabiegi mechaniczne, dla 131,81 ha obligatoryjne jest koszenie ręczne, pozostałe 80,84 ha to grunty, na których prace można prowadzić mechanicznie wyłącznie w suchych latach, a podczas wysokich stanów wód gruntowych zabiegi należy wykonywać ręcznie. Powierzchnia 107,89 ha to tereny, gdzie prócz koszenia należy wykonać również zabiegi redukcji krzewów, by przywrócić otwarty charakter siedlisk. 8,24 ha to tereny, na których dopuszczane jest również prowadzenie wypasu.

W wyniku przetargu zawarto 29 nowych umów dzierżawy z 7 osobami fizycznymi. Łączna powierzchnia wdzierżawionych gruntów to 287,89 ha. Sprawa zawarcia dwóch kolejnych umów została skierowana do Ministra Środowiska celem uzyskania właściwej zgody, gdyż wartość czynności prawnej przekraczała kwotę określoną w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym.

We wrześniu zakończono również negocjacje w sprawie zawarcia ostatniej umowy na grunty będące rzed-

miotem przetargu ogłoszonego w 2016 r. Tym samym wydzierżawiono kolejne 225,25 ha gruntów.

Kwartał IV

Po uzyskaniu zgody Ministra Środowiska zawarto 2 kolejne umowy dzierżawy z jedną osobą prywatną, których przedmiotem było 74,41 ha. Podział dzierżaw obowiązujących na koniec 2017 r. z uwagi na rodzaj podmiotu dzierżawiącego przedstawia tabela 2.

Z uwagi na wysoki stan wód gruntowych i utrzymywanie się zalewów na części gruntów dzierżawionych zrealizowanych zabiegów ochronnych było mniej, niż zaplanowano. Część dzierżawców nie uzgodniła i nie podjęła działań z uwagi na trudności ekonomiczne.

Tab. 2. Powierzchnia dzierżawiona i liczba umów na koniec IV kwartału 2017 r.

	os. prywatne	firmy	NGO	razem
Powierzchnia [ha]	5283,41	3750,00	356,10	9391,4101
Liczba podmiotów	23	5	3	31
Liczba umów	48	11	4	63

Zestawienie działań ochronnych wykonanych w 2017 r. w ramach umów dzierżawy prezentuje tabela 3, wykres (Ryc. 1) oraz mapa (Ryc. 3).

Tab. 3. Rozmieszczenie dzierżawionych i użytkowanych powierzchni w poszczególnych Obrębach Ochronnych w okresie prowadzenia zabiegów (tj. od lipca do listopada) 2017 r.

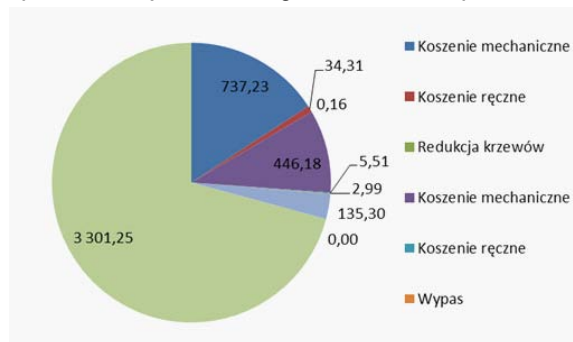
Obręb Ochronny	własność Skarbu Państwa we władaniu BbPN [ha]	powierzchnia dzierżawiona* [ha]	powierzchnia użytkowana** w ramach umów dzierżawy [ha]	powierzchnia zabiegów ochrony czynnej wykonanych w roku 2017 (wg sprawozdań dzierżawców) [ha]	
Basen Dolny	14184,03	5349,99	4106,00	Koszenie mechaniczne	737,23
				Koszenie ręczne	34,31
				Redukcja krzewów	0,16
Basen Środkowy Południe	8082,46	2357,02	1626,64	Koszenie mechaniczne	446,18
				Koszenie ręczne	5,51
				Wypas	2,99
Basen Środkowy Północ	11089,97	1677,49	1054,02	Koszenie mechaniczne	135,30
Basen Górny	1693,18	6,91	6,91		
RAZEM	35 049,64***	9391,41	6793,51	Zabiegi łącznie	1361,66

* powierzchnia dzierżawiona – ogół gruntów objętych obowiązującą umową dzierżawy. W jej skład wchodzi również tereny niewymagające prowadzenia zabiegów ochrony czynnej;

** powierzchnia użytkowana – grunty objęte zabiegami ochronnymi w całym okresie trwania umowy dzierżawy

*** podano własność Skarbu Państwa w poszczególnych obrębach. Nie ujęto działek i ich części położonych poza granicami BbPN

Ryc. 1. Działania prowadzone na gruntach dzierżawionych w 2017 r.

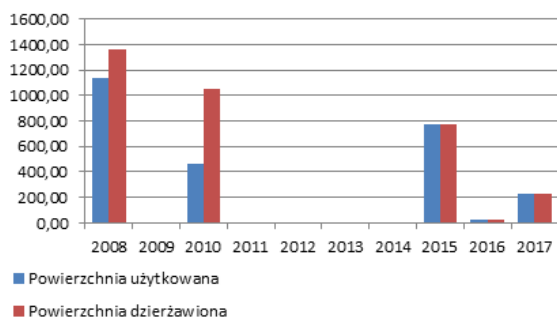

Wielkość powierzchni dzierżawionej oraz użytkowanej według roku zawarcia umowy przedstawia tabela 4 oraz Ryc. 2.

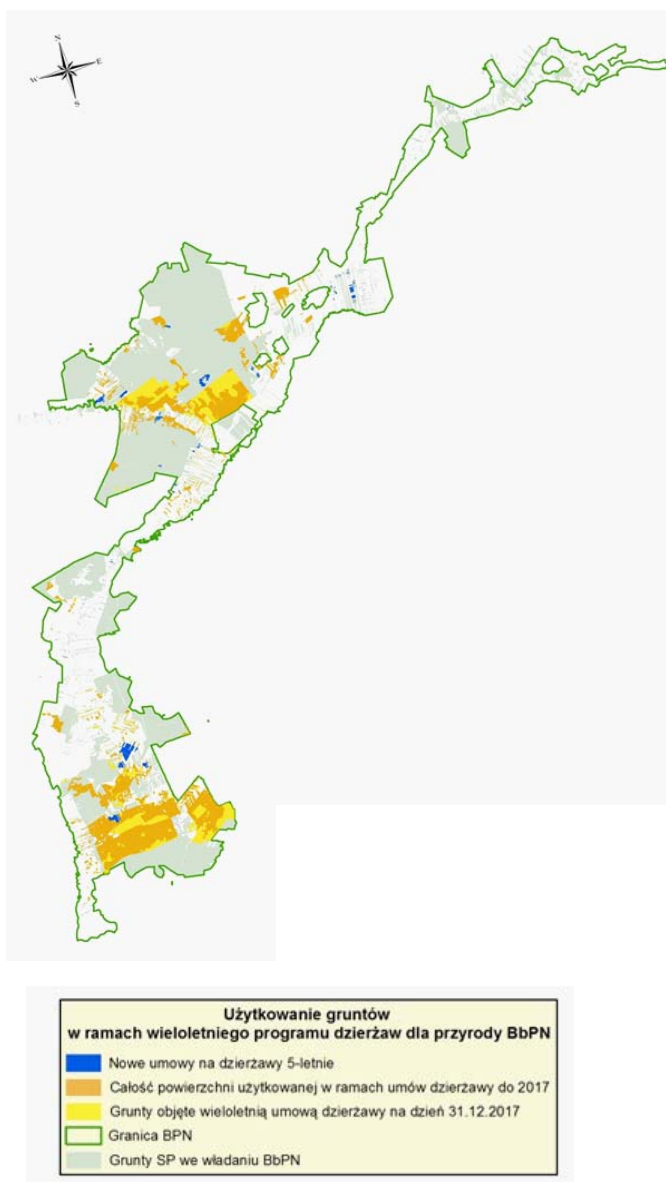
Tab. 4. Podział realizowanych w 2017 r. umów wg roku zawarcia

rok zawarcia umowy dzierżawy	liczba realizowanych umów dzierżawy	powierzchnia gruntów objętych umowami dzierżawy [ha]	powierzchnia użytkowana w 2017 r. [ha]
2008	5	4496,56	2086,4
2010	9	2521,05	1280,34
2015	16	1859,98	1859,98
2016	3	40,08	40,08
2017	32	587,55	587,55

Ryc. 2. Powierzchnia dzierżawiona i użytkowana wg roku zawarcia umowy [ha]

Ryc. 3. Mapa użytkowania gruntów w ramach wieloletniego programu dzierżaw dla przyrody BbPN

2.3. Ochrona gatunkowa zwierząt

2.3.1. Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt

Agnieszka Tylkowska,
Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

W 2017 r. w Ośrodku Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego stado podstawowe tworzyło 11 klaczy oraz ogier. 10 klaczy uzyskało kwalifikację do programu ochrony zasobów genetycznych koni rasy konik polski. Zwierzęta przez cały rok przebywały na swobodzie, samo-

dzielnie poszukując pokarmu i prowadząc życie podporządkowane rytmom przyrody. Wiosną w Ośrodku urodziło się 11 źrebiąt. Zimą, 14 grudnia 2017 r., odbył się roboczy przegląd hodowlany stada. Do przeglądu przygotowano 23 koniki polskie, w tym 11 klaczy, 11 źrebiąt oraz ogiera. Przegląd koni przeprowadził dr n. wet. Przemysław Bartoszek. W ramach profilaktyki przeciwpasożytniczej wszystkie konie zostały odrobaczone. Przedstawiciel Wojewódzkiego Związku Hodowców Koni w Białymstoku mgr inż. Robert Rożko dokonał przeglądu ogiera, weryfikacji oceny bonitacyjnej klaczy Neta oraz opisu i wszczęcia transponderów 11 źrebiętom. W 2017 r. w ośrodku rehabilitacji zwierząt leczono i rehabilitowano 65 zwierząt, w tym ptaki: 43 bociany białe, 2 jerzyki, 2 myszołowy, krogulca, uszatkę, bielika, skowronka, jastrzębia i rybołowa oraz ssaki: 4 jeże, 3 zające, 2 łosie, 2 sarny i wilka. Część z tych zwierząt wróciła do środowiska naturalnego, niestety niektórym nie udało się pomóc.

2.3.2. Zwierzęta łowne – ochrona, odszkodowania i odstrzały redukcyjne

Teresa Kamińska, Bogusław Zieliński;
Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Redukcją objęte są populacje następujących gatunków zwierząt: dzik (*Sus scrofa*), jenot (*Nyctereustes procyonoides*), lis (*Vulpes vulpes*), jeleń (*Cervus elaphus*), bażant (*Phasianus colchicus*) oraz norka amerykańska (*Neovision neovision*).

Odstrzały redukcyjne w/w gatunków zwierząt mogą być wykonywane wyłącznie przez etatowych i emerytowych pracowników Parku, posiadających aktualne pozwolenie na używanie broni myśliwskiej oraz będących członkami Polskiego Związku Łowieckiego.

Pracownicy dokonujący odstrzałów redukcyjnych bezwarunkowo muszą przestrzegać zasad bezpieczeństwa i obsługi broni palnej, o których mowa w ustawie z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 576).

Przy wykonywaniu odstrzałów redukcyjnych dzików, jeleni i bażantów stosuje się obowiązujące kryteria selekcji przyjęte w Polskim Związku Łowieckim oraz regulamin polowań zgodny z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków polowania i znakowania tusz (Dz. U. 2005 r. nr 61, poz. 548 z późn. zm.).

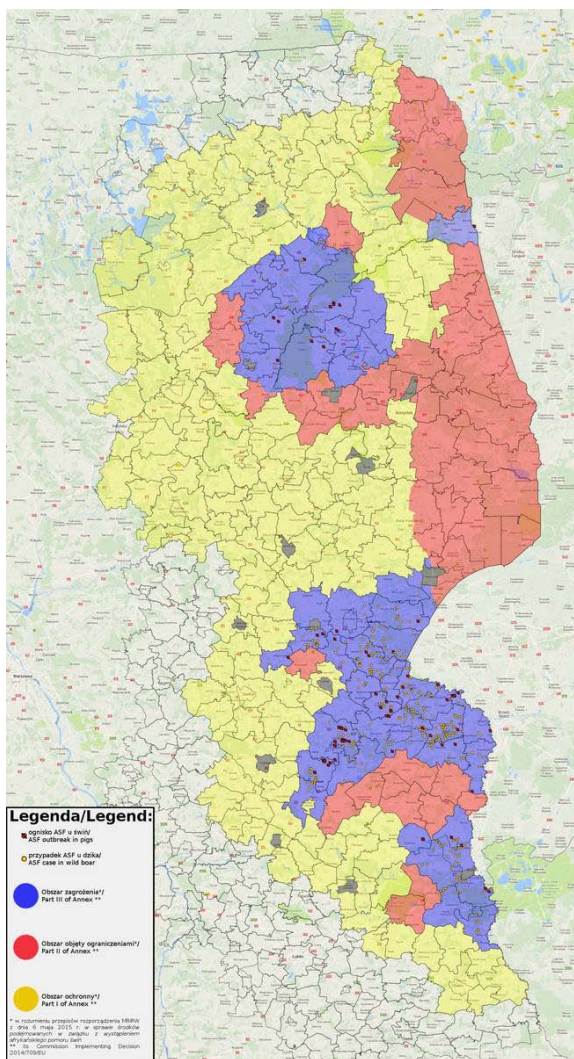
Tabela 95. Zestawienie strzelonej zwierzyny.

Lp.	Gatunek	Ogółem 2017 rok szt.
1	Jeleń byk	2
2	Jeleń łania	5
3	Jeleń ciele	2
4	dzik	116
5	jenot	79
6	lis	89
7	norka amerykańska	0
8	bażant	0

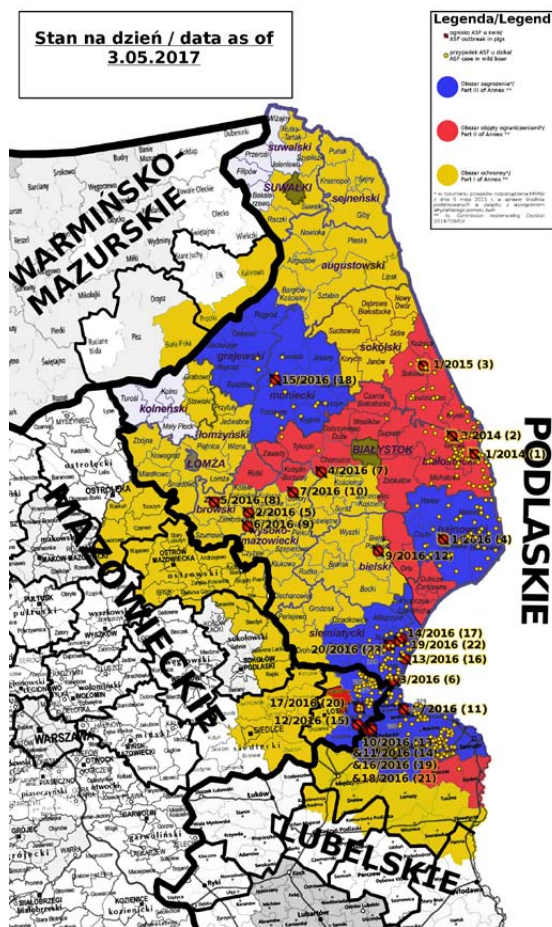
Tabela 1. Zestawienie szkód wyrządzonych przez dziki i jelenie w BbPN w 2017 r.

Uprawa	Powierzchnia zredukowana (ha) dziki	Kwota odszkodowania (zł) dziki	Powierzchnia zredukowana (ha) jelenie	Kwota odszkodowania (zł) jelenie	Powierzchnia zredukowana (ha) razem	Średnia kwota odszkodowania zł / ha	Nieponiesione koszty (zł)	Kwota odszkodowania (zł) razem	Zgłoszenia szt.	Uznane szt.	Nieuznane szt.
Łąka	36,61	44 715,00	0,00	0,00	36,61	1 221,39	2 354,60	44 715,00	73	63	10
Kuku-rydza	4,91	18 184,29	1,00	3 500,51	5,91	3 669,17	810,00	21 684,80	12	10	2
Ziemniaki	0,77	16 988,00	0,19	2 644,00	0,96	21 491,67	340,00	20 632,00	6	5	1
Pszennyto	1,06	1 833,60	0,50	859,00	1,56	1 726,03	50,00	2 692,60	4	4	0
Żyto	0,30	356,00	2,30	2 546,00	2,60	1 154,62	140,00	3 002,00	4	4	0
Mieszanka	2,88	4 018,40	2,47	3 409,00	5,35	1 388,30	140,00	7 427,40	9	9	0
Razem	46,53	86 095,29	6,46	14 058,51	52,99	1 890,05	3 834,60	100 153,80	108	95	13

AFRYKAŃSKI POMÓR ŚWIŃ (ASF) - 2017 R.

OSTATNIA AKTUALIZACJA: 24.11.2017

Afrykański pomór świń został stwierdzony w Polsce po raz pierwszy w historii w lutym 2014 r. w powiecie sokólskim. Nikt nie przewidywał, że choroba będzie miała spustoszenie na taką skalę wśród populacji dzików oraz świń domowych. W przypadku wystąpienia ASF w stadzie, śmiertelność sięga nawet 100%. Biebrzański Park Narodowy podejmuje szereg działań zapobiegających rozpowszechnianiu się wirusa na obszary gospodarstw rolnych.

W 2017 r. na terenie całego Parku prowadzone były przez służby terenowe, podczas wykonywania codziennych obowiązków służbowych wzmożone, indywidualne poszukiwania padłych dzików. Ponadto realizowano poszukiwania zbiorowe, przez 657 roboczników przeszukano ponad 19 tys. ha. Znalezione 12 szt. martwych dzików u których po wykonaniu badań stwierdzono pozytywny wynik ASF.

Na terenie BbPN wykonywany był przez myśliwych będących pracownikami BbPN, sanitarny odstrzał dzików. Łącznie odstrzelono 104 szt. zwierząt.

Poszukiwania zbiorowe ASF – 2017 r.

powierzchnia - ha	19 085,00
osobodni	657
dziki padłe znalezione - szt	12
dziki znalezione z ASF - szt	12

Redukcja – 2017 r.

dziki - szt	104
-------------	-----

Należy jednocześnie zaznaczyć, że w celu zapobiegania rozprzestrzeniania się wirusa poza tereny objęte różnymi restrykcjami (strefa żółta – obszar ochronny, strefa czerwona – obszar objęty ograniczeniami, strefa niebieska – obszar zagrożenia) ustawiono 3 chłodnie do przechowywania odstrzelonych dzików na czas przeprowadzenia badań laboratoryjnych w kierunku wykrycia wirusa ASF. Komory chłodnicze użyczone przez Powiatowe Inspektoraty Weterynarii z Moniek, Augustowa i Sokółki zostały ustawione w Jatwiezi Małej, Polkowie oraz Wólce Piasecznej.

2.4. Ochrona gatunkowa roślin

Magdalena Marczakiewicz,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Na podstawie Zał. 3 IA05 zadań ochronnych BbPN w 2017 r. usunięto kolczurkę kłapowaną *Echinocystis lobata* z pobocza drogi we wsi Szuszałewo. Gatunek usunięto na odcinku o długości 60 m. Pracę pod opieką pracownika Parku zrealizowali praktykanci i wolontariuszka (łącznie 5 osób).

Fot. 1. Usuwanie kolczurki kłapowanej z pobocza drogi we wsi Szuszałewo.

W 2017 r. na stanowisku lipiennika Loesela koło Kropiwna (nr stanowiska z projektu PZO 1903_03.2) wykoszono ręcznie obszar o powierzchni 5,86 ha (działki ewid. 103/2 i 110 obręb ewid. Szuszałewo). Łączna powierzchnia zabiegów wykonanych na tych działkach była większa i objęła obszar o powierzchni 7,67 ha. Ponadto poza granicą Parku na działkach ewid. 366/1, 893, 895-897,

902 i 1179-1182 obręb ewid. Lipsk wykonane zostały zabiegi ochronne koszenia ręcznego na łącznej pow. 36,29 ha, przy czym w obrębie siedliska lipiennika Loesela (nr stanowiska 1903_08) na pow. 16,22 ha i skalnicy torfowiskowej (nr stanowiska 1528_09) na pow. 1,59 ha. Ochrona czynna na stanowiskach tych gatunków na obszarze Górnej Biebrzy została przeprowadzona w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”.

Ponadto w ramach zabiegów prowadzonych przez dzierżawców zostało wykonane koszenie ręczne na pow. 9,27 ha w obrębie stanowiska lipiennika Loesela w Basenie Dolnym o nr 1903_12, na działkach ewid. 376, 379, 383, 386, 388, 389, 391, 441, 442, 445, 447, 448, 452, 453, 455, 457, 458, 468, 470, 472 obręb ewid. Szorce.

Zabiegi ochrony czynnej prowadzone były również w miejscach występowania podejrzana rutolistnego. Polegały one na usuwaniu młodych okazów obcego gatunku inwazyjnego – czeremchy amerykańskiej *Padus serotina*. Kontynuacja monitoringu w kolejnych latach pozwoli ocenić efekty prowadzonych działań.

W 2017 r. Leśny Bank Genów Kostrzyca na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego pobrał nasiona wybranych gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną gatunkową t. j.: brzozy niskiej, lipiennika Loesela, skalnicy torfowiskowej i obuwika pospolitego. LBG Kostrzyca zbiór zrealizował w ramach zadania pn. „Zbiór materiału nasiennego zagrożonych i rzadkich gatunków roślin, dziko rosnących na terenie parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, Lasów Państwowych oraz na obszarach NATURA 2000”. Prace przeprowadzono na podstawie decyzji Ministra Środowiska. Zestawienie stanowisk i ilości materiału nasiennego pobranego z terenu Parku przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Gatunek	Lokalizacja	Nr stanowiska wg projektu PZO	Liczba roślin objętych poborem	Data zbioru	Masa pobranego materiału	Informacje dodatkowe
1	Brzoza niska <i>Betula humilis</i>	Obwód Ochronny Basenu Górnego, okolice miejscowości Szuszałewo, działka ewid. 73, obręb ewid. Szuszałewo, współ. geograficzne 23°20'15,5" E, 53°42'52,9"N	nie dotyczy	10-25	2017.09.26	owoce - 8,5 g, nasiona - 1,8 g	
2	Lipiennik Loesela <i>Liparis Loeselii</i>	Obwód Ochronny Basenu Górnego, okolice miejscowości Szuszałewo, działka ewid. 89, obręb ewid. Szuszałewo, współ. geogr. 23°21'6,36"E, 53°42'54,94"N	1903_01	2-5	2017.09.27	owoce - 0,2 g, nasiona - 0,1 g	
3	Obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>	Obręb Ochronny Basenu Dolnego	1902_06.1	1	2017.10.20	nasiona - 0,1 g	pod okapem drzew brzoza brodawkowata
			1902_06.2	1	2017.10.20	nasiona - 0,1 g	okrajek wyniesienia min.
			1902_09.1	1	2017.10.20	nasiona - 0,1 g	
4	Skalnica torfowiskowa <i>Saxifraga hirculus</i>	Obwód Ochronny Basenu Górnego, okolice miejscowości Szuszałewo, działki ewid. 34 i 35, obręb ewid. Szuszałewo, współ. geograf. 23°20'12,18"E, 53°42'42,1"N	1528_07	10-25	2017.08.26	owoce - 0,5 g, nasiona - 0,1 g	

Fot. 2a Owoc obuwika pospolitego przed poborem do Leśnego Banku Genów Kostrzyca,

2b. Przedstawiciel LBG Kostrzyca w trakcie poboru owoców obuwika pospolitego.

2.5. Ochrona walorów krajobrazowych

Monika Jaszczyk,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Ochrona krajobrazu oraz ograniczanie zagrożeń zewnętrznych realizowane są poprzez:

1. uzgadnianie i opiniowanie proponowanych rozwiązań dotyczących planowanych inwestycji w granicach i otulinie Parku, zarówno pod kątem ich potencjalnego wpływu na przyrodę Parku, obszarów Natura 2000, jak również pod kątem ochrony krajobrazu;
2. opiniowanie aktów planistycznych i dokumentów prawnych dotyczących ochrony przyrody i krajobrazu mogących mieć wpływ na krajobraz Parku;
3. uzgadnianie wycinki drzew i krzewów na terenach objętych ochroną krajobrazową.
4. promocję tradycyjnych form użytkowania gruntów rolniczych w Parku i otulinie z uwzględnieniem realizacji pakietów przyrodniczych w ramach programów Wspólnej Polityki Rolnej.

Jednym z celów parku narodowego jest kontrolowanie i ograniczanie przekształcania ekosystemów naturalnych i półnaturalnych oraz ochrona walorów krajobrazowych podlegających nasilającej się presji antropogenicznej na skutek intensyfikacji rolnictwa oraz zabudowy rekreacyjnej. Cel ten jest realizowany przede wszystkim poprzez aktywny udział w polityce przestrzennej gmin na etapie uzgadniania projektów dokumentów planistycznych, tj. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bądź decyzji o warunkach zabudowy. Również kierunki polityki przestrzennej na poziomie kraju, województwa czy regionu są poddawane analizie i opiniowaniu. Głównym działaniem Parku w tym zakresie

jest uzgadnianie projektów decyzji o warunkach zabudowy dla przedsięwzięć lokalizowanych w Parku lub jego otulinie, gdyż większość gmin nie posiada miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.5.1. Uzgadnianie inwestycji

Monika Jaszczyk,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

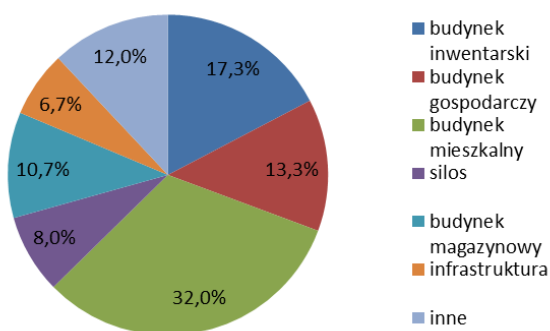
W ramach wydanych 71 postanowień, uzgodniono 75 obiektów budowlanych. Przedmiotem uzgodnień były budynki mieszkalne, gospodarcze, magazynowe lub inwentarskie, silosy, inwestycje infrastruktury technicznej (linie energetyczne, stacje bazowe telefonii komórkowej) oraz inne obiekty (np. budynek użyteczności publicznej, wiata, ogrodzenie). Wśród uzgodnionych projektów decyzji o warunkach zabudowy 24 dotyczyło budynków mieszkalnych, 10 budynków gospodarczych, 13 budynków inwentarskich, 8 budynków magazynowych, 6 silosów. Inwestycje infrastrukturalne były przedmiotem pięciu uzgodnień, trzy z nich dotyczyły budowy sieci energetycznej, pozostałe dwie budowy stacji bazowej telefonii komórkowej. Inne obiekty budowlane były przedmiotem dziewięciu uzgodnień.

Najwięcej postanowień wydano w III kwartale roku – 22, najmniej zaś w kwartale II – 13 (Tab. 1, Ryc. 2). Budowa lub rozbudowa budynków mieszkalnych stanowiła 32% wszystkich wydanych w 2017 r. postanowień. Projekty dotyczące budowy lub rozbudowy budynków gospodarczych stanowiły 13,3%. Budowa, rozbudowa lub modernizacja budynków inwentarskich stanowiły 17,3% wydanych postanowień. Pozostałe 8%, 6,7% i 12% postanowień dotyczyło odpowiednio silosów, infrastruktury oraz pozostałych inwestycji (Ryc. 1).

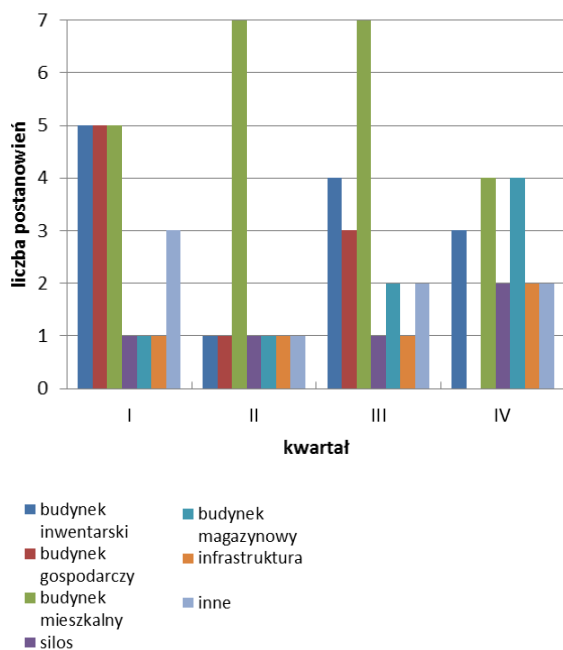
Tab. 1. Liczba obiektów będących przedmiotem uzgodnień w poszczególnych kwartałach 2017 r.

rodzaj obiektu	rok 2017 (łącznie)	kwartał			
		I	II	III	IV
budynek inwentarski	13	5	1	4	3
budynek gospodarczy	10	5	1	4	0
budynek mieszkalny	24	5	7	7	5
silos	6	1	1	1	3
budynek magazynowy	8	1	1	2	4
infrastruktura	5	1	1	1	2
inne	9	3	1	3	2
łącznie	75	21	13	22	19

Ryc. 1. Procentowy udział poszczególnych obiektów będących przedmiotem uzgodnień w 2017 r.

Ryc. 2. Liczba uzgodnionych obiektów w poszczególnych kwartałach 2017 r.

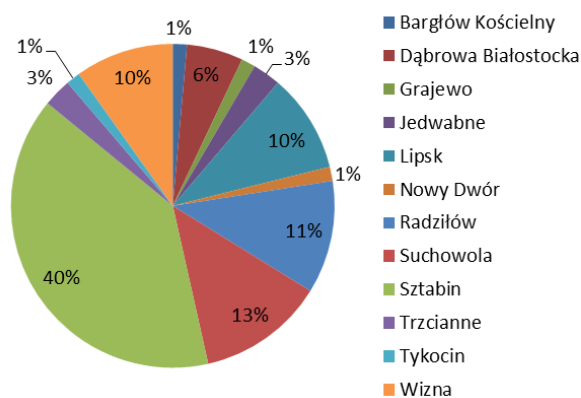

Najwięcej postanowień wydano dla inwestycji z obszaru gminy Sztabin, Suchowola, Radziłów było to odpowiednio 28, 9, 8 postanowień. Dla pozostałych gmin wydano od jednego do siedmiu postanowień (Tabela. 2 oraz Ryc. 3, 4). Rozmieszczenie uzgodnionych inwestycji przedstawiono na Ryc. 5.

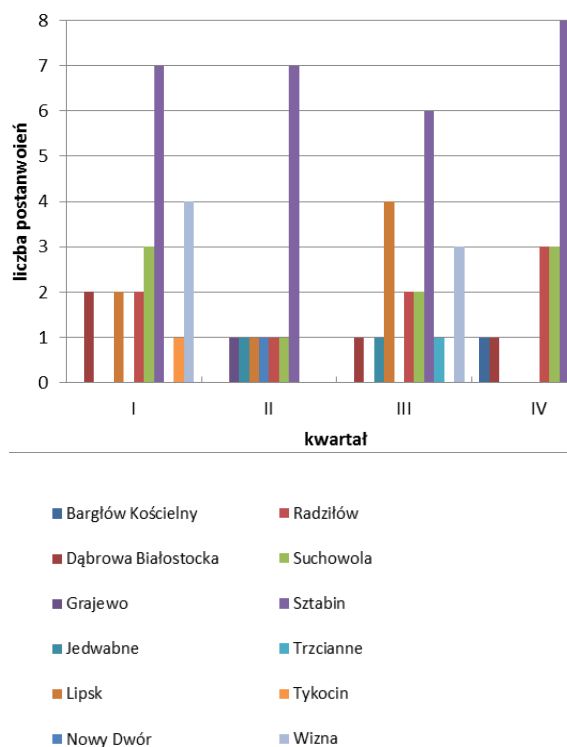
Tab. 2. Liczba uzgodnionych inwestycji w podziale na gminy w 2017 r.

gmina	rok 2017 (łącznie)	kwartał			
		I	II	III	IV
Bargłów Kościelny	1	0	0	0	1
Dąbrowa Białostocka	4	2	0	1	1
Grajewo	1	0	1	0	0
Jedwabne	2	0	1	1	0
Lipsk	7	2	1	4	0
Nowy Dwór	1	0	1	0	0
Radziłów	8	2	1	2	3
Suchowola	9	3	1	2	3
Sztabin	28	7	7	6	8
Trzcianne	2	0	0	1	1
Tykocin	1	1	0	0	0
Wizna	7	4	0	3	0

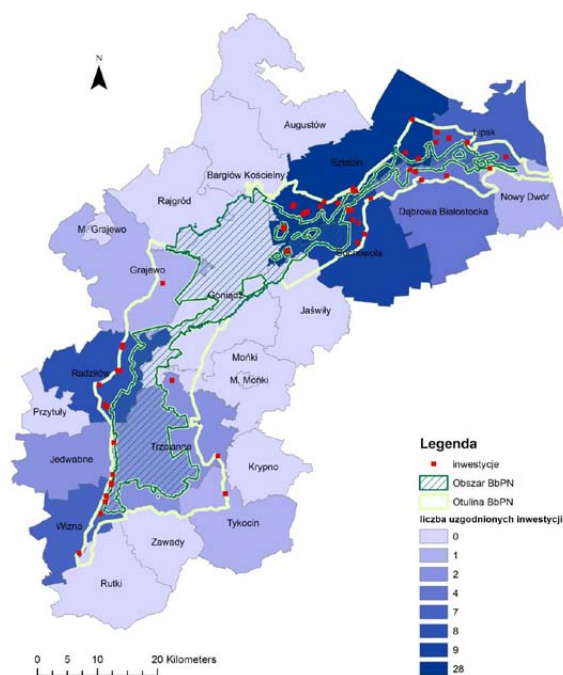
Ryc. 3. Procentowy rozkład wydanych postanowień pod względem lokalizacji w 2017 r.

Ryc. 4. Liczba postanowień wydanych w podziale na gminy w poszczególnych kwartałach 2017 r.

Ryc. 5. Lokalizacja inwestycji w 2017 r.

2.5.2 Uzgodnienia i opiniowanie planów zagospodarowania przestrzennego

Marlena Bogdan,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

W 2017 r. do Biebrzańskiego Parku Narodowego trafiło 12 dokumentów planistycznych. W pierwszym kwartale opiniowano Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, który następnie uzgodniono. Kolejne opracowania dotyczyły Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (SUiKZP) oraz Miejsowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP).

Gmina Jaświły, położona w Basenie Środkowym Biebrzy przystąpiła do zmiany SUiKZP oraz MPZP. Zmiana drugiego dokumentu dotyczyła jedynie dwóch działek ewidencyjnych położonych w miejscowości Zabiele oraz Dolistowo Stare. Położona w Basenie Dolnym gmina Radziłów także wszczęła procedurę zmiany MPZP miejscowości Sośnia. Gmina Goniądz, obejmująca swym zasięgiem Basen Środkowy oraz Basen Dolny Biebrzy opracowała zmiany trzech dokumentów, jeden z nich zmieniając dwukrotnie. Pierwszym skierowanym do uzgodnienia projektem była zmiana MPZP części obszaru miasta Goniądz, obejmująca jedną działkę ewidencyjną. Pozostałe dokumenty dotyczyły zmiany SUiKZP miasta i gminy Goniądz, zmiany MPZP miasta Goniądz oraz zmiany MPZP gminy Goniądz.

Biebrzański Park Narodowy w 2017 r. uzgodnił 8 opracowań planistycznych, w tym: 1 projekt zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, 2 pro-

jekty zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz 5 projektów zmiany Miejsowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego.

2.5.3. Działania w otulinie i nadzór nad obszarami Natura 2000. Opiniowanie i interwencje

Magdalena Olkowska,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

W 2017 r. wydano 5 opinii na temat nowych inwestycji zlokalizowanych w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego. Podjęto interwencję w 8 sprawach i odpowiedziano na 4 zapytania mieszkańców dotyczące użytkowanych rolniczo działek w terenie zalewowym (Tab. 3).

Tabela 3. Liczba opinii w 2017 roku

Lp.	Kategoria	szt.	%
1.	Nowe inwestycje	5	20
2.	Interwencje	8	32
4.	Zapytania mieszkańców	4	16
5.	Inne	8	32
razem		25	100

W ramach inwestycji wydano opinię na temat rozbudowy drogi krajowej nr 8 na odcinku Sztabin – Suchowola, w części przebiegającej przez obszar Biebrzańskiego Parku Narodowego. Spośród zaopiniowanych inwestycji liniowych wniesiono również uwagi do projektu rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 668 w miejscowości Klimaszewnica wraz z przebudową mostu nad rzeką Klimaszewnica. Inwestycja ta będzie realizowana przy granicy z Parkiem na terenie otuliny oraz obszarów Natura 2000: Ostoja Biebrzańska PLH 200008 i Dolina Biebrzy PLB 200006.

Przez obszar Biebrzańskiego Parku Narodowego i jego otuliny będzie przebiegać nowa nitka kolejowa wzdłuż istniejącej trasy E 75 projektowana na odcinku Białystok-Ełk w ramach inwestycji o znaczeniu międzynarodowym, tzw. Rail Baltica. W tej sprawie zostały wniesione uwagi do Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia planowanej inwestycji, wskazując na potrzebę zachowania drożności korytarza ekologicznego doliny Biebrzy poprzez budowę odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej migrację fauny.

Spośród pozostałych opiniowanych inwestycji wniesiono uwagi do raportu oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięcia polegającego na budowie instalacji do termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne, instalacji do przetwarzania skratek i osadów ściekowych oraz budowy hali stacji diagnostycznej pojazdów specjalistycznych, osobowych i ciężarowych. Inwestycja będzie zlokalizowana w gminie Nowy Dwór, w odległości ok. 7 km od obszaru Parku, ok. 4,5 km od otuliny parku i obszarów Natu-

ra 2000: Dolina Biebrzy PLH200008 i Ostoja Biebrzańska PLB200006.

Uczestniczono również w postępowaniu dotyczącym wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla inwestycji zlokalizowanej w otulinie Parku polegającej na budowie budynku inwentarskiego do hodowli krów mlecznych z docelową obsadą 39 DJP w gminie Suchowola czy też zmianie powierzchni leśnej na użytk rolny w gminie Wizna. W minionym roku wydano również opinie w innych sprawach, np. operatu wodno-prawnego dotyczącego odprowadzenia oczyszczonych ścieków z komunalnej oczyszczalni ścieków w Dolistowie Nowym do rzeki Biebrzy.

W 2017 r. podejmowano również interwencje w sprawach zgłaszanych przez pracowników BbPN oraz mieszkańców Parku i otuliny, dotyczyły one potencjalnego zanieczyszczenia środowiska czy obniżenia walorów krajobrazowych doliny Biebrzy. Podjęto interwencje w sprawie nielegalnego składowania odpadów, zmiany naturalnej rzeźby terenu zalewowego rzeki Biebrzy poprzez nawiezenie mas ziemnych, wykopania lub odtworzenia urządzeń melioracyjnych, samowoli budowlanych. Wszystkie sprawy były kierowane do właściwych organów z prośbą o podjęcie działań mających na celu przywrócenie stanu poprzedniego. Zapytania od mieszkańców dotyczyły najczęściej możliwości wykazania cieków wodnych położonych na terenie BbPN czy też możliwości wydzierżawienia łąk będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Narodowego.

2.5.4. Opiniowanie dokumentów legislacyjnych pod kątem wpływu na zasoby przyrodnicze BbPN

Magdalena Olkowska,

Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

W roku 2017 r. przesłano uwagi do projektu nowej ustawy Prawo wodne oraz projektu rozporządzenia w sprawie wysokości opłat za usunięcie drzew i krzewów. Zapiniowano również dokument pn. Kontrola adekwatności Aktów prawnych Unii Europejskiej dot. Dyrektywy Ptasiej i Siedliskowej.

2.5.5. Usuwanie drzew i krzewów w ekosystemach nieleśnych

Magdalena Olkowska,

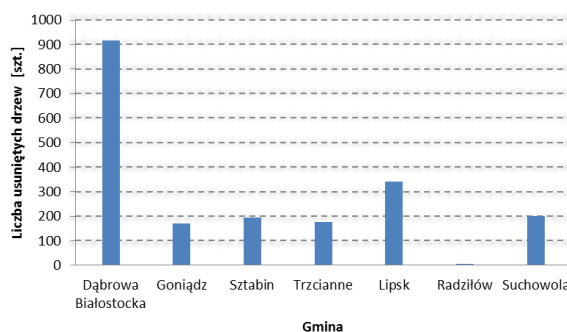
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Na podstawie art. 83a ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r., poz. 2134 j.t. z późn. zm.) zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu na obszarach objętych ochroną krajobrazową w granicach parku narodowego wydaje się po uzgodnieniu

z dyrektorem parku narodowego. Uzgodnieniu podlega projekt decyzji organu właściwego do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu.

W roku 2017 wpłynęło do Biebrzańskiego Parku Narodowego 41 wniosków z prośbą o wyrażenie zgody na usunięcie drzew i krzewów. Z 14 gmin, na obszarze których położony jest Park, osiem wnioskowało o usunięcie drzew i krzewów. Najwięcej wniosków o wycinkę przesłały gminy Dąbrowa Białostocka (15), Goniądz (9), Sztabin (8), Trzcianne (4), Lipsk (2), najmniej gmina Radziłów, Suchowola i Jaświły (wniosek dot. usuwania krzewów) – po 1 wniosku. Łącznie w 2017 r. uzgodniono usunięcie 2.000 sztuk drzew oraz krzewów z powierzchni 6,75 ha. Najwięcej drzew usunięto w gminie Dąbrowa Białostocka, a najmniej w gminie Radziłów (Ryc. 6).

Ryc. 6. Liczba drzew wnioskowanych do usunięcia w poszczególnych gminach na obszarach ochrony krajobrazowej BbPN w 2017 r.

W okresie całego roku 2017 wydano łącznie 31 postanowień i 8 opinii dotyczących wycinki w ekosystemach nieleśnych Parku, dwa wnioski były w trakcie rozpatrywania. W większości wnioski dotyczyły gruntów prywatnych. Wszystkie były rozpatrzone pozytywnie.

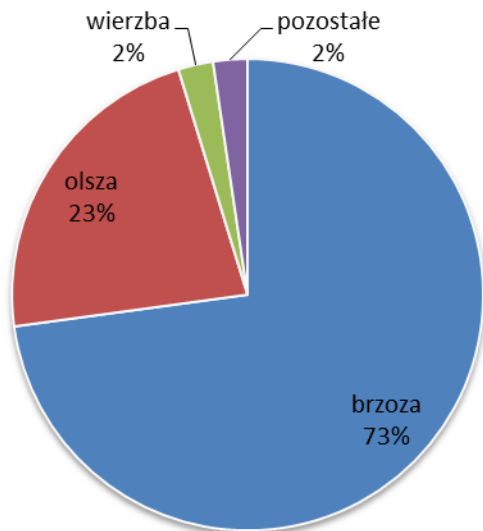
Uzgodniono też usunięcie drzew rosnących w pasie drogowym drogi krajowej nr 65 w okolicy Osowca, drogi powiatowej nr 1838B na odcinku Laskowiec-Gugny oraz drogi powiatowej nr 1799B w okolicy Wólki Piasecznej.

W 2017 roku wycięto o 3 752 szt. drzew mniej w porównaniu z rokiem poprzednim a krzewy usunięto z większej powierzchni o 1,28 ha (Tab. 4).

Tabela 4. Zestawienie wycinki drzew lub krzewów na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego w latach 2016 - 2017

	2016	2017
Liczba wniosków	67	41
Liczba postanowień /opinii	67	39
Liczba usuniętych drzew	5 752	2 000
Powierzchnia terenu odkrzaczanego [ha]	5,47	6,75

Uzgodnienia najczęściej dotyczyły drzew z rodzaju brzoza – 1.457 szt. (73 %) i z rodzaju olsza – 448 szt. (23 %) oraz z rodzaju wierzba – 48 szt. (2%). Łącznie stanowiły one 98% drzew wnioskowanych do usunięcia. Sporadycznie wnioski dotyczyły usunięcia innych rodzajów drzew, tj. topola, świerk, sosna, dąb, jesion, lipa, czeremcha, klon i robinia (Ryc. 7).

Ryc. 7. Udział drzew wg rodzaju wnioskowanych do usunięcia w 2017 r. na obszarach ochrony krajobrazowej BbPN

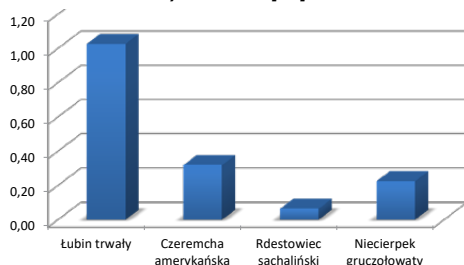
2.5.6. Eliminowanie gatunków inwazyjnych roślin

Marlena Bogdan,
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych

Rośliny inwazyjne obcego pochodzenia stanowią zagrożenie dla różnorodności przyrodniczej. Dzięki swoim specyficznym właściwościom są w stanie szybko opanować duże obszary, a tym samym uniemożliwić rozwój rodzimej flory. Na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny wśród roślin należących do tej grupy są m.in.: łubin trwały, czeremcha amerykańska, dereń rozłogowy, niecierpek gruczołowaty, rdestowiec sachaliński.

W 2017 r. na obszarze BbPN zrealizowano zadania ochronne w zakresie usuwania gatunków roślin inwazyjnych, łubinu trwałego oraz czeremchy amerykańskiej na łącznej powierzchni 1,35 ha. Działania przeprowadzone przez pracowników Parku polegały na ręcznym usunięciu całych roślin wraz z ich częściami podziemnymi. Na terenie Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Północ zlikwidowano populację łubinu trwałego na powierzchni ok. 1,03 ha. Natomiast na terenie Obrębu Ochronnego Basenu Dolnego usunięto ok. 0,32 ha czeremchy amerykańskiej w miejscu występowania podejrzony rutolistnego w celu ochrony stanowiska tej rzadkiej i chronionej paproci.

Ryc. 1. Powierzchnia usuwania gatunków inwazyjnych na terenie BbPN oraz otuliny w 2017 r. [ha]

W otulinie BbPN, w sąsiedztwie granic Parku przeprowadzono akcję usuwania niecierpka gruczołowatego oraz rdestowca sachalińskiego. Systematyczne usuwanie roślin ekspansywnych przynosi efekty w postaci likwidacji źródeł rozprzestrzeniania się ich na terenie Parku.

2.6 Monitoring przyrodniczy

Tabela. Liczba gatunków zwierząt w poszczególnych grupach systematycznych stwierdzonych w Biebrzańskim PN.

Opracowanie tabeli: Krzysztof Frąckiel, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Zoologicznego

Grupa systematyczna	Liczba gatunków	Ochrona gatunkowa	Polska Czerwona Księga
Kręgowce	405	342	41
Ssaki (<i>Mammalia</i>)	55	35	6
w tym:			
łoś	ok. 600 osb.		
wilk	3 watachy		
ryś	5 osb.		
Ptaki (<i>Aves</i>)	295 (187 lęgowych)	282	31
Ryby (<i>Piscis</i>)	37	7	3
Płazy i gady (<i>Amphibia, Reptilia</i>)	18	18	1
Bezkęrowce	3313	115	34
Wrotki (<i>Rotifera</i>)	161		
Mięczaki (<i>Gastropoda</i>)	80	10	9
Pijawki (<i>Hirudinea</i>)	6	1	1
Skorupiaki (<i>Crustacea</i>)	45		
Wije (<i>Myriapoda</i>)	9		
Pająki (<i>Araneae</i>)	483		1
Ważki (<i>Odonata</i>)	59	10	2
Jętki (<i>Ephemeroptera</i>)	13		1
Chrzęszcze (<i>Coleoptera</i>)	1125	79	5
Chruściki (<i>Trichoptera</i>)	44		
Motyle (<i>Lepidoptera</i>)	1107	15	13
Pluskwiaki (<i>Heteroptera</i>)	48		
Modliszki (<i>Mantidae</i>)	1		1
Inne	132		1

2.6.1. Monitoring ornitologiczny

Krzysztof Henel,
Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych
Łukasz Krajewski, Piotr Marczakiewicz,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Zoologicznego

Cietrzew *Tetrao tetrix*

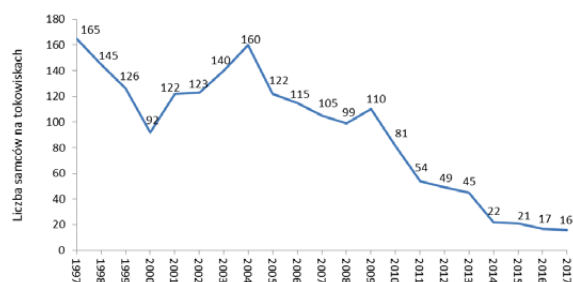
Monitoring liczebności cietrzewia w BbPN opiera się na dwukrotnym liczeniu samców w okresie wiosennych toków. W 2017 r. liczenia zostały wykonane przez pracowników Parku w dniach 28-29.03 (I kontrola) oraz 10-11.04 (II kontrola).

Fot. Rybitwy białowąse i białoskrzydłe nad kolonią lęgową (fot. Łukasz Krajewski)

Podczas poszczególnych kontroli odnotowano odpowiednio 16 i 11 samców cietrzewia. Na podstawie rozmieszczenia stwierdzeń ptaków podczas obydwu kontroli, liczebność populacji cietrzewia w Ostoi Biebrzańskiej w 2017 r. oceniono na 16 samców, z czego 14 stwierdzono w basenie środkowym Biebrzy, a 2 w basenie dolnym. W basenie górnym nie zaobserwowano cietrzewi. Liczebność populacji tego gatunku w całym BbPN uległa kolejnemu spadkowi (Ryc. 1).

Ryc. 1 Dynamika liczebności cietrzewia w Biebrzańskim Parku Narodowym w latach 1997 - 2017.

Dubelt *Gallinago media*

Od 2010 roku dubelt jest monitorowany w kraju w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. W 2017 r. w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006 skontrolowano tokowiska

dubeltów zlokalizowane w 12 kwadratach 10x10 km². W 11 z nich stwierdzono łącznie 117 tokujących samców.

Kulik wielki *Numenius arquata*

Monitoring kulika wielkiego w Ostoi Biebrzańskiej prowadzony był przez służby BbPN w ramach projektu „Monitoring kulika wielkiego w Polsce w latach 2015-2017”, koordynowanego przez Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”. Liczenia prowadzone były zgodnie z metodyką „Założenia metodyczne do monitoringu kulika wielkiego w Polsce w latach 2015-2017”. Wykonano je na transektach dł. 2 km zlokalizowanych w obrębie 63 kwadratów o boku 2 km.

Występowanie kulika wielkiego stwierdzono na 19 (30%) spośród 63 kwadratów wyznaczonych do monitoringu. Maksymalna liczba kulików w jednym kwadracie monitoringowym stwierdzonych podczas kontroli wyniosła: 1 w 14 kwadratach, 2 w 1 kwadracie, 3 w 3 kwadratach oraz 4 w jednym kwadracie.

Więcej informacji o kuliku, jego monitoringu i ochronie znajduje się na stronie <http://ochronakulika.pl>.

Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*, czarna *Chlidonia niger* i białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*

W 2017 r. przeprowadzono inwentaryzację kolonii lęgowych bagiennych rybitw z rodzaju *Chlidonias*. Wykonano 3 spływy kajakowe Biebrzą: w dniach 29-30.05 od Osowca do Brzostowa, 10.06 od Dolistowa do Goniądza i w dniu 12-13.06 od Osowca do Brzostowa. Po-

nadto przeprowadzono kilkanaście kontroli uzupełniających, w okresie od 20.05 do 8.07, na pozostałych odcinakach Biebrzy w Basenie Środkowym i Dolnym oraz w dolinie Narwi w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska.

W 2017 r. najliczniej gniazdowała rybitwa białowąsa – w 10 koloniach w basenie dolnym stwierdzono łącznie 924 pary lęgowe. To najwyższa dotychczas stwierdzona liczebność tego gatunku nad Biebrzą. Gatunek znajduje się w ekspansji w Polsce, ale jego liczebność podlega bardzo dużym fluktuacjom uzależnionym od poziomu wody w dolinach rzecznych oraz od skali imigracji ptaków z lęgów z południowo-wschodniej Europy. Szczegółowe wyniki opublikowano w czasopiśmie *Ornis Polonica*: Krajewski Ł., Marczakiewicz P., Dombrowski P. 2017. Wysoka liczebność rybitwy białowąsiej *Chlidonias hybrida* w Ostoi Biebrzańskiej w 2017 roku. *Ornis Pol.* 58: 289-296.

Liczebność rybitwy czarnej była prawie dwukrotnie wyższa, niż w ubiegłym, suchym, sezonie – w 10 koloniach odnotowano 255 pary, z czego 127 przystąpiło do lęgów w dolinie Biebrzy, a pozostałe w dolinie Narwi w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska. Ponadto stwierdzono 548 par rybitwy białoskrzydłej, z największą liczebnością na Zajkach (ponad 250 par).

W maju notowano wysoki stan wody na Biebrzy, dzięki czemu występowało wiele dogodnych miejsc do założenia kolonii lęgowych przez rybitwy. Niestety bardzo szybkie wysychanie rozlewisk na początku czerwca spowodowało bardzo duże straty w lęgach, zwłaszcza wśród rybitw białowąsych i białoskrzydłych.

Bocian biały *Ciconia ciconia*

W 2017 r. przeprowadzono monitoring w 23 miejscowościach wokół Biebrzańskiego Parku Narodowego: Jałowo, Kropiwno, Szuszałewo, Kuligi, Ciszewo, Dębowo, Dolistowo Stare, Dolistowo Nowe, Jagłowo, Jasionowo, Kopytkowo, Polkowo, Wroceń, Budne, Wólka Piaseczna, Klimaszewnica, Mścichy, Okrasin, Olszowa Droga, Budy, Burzyn, Rutkowskie i Sieburczyn. Stwierdzono łącznie 168 gniazd, z czego w 103 były młode. Średnia liczba młodych na gniazdo z sukcesem wynosiła 2,54. Był to lepszy wynik, niż notowany w dwóch poprzednich sezonach, które były jednak znacznie bardziej suche – 2,34 w 2016 r. i 2,50 w 2017 r. Odnotowano tylko 1 gniazdo z 5 młodych – we Wroceniu. Monitoring prowadzono również w ramach projektu „Ochorna siedlisk mokradłowych doliny górnej Biebrzy”; jego wyniki przedstawiono w rozdz. 4.2.

Czapla biała *Ardea alba* i czapla siwa *Ardea cinerea*

W 2017 r., dzięki współpracy BbPN z Polskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, po raz pierwszy przeprowadzono monitoring czapli z wykorzystaniem drona. Kontrola przeprowadzona na początku czerwca pozwoliła na zlokalizowanie 61 gniazd czapli białych w 4 skupieniach. Policzone także 44 gniazda czapli siwych i 15 zajętych gniazd czapli, dla których nie udało się oznaczyć gatunku. Wykorzystanie drona pozwala na znacznie do-

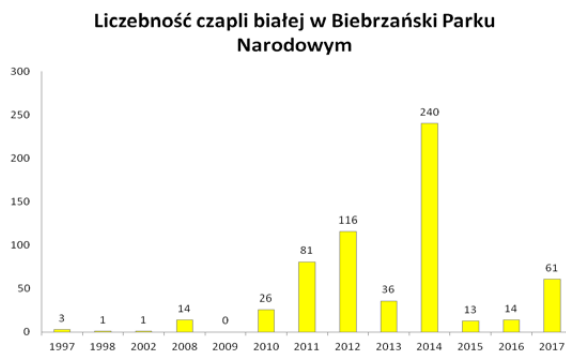
kładniejszą penetrację trudno dostępnych i rozległych terenów, na których gniazdują czaple.

Fot. Czapla biała po sezonie lęgowym (fot. Łukasz Krajewski)

Ponadto analiza zdjęć satelitarnych wykonanych w 2014 r. wykazała znacznie liczniejsze gniazdowanie, niż dotychczas sądzono. Kontrole naziemne czaplińca w 2014 r. pozwoliły na policzenie 57 par lęgowych czapli białej. Natomiast na zobrazowaniach satelitarnych widać 183 zajęte gniazda w trzcinowiskach, czyli łącznie w 2014 r. gniazdowało 240 par czapli białej. Chociaż prawidłowa interpretacja zdjęć satelitarnych jest bardzo trudna, to stwierdzenie to uzyskało akceptację Komisji Faunistycznej Sekcji Ornitologicznej Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, która weryfikuje obserwacje najrzadszych ptaków w Polsce. W przygotowaniu jest zgłoszenie obejmujące dane satelitarne z roku 2016.

Ryc. Zmiany liczebności czapli białej w Biebrzańskim Parku Narodowym w latach 1997-2017.

Rzadkie gatunki ptaków szponiastych *Accipitriformes* i bocian czarny *Ciconia nigra*

Rzadkie ptaki szponiaste oraz bocian czarny objęte są w BbPN wspólnym monitoringiem. Metodyka monitoringu nadrzewnych gatunków strefowych została opisana we wcześniejszych edycjach kroniki BbPN. Spośród gatunków objętych opisywanym monitoringiem w 2017 r. w BbPN gniazdowały: bocian czarny, bielik *Haliaeetus albicilla*, orlik krzykliwy *Clanga pomarina* i orlik grubodzioby *C. clanga*, zaś kania czarna *Milvus migrans* zajmowała gniazdo w pobliżu granicy Parku. Liczebność i parametry rozrodu poszczególnych gatunków w minionym sezonie przedstawia tabela 1.

Tab. 1. Liczebność i efekty lęgów nadrzewnych gatunków strefowych w BbPN w 2017 r.

Gatunek	Liczba par lęgowych	Liczba par ze znanym wynikiem lęgu	Sukces lęgowy [%]	Liczba młodych na zajęte gniazdo/rewir	Liczba młodych na gniazdo z sukcesem	Źródło danych
Bocian czarny	5	5	40	0,8	2,0	BbPN
Kania czarna	1	1	100	min. 1	min. 1	BbPN
Bielik	10	7	43	0,7	1,7	BbPN
Orlik krzykliwy	11	9	33	0,44	1,0	G. Maciorowski
Orlik grubodzioby	9*	8*	0	0	0	G. Maciorowski

* w tym 2 pary mieszane

Poza standardowym monitoringiem gniazd i lęgów gatunków strefowych prowadzono również ich monitoring przy pomocy fotopułapek. Zrealizowano go przy dwóch gniazdach bociana czarnego (po jednym w basenie dolnym i środkowym) oraz jednym gnieździe bielika (w basenie dolnym BbPN).

W przypadku bociana czarnego fotopułapki zawieszono w końcu marca, a zdjęto po sezonie lęgowym. Na gnieździe w basenie środkowym fotopułapka zarejestrowała pojawianie się w kwietniu i maju pary bocianów czarnych, które przystąpiły do lęgu na innym gnieździe w pobliżu. Materiał zebrany przez fotopułapkę pozwolił na wykrycie i odczytanie w tej parze lęgowej ptaka z obrączką. Został on zaobrączkowany, jako pisklą, na gnieździe z 4 młodymi na obszarze BbPN, w Brzezinach Kapickich, w dn. 13.06.2012 r. Teraz zajął stanowisko lęgowe w odległości 17 km od miejsca urodzenia. Na drugim gnieździe z fotopułapką jedynie dwukrotnie (2.04 i 25.04) pojawił się jeden bocian czarny. Trzecia fotopułapka udokumentowała lęg bielika z 3 młodymi.

Monitoring bociana czarnego, bielika i kani czarnej koordynowany był przez Biebrzański Park Narodowy, a monitoring orlików przez dr. Grzegorza Maciorowskiego (Instytut Zoologii Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu). Dziękujemy panom Bartoszowi Gosztyłe, Markowi Loritzowi i Pawłowi Mirskiemu z Komitetu Ochrony Orłów za wykonanie prac terenowych związanych z montażem fotopułapek.

Monitoring ptaków lęgowych na powierzchni koło Brzostowa

Inwentaryzowany obszar znajdował się w dolnym basenie doliny Biebrzy w sąsiedztwie wsi Brzostowo i obejmował około 46 ha ekstensywnie użytkowanych pastwisk i starorzeczy. W 2017 r. przeprowadzono 9 kontroli terenowych od końca kwietnia do początku czerwca (odstęp między wizytami terenowymi wynosił od 5 do 8 dni), w trakcie których wyszukiwano, bądź kontrolowano wcześniej znalezione, gniazda. W wyniku przeprowadzonych obserwacji odnotowano 633 gniazd należących do 12 gatunków ptaków (tabela).

Tabela Liczba odnalezionych gniazd poszczególnych gatunków na lęgowisku w okolicy Brzostowa w 2017 roku.

Gatunek	Łacińska nazwa	Liczba gniazd
płaskonos	<i>Anas clypeata</i>	3
krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	1
rożeniec	<i>Anas acuta</i>	6
szczudłak	<i>Himantopus himantopus</i>	3
czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	149
rycyk	<i>Limosa limosa</i>	54
krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>	92
śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	298
mewa czarnogłowa	<i>Larus melanocephalus</i>	2
rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	2
rybitwa białoczelna	<i>Sternula albifrons</i>	1
rybitwa białoskrzydła	<i>Chlidonias leucopterus</i>	22
Razem		633

Duża ilość wykrytych gniazd w dużej mierze była związana z gnieźdzącą się kolonijnie śmieszką (podobnie jak w 2010 i 2012 roku). Warto odnotowania są również pierwsze na tym terenie lęgi szczudłaka (3 gniazda) i mewy czarnogłowej (2 gniazda).

Sukces gniazdowy czterech najliczniejszych gatunków ptaków w 2017 roku wydawał się zbliżony do przeciętnego, odnotowanego na tym terenie od 2001 roku i wahał się od 21 do 42%.

W pracach terenowych wzięli udział: Paweł Białomyzy, Grzegorz Grygoruk, Agnieszka Niemczynowicz, Piotr Świętochowski, Tomasz Tumiel, Marcin Wereszczuk.

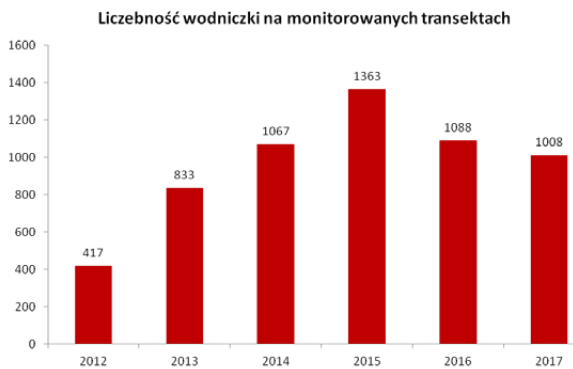
Wodniczka *Acrocephalus paludicola*

Od 2012 roku wodniczka jest monitorowana w kraju w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. W 2016 r. w Biebrzańskim Parku Narodowym skontrolowano wodniczkę na 80 transektach o długości 1 kilometra. Łącznie stwierdzono 1008 śpiewających samców na 62 transektach. Zmiany liczebności wodniczki na monitorowanych transektach na podstawie bazy danych Państwowego Monitoringu Środowiska przedstawiono na wykresie.

Fot. Stado siewek złotych (fot. Łukasz Krajewski)

Ryc. Zmiany liczebności wodniczki w Biebrzańskim Parku Narodowym w latach 2012-2017.

Ptaki wodno-błotne w okresie migracji wiosennej

W 2017 r. przeprowadzono 3 kontrole w dniach: 5 i 9.03, 14 i 16.03 oraz 22-23.03. Monitoring polega na wyszukiwaniu koncentracji żerujących lub odpoczywających ptaków wodno-błotnych w wybranych, stałych miejscach. Liczebność 10 najliczniejszych gatunków przedstawiono w poniższej tabeli. Należy podkreślić, że liczebność migrujących ptaków wodno-błotnych podawana w tym zestawieniu jest niższa, niż rzeczywista liczebność w dolinie Biebrzy, gdyż monitoringiem objęta jest część biebrzańskich rozlewisk.

Tab. Liczebność wybranych gatunków ptaków wodno-błotnych w 2017 r. Pogrubiono gatunki będące przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska.

Nazwa gatunku	Liczebność		
	05 i 09.03.2017	14 i 16.03.2017	22-23.03.2017
świstun	1 297	20 407	29 055
gęś białoczelna	2 715	23 300	11 650
czajka	3 040	8 520	5 730
siewka złota	271	2 264	3 029
rożeniec	314	1 575	2 682
śmieszka	33	278	4 112
krzyżówka	1 143	1 245	1 698
gęś zbożowa	388	1 971	334
cyraneczka	239	542	757
batalion	137	440	546
pozostałe gatunki i ptaki nieoznaczone	784	1 133	1 481
łącznie ptaki wodno-błotne	10 361	61 675	61 074

Rok 2016 jest piątym sezonem, dla którego BbPN prowadzi monitoring migrujących wiosną ptaków wodno-błotnych. Pozostałe liczenia były przeprowadzone w latach: 2012- 2013 i 2015-2016. Niestety wykonanie tylko 3 kontroli spowodowało, że zabrakło wizyt terenowych w szczycie migracji gatunków, które przelatują w kwietniu, np. bataliona. Dla kilku gatunków odnotowano wyjątkowo wysokie liczebności, np. bernikli białolicyj (70 os.), świstuna (29 055 os.), śmieszki (4 112 os.), czajki (8 520 os.), siewki złotej (3 029 os.).

Lista gatunków ptaków stwierdzonych w Kotlinie Biebrzańskiej

W 2017 r. do listy gatunków ptaków stwierdzonych w Kotlinie Biebrzańskiej nie doszedł żaden nowy gatunek. Lista jednak wydłużyła się o 1 gatunek – świergotka szponiastego stwierdzonego 11.09.2016 koło Goniądza (Jarosław Matusiak, www.xeno-canto.org, www.komisjafaunistyczna.pl). To azjatycki gatunek obserwowany w Polsce niespełna 40 razy. Niestety, niedostateczna dokumentacja obserwacji puszczyka uralskiego wi-

dzianego przez pracownika BbPN Piotr Dombrowskiego w grudniu 2017 r. nie pozwala na dodanie tego gatunku do listy ptaków Kotliny Biebrzańskiej. W 2017 r. poszerzeniu uległa natomiast lista ptaków lęgowych. Po raz pierwszy odnotowano gniazdowanie mewy czarnogłowej, szczudłaka i kłaskawki. Aktualnie lista liczy 295 gatunków, w tym 197 lęgowych (171 gatunki gniazdują regularnie). W 2017 r. w Kotlinie Biebrzańskiej stwierdzono 235 gatunków ptaków, w tym 172 lęgowe.

Lp	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Status	Status gatunku w 2017 r.
1	<i>Cygnus olor</i>	Łabędź niemy	l	L
2	<i>Cygnus columbianus</i>	Łabędź czarnodzioby	p	NL
3	<i>Cygnus cygnus</i>	Łabędź krzykliwy	l	L
4	<i>Branta bernicla</i>	Bernikła obroźna	z	NL
5	<i>Branta leucopsis</i>	Bernikła białolica	p	NL
6	<i>Branta ruficollis</i>	Bernikła rdzawoszyja	p	NL
7	<i>Branta canadensis</i>	Bernikła kanadyjska	z	-
8	<i>Anser anser</i>	Gęgawa	l	L
9	<i>Anser fabalis</i>	Gęś zbożowa	p	NL
10	<i>Anser brachyrhynchus</i>	Gęś krótkodzioba	p	NL
11	<i>Anser albifrons</i>	Gęś białoczelna	p	NL
12	<i>Anser erythropus</i>	Gęś mała	z	-
13	<i>Clangula hyemalis</i>	Lodówka	z	-
14	<i>Somateria mollissima</i>	Edredon	z	-
15	<i>Melanitta fusca</i>	Uhła	z	NL
16	<i>Melanitta nigra</i>	Markaczka	z	-
17	<i>Bucephala clangula</i>	Gągoł	l	NL
18	<i>Mergellus albellus</i>	Bielaczek	p	NL
19	<i>Mergus merganser</i>	Nurogęś	l	L
20	<i>Mergus serrator</i>	Szlachar	z	-
21	<i>Tadorna tadorna</i>	Ohar	z	NL
22	<i>Tadorna ferruginea</i>	Kazarka rdzawa	z	-
23	<i>Netta rufina</i>	Hełmiatka	z	-
24	<i>Aythya ferina</i>	Głowienka	l	L
25	<i>Aythya nyroca</i>	Podgorzałka	z (sl)	NL
26	<i>Aythya fuligula</i>	Czernica	l	L
27	<i>Aythya marila</i>	Ogorzałka	z	NL
28	<i>Anas querquedula</i>	Cyranka	l	L
29	<i>Anas clypeata</i>	Płaskonos	l	L
30	<i>Anas strepera</i>	Krakwa	l	L
31	<i>Anas penelope</i>	Świstun	sl	NL
32	<i>Anas americana</i>	Świstun amerykański	z	-
33	<i>Anas platyrhynchos</i>	Krzyżówka	l	L
34	<i>Anas acuta</i>	Rożeniec	sl	L
35	<i>Anas crecca</i>	Cyraneczka	l	L
36	<i>Coturnix coturnix</i>	Przepiórka	l	L
37	<i>Phasianus colchicus</i>	Bażant ***	l	L
38	<i>Perdix perdix</i>	Kuropatwa	l	L
39	<i>Tetrastes bonasia</i>	Jarząbek	l	L
40	<i>Tetrao urogallus</i>	Gtuszec	(z)	-
41	<i>Tetrao tetrix</i>	Cietrzew	l	L
42	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Perkozek	l	L
43	<i>Podiceps grisegena</i>	Perkoz rdzawoszyi	l	L
44	<i>Podiceps cristatus</i>	Perkoz dwuczuby	l	L
45	<i>Podiceps auritus</i>	Perkoz rogaty	z	NL
46	<i>Podiceps nigricollis</i>	Zausznik	l	L
47	<i>Columba livia forma urbana</i>	Gołąb miejski ***	l	L
48	<i>Columba oenas</i>	Siniak	l	L
49	<i>Columba palumbus</i>	Grzywacz	l	L
50	<i>Streptopelia turtur</i>	Turkawka	l	L
51	<i>Streptopelia decaocto</i>	Sierpówka	l	L
52	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Lelek	l	L
53	<i>Apus apus</i>	Jerzyk	l	L
54	<i>Cuculus canorus</i>	Kukułka	l	L
55	<i>Rallus aquaticus</i>	Wodnik	l	L
56	<i>Crex crex</i>	Derkacz	l	L
57	<i>Porzana porzana</i>	Kropiatka	l	L
58	<i>Porzana parva</i>	Zielonka	l	L
59	<i>Gallinula chloropus</i>	Kokoszka	l	L
60	<i>Fulica atra</i>	Łyska	l	L
61	<i>Grus grus</i>	Żuraw	l	L

62	<i>Haematopus ostralegus</i>	Ostrygojad	z	NL
63	<i>Himantopus himantopus</i>	Szczudlak	sl	L
64	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Szablodziób	sl	NL
65	<i>Pluvialis squatarola</i>	Siewnica	z	NL
66	<i>Pluvialis apricaria</i>	Siewka złota	p	NL
67	<i>Charadrius morinellus</i>	Mornel	z	-
68	<i>Charadrius hiaticula</i>	Sieweczka obroźna	l	NL
69	<i>Charadrius dubius</i>	Sieweczka rzeczna	l	L
70	<i>Vanellus vanellus</i>	Czajka	l	L
71	<i>Vanellus leucurus</i>	Czajka stepowa	(z)	-
72	<i>Numenius phaeopus</i>	Kulik mniejszy	p	NL
73	<i>Numenius arquata</i>	Kulik wielki	l	L
74	<i>Limosa lapponica</i>	Szlarnik	z	-
75	<i>Limosa limosa</i>	Rycyk	l	L
76	<i>Arenaria interpres</i>	Kamusznik	z	-
77	<i>Calidris canutus</i>	Biegus rdzawy	z	-
78	<i>Calidris pugnax</i>	Batalion	sl	NL
79	<i>Calidris falcinellus</i>	Biegus płaskodzioby	z	NL
80	<i>Calidris ferruginea</i>	Biegus krzywodzioby	z	-
81	<i>Calidris temminckii</i>	Biegus mały	p	NL
82	<i>Calidris alba</i>	Piaskowiec	z	-
83	<i>Calidris alpina</i>	Biegus zmienny	p (sl)	NL
84	<i>Calidris minuta</i>	Biegus malutki	z	NL
85	<i>Calidris subruficollis</i>	Biegus płowy	(z)	-
86	<i>Calidris melanotos</i>	Biegus arktyczny	z	-
87	<i>Scolopax rusticola</i>	Słonka	l	L
88	<i>Gallinago media</i>	Dubelt	l	L
89	<i>Gallinago gallinago</i>	Kszyk	l	L
90	<i>Limnocyptes minimus</i>	Bekasik	p (sl)	NL
91	<i>Actitis hypoleucos</i>	Brodzicz piskliwy	l	NL
92	<i>Tringa ochropus</i>	Samotnik	l	L
93	<i>Tringa erythropus</i>	Brodzicz śniady	p	NL
94	<i>Tringa nebularia</i>	Kwokacz	p	NL
95	<i>Tringa totanus</i>	Krwawodziób	l	L
96	<i>Tringa glareola</i>	Łęczak	sl	NL
97	<i>Tringa stagnatilis</i>	Brodzicz pławny	sl	NL
98	<i>Phalaropus lobatus</i>	Płatkonóg sztyldodzioby	z	-
99	<i>Phalaropus fulicarius</i>	Płatkonóg płaskodzioby	z	-
100	<i>Stercorarius parasiticus</i>	Wydrzyk ostrosterny	z	-
101	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	Śmieszka	l	L
102	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	Mewa mała	p (l)	NL
103	<i>Larus melanocephalus</i>	Mewa czarnogłowa	sl	L
104	<i>Larus canus</i>	Mewa siwa	p	NL
105	<i>Larus fuscus</i>	Mewa żółtonoga	p	NL
106	<i>Larus argentatus</i>	Mewa srebrzysta	p	NL
107	<i>Larus cachinnans</i>	Mewa białogłowa	p	NL
108	<i>Larus marinus</i>	Mewa siodłata	z	-
109	<i>Hydroprogne caspia</i>	Rybitwa wielkodzioba	p	NL
110	<i>Sterna sandvicensis</i>	Rybitwa czubata	(z)	-
111	<i>Sterna hirundo</i>	Rybitwa rzeczna	l	L
112	<i>Sterna paradisaea</i>	Rybitwa popielata	z	-
113	<i>Sternula albifrons</i>	Rybitwa białoczelna	l	L
114	<i>Chlidonias hybrida</i>	Rybitwa białowąsa	l	L
115	<i>Chlidonias niger</i>	Rybitwa czarna	l	L
116	<i>Chlidonias leucopterus</i>	Rybitwa białoskrzydła	l	L
117	<i>Gavia stellata</i>	Nur rdzawoszyi	z	-
118	<i>Gavia arctica</i>	Nur czarnoszyi	z	NL
119	<i>Ciconia nigra</i>	Bocian czarny	l	L
120	<i>Ciconia ciconia</i>	Bocian biały	l	L
121	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Pelikan różowy	(z)	-
122	<i>Botaurus stellaris</i>	Bąk	l	L
123	<i>Ixobrychus minutus</i>	Bączek	l	L
124	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Ślepowron	sl	-
125	<i>Ardeola ralloides</i>	Czapla modronosa	z	-
126	<i>Ardea cinerea</i>	Czapla siwa	l	L
127	<i>Ardea purpurea</i>	Czapla purpurowa	z	-
128	<i>Ardea alba</i>	Czapla biała	l	L
129	<i>Egretta garzetta</i>	Czapla nadobna	z	NL
130	<i>Platalea leucorodia</i>	Warzęcha	z	-
131	<i>Plegadis falcinellus</i>	Ibis kasztanowaty	z	-
132	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Kormoran mały	z	-
133	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Kormoran	p	NL
134	<i>Pandion haliaetus</i>	Rybołów	p	NL
135	<i>Pernis apivorus</i>	Trzmiełojad	l	L
136	<i>Circaetus gallicus</i>	Gadożer	z (sl)	NL
137	<i>Clanga pomarina</i>	Orlik krzykliwy	l	L
138	<i>Clanga clanga</i>	Orlik grubodzioby	l	L
139	<i>Aquila nipalensis</i>	Orzeł stepowy	z	-

140	<i>Aquila heliaca</i>	Orzeł cesarski	z	-
141	<i>Aquila chrysaetos</i>	Orzeł przedni	z (sl)	NL
142	<i>Hieraetus pennatus</i>	Orzełek	z (sl?)	-
143	<i>Circus aeruginosus</i>	Błotniak stawowy	l	L
144	<i>Circus cyaneus</i>	Błotniak zbożowy	p (l)	NL
145	<i>Circus macrourus</i>	Błotniak stepowy	z	NL
146	<i>Circus pygargus</i>	Błotniak łąkowy	l	L
147	<i>Accipiter nisus</i>	Krogulec	l	L
148	<i>Accipiter gentilis</i>	Jastrząb	l	L
149	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Bielik	l	L
150	<i>Milvus milvus</i>	Kania ruda	sl	NL
151	<i>Milvus migrans</i>	Kania czarna	sl	L
152	<i>Buteo lagopus</i>	Myszołów włochaty	p	NL
153	<i>Buteo buteo</i>	Myszołów	l	L
154	<i>Buteo rufinus</i>	Kurhannik	z	NL
155	<i>Tyto alba</i>	Płomykówka	l	L
156	<i>Surnia ulula</i>	Sowa jarzębata	z	-
157	<i>Glaucidium passerinum</i>	Sóweczka	sl	L
158	<i>Athene noctua</i>	Pójdzka	l	-
159	<i>Aegolius funereus</i>	Włochatka	z	-
160	<i>Asio otus</i>	Uszatka	l	L
161	<i>Asio flammeus</i>	Uszatka błotna	sl	NL
162	<i>Strix aluco</i>	Puszczyk	l	L
163	<i>Strix nebulosa</i>	Puszczyk mszarny	z	-
164	<i>Bubo scandiacus</i>	Sowa śnieżna	(z)	-
165	<i>Bubo bubo</i>	Puchacz	l	L
166	<i>Upupa epops</i>	Dudek	l	L
167	<i>Jynx torquilla</i>	Krętogłów	l	L
168	<i>Picus canus</i>	Dzięcioł zielonosiwy	l	L
169	<i>Picus viridis</i>	Dzięcioł zielony	l	L
170	<i>Dryocopus martius</i>	Dzięcioł czarny	l	L
171	<i>Dendrocopos major</i>	Dzięcioł duży	l	L
172	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Dzięcioł białoszyi	z	-
173	<i>Dendrocopos medius</i>	Dzięcioł średni	l	L
174	<i>Dendrocopos leucotos</i>	Dzięcioł białogrzbiety	l	L
175	<i>Dendrocopos minor</i>	Dzięciołek	l	L
176	<i>Picoides tridactylus</i>	Dzięcioł trójpalczasty	z	-
177	<i>Merops apiaster</i>	Żoła	sl	-
178	<i>Coracias garrulus</i>	Kraska	z (l)	-
179	<i>Alcedo atthis</i>	Zimorodek	l	L
180	<i>Falco tinnunculus</i>	Pustułka	l	L
181	<i>Falco vespertinus</i>	Kobczyk	p	NL
182	<i>Falco columbarius</i>	Drzemlik	p	NL
183	<i>Falco subbuteo</i>	Kobuz	l	L
184	<i>Falco cherrug</i>	Raróg	(z)	-
185	<i>Falco peregrinus</i>	Sokół wędrowny	p	NL
186	<i>Oriolus oriolus</i>	Wilga	l	L
187	<i>Lanius collurio</i>	Gąsiorek	l	L
188	<i>Lanius minor</i>	Dzierzba czarnoczelna	(sl)	-
189	<i>Lanius excubitor</i>	Srokosz	l	L
190	<i>Lanius senator</i>	Dzierzba rudogłowa	z	-
191	<i>Garrulus glandarius</i>	Sójka	l	L
192	<i>Pica pica</i>	Sroka	l	L
193	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Orzechówka	l	L
194	<i>Corvus monedula</i>	Kawka	l	L
195	<i>Corvus frugilegus</i>	Gawron	l	L
196	<i>Corvus corax</i>	Kruk	l	L
197	<i>Corvus cornix</i>	Wrona siwa	l	L
198	<i>Prunella modularis</i>	Pokrzywnica	l	L
199	<i>Passer domesticus</i>	Wróbel	l	L
200	<i>Passer montanus</i>	Mazurek	l	L
201	<i>Anthus trivialis</i>	Świergotek drzewny	l	L
202	<i>Anthus cervinus</i>	Świergotek rdzawogardły	p	NL
203	<i>Anthus pratensis</i>	Świergotek łąkowy	l	L
204	<i>Anthus spinoletta</i>	Siwerniak	(z)	-
205	<i>Anthus petrosus</i>	Świergotek nadmorski	z	-
206	<i>Anthus richardi</i>	Świergotek szponiasty	z	-
207	<i>Anthus campestris</i>	Świergotek polny	l	L
208	<i>Motacilla flava</i>	Pliszka żółta	l	L
209	<i>Motacilla cinerea</i>	Pliszka góraska	z	-
210	<i>Motacilla citreola</i>	Pliszka cytrynowa	l	L
211	<i>Motacilla alba</i>	Pliszka siwa	l	L
212	<i>Fringilla coelebs</i>	Zięba	l	L

213	<i>Fringilla montifringilla</i>	Jer	p	NL
214	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Grubodziób	l	L
215	<i>Carpodacus erythrinus</i>	Dziwonia	l	L
216	<i>Pipilo erythrophthalmus</i>	Łuskowiec	(z)	-
217	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Gil	l	L
218	<i>Chloris chloris</i>	Dzwoniec	l	L
219	<i>Linaria cannabina</i>	Makolągwa	l	L
220	<i>Linaria flavostris</i>	Rzepołuch	p	NL
221	<i>Acanthis flammea</i>	Czczotka	p	NL
222	<i>Acanthis homemanni</i>	Czczotka tundrowa	z	NL
223	<i>Loxia curvirostra</i>	Krzyżodziób świerkowy	l	L
224	<i>Carduelis carduelis</i>	Szczygieł	l	L
225	<i>Serinus serinus</i>	Kulczyk	l	L
226	<i>Spinus spinus</i>	Czyż	l	L
227	<i>Calcarius lapponicus</i>	Poławierka	z	-
228	<i>Plectrophenax nivalis</i>	Śnieguła	p	NL
229	<i>Emberiza calandra</i>	Potrzeszcz	l	L
230	<i>Emberiza hortulana</i>	Ortolan	l	L
231	<i>Emberiza citrinella</i>	Trznadel	l	L
232	<i>Emberiza leucocephalos</i>	Trznadel białołowy	(sl)	-
233	<i>Emberiza schoeniclus</i>	Potrzos	l	L
234	<i>Emberiza pusilla</i>	Trznadelek	(z)	-
235	<i>Periparus ater</i>	Sosnówka	l	L
236	<i>Lophophanes cristatus</i>	Czubatka	l	L
237	<i>Poecile palustris</i>	Sikora uboga	l	L
238	<i>Poecile montanus</i>	Czarnogłówka	l	L
239	<i>Cyanistes caeruleus</i>	Modraszka	l	L
240	<i>Parus major</i>	Bogatka	l	L
241	<i>Remiz pendulinus</i>	Remiz	l	L
242	<i>Eremophila alpestris</i>	Górniczek	z	-
243	<i>Lullula arborea</i>	Lerka	l	L
244	<i>Alauda arvensis</i>	Skowronek	l	L
245	<i>Panurus biarmicus</i>	Wąsatka	l	L
246	<i>Locustella luscinioides</i>	Brzęczka	l	L
247	<i>Locustella fluviatilis</i>	Strumieniówka	l	L
248	<i>Locustella naevia</i>	Świerszczak	l	L
249	<i>Hippolais icterina</i>	Zaganiacz	l	L
250	<i>Acrocephalus paludicola</i>	Wodniczka	l	L
251	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Rokitniczka	l	L
252	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Zaroślówka	z	NL
253	<i>Acrocephalus palustris</i>	Łozówka	l	L
254	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Trzcinniczek	l	L
255	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Trzciniak	l	L
256	<i>Delichon urbicum</i>	Oknówka	l	L
257	<i>Hirundo rustica</i>	Dymówka	l	L
258	<i>Riparia riparia</i>	Brzegówka	l	L
259	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Świstunka leśna	l	L
260	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Piecuszek	l	L
261	<i>Phylloscopus collybita</i>	Pierwiosnek	l	L
262	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Wójcik	l	L
263	<i>Aegithalos caudatus</i>	Raniuszek	l	L
264	<i>Sylvia atricapilla</i>	Kapturka	l	L
265	<i>Sylvia borin</i>	Gajówka	l	L
266	<i>Sylvia nisoria</i>	Jarzębatka	l	L
267	<i>Sylvia curruca</i>	Piegża	l	L
268	<i>Sylvia communis</i>	Cierniówka	l	L
269	<i>Regulus regulus</i>	Mysikrólik	l	L
270	<i>Regulus ignicapilla</i>	Zniczek	l	L
271	<i>Bombycilla garrulus</i>	Jemiołuszka	p	NL
272	<i>Certhia familiaris</i>	Pełzacz leśny	l	L
273	<i>Certhia brachydactyla</i>	Pełzacz ogrodowy	z	NL
274	<i>Sitta europaea</i>	Kowalik	l	L
275	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Strzyżyk	l	L
276	<i>Sturnus vulgaris</i>	Szpak	l	L
277	<i>Pastor roseus</i>	Pasterz	z	-
278	<i>Cinclus cinclus</i>	Pluszcz	(z)	-

279	<i>Muscicapa striata</i>	Muchołówka szara	I	L
280	<i>Erithacus rubecula</i>	Rudzik	I	L
281	<i>Luscinia luscinia</i>	Słownik szary	I	L
282	<i>Luscinia svecica</i>	Podróżniczek	I	L
283	<i>Ficedula parva</i>	Muchołówka mała	I	L
284	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Muchołówka żałobna	I	L
285	<i>Ficedula albicollis</i>	Muchołówka białoszyja	sl	-
286	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Pleszka	I	L
287	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Kopciuszek	I	L
288	<i>Saxicola rubetra</i>	Pokląskwa	I	L
289	<i>Saxicola rubicola</i>	Kląskawka	sl	L
290	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Białorzytka	I	L
291	<i>Turdus viscivorus</i>	Paszkot	I	L
292	<i>Turdus philomelos</i>	Śpiewak	I	L
293	<i>Turdus iliacus</i>	Drożdżik	I	NL
294	<i>Turdus merula</i>	Kos	I	L
295	<i>Turdus pilaris</i>	Kwiczot	I	L

Objaśnienia do tabeli

Status gatunku w Kotlinie Biebrzańskiej:

I – lęgowy, sl – sporadycznie lęgowy, p – przelotny, z – zalatujący, () – dawniejszy status gatunku (przed 2001 r.), *** - gatunek introdukowany

Status gatunku w 2017 roku:

L – lęgowy, NL – niełęgowny, „-” – nie stwierdzony

Dane o gatunkach stwierdzonych w 2017 roku w Kotlinie Biebrzańskiej zestawiono na podstawie danych własnych BbPN oraz portalu ornitho.pl – internetowej bazy danych o obserwacjach ptaków w Polsce, rekomendowanej przez Biebrzański Park Narodowy dla obserwatorów ptaków odwiedzających BbPN. W kilku przypadkach wykorzystano także informacje zamieszczone na stronach: komisjafaunistyczna.pl i clanga.com.

2.6.2. Monitoring teriologiczny

Monitoring bobra i wydry

Krzysztof Bach,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2017 roku ze względu na wysoki stan wody skontrolowano jedynie 7 transektów monitoringowych, zlokalizowanych w basenie środkowym i dolnym doliny Biebrzy. Transekty zlokalizowane były wzdłuż rzeki Jegrzni i Kosódki oraz wzdłuż Kanału Augustowskiego. Łączna długość skontrolowanych siedlisk to ponad 3,2 kilometra. W obrębie niemal wszystkich transektów stwierdzono ślady świadczące o stałej obecności obu gatunków zwierząt. Jedynie transekt na rzece Kosódce w Dobarzu został przez bobry opuszczony, a w przypadku wydry nie znaleziono tam żadnych śladów jej obecności. Wysoki stan wody jesienią i zimą uniemożliwił przeprowadzenie kontroli na pozostałych transektach. Metodyka prac zakłada poszukiwanie śladów obecności tych zwierząt nad brzegami cieków i zbiorników wodnych. Poszukuje się przede wszystkim tropów, kopczyków zapachowych, śladów żerowania, czynnych nor i żeremi. Zalanie brzegów znacząco utrudnia poszukiwanie śladów i opisywanie siedliska.

Zebrane w terenie dane służą do określenia stanu ochrony oraz wielkości populacji bobra i wydry na obszarze BbPN. W świetle dotychczasowych danych, liczebność populacji bobra w Parku szacuje się na ok. 700 osobników, a wydry na ok. 90 osobników.

Monitoring nor ssaków drapieżnych

Krzysztof Bach,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Monitorowanie zasiedlenia nor lisów, borsuków, jenotów i wilków wzbogaca naszą wiedzę o liczebności i rozmieszczeniu nor tych zwierząt, wielkości ich populacji a także skuteczności zadań ochronnych - odstrzałów redukcyjnych lisów i jenotów. W 2017 roku skontrolowanych zostało 181 stanowisk, z których 102 były zasiedlone. Najwięcej nor zajmowały lisy - 58 stanowisk, co stanowi 57% spośród wszystkich zajętych nor. Pozostałe drapieżniki miały mniejszy udział: 26 nor zajmowały borsuki, 8 jenoty, a w przypadku 10 nor nie udało się jednoznacznie ustalić mieszkańca. W omawianym sezonie nie stwierdzono nor zajętych przez wilki.

Na podstawie zebranych w terenie danych, można obliczyć przybliżone zagęszczenie nor oraz zagęszczenie osobników monitorowanych gatunków zwierząt w przeliczeniu na powierzchnię. Dane pozyskane bezpośrednio z terenu zostały przemnożone przez współczynnik 1,67 (ocena ekspercka), dzięki temu uwzględnione zostały nory które z powodu trudno dostępnego terenu mogły zostać nieodnalezione. Obliczone w ten sposób średnie zagęszczenie zajętych nor w przeliczeniu na cały obszar Parku wynosi 2,87 nory/1000 hektarów. Dla poszczególnych gatunków zagęszczenia nor na 1000 hektarów kształtują się następująco: lis - 1,64; borsuk - 0,73; jenot - 0,22 oraz 0,29 w przypadku niezidentyfikowanych gatunków.

Średnia wielkość miotu stwierdzona dla lisa to 3,2 osobnika, dla borsuka 2 osobniki a dla jenota 6 osobników. Po zsumowaniu liczby osobników dorosłych i młodych oraz uwzględnieniu odstrzałów redukcyjnych (tylko w przypadku lisa i jenota), obliczono przybliżone zagęszczenie monitorowanych drapieżników (z wyjątkiem wilka). Dla lisa kształtuje się ono na poziomie 7 os./1000 ha, dla borsuka 2,9 os./1000 ha oraz dla jenota 1,64 os./1000 hektarów. W obliczeniach nie uwzględniono naturalnej śmiertelności (np. w wyniku chorób) oraz wypadków losowych (np. kolizje z pojazdami), z uwagi na jedynie szacunkowe dane na ten temat (tab. 1).

Monitoring śmiertelności zwierząt

Krzysztof Bach,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Informacje o znajdujących w terenie martwych zwierzętach gromadzone są w Parku od 1996 r. Dane te odnoszą się najczęściej do stwierdzeń dużych ssaków kopytnych: łosia, jelenia, dzika i sarny. Zdarzają się również obserwacje innych martwych zwierząt: wilków, lisów, borsuków, jenotów czy wydr i bobrów. W tabeli poniżej zestawiono obserwacje martwych zwierząt w roku 2017. Przyczyny śmierci zwierząt były najczęściej trudne lub niemożliwe do jednoznacznego określenia. Pomimo tego stwierdzono przypadki śmierci z powodu działalności dużych drapieżników (wilka i rysia), chorób (w tym ASF w przypadku dzików) czy kolizji z pojazdami. Dane te są pomocne m.in. przy oszacowywaniu wielkości populacji danego gatunku. Śmiertelność w wyniku drapieżnictwa czy chorób jest naturalnym czynnikiem limitującym daną populację i powinna być uwzględniana przy oszacowywaniu jej wielkości. Nie mniej istotny wpływ ma również działalność człowieka.

Tab. 1. Zestawienie stwierdzonych w 2017 r. martwych zwierząt.

Gatunek	Obręb/Obwód Ochronny				Łącznie
	Basenu Dolnego	Basenu Środkowego Północ	Basenu Środkowego Południe	Basenu Górnego	
Łoś	8	1	6	3	18
Jeleń	4	5	2	-	11
Sarna	3	2	5	-	10
Dzik	-	1	10	-	11
Borsuk	1	-	-	-	1
Jenot	1	1	-	1	3
Lis	1	-	-	-	1
Łącznie:	18	10	23	4	55

Monitoring jeleniowatych i norki amerykańskiej

Krzysztof Frąckiel,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W tegorocznej akcji inwentaryzacji zwierząt kopytnych metodą pędzeń próbnych w Biebrzańskim PN uczestniczyło łącznie 95 osób w tym 62 wolontariuszy (16.02.2018). Wzorem lat ubiegłych pędzeniami objęto

powierzchnie w basenie dolnym (4 mioty: Sośnia, Carska Szosa -3). Łączna powierzchnia miotów to: 524 ha. Wyniki pędzeń z ostatnich 4 lat przedstawiają tabele.

Sośnia

Rok	2015	2016	2017	2018
łoś	18	13	18	9
jeleń	22	0	17	0
sarna	30	18	7	17
dzik	0	3	0	6

Carska Szosa (Parking)

Rok	2015	2016	2017	2018
łoś	20	15	8	7
jeleń	28	0	0	35
sarna	30	17	9	7
dzik	0	1	0	0

Carska Szosa (Olszowa Droga)

Rok	2015	2016	2017	2018
łoś	20	15	8	7
jeleń	28	0	0	35
sarna	30	17	9	7
dzik	0	1	0	0

Carska Szosa (Wilamówka)

Rok	2015	2016	2017	2018
łoś	20	15	8	7
jeleń	28	0	0	35
sarna	30	17	9	7
dzi	0	1	0	0

Monitoring norki amerykańskiej realizowany jest w ramach zobowiązań poprojektowych Parku projektu „Polskie Ostoje Ptaków” LIFE09 NAT/PL/000263 na odcinku 10 km rzeki Biebrzy w rejonie Brzostowa. Prace realizowane są 2 razy do roku wiosną i jesienią przez okres 2 tygodni. Odłowione osobniki norki są usypiane, a tuszki przekazywane są do zainteresowanym instytucjom naukowym do wykorzystania w pracach badawczych.

Wyniki

Rok	2015	2016	2017	2018
wiosna	9	4	6	3
jesień	11	5	4	-

2.6.3. Monitoring płazów i gadów. Czynna ochrona płazów

Krzysztof Bach,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W omawianym sezonie kontynuowano zapoczątkowany w 2016 r. monitoring stanowisk rozrodczych płazów, ze szczególnym naciskiem na kumaka nizinny i traszkę grzebieniastą (gatunki z Załącznika II Dyrektywy Sieidliskowej). Przeprowadzono łącznie 14 kontroli tereno-

wych na 10 stanowiskach rozrodczych. Były to najczęściej niewielkie zbiorniki wodne pochodzenia naturalnego i antropogenicznego oraz rozlewiska. Gatunki płazów których rozród udało się potwierdzić w badanych siedliskach to: kumak nizinny, traszka grzebieniasta, grzebieszka ziemna, żaba trawna, żaba moczarowa, rzekotka drzewna oraz żaby zielone (nie oznaczano do gatunku). To który z gatunków rozradza się w danym zbiorniku wodnym, ustalono na podstawie odłowionych larw (kijanek) oraz znalezionych jaj. Udało się stwierdzić 3 nowe stanowiska kumaka nizinnego, które zlokalizowane były na rozlewiskach.

Wzorem lat ubiegłych na przełomie marca i kwietnia 2017 r. przeprowadzono akcję czynnej ochrony płazów na odcinkach dróg publicznych, gdzie przebiegają szlaki wędrówek tych zwierząt do miejsc rozrodu. Za pomocą ogrodzeń herpetologicznych zabezpieczone zostały dwa odcinki dróg asfaltowych: 300 m odcinek drogi powiatowej między Goniądzem a Wólką Piaseczną oraz 400 m odcinek drogi powiatowej między Gugnamią a Laskowcem. Na pierwszym odcinku przeniesiono łącznie 451 osobników płazów, a na drugim odcinku 468 osobników. Szczegółowe wyniki zostały zestawione w poniższej tabeli.

Tab. 2. Podsumowanie akcji przenoszenia płazów przez drogi w okolicach Goniądza i Laskowca.

Lp.	Gatunek	Liczba przeniesionych osobników		Łącznie
		Goniądz	Laskowiec	
1	Żaba moczarowa (<i>Rana arvalis</i>)	254	379	633
2	Żaba trawna (<i>Rana temporaria</i>)	42	2	44
3	Żaby brunatne młode (<i>Rana sp. juv.</i>)	1	31	32
4	Żaby zielone (<i>Rana esculenta complex</i>)	3	-	3
5	Żaby zielone młode (<i>Rana esculenta complex juv.</i>)	-	1	1
6	Ropucha szara (<i>Bufo bufo</i>)	71	3	74
7	Ropucha paskówka (<i>Epidalea calamita</i>)	3	-	3
8	Traszka zwyczajna (<i>Lissotriton vulgaris</i>)	1	9	10
9	Traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>)	1	32	33
10	Grzebieszka ziemna (<i>Pelobates fuscus</i>)	50	11	61
11	Kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>)	25	-	25
Łącznie		451	468	919

Akcja czynnej ochrony płazów prowadzona była wspólnie z Instytutem Biologii Uniwersytetu w Białymstoku, uczniami Gimnazjum i Szkoły Podstawowej w Goniądzu oraz wychowankami Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego „Promyk” w Goniądzu.

W sezonie 2017 nie prowadzono w Parku monitoringu gadów.

2.6.4. Monitoring ichtiofauny, minogów i raków. Monitoring presji wędkarskiej

Krzysztof Bach,

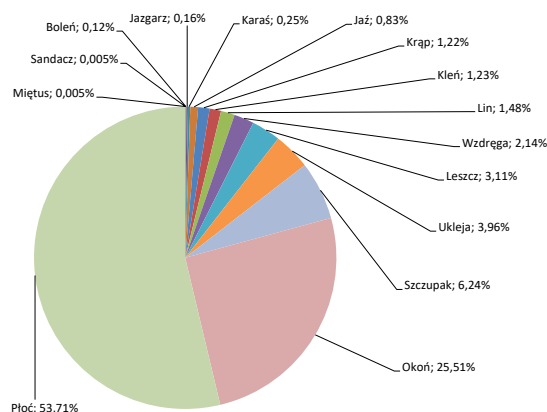
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Do wędkowania udostępnionych jest w Parku ok. 160 km cieków, z czego większość stanowi rzeka Biebrza wraz ze starorzeczami. Różnorodność tutejszych łowisk co roku przyciąga licznych wędkarzy. W omawianym tu sezonie 2016 (dane za sezon 2017 będą dostępne dopiero pod koniec 2018 r.) sprzedano łącznie 5091 licencji wędkarskich, z których 1303 to licencje roczne z rejestracją połowów, 122 to licencje 14 dniowe a 3670 to licencje jednodniowe. Wędkarze zwrócili 661 poprawnie wypełnionych rejestrów połowów, które służą do monitorowania wielkości presji wędkarskiej.

Wędkarze którzy zwrócili rejestry zabrali z łowisk 21415 szt. ryb o masie 6089 kilogramów. Po ekstrapolacji tych danych na wszystkich wędkarzy posiadających jakąkolwiek licencję szacuje się, że mogli oni pozyskać z wód Parku prawie 56 tys. ryb o masie ponad 16 ton. W przeliczeniu na powierzchnię wód udostępnionych do wędkowania, wielkości te kształtują się na poziomie 165 szt. ryb o masie 47 kg na 1 hektar. Z kolei wielkość dziennego pozyskania w przeliczeniu na jednego wędkarza kształtowała się na poziomie 3 ryb o masie 0,89 kilograma. W rejestrach połowów zawarte są również dane o ilości ryb które zostały wypuszczone z powrotem do wody. W omawianym sezonie statystyczny wędkarz wypuścił prawie 38% ryb które złowił podczas całego sezonu. To o 2% więcej niż w ubiegłym sezonie.

Na poniższym wykresie przedstawiono procentowy udział poszczególnych gatunków ryb pozyskanych przez wędkarzy w sezonie 2016. Podobnie jak w ubiegłych latach z łowisk zabierane były najczęściej 3 gatunki ryb: płoć, okoń i szczupak, których łączny udział to ponad 85%.

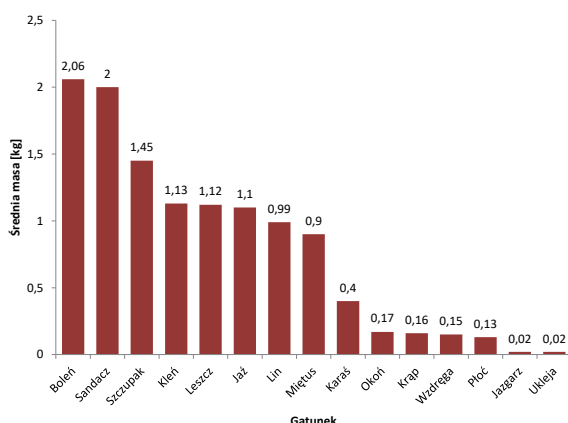
Ryc. 1. Procentowy udział gatunków ryb zabieranych z łowisk przez wędkarzy w sezonie 2016.

Następny wykres przedstawia średnie wartości masy poszczególnych gatunków ryb pozyskiwanych z łowisk BbPN w omawianym sezonie. Przeciętna płoć która była zabierana z łowiska ważyła 0,13 kg, okoń 0,17 kg a szczu-

pak 1,45 kilograma. Analizując tego rodzaju dane możliwe jest zaobserwowanie negatywnych skutków nadmiernej presji wędkarskiej. Świadczyć o tym może spadek średniej masy pozyskiwanych ryb na przestrzeni kilku lub więcej lat. Najbardziej wrażliwe na to są ryby drapieżne, w szczególności szczupak. W praktyce wędkarze zabierają coraz to mniejsze okazy (ponieważ większe są coraz rzadsze), ale wciąż o dopuszczalnych wymiarach ochronnych. Na szczęście do tej pory obserwowane były tylko niewielkie, statystycznie nieistotne wahania wielkości pozyskiwanych ryb.

Ryc. 2. Średnie wartości masy poszczególnych gatunków ryb zabieranych z łowisk w 2016 r.

W tabeli poniżej zestawiono wędkarskie rekordy z sezonu 2016. W zestawieniu zostały uwzględnione tylko te okazy które zostały zważone i wpisane do rejestru pojedynczo. W przypadku wpisania przez wędkarza masy 2 lub większej liczby ryb, nie możliwe jest ustalenie masy pojedynczych okazów, dlatego „rekordy” najlepiej wpisywać pojedynczo.

Tab. 3. Wędkarskie rekordy z sezonu 2016.

Gatunek	Masa [kg]
Szczupak	9
Jaź	3,2
Boleń	3,1
Lin	3
Kleń	2,2
Leszcz	2,2
Karaś	2,1
Sandacz	2
Wzdręga	1,2
Okoń	1,1
Miętus	0,9
Płoć	0,5

Minogi i raki nie były przedmiotem monitoringu w 2017 roku.

2.6.5. Monitoring malakologiczny

Karolina Tarka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Monitoring skójki gruboskorupowej *Unio crassus*

W 2017 r. został przeprowadzony monitoring skójki gruboskorupowej *Unio crassus*, gatunku z zał. II Dyrektywy Siedliskowej. Monitoring wykonano w dniach 16-18 czerwca na trzech stanowiskach (tj. rz. Jegrznia – Woźnawieś, rz. Biebrza - Goniądz oraz rz. Biebrza -Wierciszewie) przez zespół składający się z pracowników Parku, specjalistów od małży (p. dr hab. Małgorzatę Ożgo z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz p. dr Maria Urbańska z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu) oraz wolontariuszy. Małże były odławiane głównie przez płetwonurków, a w czasie prac zachowano należyte procedury, tzn. małże po odłowieniu przechowywano w workach/pojemnikach z wodą umieszczonych w zacienionym miejscu, a po wykonaniu pomiarów od razu przywracano do miejsc, z których zostały pobrane. Czas przebywania odłowionych osobników poza wodą był ograniczony do minimum.

Fot. 1. Obserwacje i odłowy małży (fot. K. Tarka)

Fot. 2. Odłowione małże (fot. K. Tarka)

Fot. 3. Oznaczanie małży do gatunku (fot. K. Tarka)

Fot. 4. Skójka gruboskorupowa (fot. K. Tarka)

W rzece Jegrzni na stanowisku Woźnawieś pobrano 3 próby: pierwsza spod mostu przy lewym brzegu (dno kamienisto-żwirowe, maksymalna głębokość – 2 m), drugą przy moście (dno piaszczysto-żwirowe i piaszczyste, maksymalna głębokość - 2 m), zaś trzecią ok. 20 m w dół od mostu (dno piaszczyste, wśród roślin trochę mułu, głębokość ok. 5 m). Na ostatnim stanowisku, małże pobierano z powierzchni około 30m², zaś na pozostałych dwóch z ok. 10m². Łącznie odłowiono 110 małży skójkowatych, tabela nr 1 (Tab. 1) przedstawia szczegółowe informacje na temat odłowionych małży na stanowisku w rzece Jegrzni.

Tab. 1. Liczba stwierdzonych małży skójkowatych z podziałem na gatunki na stanowisku Jegrznia – Woźnawieś

Gatunek małży	Jegrznia - Woźnawieś		
	Próba 1. Pod mostem - lewy brzeg	Próba 2. Przy moście	Próba 3. Okolo 20 w dół od mostu
Skójka gruboskorupowa (<i>Unio crassus</i>)	23 os.	18 os.	18 os.
Skójka zastrzona (<i>Unio tumidus</i>)	15 os.	10 os.	5 os.
Skójka malarska (<i>Unio pectorium</i>)	7 os.	0 os.	6 os.
Szczeżuja pospolita (<i>Anodonta anatina</i>)	3 os.	3 os.	0 os.
Szczeżuja wielka (<i>Anodonta cygnea</i>)	0 os.	1 os.	1 os.

W rzece Biebrzy na stanowisku w Goniądzu pobrano dwie próby, jedną ze środkowej części koryta (dno kamienisto-żwirowe, głębokość 2,5 m), gdzie odłowiono łącznie 31 osobników małży skójkowatych (25 - skójka gruboskorupowa, 5 - skójka zastrzona, 1 - skójka malarska), oraz drugą z dna przy brzegu z różnych mikrosiedlisk, w celu rozpoznania składu gatunkowego małży na tym odcinku rzeki i stwierdzono występowanie: skójki gruboskorupowej, skójki zastrzonej, skójki malarskiej, szczeżui pospolitej oraz szczeżui spłaszczonej. Zaś w Wierciszewie pobrano trzy próby: pierwszą ok. 1 m od brzegu (dno piaszczysto-kamieniste, głębokość ok 1,2 m, powierzchnia zbioru 1m²), drugą ok. 3 m od brzegu (dno piaszczysto-kamieniste i żwirowe, głębokość 2 m, powierzchnia 1m²) oraz trzecią losową z różnych miejsc (dno piaszczyste i kamienisto-żwirowe, głębokość ok. 2 m). Łącznie w Wierciszewie pobrano 143 osobniki małży skójkowatych, tabela nr 2 (Tab. 2) przedstawia szczegółowe informacje na temat odłowionych małży na stanowisku w Wierciszewie.

Tab. 2. Liczba stwierdzonych małży skójkowatych z podziałem na gatunki na stanowisku Biebrza - Wierciszewo

Gatunek małży	Biebrza - Wierciszewo		
	Próba 1. Okolo 1 m od brzegu	Próba 2. Okolo 3m od brzegu	Próba 3. Losowa
Skójka gruboskorupowa (<i>Unio crassus</i>)	19 os.	26 os.	24 os.
Skójka zastrzona (<i>Unio tumidus</i>)	43 os.	12 os.	10 os.
Skójka malarska (<i>Unio pectorium</i>)	8 os.	0 os.	1 os.

Na wszystkich badanych stanowiskach stwierdzono występowanie skójki gruboskorupowej *Unio crassus* i towarzyszących jej innych gatunków małży skójkowatych. Skójka gruboskorupowa występowała w dużych zagęszczeniach, tworząc tzw. ławice, jest to zjawisko charakterystyczne dla silnych populacji małży. Skójka liczniej występowała na głębszych wodach od 1 do 5 m, aniżeli w przybrzeżnych częściach rzek. W składzie dominowały duże osobniki (długość muszli ponad 60 mm), co

świadczy o tym, że w badanych ciekach są korzystne warunki dla rozwoju tego gatunku.

Monitoring przeżywalności małży

W dniach 27 -28 czerwca 2017 r. przeprowadzono monitoring przeżywalności małży skójkowatych *Unionidae* w kanale łączącym pole namiotowe „Bóbr” w Osowcu z rzeką Biebrzą. Odłowy monitoringowe małży są kontynuacją badań prowadzonych od 2015 r. (od momentu pogłębienia wyżej wymienionego kanału). Monitoring jest wykonywany przez pracowników Parku we współpracy ze specjalistami od małży: p. dr hab. M. Ożgo z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz p. dr M. Urbańską z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W 2017 r. odłowiono 417 osobników małży, wszystkie zostały przypisane do gatunku, zmierzone i zważone, a nowe osobniki zostały indywidualnie oznaczone specjalnymi naklejkami z numerami. Prawie wszystkie odłowione małże w 2017 r. należały do gatunku szeroko rozpowszechnionej *Anodona anatina*. Celem tych badań jest określenie przeżywalności małży wydobytych z cieków wodnych przed zabiegami pogłębienia i wpuszczonych do niego z powrotem po wykonaniu prac. W 2017 r. - 31% stanowiły małże oznakowane w latach poprzednich (Fot. 5), a pozostałe 69% - osobniki nowe. Uzyskane wyniki wskazują, że przeżyła znacząca liczba wydobytych i ponownie wpuszczonych małży. Jednocześnie w kanale rozpoczął się proces kolonizacji zmienionego cieków, ale prawie wyłącznie przez tylko jeden gatunek.

Fot. 5. Odłowione małże, m.in. z numerkami z lat wcześniejszych (fot. K. Tarka)

Małże pomimo względnie osiadłego trybu życia, mają zdolność do aktywnego przemieszczania się po dnie zbiornika (najczęściej w sytuacji pogorszenia się warunków siedliskowych), z tego powodu część małży mogła zostać nieodłowiona. Należy mieć również na uwadze, że są to zwierzęta długowieczne, żyjące kilkanaście, a nawet kilkadziesiąt lat. Prace pogłębieniowe zmieniły ich środowisko życia i może to przez dłuższy czas wpływać na ich przeżywalność i możliwość rozrodu. W związku z powyższym niezbędne jest dalsze monitorowanie populacji w celu określenia przeżywalności, a także tempa i intensywności ponownego zasiedlenia kanału przez poszczególne gatunki.

2.6.6. Monitoring entomofauny

Krzysztof Frąckiel, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Prowadzone na przestrzeni 25 lat obserwacje lepidopterofauny na wytypowanych obszarach wskazują, iż niewiele cenniejszych faunistycznie gatunków w Biebrzańskim Parku Narodowym skupia kompleks Bagna Ławki w basenie dolnym oraz obszary leśne i wydmy Grząd w basenie środkowym.

Spośród 40 gatunków cenniejszych faunistycznie zarejestrowanych w Parku kilka zasługuje na uwagę szczególną. Są to:

1. wstęgówka bagienna *Catocala pacta* – gatunek prawnie chroniony, dla którego Bagno Ławki jest obecnie jedynym pewnym miejscem występowania w Polsce.
2. błyszczka zosimi *Diachrysia zosimi* – gatunek związany z torfowiskami niskimi znany z kilku stanowisk w kraju.
3. *Coenophila subrosea* – gatunek związany z torfowiskami niskimi znany z kilku stanowisk w kraju.
4. ogniawczek tajwanek *Chariospilates formosaria* – gatunek związany z torfowiskami niskimi znany z kilku stanowisk w kraju.
5. paśnik tartruenuk *Epirrhoe tartruensis* – gatunek związany z torfowiskami niskimi znany z kilku stanowisk w kraju.
6. *Epirantis diversata* gatunek związany z obszarami bagiennymi znany z kilku stanowisk w Polsce

Tab. 1. Wyniki monitoringu na Bagnie Ławki

wstęgówka bagienna (<i>Catocala pacta</i>)						
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
b.kontr.	0	0	0	0	3	9

błyszczka zosimi (<i>Diachrysia zosimi</i>)						
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
b.kontr.	0	2	0	0	2	3

<i>(Coenophila subrosea)</i>						
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
b.kontr.	0	1	5	2	3	1

ogniawczek tajwanek (<i>Chariospilates formosaria</i>)						
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
b.kontr.	1	2	4	11	8	15

<i>(Epirrhoe tartuensis)</i>						
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
b.kontr.	0	0	0	0	1	2

Niepylak mnemosyna *Parnassius mnemosyne*

Wielkość biebrzańskiej populacji tego gatunku oszacowana metodą znakowania osobników wyniła ok 1200 osobników. Stawia to Bagna Biebrzańskie jako obszar skupiający największą część polskiej populacji tego ga-

tunku, która występuje w jego niżowym areale występowania. Na terenie Biebrzańskiego PN występują co najmniej dwie silne metapopulacje niepylaka mnemozyny z których każda składa się z pewnej liczby mniejszych subpopulacji. Jena związana jest z Bagnem Ławki i tworzą ją motyle zasiedlające grądziki: Pogorzały, Zabłudnik i Długi Grąd i Kobieline. Druga to motyle zasiedlające wyniesienia mineralne obszaru leśnego Kapice: Chmielnikowo, Kozikowo, Armutowo, Wysoki Grąd. W ostatnich latach monitorowana populacja niepylaka mnemozyny na Grzędach zanikła, co wiąże się z układem siedliskowym tego terenu, który uniemożliwia dyspersję motyli. Jednocześnie odkryto kolejną metapopulację tego gatunku w rejonie Klimaszewnicy. Metapopulacje te podlegają naturalnemu dla tej struktury procesowi *metapopulation turnover*. W ramach tego procesu w ciągu ostatnich lat motyle z metapopulacji Bagna Ławki skolonizowały siedliska wzdłuż tzw. „Carskiej Szosy” tworząc w ten sposób „modelowy” transekt do monitoringu tego gatunku na tym obszarze.

2.6.7 Monitoring flory

Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz;
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2017 r. na obszarze Parku monitorowano populacje 11 gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną gatunkową zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin*. Monitoringiem objęto:

- gatunki o pojedynczych stanowiskach na obszarze Parku, takie jak: pluskiwcy europejska *Cimicifuga europaea*, szachownica kostkowata *Fritillaria meleagris* i śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*;
- wybrane stanowiska gatunków krytycznie zagrożonych (status CR), zagrożonych (EN) i na-

rażonych na wyginiecie (status VU) w kraju według „Polskiej czerwonej księgi roślin” (Kaźmierczakowa i in. 2014), takich jak: arnika górską *Arnica montana* (VU), buławnik czerwony *Cephalanthera rubra* (VU), gnidosz królewski *Pedicularis sceptrum-carolinum* (EN), podejrzon rutolistny *Botrychium multifidum* (CR), wierzba lapońska *Salix lapponum* (CR);

- wybrane stanowiska gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, takich jak: obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*, lipiennik Loesela *Liparis loeselii* i skalnica torfowiskowa *Saxifraga hirculus*.

Monitoring był realizowany przez pracowników Parku, instytucje zewnętrzne w ramach ich badań statutowych, a także prac zleconych przez Park. W 2017 r. pracownicy Instytutu Biologii Uniwersytetu w Białymstoku monitorowali dwa stanowiska obuwika pospolitego. Celem prowadzonego monitoringu jest ocena stanu populacji gatunków roślin chronionych i zagrożonych, identyfikacja ewentualnych zagrożeń oraz potrzeby lub braku prowadzenia zabiegów ochronnych.

Monitoring lipiennika Loesela *Liparis loeselii* i skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus* był prowadzony wg metodyki GIOŚ. W przypadku pozostałych gatunków roślin określano liczebność (liczbę pędów/rozet generatywnych i wegetatywnych), siedlisko i zajmowaną powierzchnię. Odnotowywano aktualne zagrożenia (jeśli wystąpiły) oraz zakres i rodzaj potrzebnych zabiegów ochronnych.

W 2017 r. po raz pierwszy została zbadana liczebność gnidosza królewskiego *Pedicularis sceptrum-carolinum* na stanowisku w Basenie Górnym na powierzchni monitoringowej o wielkości 1 ha (tożsamej z powierzchnią do szacowania liczebności na stanowisku lipiennika Loesela). Syntetyczne zestawienie danych z monitoringu flory realizowanego w Biebrzańskim Parku Narodowym w 2017 r. przedstawia tabela 1.

Tab. 1. Wyniki monitoringu flory realizowanego w Biebrzańskim Parku Narodowym w 2017 r.

Lp.	Nazwa polska/łacińska	Monitorowane parametry	Liczba monitorowanych stanowisk	Lokalizacja	Wyniki
1	Arnika górską <i>Arnica montana</i>	Liczebność, powierzchnia zajętego siedliska, zagrożenia, zalecenia ochronne	1	Obwód O. Basenu Środkowego Północ	542 rozet, w tym 90 rozet z pędami generatywnymi, zajęta powierzchnia ok. 80 m ² , okrajek wyniesienia mineralnego z dominacją wrzосу zwyczajnego i kostrzewy owczej, zagrożenia zarastanie orlicą pospolitą (pokrycie 30%) i krzewami (pokrycie 25%), zalecenia ochronne koszenie oraz usuwanie orlicy i krzewów
2	Buławnik czerwony <i>Cephalanthera rubra</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obwód O. Basenu Dolnego	46 pędów, w tym 18 pędów generatywnych, 27 pędów wegetatywnych i 1 osobnik juwenilny, zajęta powierzchnia: 12 m ² , siedlisko: subborealny bór mieszany <i>Serratulo-Pinetum</i> ; populacja monitorowana od 2015 r. W porównaniu do 2016 r. obserwowany jest wyraźny wzrost liczebności populacji.
3	Gnidosz królewski <i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>	liczebność na pow. monitoringowej	1	Obwód O. Basenu Górnego	587 rozet, w tym 88 z pędem generatywnym, 1774 pędów generatywnych, przy czym 585 pędów uszkodzonych
4	Obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i> *	liczebność i struktura populacji, liczba owoców	2	Obwód O. Basenu Dolnego	970 pędów, w tym 492 pędy generatywne, 471 pędy wegetatywne, 76 owoców i 7 osobników juwenilnych. Siedlisko: grąd subkontynentalny <i>Tilio-Carpinetum</i> , okrajki. Populacje monitorowane od 2003 r.

5	Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	liczebność, ocena stanu ochrony	9, w tym 1 poza BbPN	Obwód O. Basenu Górnego, otulina Parku	występowanie gatunku potwierdzono na 9 stanowiskach zlokalizowanych na obszarze Górnej Biebrzy, łączną liczebność populacji oszacowano na 35 366 osobników
6	Pluskwica europejska <i>Cimicifuga europaea</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obręb O. Basenu Dolnego	77 pędów generatywnych, powierzchnia zajęta ok. 80m ² , data obserwacji 14.07.2017
7	Podejrzon rutolistny <i>Botrychium multifidum</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obręb O. Basenu Dolnego	360 pędów, w tym 148 pędów wegetatywnych, 205 pędów generatywnych; 7 pędów uszkodzonych, siedlisko: ciepłolubny okrajek; zajęta powierzchnia: 285 m ² ; populacja monitorowana od 2015 r. W porównaniu do 2016 r, obserwowany jest wyraźny wzrost liczebności populacji.
8	Skalnica torfowiskowa <i>Saxifraga hirculus</i>	liczebność, ocena stanu ochrony	4, w tym 1 poza BbPN	Obwód O. Basenu Górnego, otulina Parku	występowanie gatunku potwierdzono na 4 stanowiskach, łączną liczebność populacji oszacowano na 24 940 osobników (wartość szacunkowa)
9	Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obręb O. Basenu Dolnego	154 pędy generatywne, zajęta powierzchnia: 366 m ² i 102 m ² , siedlisko: grąd subkontynentalny <i>Tilio-Carpinetum</i> , populacja monitorowana od 2015 r; w porównaniu do 2016 r nastąpił wzrost liczebności populacji oraz zajmowanej powierzchni.
10	Szachownica kostkowata <i>Fritillaria meleagris</i>	liczebność, powierzchnia zajętego siedliska	1	Obręb O. Basenu Dolnego	4 pędy generatywne, zajęta powierzchnia: 4 m ² , siedlisko: szuwar turzycy błotnej <i>Caricetum acutiformis</i> ; populacja monitorowana od 2009 r. W porównaniu do 2016 r, obserwowany jest wyraźny spadek liczebności populacji.
11	Wierzba lapońska <i>Salix lapponum</i>	liczebność	7	Obręb O. Basenu Dolnego, Bagno Ławki	Stanowiska objęte monitoringiem w 2017 r., występowanie gatunku potwierdzono na 6 stanowiskach, łączna liczebność populacji wyniosła 614 pędów.

*monitoring realizowany przez instytucje naukowe w ramach ich badań statutowych

W ramach prac monitoringowych w 2017 r. wykonano również 26 zdjęć fitosocjologicznych na stanowiskach obuwika pospolitego. Zdjęcia fitosocjologiczne wykona-

no na 14, spośród 15 stanowisk wyróżnionych na obszarze Parku w projekcie planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy.

Fot. 1. Liczenie rozet gnidosza królewskiego na torfowiskach alkalicznych koło wsi Szuszałewo w Basenie Górnym doliny Biebrzy.

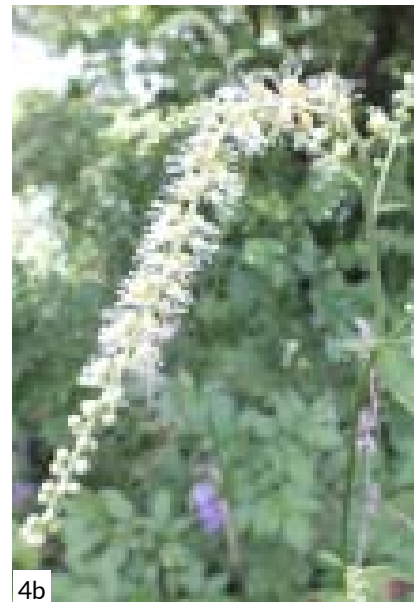
2

3

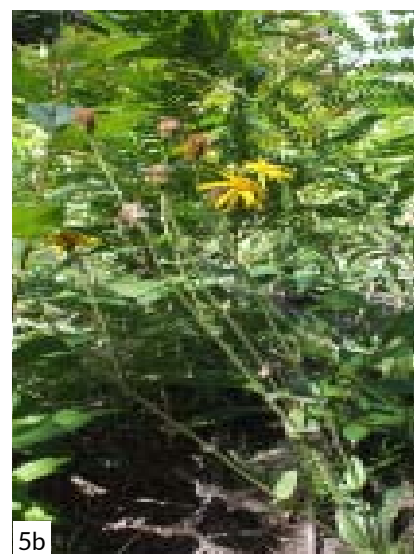
4a

4b

5a

5b

Fot. 2. Śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* na monitorowanym stanowisku w 2017 r. (fot. K. Tarka). 3. Wierzba lapońska na jednym z monitorowanych stanowisk w 2017 r. (fot. P. Marczakiewicz). 4. Monitorowane stanowisko pluskiwcy europejskiej *Cimicifuga europaea* a- widok ogólny na stanowisko, b- kwiatostan gatunku. 5. Monitorowane stanowisko arniki górskiej *Arnica montana*, a- widok ogólny na stanowisko, b- pokrój gatunku.

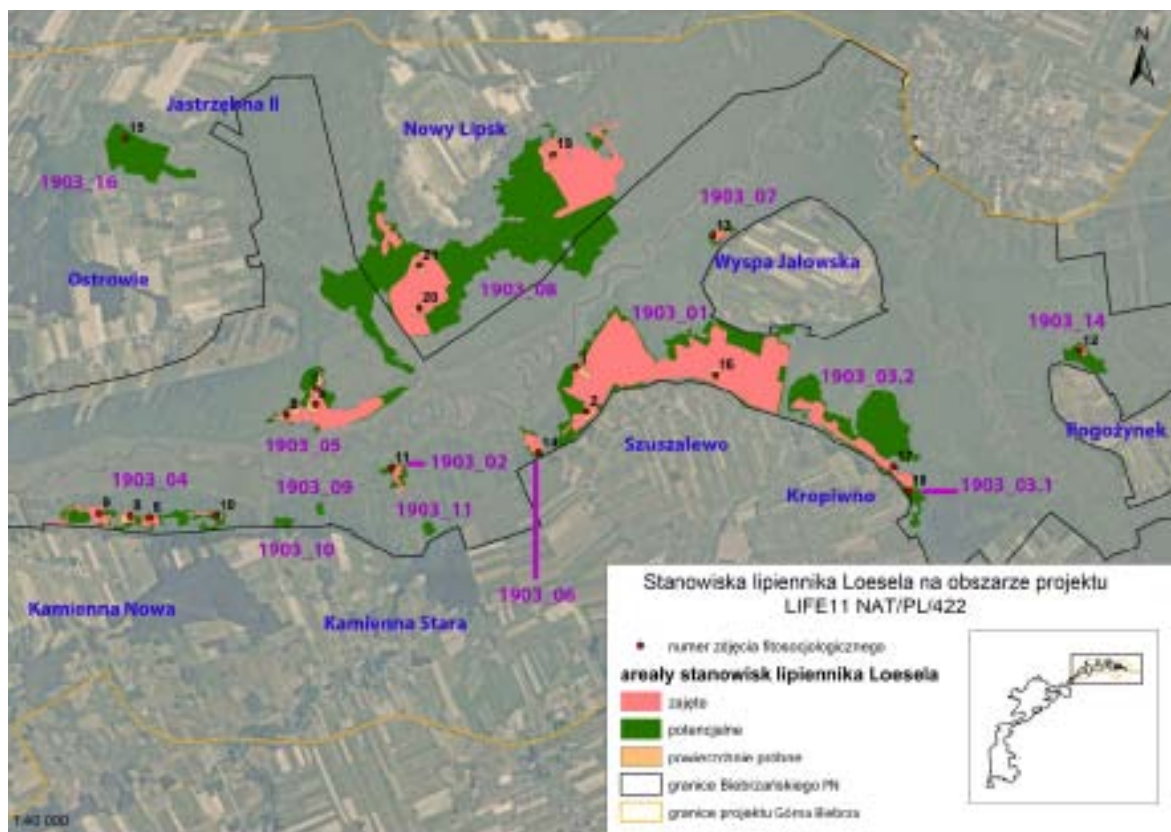

Monitoring lipiennika Loesela *Liparis Loeselii* i skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus* został przeprowadzony w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”.

Tab. 2. Syntetyczna tabela z wynikami monitoringu stanowisk lipiennika Loesela przeprowadzonego w 2017 r. na obszarze Górnej Biebrzy.

Lp.	Stanowisko	Liczebność [osobników]	Powierzchnia potencjalnego siedliska [ha]	Powierzchnia zajętego siedliska [ha]	Ocena parametru populacji	Ocena parametru siedliska gatunku	Ocena parametru szans zachowania gatunku	Ocena ogólna
1	Szuszalewo 1903_01	22 877 (w tym na powierzchniach próbnych łącznie 671)	133,69	102,28	FV	FV	FV	FV
2	Kamienna Stara 1903_02	57	3,90	1,61	U1	U1	U1	U1
3	Kropiwno – użytkowane 1903_03.1	3	56,32 (razem z pow. nieużytk.)	0,17	U2	U2	U2	U2
	Kropiwno – nieużytkowane 1903_03.2	1755	56,32 (razem z pow. użytkowaną)	12,44	FV	U1	U1	U1
4	Kamienna Nowa 1903_04	1944 (w tym 1423 na powierzchni próbnej i w obrębie trzech pozostałych płatów siedliska)	19,06	8,13	FV	FV	FV	FV
5	Ostrowie 1903_05	4023 (w tym na powierzchniach próbnych łącznie 672)	28,03	17,96	FV	FV	FV	FV
6	Na zachód od Szuszalewa 1903_06	217	3,66	2,56	FV	U1	U1	U1
7	Wyspa Jałowska 1903_07	35	2,81	1,31	U1	U1	U1	U1
8	Nowy Lipsk 1903_08	4 200 (w tym na powierzchniach próbnych łącznie 177)	236,82	71,18	FV	FV	FV	FV
9	Rogożynek 1903_14	255	6,23	0,68	FV	FV	FV	FV
Razem		35 366 (szacowane), 5265 (policzone)	490,52	218,32	FV	U1	U1	U1

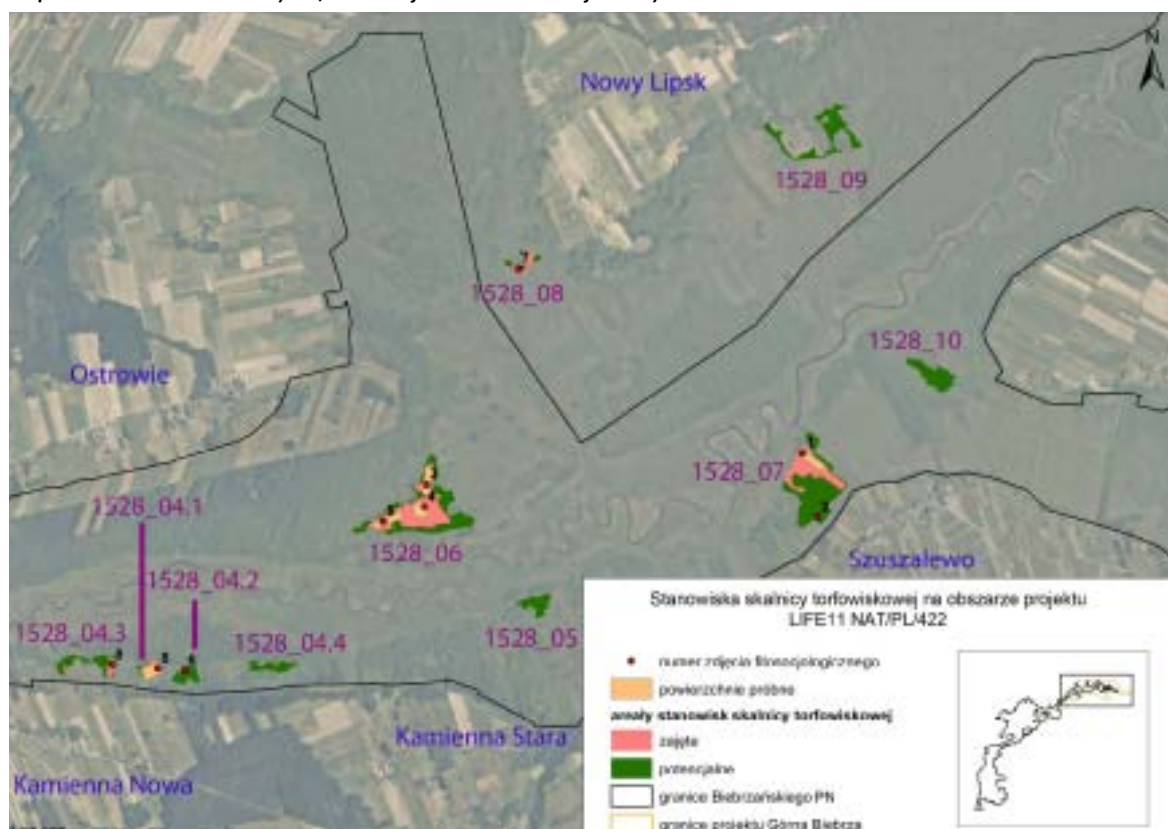
Mapa nr 1. Stanowiska lipiennika Loesela na obszarze Górnej Biebrzy monitorowane w 2017 r.

Tab. 3. Syntetyczna tabela z wynikami monitoringu stanowisk skalnic torfowiskowej przeprowadzonego w 2017 r. na obszarze Górnej Biebrzy.

	Stanowisko	Liczebność [osobników]	Powierzchnia potencjalnego siedliska [ha]	Powierzchnia zajętego siedliska [ha]	Ocena parametru populacji	Ocena parametru siedliska gatunku	Ocena parametru szans zachowania gatunku	Ocena ogólna
1	Kamienna Nowa 1528_04.1	1618 (w tym 1316 w granicach powierzchni próbnej)	1,05	0,59	FV	FV	FV	FV
	Kamienna Nowa 1528_04.2	398	1,53	0,18	FV	U1	FV	U1
	Kamienna Nowa 1528_04.3	2 356	2,84	0,56	FV	U1	FV	U1
2	Ostrowie 1528_06	10 659 (w tym 3862 na powierzchniach próbnych)	15,68	8,28	FV	U1	U1	U1
3	Szuszałewo 1528_07	9492 (w tym 1415 w obrębie jednohektarowej powierzchni próbnej oraz 3110 na terenie płatu nr II)	13,68	4,65	FV	FV	FV	FV
4	Nowy Lipsk-Ostrowie 1528_08	417	1,39	0,79	FV	FV	FV	FV
	Razem	24 940 (wartość szacunkowa)	36,17	15,05	FV	U1	FV	U1

Mapa nr 2. Stanowiska skalnicy torfowiskowej na obszarze Górnej Biebrzy monitorowane w 2017 r.

Omówienie wyników monitoringu i wnioski

- W porównaniu do danych z lat wcześniejszych zaobserwowano wyraźny wzrost liczebności populacji 3 gatunków objętych monitoringiem t. j.: buławnika czerwonego - wzrost liczby pędów o ok. 30% w porównaniu do 2016 r.; podejrzona rutolistnego - wzrost liczby pędów o ok. 80% i ok. 10-krotny wzrost liczby pędów generatywnych; śnieżyczka przebiśnieg - wzrost liczby pędów generatywnych o ok. 25%.
- Na monitorowanym stanowisku arniki górskiej na Grzędach w porównaniu do 2016 r. stwierdzono wzrost liczby rozet o 13% i 6-krotny wzrost liczby rozet generatywnych.
- W 2017 r. zaobserwowano 5-krotny spadek liczby pędów szachownicy kostkowatej. Spadek liczebności mógł być spowodowany tym, że w 2016 r. nie zostało wykoszono miejsce jej występowania.
- Liczebność obuwika pospolitego w 2017 r. była monitorowana na dwóch stanowiskach o numerach 1902_11 i 1902_06 (numeracja wg projektu planu zadań ochronnych). W porównaniu do danych dotyczących liczebności tych stanowisk z 2012 r. (dane z projektu planu zadań ochronnych), na stanowisku 1902_11 nastąpił spadek ogólnej liczby pędów o 30% i wzrost liczby pędów generatywnych o 20%, natomiast w przypadku drugiego stanowiska 1902_06 stwierdzono spadek ogólnej liczby pędów o ok. 1,5 raza (z 1159 pędów w 2012 r. do 746).

- W przypadku gnidosza królewskiego, z uwagi iż w 2017 r. liczebność gatunku była określona po raz pierwszy, brak jest danych porównawczych. Niewątpliwie populacja koło Szuszałewa jest jedną z najliczniejszych w kraju. Jest ona bowiem liczniejsza niż stanowiska uznawane za najliczniejsze wymienione w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin z 2014 r. (t. j. liczące 250-300 osobników stanowisko na torfowiskach Węglanowych koło Chełmna i w Poleskim Parku Narodowym i liczące ponad 200 rozet w dolinie Sieniochy na Wyżynie Wołyńskiej).
- W związku z brakiem danych porównawczych z ubiegłych lat, nie jest możliwa ocena zmian liczebności populacji wierzby lapońskiej.
- W 2017 r. skontrolowano 7 stanowisk skalnicy torfowiskowej (numeracja stanowiska na podstawie projektu planu zadań ochronnych), na których gatunek był notowany w ciągu ostatnich 10 lat. Nie stwierdzono występowania skalnicy torfowiskowej na następujących stanowiskach: na wschód od Nowego Lipska (stanowisko poza Parkiem o nr 1528_09), na północ od wsi Szuszałewo (1528_10), na północ od wsi Kamienna Stara (1528_05) i na najdalej na wschód wysuniętej części stanowiska 1528_04 (t. j. 1528_04.4). Występowanie gatunku potwierdzono na 4 stanowiskach w obrębie, których wykonano monitoring stanu zachowania gatunku. Na stanowisku zlokalizowanym na północ od Kamiennej Nowej (1528_04) ocenę stanu zachowania wykonano oddzielnie na 3 podstanowiskach (t. j. 1528_04.1, 1528_04.2, 1528_04.3). Na monitorowanych stanowiskach parametr ocena sta-

nu populacji i perspektywy ochrony otrzymały ocenę właściwą (FV), a stan siedliska ocenę niezadawalającą. Ogólną ocenę stanu zachowania gatunku określono na niezadawalającą (U1). Względem 2015 r. nastąpiła poprawa oceny ogólnej stanu ochrony skalnicy torfowiskowej na obszarze objętym monitoringiem z U2 na U1. Jednakże istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przypadku niepodjęcia działań zmierzających do poprawy warunków hydrologicznych lub wystąpienia w kolejnych sezonach ekstremalnych zjawisk atmosferycznych (porównywalnych do suszy w 2015 r.) ocena stanu ochrony może ulec ponownie obniżeniu.

- Monitoring stanu ochrony lipiennika Loesela przeprowadzono na 9 stanowiskach, w tym na jednym zlokalizowanym poza obszarem Parku. Liczebność gatunku w przypadku 3 stanowisk (t.j. 1903_1, 1903_05, 1903_08) i jednej części stanowiska 1903_04 określano na powierzchniach próbnych, a następnie wyniki ekstrapolowano na całą powierzchnię siedliska zajętego. W przypadku pozostałych stanowisk zliczano liczbę osobników na całej powierzchni siedliska zajętego. Lokalizację badanych stanowisk lipiennika Loesela, powierzchni próbnych do szacowania liczebności gatunku i zdjęć fitosocjologicznych przedstawiono na Mapie nr 1. Szczegółowe zestawienie liczebności, powierzchni zajmowanej przez gatunek i ocen parametrów na monitorowanych w 2017 r. stanowiskach lipiennika Loesela przedstawiono w Tabeli nr 2.

Lipiennik Loesela występował najliczniej na stanowisku koło wsi Szuszałewo (nr stanowiska 1903_1), Nowy Lipsk (nr 1903_08), Ostrowie (1903_05), Nowa Kamienna (1903_04) i fragmentu stanowiska koło Kropiwna część nieużytkowana (1903_03.2). Na monitorowanym obszarze parametry stan populacji i szanse zachowania gatunku otrzymały ocenę właściwą (FV), a parametr stan siedliska ocenę niezadawalającą (U1). Ogólną ocenę stanu zachowania gatunku na obszarze Górnej Biebrzy określono na niezadawalającą (U1). Względem 2015 r. nastąpiła poprawa oceny ogólnej stanu ochrony gatunku na monitorowanym obszarze. W raporcie podsumowującym wyniki monitoringu lipiennika Loesela stwierdzono, że w okresie od 2013 do 2017 r. na większości monitorowanych stanowisk wystąpiły znaczne wahania liczebności gatunku, a w 2015 r. zdecydowana większość populacji była najmniej liczna. Bezpośrednią przyczyną notowanej w 2015 r. niewielkiej liczebności gatunku, bardzo szybko reagującego na zmiany warunków siedliskowych, była susza panująca w Górnym Basenie doliny Biebrzy od wczesnej wiosny do późnego lata. Zabiegi ochronne prowadzone w ramach projektu LIFE+ pozwoliły na czasowe ograniczenie zwarcia niepożądanych gatunków roślin (drzew i krzewów) w obrębie mechowisk objętych działaniami. Istotne zagrożenie dla populacji lipiennika stanowi sieć rowów odwadniających i drenujących. Wtórny efekt obecności sieci rowów odwadniających oraz występujących co kilka lat okresów suszy jest proces ekspansji roślinności

krzewiastej i drzewiastej oraz wysokich bylin w obrębie mechowisk stanowiących siedlisko lipiennika Loesela i skalnicy torfowiskowej. W celu skutecznej ochrony lipiennika Loesela na obszarze Górnej Biebrzy zalecono: kontynuację zabiegów ochrony czynnej, całkowite zaniechanie rozbudowy sieci drenującej i powstrzymanie się od konserwacji istniejących rowów na stanowiskach lipiennika i w ich otoczeniu oraz podjęcie działań zmierzających do zmniejszenia drożności istniejącej sieci rowów melioracyjnych.

Kontynuacji monitoringu wymagają przede wszystkim te populacje cennych gatunków które obniżyły swoją liczebność w ostatnich latach oraz potencjalnie narażone na niszczenie, np. szachownica kostkowana rosnąca w pobliżu uczęszczanego przez turystów szlaku.

Literatura:

1. Brzosko E. 2017. Sprawozdanie z badań populacji obuwika pospolitego w Dolnym Basenie Biebrzy prowadzonych w 2017 roku; maszynopis.
2. Kaźmierczakowa R., Zarzycki K., Mirek Z (red). 2014. Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Wydanie III uaktualnione i rozszerzone. Instytut Ochrony Przyrody, PAN, Kraków, s. 895.
3. Kucharzyk M. 2010. Obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*. W: Perzanowska J. (red) 2010. Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. Część I, s. 83-98. GIOŚ, Warszawa.
4. Kucharzyk J., Topolska K. 2017. Raport z monitoringu lipiennika Loesela *Liparis loeselii* (kod 1903) na stanowiskach Górnej Biebrzy w 2017 roku. Centrum Ochrony Mokradeł; maszynopis.
5. Kucharzyk J., Topolska K. 2017. Raport z analizy danych z monitoringu lipiennika Loesela *Liparis loeselii* (kod 1903) prowadzonego w odstępach dwuletnich, w latach: 2013, 2015 i 2017 na stanowiskach Górnej Biebrzy. Centrum Ochrony Mokradeł; maszynopis.
6. Kucharzyk J., Topolska K. 2017. Raport z analizy danych z monitoringu skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus* (kod 1528) prowadzonego w odstępach dwuletnich, w latach: 2013, 2015 i 2017 na stanowiskach Górnej Biebrzy. Centrum Ochrony Mokradeł; maszynopis.
7. Kucharzyk J., Topolska K. 2017. Raport z monitoringu skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus* (kod 1528) na stanowiskach Górnej Biebrzy w 2017 roku. Centrum Ochrony Mokradeł; maszynopis.

2.6.8. Monitoring siedlisk

Agnieszka Henel, Magdalena Marczakiewicz;
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Monitoring siedliska przyrodniczego z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej

W 2017 r. na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego przeprowadzono monitoring dwóch płatów murawy bliźniczkowej. Monitoring przeprowadzono zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (Mróz 2010). Prace przeprowadzono w płacie siedliska zlokalizowanym w basenie dolnym doliny Biebrzy o nr 6230_27 i w płacie zlokalizowanym w basenie środkowym doliny Biebrzy o nr 6230_10

Fot. 1. Monitorowany w 2017 r. płat murawy bliźniczkowej o nr 6230_27 w basenie dolnym doliny Biebrzy (fot. A. Henel)

(numeracja płatów na podstawie projektu planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy).

Oceny parametrów i poszczególnych wskaźników specyficznej struktury i funkcji siedliska dla każdego z płatów zestawiono w tabeli nr 1.

Tab. 1. Oceny parametrów i wskaźników specyficznej struktury i funkcji siedliska monitorowanych płatów

Parametr/Wskaźnik	Płat nr 6230_27	Płat nr 6230_10
Powierzchnia siedliska na stanowisku	U1	U1
Gatunki charakterystyczne	FV	FV
Gatunki dominujące	U1	U1
Bogactwo gatunkowe	FV	U1
Obce gatunki inwazyjne	FV	FV
Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	FV	FV
Ekspansja krzewów i podrostu drzew	U1	FV
Eutrofizacja	U1	FV
Struktura przestrzenna płatów siedliska	FV	U1
Ogólnie struktura i funkcje	U1	U1
Perspektywy ochrony	U1	U1
Ocena ogólna	U1	U1

Objaśnienia do tabeli: FV – stan właściwy, U1- stan niezadawalający, U2 – niewłaściwy (zły)

Stan ochrony obydwu płatów muraw określono jako niezadawalający (U1). Monitorowane płaty znajdują się na gruntach własności prywatnej, z tego wzglę-

du perspektywy ochrony oceniono na niezadawalające (U1). W przypadku płatu nr 6230_27 zagrożeniem jest zaprzestanie użytkowania i powolne jego zarastanie przez drzewa i krzewy. Fragment wschodni płatu 6230_10 został zniszczony - rozjeżdżony przez ciężki sprzęt (pas zniwelowanej i odkrytej ziemi o szerokości 12 m użytkowany jako zjazd na łąki), pozostała jego część jest koszona i nieregularnie wypasana. W celu ochrony muraw zaleca się wykup gruntów, użytkowanie kośno-pastwiskowe lub koszenie późnym latem.

Monitoring zerowy regeneracji roślinności torfowiskowej po uszkodzeniu mechanicznym wierzchniej warstwy torfowiska na obszarze „Nowy Lipsk

W ramach projektu Life11 Nat PL 422 „Górna Biebrza” na zlecenie Parku przeprowadzono monitoring zerowy regeneracji roślinności torfowiskowej po uszkodzeniu sprzętem mechanicznym wierzchniej warstwy torfowiska na obszarze „Nowy Lipsk”. Monitoring realizowano według metodyki PMŚ GIOŚ opracowanej dla siedliska 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (Mróz 2012). Do monitoringu wyznaczono dwa transekty: transekt na powierzchni uszkodzonej przez sprzęt mechaniczny oraz transekt na powierzchni referencyjnej. Na transektach wykonano kolejno 5 zdjęć (powierzchnia uszkodzona) oraz 3 zdjęcia fitosocjologiczne (powierzchnia nieuszkodzona) metodą Braun-Blanqueta. Następnie wykonano analizę porównawczą obydwu powierzchni.

Wnioski z przeprowadzonego monitoringu przedstawiają się następująco:

- Na obydwu transektach stwierdzono obecność roślinności o cechach przejściowych między mezotroficznym szuwarem turzycowym z turzycą tunikową *Carex appropinquata* a wczesnosukcesyjnymi zbiorowiskami z klasy *Alnetea* z nawiązaniem do torfowisk alkalicznych z rzędu *Caricetalia davallianae*.
- Na jednym z transektów były obecne mechaniczne uszkodzenia runi i fragmenty odsłoniętego torfu, występujące na trasie, po której porusza się sprzęt wykorzystywany do zabiegu odkrzaczania.
- Transekty na powierzchni uszkodzonej przez sprzęt mechaniczny oraz na powierzchni referencyjnej są do siebie zbliżone pod względem warunków abiotycznych, charakteru zbiorowisk i stopnia, w jakim nawiązują do typowych postaci siedliska 7230, jakimi są zbiorowiska z rzędu *Caricetalia davallianae*.
- Różnice między zbiorowiskami wiążą się głównie ze stopniem zakrzaczenia, który jest wyraźnie mniejszy na transekcie z uszkodzoną roślinnością.
- Nie stwierdzono, aby praca pojazdu na transekcie z uszkodzoną roślinnością negatywnie wpłynęła na stan torfowiska. Obecność niewielkich fragmentów odkrytego torfu nie zmienia oceny stanu zachowania płatu. Fragmenty te prawdopodobnie już po kilku sezonach zablżnią się całkowicie. Sytuacja byłaby inna, gdyby do podobnych uszkodzeń miało dochodzić częściej, na przykład w wyniku corocznego wywozu biomasy w warunkach odwilży. Wówczas rozległe i głębokie koleiny mogłyby wyraźnie negatywnie wpływać na torfowisko, zmieniając lokalnie warunki hydrologiczne. W latach przeciętnych i mokrych takie uszkodzenia mogłyby stymulować rozwój roślin znoszących większe zanurzenie, w tym trzciny, wykazującej tendencję do ekspansji na torfowisku.

Monitoring efektów przyrodniczych wybranych narzędzi Wspólnej Polityki Rolnej wdrażanych w latach 2014-2020, ze szczególnym uwzględnieniem Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego

W 2017 r. na obszarze Parku Instytut Technologiczno-Przyrodniczy przeprowadził monitoring efektów przyrodniczych programu rolnośrodowiskowego w ramach Programu Wieloletniego na lata 2016-2020. Celem monitoringu było wykazanie czy wdrażanie wybranych pakietów programu rolnośrodowiskowego wpływa korzystnie na stan siedlisk przyrodniczych. Metodyka monitoringu polegała na wytypowaniu na monitorowanych działkach rolnośrodowiskowych 3 powierzchni badawczych reprezentatywnych dla siedliska na działce, każda o powierzchni 0,067 ha. W centrum każdej z powierzchni wykonywane były zdjęcia fitosocjologiczne metodą Braun-Blanqueta. Ponadto w ramach monitoringu wykonano diagnozę siedliska występującego na działce, jego stan, perspektywy ochrony, istniejące zagrożenia, i w przypadku takiej potrzeby, określano zalecenia do-

tyczące modyfikacji dotychczasowego sposobu użytkowania w obrębie monitorowanych działek.

W ramach monitoringu pracownicy ITP wykonali na obszarze Parku łącznie 165 zdjęć fitosocjologicznych, w tym 84 w zasięgu występowania siedlisk z Zał. I Dyrektywy Siedliskowej (t. j. 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska).

Literatura

1. Kwiatkowski P. 2017. Raport z wykonania monitoringu zerowego regeneracji roślinności po uszkodzeniu mechanicznym wierzchniej warstwy torfowiska na obszarze „Nowy Lipsk”; maszynopis.
2. Mróz W. (red.) 2010. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa.
3. Mróz W. (red.) 2012. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa.
4. Piórkowski H. 2018. Raporty roczne z monitoringu działek.

2.6.9. Monitoring ekosystemów wodnych

Karolina Tarka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Monitoring ekosystemów wodnych wykonywany jest w celu dostarczenia wiedzy o stanie i jakości wód. Jego wyniki są niezbędne do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu i jakości wód jak i ochrony ekosystemów wodnych przed zanieczyszczeniami. Zgodnie z założeniami monitoringu ekosystemów wodnych ocena jakości wód powinna być kompleksowa i opierać się nie tylko na fizyko-chemicznej jakości wody, ale również na obecności elementów biologicznych (takich jak: rośliny, bezkręgowce, ryby, itp.) oraz elementów hydromorfologicznych (np. budowa koryta, rodzaje przepływu, stopień przekształceń). W Biebrzańskim Parku Narodowym monitoring ekosystemów wodnych jest realizowany przez pracowników oraz jednostki zewnętrzne na zlecenie Parku.

2.6.9.1 Fizykochemia

Karolina Tarka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2017 r. w ramach badań własnych pracowników Parku przeprowadzono monitoring podstawowych parametrów fizykochemicznych cieków przy użyciu miernika wieloparametrowego firmy WTW, model Multi 350i (fot. 6). Badania prowadzono jednorazowo na przełomie maja/czerwca w 21 punktach pomiarowych zlokalizowanych na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego (Ryc. 1). W 2017 roku monitoring rozszerzono o 3 dodatkowe stanowiska zlokalizowane na obszarze Basenu Górnego, tj. Biebrza w Kamiennej Nowej oraz Lebie-

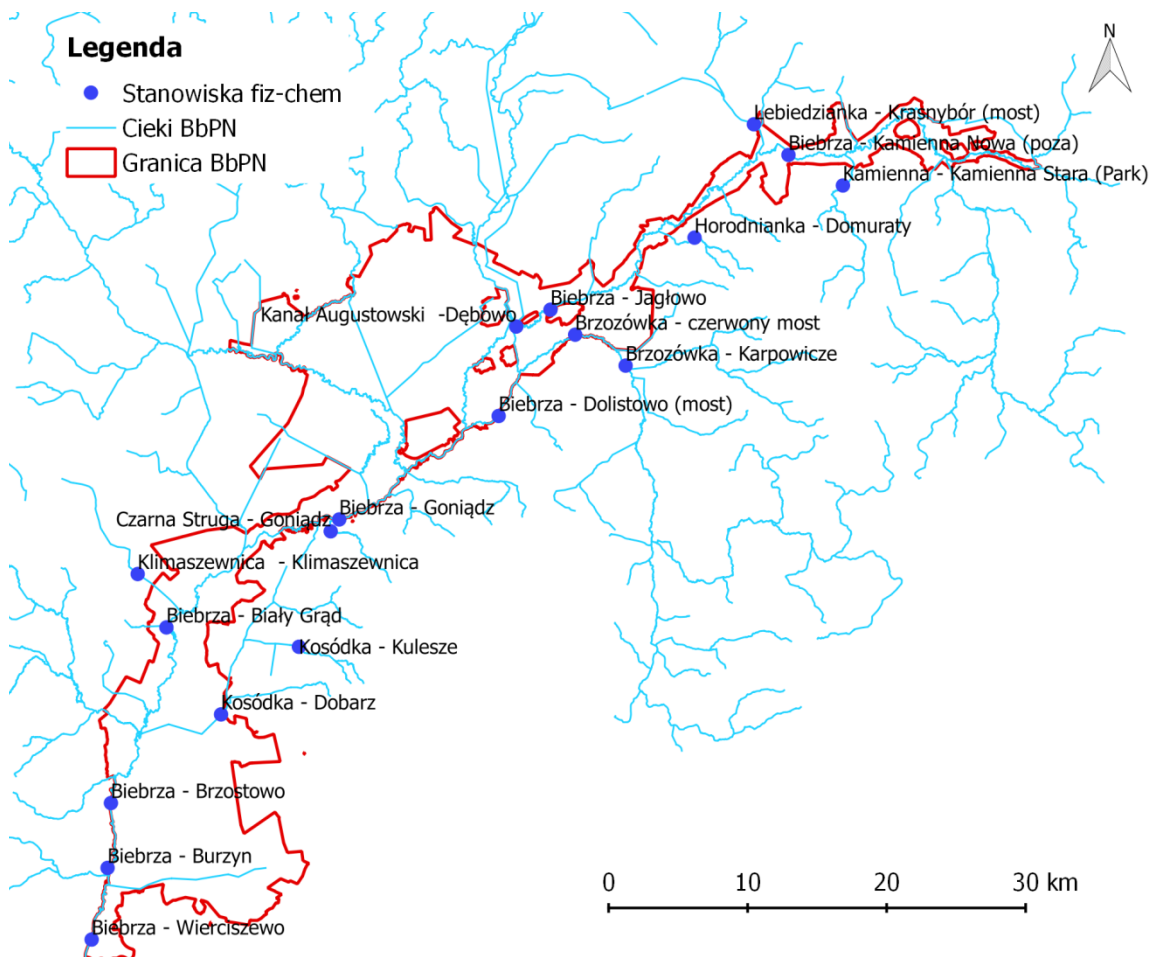
dzianka w Krasnyborze i Kamienna w Starej Kamiennej, pozostałe 18 punktów nie uległo zmianie (rz. Biebrza w miejscowościach: Wierciszewo, Burzyn, Brzostowo, Goniądz, Osowiec, Biały Grąd, Dolistowo, Jagłowo), dopływach Biebrzy: Wissa w Łojach Awissa, Klimaszewnica w Klimaszewnicy, Czarna Struga w Goniądzu, Kosódka w Kuleszach i Dobarzu, Kanał Rudzki w Osowcu, Kanał Augustowski w Dębowie, Brzozówka w Karpowiczach i okolicach Jagłowa, Horodniana w Domuratach). W 2017 roku ze względu na rozlewiska nie dokonano pomiaru na dwóch stanowiskach zlokalizowanych na Biebrzy, tj. w m. Wierciszewo oraz Brzostowo. Celem badań było wychwycenie chwilowych zmian jakości wody i dopływu zanieczyszczeń. Każdorazowo badano pH, przewodnictwo, temperaturę wody, redox, natlenienie oraz zasolenie. Dodatkowo w 2017 r. w 4 punktach pomiarowych (Kosódka w Kuleszach, Klimaszewnica w Klimaszewnicy, Czarna Struga w Goniądzu oraz Horodniana w Domuratach) wykonano pomiar przepływu przy pomocy młynka elektromagnetycznego.

Każdy z badanych parametrów dostarcza nam informacji na temat jakości wód. Odczyn pH wody dostarcza wiedzy o tym, czy woda ma odczyn kwaśny (pH poniżej 7), obojętny (pH = 7) czy zasadowy (pH powyżej 7). Odczyn wód naturalnych waha się w granicach od 4 do 9 i jest zależny od wielu czynników, m.in. od zawartości węglanów, wodo-

rowęglanów, dwutlenku węgla, charakteru podłoża glebowego czy zanieczyszczeń dostających się do wód. Ze względu na problemy techniczne z sondą, odczyn pH badano tylko na 11 stanowiskach. Na większości badanych stanowisk pH wynosiło od 7,4 do 8,2, co świadczy o lekkim odczynie zasadowym, który jest związany z obecnością wodorowęglanów wapnia magnezu i żelaza - jest to wartość w normie i niebudząca zastrzeżeń. Na jednym stanowisku, zlokalizowanym na rzece Biebrzy w Jagłowie, odczyn pH wyniósł 8,8 jest to wartość, którą należy kontrolować, jednak jeszcze niebudząca zastrzeżeń. Niepojętym wynikiem byłoby pH powyżej 10, gdyż mogłoby ono wskazywać, iż woda została zanieczyszczona ściekami alkalicznymi. Jednak nie zawsze taka wartość wskazuje na zanieczyszczenia, podobną sytuację można również zaobserwować w trakcie intensywnego rozwoju glonów (tzw. zakwitu) - wówczas wskutek wzrostu intensywności fotosyntezy, a co za tym idzie wzrostu zużycia dwutlenku węgla, wartość pH wzrasta.

Kolejnym ważnym parametrem jest natlenienie. Tlen w wodach pochodzi z atmosfery oraz z procesów fotosyntezy przeprowadzanej przez rośliny zielone i organizmy fitoplanktonowe. Ilość tlenu jest zależna od dynamiki wód, dopływu tlenu z procesów biochemicznych i zużycia tlenu na procesy utleniania. W badanych ciekach nie stwierdzono deficytów tlenu, zawartość procentowa tlenu oscylowała pomiędzy 91,8% a 105,7%, zaś określając zawartość wa-

Ryc. 1. Lokalizacja stanowisk monitoringowych parametrów fizykochemicznych

gową badane wody miały od 7,51 mgO₂/l do 10,16 mgO₂/l). Duża zawartość tlenu jest charakterystyczna dla ekosystemów rzecznych, w której woda jest w ciągłym ruchu. Zbyt wysoka zawartość tlenu byłaby niepokojąca w wodzie powyżej 25°C, jednak temperatura badanej wody oscylowała od 11°C do 20°C.

Badano również redox, czyli potencjał oksydacyjno-redukcyjny, który wyrażany jest w mV (miliwołty). Jest to zdolność wody do samooczyszczania. Potencjał redox jest uzależniony od pH wody i jej natlenienia, w przypadku badanych cieków wahał się od 56 mV do 111 mV.

Kolejnym badanym parametrem było przewodnictwo elektrolityczne, które jest miarą roztworu wodnego do przewodzenia prądu elektrycznego, zdolność ta zależy od obecności jonów, ich stężenia, ruchliwości i od temperatury. Mówiąc wprost im roztwór zawiera więcej soli, kwasów lub też zasad tym wyższa jest jego przewodność. Jednostką przewodności są μS/cm (mikroSimens na centymetr). Na badanych stanowiskach wartość wynosiła od 366 μS/cm do 540 μS/cm. Jest to wartość w normie i niebudząca zastrzeżeń.

Fot. 6. Miernik do pomiarów terenowych (fot. A. Bojsza)

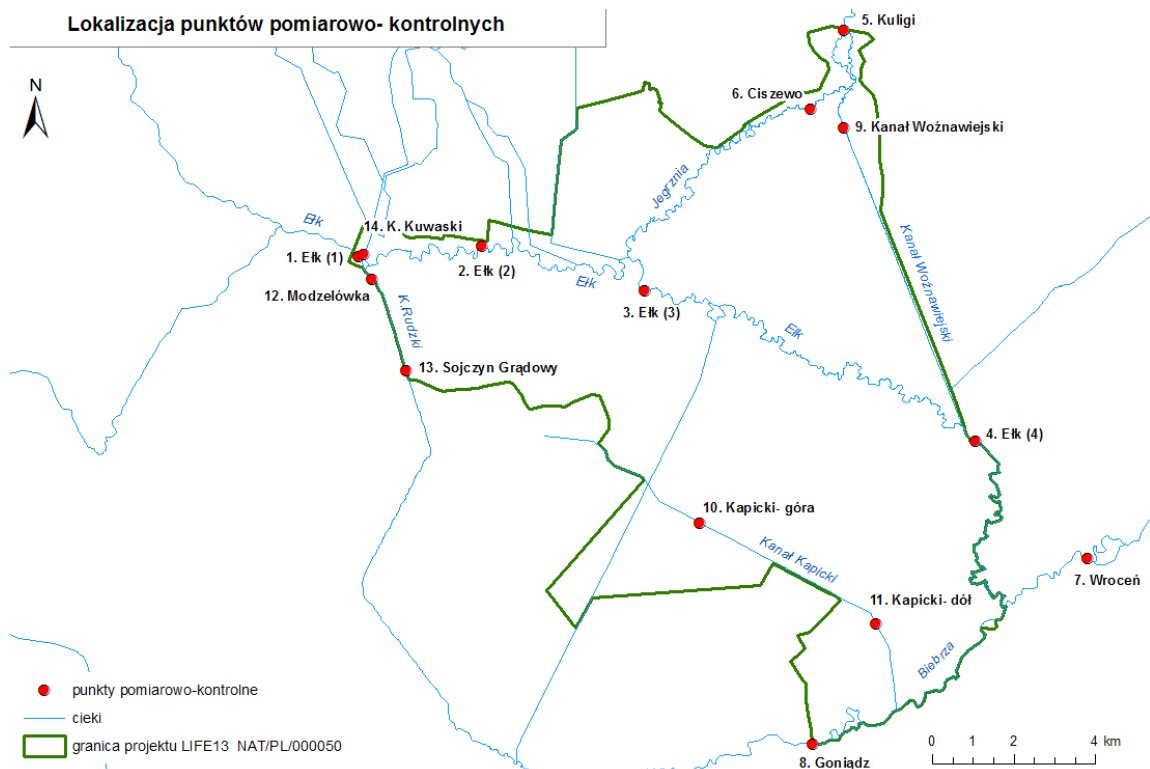

Dodatkowo w 4 punktach pomiarowych badano przepływ, który określa ilość wody, przepływającej przez przekrój poprzeczny koryta cieku wodnego w jednostce czasu. Najczęściej podawany jest w m³/s lub l/s. W badanych ciekach przepływ był niski wynosił w: Kosódce 0,016 m³/s (tj. 16 l/s), Czarnej Strudze 0,024 m³/s (tj. 24 l/s), Horodniance – 0,054 m³/s (tj. 54 l/s) zaś w Klimaszewnicy 0,0763 m³/s (tj. 76,3 l/s). Niski przepływ jest charakterystyczny dla płytkich i małych rzek nizinnych.

Ze względu na wszystkie badane parametry fizykochemiczne w 2017 r. nie zauważono niepokojących zmian w monitorowanych ciekach.

W 2017 r. w ramach projektu „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” (REN II) Instytut Morski z Gdańska (w składzie dr G. Pazikowska-Sapota, dr inż. K. Galer-Tatarowicz, dr G. Dembska, mgr inż. A. Flasińska, mgr inż. K. Nowogrodzka mgr J. Kargol, mgr inż. K. Szczepańska) wykonał dwukrotnie analizy właściwości fizykochemicznych wód na 14 stanowiskach badawczych (ryc. 2), m.in. na rzece Biebrzy, Ełk, Jegrzni oraz Kanale Woźnawiejskim, Kuwasy i Rudzkim. Pierwszy pobór (wiosenny) miał miejsce w terminie 17-18 maja 2017r., zaś drugi (letni) w terminie 5-6 lipca 2017 r. Przeprowadzono ocenę 21 parametrów charakteryzujących jakość wód (temperatura wody, zawiesina ogólna, tlen rozpuszczony, BZT₅, ChZT_{Mn}, ogólny węgiel organiczny (OWO), przewodność, substancje rozpuszczone, siarczany, chlorki, wapń, magnez, twardość ogólna, odczyn pH, zasadowość ogólna, azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot ogólny, fosforany, fosfor ogólny). Badania fizykochemiczne wód na obszarze projektu mają na celu określenie stanu ekologicznego cieków oraz obserwacje zmian zachodzących w ekosystemach wskutek wykonywanych działań renaturyzacyjnych.

Ryc. 2. Lokalizacja punktów pomiarowo-kontrolnych do badań jakości wód powierzchniowych

Monitoring został wykonany zgodnie z metodami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz.U. 2016 poz. 1178).

W 2017 r. najwięcej przekroczeń stężeń badanych wskaźników (9) w poszczególnych okresach badawczych zanotowano w próbkach pobranych w punkcie pomiarowo-kontrolnym Ełk (2). W punkcie usytuowanym na Kanale Kapickim-dół oraz w punkcie nr 8 Goniądz położonym na rzece Biebrza stwierdzono po 7 przekroczeń. Najwięcej przekroczeń (6) dla wartości średnich w 2017 r. stwierdzono w punkcie Kapicki-dół oraz punkcie Ełk (2), a 5 przekroczeń dla wartości średnich w punkcie na Biebrzy w miejscowości Goniądz. Najwięcej przekroczeń dla wartości średnich stwierdzono w przypadku azotu Kjeldahla (9), BZT₅ (6), tlenu rozpuszczonego (5) oraz OWO i wapnia (3). Dla wszystkich badanych cieków stwierdzono niespełnienie wymogów klasy II, co oznacza stan jakości wód oraz stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego.

Porównując wyniki uzyskane w bieżącym okresie badawczym (2017 r.) z wynikami uzyskanymi w roku 2016 dla próbek wód powierzchniowych pobranych z poszczególnych punktów pomiarowo-kontrolnych nie stwierdzono istotnych różnic ani znaczącego pogorszenia stanu wód. W latach 2015-2017 dla wszystkich badanych cieków stwierdzono niespełnienie wymogów II klasy jakości wód, co oznacza stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego.

2.6.9.2 Biologia wód

Karolina Tarka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W ramach projektu RENII w roku 2017 Centrum Innowacji Badań i Nauki (CIBIN) z Lublina (w składzie dr W. Ejankowski, dr M. Gorzel, dr M. Kłonowska-Olejnik,

dr L. Nawrocka, dr A. Wojtal) – przeprowadziło 3 serie pomiarowe jakości wód powierzchniowych na 14 stanowiskach badawczych (ryc. 2). Pierwszy pobór odbył się na wiosnę, tj. 29.04 – 02.05 i zostały wówczas wykonane badania: makrobezkręgowców bentosowych, fitobentosu, fitoplanktonu (w tym chlorofil-a) oraz w terminie 14.05-27.05 makrofitów. Drugi pobór miał miejsce latem, wówczas wykonano badania fitoplanktonu, w tym chlorofil-a (29.07-30.07) oraz makrofitów (08.07-15.07, 28.07 oraz 12.08-27.08). Trzeci pobór wykonano jesienią (tj. 08.09-10.09) i wówczas zbadano makrobezkręgowce bentosowe oraz fitobentos. Badania hydrobiologiczne mają na celu podobnie jak badania fizykochemiczne określenie klasy jakości wód i ich stanu ekologicznego oraz obserwacje zmian zachodzących w ekosystemach wskutek wykonywanych działań renaturyzacyjnych. Badania wyżej wymienionych elementów biologicznych prowadzono zgodnie z przyjętymi metodykami monitoringowymi wymienionymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 15 lipca 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2011 nr 258, poz. 1550; Dz. U. 2013, poz. 1558) oraz z 19 lipca 2016 r. (Dz. U. 2016, poz. 1178). W trakcie monitoringu zostały sporządzone listy zidentyfikowanych gatunków zarówno fitoplanktonu, fitobentosu jak i makrofitów oraz rodzin w przypadku makrobezkręgowców bentosowych. Jednak najważniejszym wynikiem monitoringu jest ocena stanu/potencjału ekologicznego badanych cieków. Tabela nr 3 (Tab. 3) przedstawia klasyfikację jakości wód na badanych stanowiskach, w porównaniu z latami wcześniejszymi.

W 2017 r. najlepsza jakość wód została stwierdzona w rzece Biebrzy w miejscowości Wroceń – II klasa jakości, czyli dobry stan ekologiczny wód. Najgorszą jakość – słaby stan ekologiczny (IV klasa jakości) stwierdzono na 2 stanowiskach: Kanał Kapicki-góra oraz Kanał Kapicki-dół, a pozostałe wody zostały sklasyfikowa-

Tab. 3. Klasa jakości wód na badanych stanowiskach ze względu na badane elementy biologiczne wód w latach 2015-2017

Rok badań	EŁK 1	EŁK 2	EŁK 3	EŁK 4	JEGRZNIA KULIGI	JEGRZNIA CISZEWO	BIEBRZA WROCEŃ
2015	III	IV	III	III	III	III	III
2016	III	IV	III	II	III	III	III
2017	III	III	III	III	III	III	II
Rok badań	BIEBRZA GONIĄDZ	KANAŁ WOŻNA-WIEJSKI	KANAŁ KAPICKI GÓRA	KANAŁ KAPICKI DÓŁ	KANAŁ RUDZKI MODZELÓWKA	KANAŁ RUDZKI SOJCZYŃ BOROWY	KANAŁ KUWASKI
2015	III	III	IV	IV	III	III	II
2016	III	III	IV	IV	III	III	III
2017	III	III	IV	IV	III	III	III

Odpowiednio: I klasa jakości – stan ekologiczny bardzo dobry, II klasa – stan dobry, III – stan umiarkowany, IV – stan słaby, V – stan zły

ne jako III klasy jakości, a ich stan ekologiczny - umiarkowany. W badanym okresie większość wód w badanych punktach pomiarowo-kontrolnych została zaklasyfikowana do III klasy jakości, a ich stan ekologiczny jako umiarkowany. W większości badanych stanowisk, to wskaźnik jakości, jakim są makrobezkręgowce bentosowe decydowały o klasyfikacji cieków do danej klasy wód. W 2017 r. stosunku do roku 2016 zaobserwowano na dwóch stanowiskach poprawę jakości wody (Biebrza Wroceń oraz Ełk 2), zaś na jednym pogorszenie (Ełk 4), pozostałe stanowiska mają taką samą ocenę jak w roku ubiegłym.

2.6.9.3 Monitoring rzadkich glonów

Karolina Tarka,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2017 r. przeprowadzono monitoring rzadkich glonów peryfitownowych (poroślowych) w rowie przy Carskiej Drodze. Monitoring miał na celu potwierdzenie stanowiska rzadkich gatunków glonów stwierdzonych w tym miejscu przez dr H. Szymańska i H. Werblan-Jakubiec w 1998 r. W okresie od kwietnia do maja 2017 r. 6-cio krotnie pobierano z dwóch stanowisk fragmenty zarówno żywych, jak i obumarłych roślin zanurzonych w wodzie a porośniętych glonami, których identyfikacja jest możliwa tylko i wyłącznie przy użyciu mikroskopu. Łącznie we wskazanym okresie pobrano 23 próby materiału biologicznego (Fot. 7), każdą z prób utrwalono w wodnym roztworze formaliny i przekazano do oznaczenia specjalście (p. dr Hannie Szymańskiej).

Fot. 7. Pobrana i utrwalona próba, zawierająca liście trzciny i turzyc porośnięte przez glony (fot. K. Tarka)

W wyniku analizy mikroskopowej stwierdzono obecność 6 gatunków zielenic znanych w Polsce jedynie z tego stanowiska oraz 13 gatunków bardzo rzadko notowanych. Nie stwierdzono 10 rzadkich taksonów, których występowanie stwierdzono w latach 90 ubiegłego wieku. Nie znaczy to jed-

noznacznie, że te gatunki już nie występują na badanym stanowisku, mogły być bardzo nieliczne, przez co zostały przeoczone w trakcie analizy materiału lub w pobranym materiale nie zostały utrwalone w odpowiedniej fazie rozwojowej lub uległy rozpadowi przed dostarczeniem ich do specjalisty. W kwietniu i maju dominującymi taksonami glonów stwierdzonymi na pobranych fragmentach glonów były gatunki z rodzaju *Chaetophora* (4 gatunki) oraz *Draparnaldia* (2 gatunki) - są to pospolite zielenice występujące wiosną w podobnym siedlisku, poza nimi stwierdzono również licznie występujące okrzemki (*Bacillariophyceae*). W czerwcu zaś podłoża były masowo porastane przez zielenice *Coleochaete scutata* i *Chaetophora* spp. W badaniach prowadzonych 25 lat temu stwierdzono obecność 20 taksonów *Oedogoniales* (Uwikłowe), obecnie odnotowano ich mniej (14) oraz ich liczebność jest również zdecydowanie mniejsza. Przyczyną tego zjawiska jest zmniejszenie dostępu światła do wody, w skutek wzrostu otaczających rów krzewów i drzew. W związku z powyższym w rowie pojawiło się więcej gatunków preferujących warunki zacienione, a te, które lubią światło są mniej liczne.

Przedmiotowy rów, ze względu na swój unikatowy skład flory glonów, obfitujący w taksony rzadkie oraz nigdzie na świecie nienotowane powinien być wciąż obserwowany i monitorowany. Dzięki zadaniom ochronnym wykonywanym przez Parku możliwym będzie kontrolowanie rozrastania się zakrzewień i zadrzewień, aby nie doprowadzić do jeszcze większego zacienienia tak cennego siedliska i zaniku bardzo rzadkich gatunków glonów.

2.6.9.4. Inwentaryzacja makrofitów

Agnieszka Henel, Karolina Tarka;

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W 2017 roku wykonano inwentaryzację roślinności wodnej (makrofity) oraz przybrzeżnej rzeki Biebrzy na odcinku Nowosiółki - Rogożynek. Inwentaryzacja polegała na wykonaniu spisu taksonomicznego wraz z oceną stopnia pokrycia stwierdzonych gatunków roślin na 20 odcinkach badawczych o długości 20 m. Inwentaryzacja była wykonywana na zlecenie Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie przez dwóch pracowników Parku.

Inwentaryzację wykonywano z łodzi, a transekty badawcze wyznaczano przy użyciu skalibrowanej linki zamocowanej do tyczek geodezyjnych (Fot. 8). Każdy z 20-metrowych transektów był podzielony na 4 odcinki o długości 5m. Każdorazowo początek i koniec każdego transektu rejestrowano przy użyciu GPS, mierzono szerokość rzeki, wysokość roślinności nadbrzeżnej w odległości około 1 metra od brzegu rzeki, na obydwu brzegach. Na każdym odcinku inwentaryzowano wszystkie występujące gatunki roślin, określając przybliżony stopień pokrycia każdego gatunku w skali Braun-Blanqueta w strefie brzegowej i otwar-

tej tafli wody. W przypadku roślin wytwarzających liście podwodne i pływające (np. strzałka wodna, grążel żółty) określano stopień pokrycia obydwu typów liści.

Fot. 8. Oznaczenie transektu badawczego (przy użyciu tyczek geodezyjnych i skalibrowanej linki (fot. K. Tarka)

Inwentaryzacja roślinności wodnej i przybrzeżnej była częścią składową projektu badawczego, który obejmował również inwentaryzację makrobezkręgowców bentosowych, wykonanie przekrojów poprzecznych rzeki oraz montaż piezometrów. Celem prowadzonych inwentaryzacji i wykonanych czynności jest stworzenie modeli środowiskowych, dzięki którym możliwym będzie skorelowanie poziomu wód powierzchniowych ze strukturą roślinności wodnej. Modele zostaną opracowane przez specjalistów z SGGW w Warszawie. Inwentaryzacja roślinności wodnej zostanie powtórzona na tych samych stanowiskach również w 2018 r.

2.7. Hydrologia

Joanna Zawadzka,
Dział Projektów

W zależności od intensywności zasilania (opady deszczu, roztopy) rzeka prowadzi różne ilości wody. Miarą zmienności napełnienia koryta rzecznego są stany wody. Stan wody w rzece to wzniesienie zwierciadła wody w danym profilu rzeki ponad umowie przyjęty poziom odniesienia tzw. zero wodowskazu. Stan wody jest zawsze podawany w centymetrach i zawsze jest odniesiony do zera wodowskazu (co nie jest równoznaczne z głębokością cieku). Do pomiarów stanów wód służy wodowskaz. Poniżej zawarto charakterystykę hydro-

logiczną wód powierzchniowych i podziemnych występujących na obszarze doliny Biebrzy.

2.7.1. Monitoring wód powierzchniowych

Joanna Zawadzka,
Dział Projektów

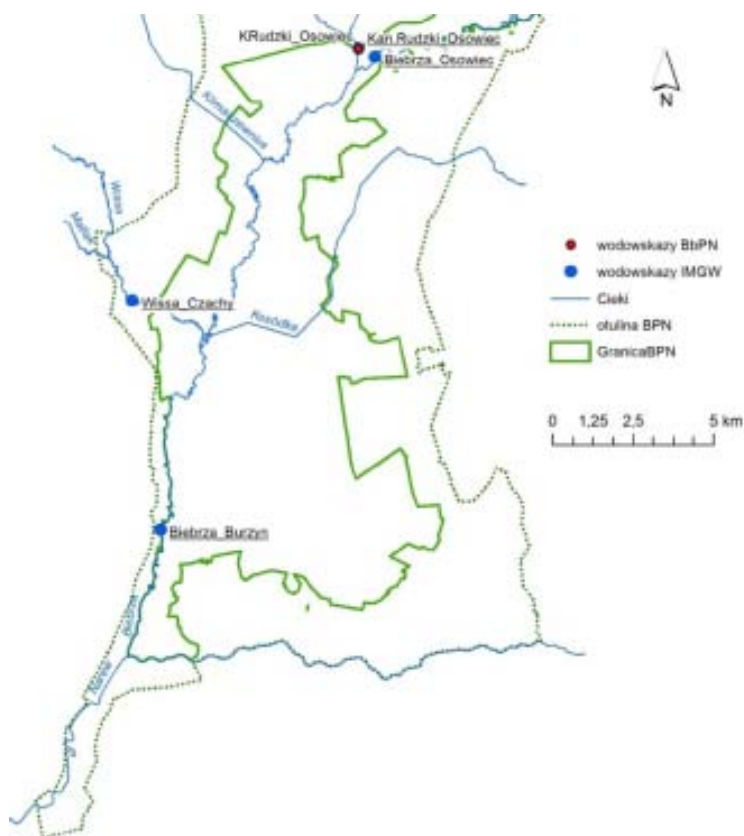
Na obszarze doliny Biebrzy prowadzony jest monitoring stanów wód powierzchniowych. Obserwacje wodowskazowe są prowadzone przez Biebrzański Park Narodowy na 25 posterunkach zlokalizowanych na rzekach: Biebrzy, Ełk, Jegrznia, Sidrze, Kamiennej, Jastrzębiance, Kanał Woźnawiejskim, Kanał Rudzkim oraz Kanał Kapickim (Tab.XX). Obserwacje stanów wody prowadzone są standardowo przez obserwatora lub za pomocą automatycznych czujników stanów wody.

Tab. XX. Wykaz posterunków wodowskazowych na rzekach BbPN.

Nazwa cieku	Nazwa wodowskazu wraz z liczbą wodowskazów
Biebrza	Ponarlica (1), Koniuszki (1), Jałowo (1), Nowa Kamienna (2), Sztabin (1),
Ełk	Modzelówka (2), Dębiec (1), Kapice (1), Trójkąt (1), Ełk- dół (1)
Jegrznia	Kuligi - most betonowy (1), Kuligi - most drewniany (1), Ciszewo (1)
Sidra	Ostrowie (1)
Kamienna	Stara Kamienna (1)
Jastrzębianka	Jastrzębna I (1)
Kanał Rudzki	Modzelówka (1), Osowiec (1)
Kanał Woźnawiejski	Kanał Woźnawiejski - góra (1), Kanał Woźnawiejski - środek (1), Kanał Woźnawiejski - dół (1)
Kanał Kapicki	Kanał Kapicki - góra (1), Kanał Kapicki - dół (1)
Rów spod Polkowa	ujście (1)

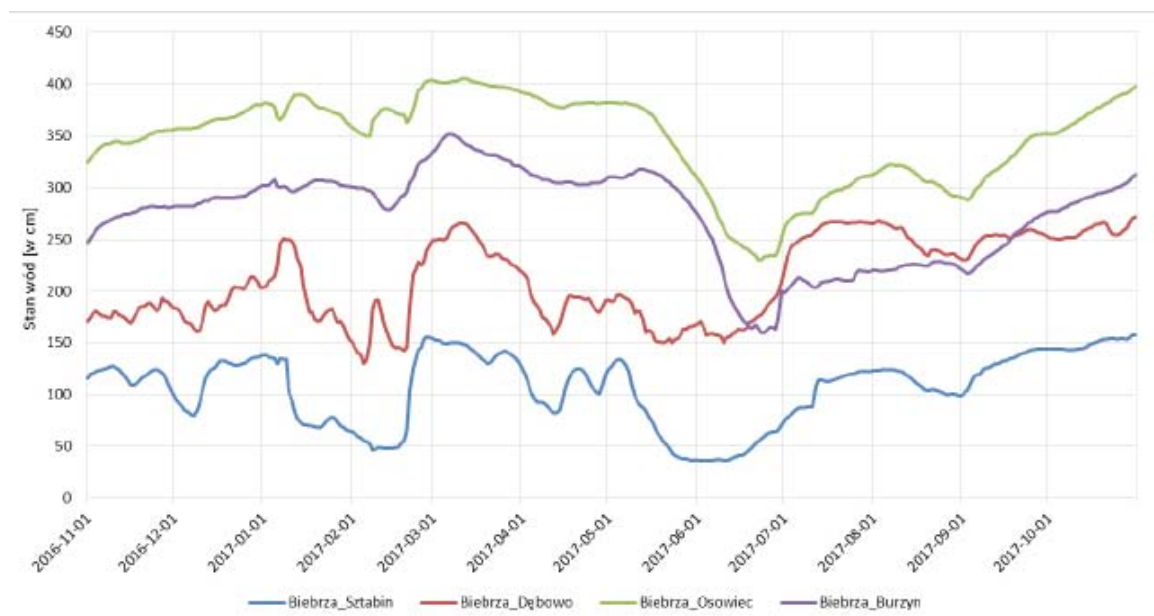
Ponadto IMGW prowadzi obserwacje wodowskazowe na następujących posterunkach: na rzece Biebrzy w miejscowościach: Sztabin, Dębowo, Osowiec, Burzyn; na rzece Sidrze w miejscowości Harasimowice; na Brzozówce w miejscowości Karpowice; na rzece Wissa w miejscowości Czachy; na Kanał Rudzkim w miejscowości Przechody i Osowiec. Lokalizację wodowskazów na obszarze doliny Biebrzy, znajdujących się w posiadaniu BbPN oraz będących własnością IMGW przedstawiono na poniższych rycinach.

Ryc. 3. Lokalizacja wodowskazów w Basenie Dolnym doliny Biebrzy.

Zmienność stanów wód rzeki Biebrzy została przedstawiona na podstawie danych z wodowskazów IMGW, zlokalizowanych w Sztabinie, Dębowie, Osowcu i Burzynie. Dane pochodzą ze strony internetowej IMGW: <https://dane.imgw.pl>.

Ryc. 4. Stany wód rzeki Biebrzy w profilu Sztabin, Dębowo, Osowiec i Burzyn w roku hydrologicznym 2017.

Rzeka Biebrza w profilu Sztabin znajduje się w Basenie Górnym doliny Biebrzy. W roku hydrologicznym 2017 stany wód wahały się od 36 cm (maj-czerwiec) do 157 cm (październik), co daje amplitudę wahań wynoszącą 121 cm. Kolejny wodowskaz znajduje się poniżej śluzy Dębowo. Stany wód wahały się od 130 cm (luty) do 272 cm (październik). W Osowcu, w basenie środkowym, stany wód rzeki Biebrzy wahały się od 230 cm (czerwiec) do 405 cm (marzec) z amplitudą wahań wód wynoszącą 175 cm. W dolnym biegu Biebrzy, w profilu pomiarowym Burzyn, stany wód wahały się od 160 cm (czerwiec) do 352 cm (marzec), a amplituda wahań wyniosła 192 cm.

Na rzece Jegrzni, dopływie Ełku, BbPN monitoruje stany wód w trzech profilach wodowskazowych. W miejscowości Kuligi są zlokalizowane dwie łaty. Pierwsza łata wodowskazowa jest umieszczona na moście betonowym, powyżej rozdziału wód na rzekę Jegrznię i Kanał Woźnawiejski, natomiast druga na moście drewnianym. Trzecia łata wodowskazowa znajduje się w miejscowości Ciszewo.

Ryc. 5. Stany wód rzeki Jegrzni w miejscowości Kuligi i Ciszewo w roku hydrologicznym 2017.

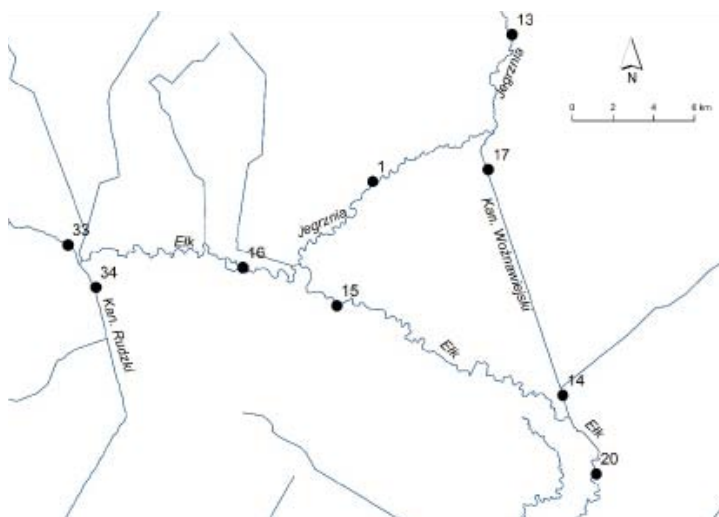
W roku hydrologicznym 2017 stany wód w Kuligach, na moście betonowym, wahały się od 87 cm (czerwiec) do 187 cm (październik), co daje nam amplitudę wahań wynoszącą 100 cm. W profilu wodowskazowym w Kuligach, na moście drewnianym, stany wód wahały się od 94 cm (czerwiec) do 174 cm (styczeń). Natomiast w Ciszewie stany wód wahały się od 201 cm (czerwiec) do 286 cm (październik).

W ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” prowadzony jest monitoring wód powierzchniowych na 4 ciekach: rzece Ełk, Kanał Rudzki i Kanał Kapicki, za pomocą automatycznych rejestratorów stanów wód. Z uwagi na wysokie stany wód występujące w 2017 roku nie udało się czytać automatycznych rejestratorów.

W ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” wykonywane są pomiary natężenia przepływu rzeki Jegrzni, rzeki Ełk, Kanału Woźnawiejskiego oraz Kanału Rudzkiego.

W roku hydrologicznym wykonano pomiary podczas 4 kampanii pomiarowych (listopad 2016, maj-czerwiec 2017, lipiec 2017 oraz sierpień-październik 2017) w dziewięciu wybranych punktach monitoringu (Ryc. XX).

Ryc. 6. Lokalizacja punktów pomiaru natężenia przepływu.

Pomiary natężenia przepływu wykonywano z użyciem przepływomierza profilującego, wykorzystującego zjawisko Dopplera, marki SONTEK, model River Surveyor S5 oraz pływakiem zdalnie sterowanym wraz z oprzyrządowaniem do zdalnego sterowania firmy TELEDYNE OCEANSCIENCE, model Q-Boat 1800P.

Przepływy zmierzone w wybranych okresach roku hydrologicznego 2017 były generalnie wyższe aniżeli przepływy zmierzone w tych samych profilach w roku 2016. Pod względem prowadzonej wody, najważniejszym spośród badanych w 2017 r. cieków był Kanał Rudzki, niosący w wybranych okresach pomiarów do ok. 18,4 m³/s wody.

W pomiarach wykazano, że rozrząd wód w węźle Kanał Woźnawiejski – rzeka Jegrznia zmienił się nieliniowo wraz z sytuacją hydrologiczną. W 2017 roku wysoki stanów wód na rzece Jegrzni umożliwił prowadzenie piętrzenia na jazie od 13 maja do 10 lipca br. poprzez przęsło środkowe. W pozostałym okresie środkowe przęsło było opuszczone, a przęsła boczne były podnoszone nieznacznie w zależności od występujących stanów wód. Wyniki przeprowadzonych pomiarów pozwalają stwierdzić, że w wybranych analizowanych okresach roku hydrologicznego 2017, funkcjonowanie jazu w korycie Kanału Woźnawiejskiego pozwoliło na transfer od około 29% do 45% przepływu górnej Jegrzni (profil nr 13) do koryta dolnej Jegrzni (profil nr 1) (Ryc. XX). Wartości te są niższe niż wartości stwierdzone w roku 2016, kiedy do koryta dolnej Jegrzni po rozpoczęciu funkcjonowania jazu przekierowywano od 48% do 82% wód Jegrzni dopływających do granic Biebrzańskiego Parku Narodowego. Nieco gorszy transfer wód Jegrzni do dolnego odcinka jej koryta w roku hydrologicznym 2017 był spowodowany wyjątkowo wysokimi przepływami, w okresie których następuje uruchomienie Kanału Woźnawiejskiego jako istotnego odbiornika wód górnej Jegrzni w celu ograniczenia podtopień użytków rolnych położonych w pobliżu rzeki Jegrzni, poniżej odpływu Kan. Woźnawiejskiego.

Literatura:

Grygoruk M. 2017. Raport roczny z monitoringu zasobów wodnych: Analiza wyników pomiarów natężenia przepływu w ciekach Środkowego Basenu doliny Biebrzy w roku hydrologicznym 2017. BbPN, Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw Nasza Natura, Białystok: 1-13 (pdf).

2.7.2. Monitoring wód podziemnych

Joanna Zawadzka, Dział Projektów

Monitoring wód podziemnych prowadzony jest przez Biebrzański Park Narodowy od połowy lat 90. XX w. Pomiar stanów wód podziemnych wykonywany jest w piezometrze, zbudowanym z rur PCV, trwale osadzonym w gruncie mineralnym (najczęściej w piasku) podścielającym warstwę gleb organicznych, a jego perforacja ujmuje wody podziemne znajdujące się w warstwie torfów. W 2017 roku w 76 piezometrach prowadzone były standardowe, manualne, pomiary położenia zwierciadła wód podziemnych, w interwale około 10 dni.

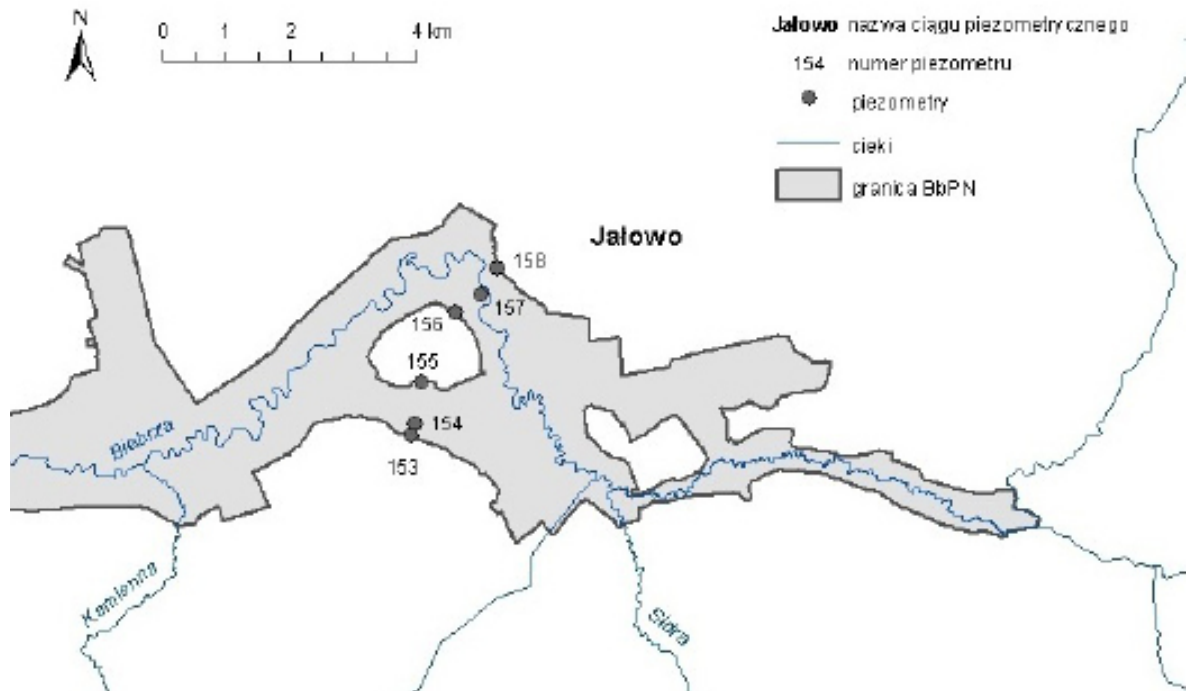
Informacje o poziomie wód gruntowych pełnią istotną rolę w zarządzaniu obszarem. Warunki wodne na obszarze doliny zależą od czynników naturalnych, tj.: natężenie przepływu w rzece, wiosennych zalewów, rozkładu opadów atmosferycznych i wielkości zasilania wód podziemnych z wysoczyzn oraz antropogenicznych, tj. użytkowania doliny i przyległych do niej obszarów, melioracji odwadniających, oddziaływania budowli piętrzących.

Obserwacje stanów wód podziemnych prowadzone są w piezometrach tworzących ciągi pomiarowe. Ciągi piezometryczne są zlokalizowane na obszarze trzech basenów doliny Biebrzy (Tab. 1). Na obszarze doliny Górnej Biebrzy zlokalizowany jest 1 ciąg piezometryczny, w Basenie Środkowym doliny Biebrzy - 10, zaś w Basenie Dolnym - 5. Ciągi pomiarowe są poprowadzone, tak by uchwycić warunki wodne w dolinie Biebrzy, zależne od stanów wód w rzekach, wiosennych zalewów, rozkładu opadów atmosferycznych oraz zasilania wodami podziemnymi. Lokalizację ciągów pomiarowych przedstawiono na poniższych rycinach. Numer piezometru na mapie jest zgodny z numerem w bazie danych BbPN.

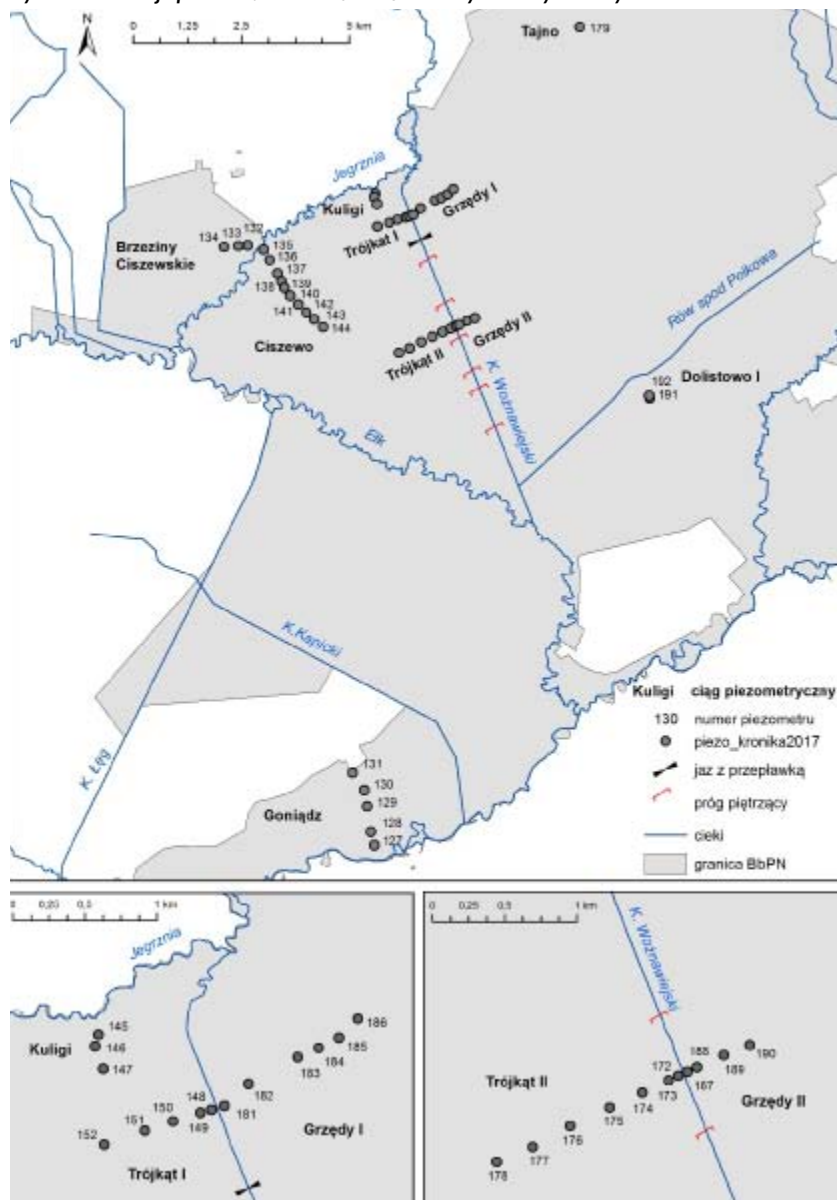
Tab. 1. Wykaz ciągów piezometrycznych wraz z liczbą zainstalowanych piezometrów na obszarze doliny Biebrzy, wchodzących w skład standardowego monitoringu wód podziemnych BbPN w 2017 r.

Obszar BbPN	Nazwa ciągu pomiarowego wraz z liczbą piezometrów
Basen Górny	Jałowo (6)
Basen Środkowy	Tajno (1), Kuligi (3), Brzeziny Ciszewskie (3), Ciszewo (10), Trójkąt I (5), Trójkąt II (7), Grzędy I (6), Grzędy II (4), Dolistowo (2), Goniądz (5).
Basen Dolny	Grobla Honczarowska (10), Długa Luka (2), Barwik (6), Gugny I (3), Gugny II (3).

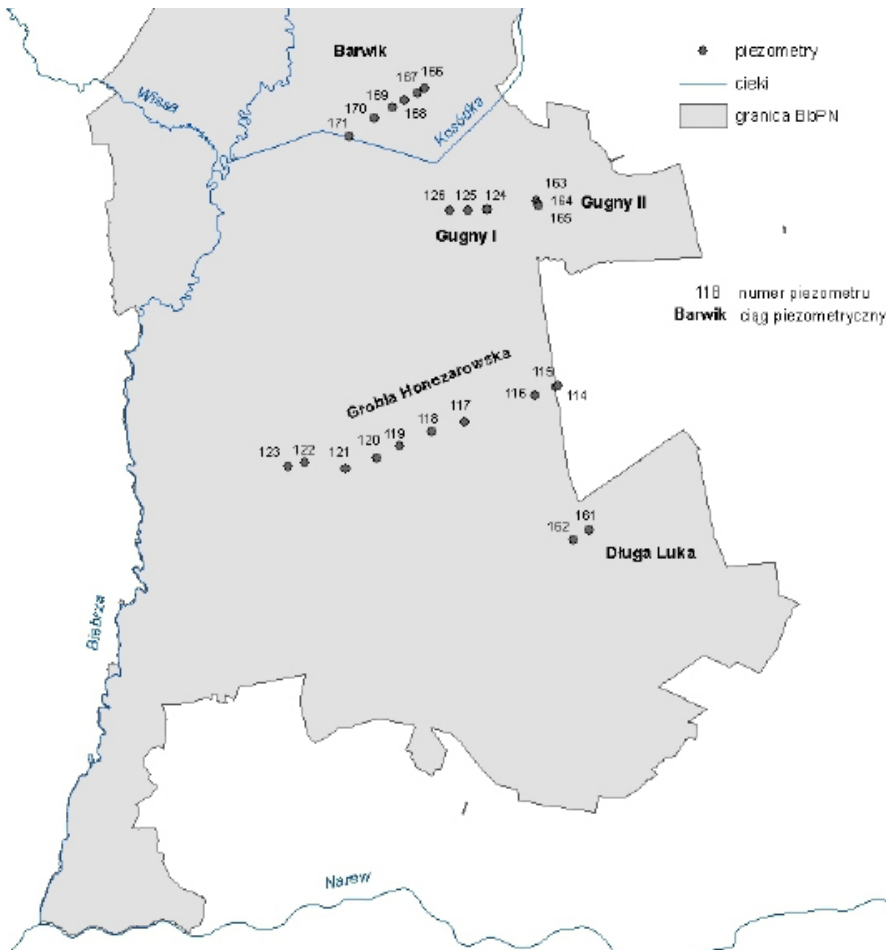
Ryc. 1. Lokalizacja piezometrów w Basenie Górnym doliny Biebrzy.

Ryc. 2. Lokalizacja piezometrów w Basenie Środkowym doliny Biebrzy.

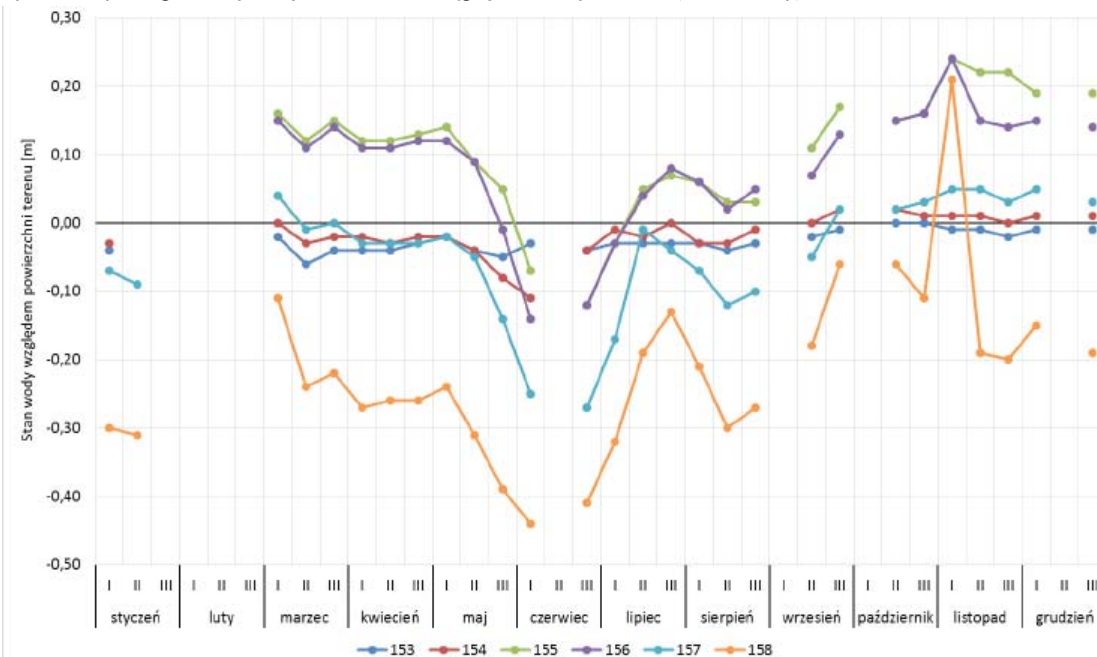

Ryc. 3. Lokalizacja piezometrów w Basenie Dolnym doliny Biebrzy.

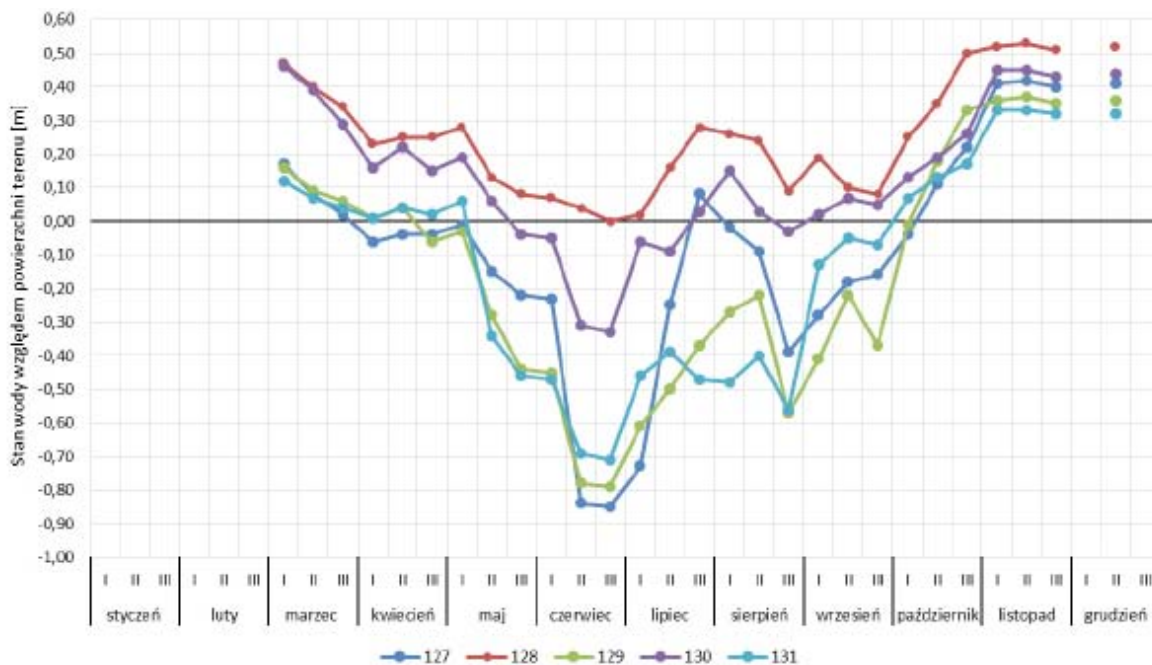
Dane z piezometrów są zbierane przez cały rok kalendarzowy, całość danych jest podsumowywana na koniec roku kalendarzowego, co umożliwia stworzenie pełnego obrazu wahań poziomu wód podziemnych na obszarze całego Parku. Na potrzeby niniejszego opracowania sporządzono wykresy obrazujące zmianę poziomu wód gruntowych w 2017 roku, w piezometrach w poszczególnych ciągach pomiarowych. Wykresy przedstawiają wahania wód gruntowych na obszarze trzech basenów doliny Biebrzy: górnym, środkowym i dolnym. Brak danych w miesiącach zimowych (styczeń - luty) świadczy o tym, że dany piezometr był zamrożony, co uniemożliwiło wykonanie pomiaru poziomu stanów wód. Zastosowane w tekście skróty oznaczają odpowiednio: *m.p.p.t.* - głębokość zalegania zwierciadła wody poniżej poziomu terenu, *m.n.p.t.* - głębokość zalegania zwierciadła wody nad poziomem terenu.

Ryc. 4. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Jałowo (Basen Górny).

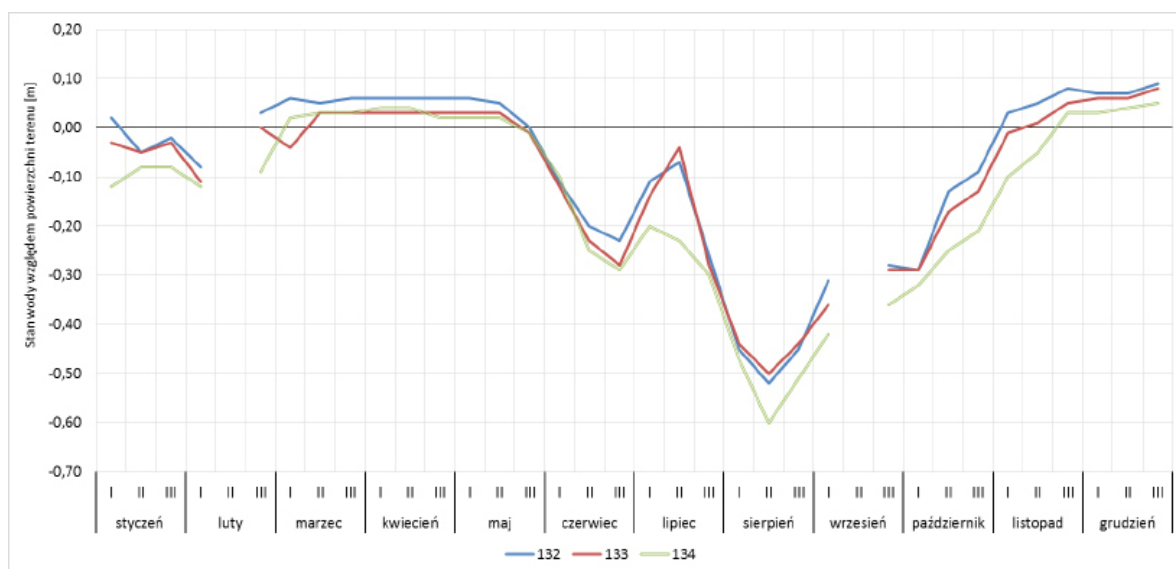
Rytm wahań poziomu wód podziemnych w Basenie Górnym doliny Biebrzy obrazuje ciąg piezometryczny Jałowo. W 2017 roku największe wahania stanu wód obserwowano w piezometrze nr 158, gdzie zwierciadło wód ważyło się od 0,44 m p.p.t. do 0,21 m n.p.t., co daje amplitudę wielkości 0,65 m. W okresie jesiennym obserwowano najwyższe stany wód podziemnych. Największe spadki wód gruntowych obserwowano w czerwcu. Jak można zauważyć piezometry zlokalizowane w sąsiedztwie rzeki Biebrzy (piezometr 157, 158) charakteryzują się niższymi stanami oraz większymi wahaniami niż piezometry oddalone od rzeki Biebrzy (piezometr 153, 154). Wskazuje to na drenujący charakter rzeki.

Ryc. 5. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Goniądz (Basen Środkowy).

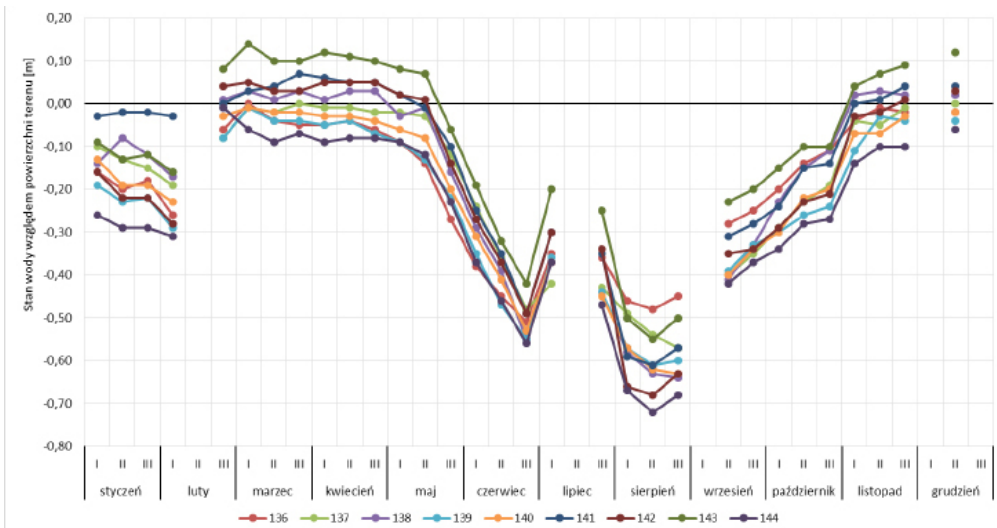
Ciąg piezometryczny Goniądz biegnie wzdłuż drogi Goniądz - Wólka Piaseczna. Stany wód wahały się od 0,85 m p.p.t. do 0,53 m n.p.t. Najwyższe stany wód obserwowano jesienią, w listopadzie. Natomiast najniższe stany wód obserwowano w czerwcu.

Ryc. 6. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Brzeziny Ciszewskie (Basen Środkowy).

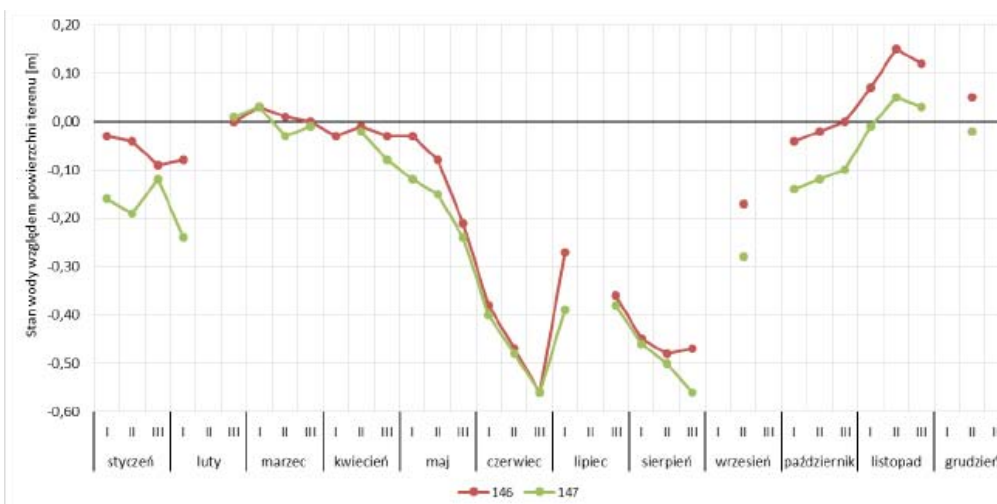
W piezometrach położonych w ciągu pomiarowym Brzeziny Ciszewskie poziom wód wahał się od 0,60 m p.p.t. (piezometr 134) do 0,09 m n.p.t. (piezometr 132). Najwyższe stany wód obserwowano w grudniu, natomiast najniższe stany wód występowały w sierpniu. Stany wód podziemnych w 2017 roku układały się wyżej niż w 2016 r., gdzie poziom wody podziemnej układał się pod powierzchnią terenu przez cały rok.

Ryc. 7. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Ciszewo (Basen Śródkowy).

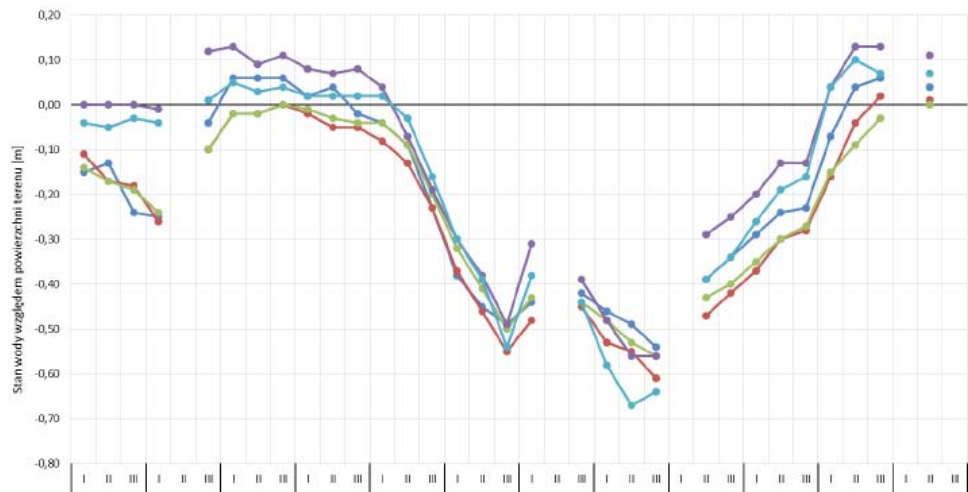
Ciąg pomiarowy Ciszewo biegnie od rzeki Jegrzni do środka tzw. „trójkąta” (obszar ograniczony z trzech stron rzeką Jerzgnią, rzeką Ełk i Kanalem Woźnawiejskim). Poziom wód w analizowanych piezometrach wahał się od 0,72 m p.p.t. (piezometr 144) do 0,14 m n.p.t. (piezometr 143). We wszystkich piezometrach najwyższe stany wód obserwowano w marcu, natomiast największe spadki wód gruntowych obserwowano w sierpniu. Stany wód podziemnych w 2017 roku układały się wyżej niż w 2016 r., gdzie poziom wody podziemnej układał się pod powierzchnią terenu przez cały rok.

Ryc. 8. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Kuligi (Basen Śródkowy).

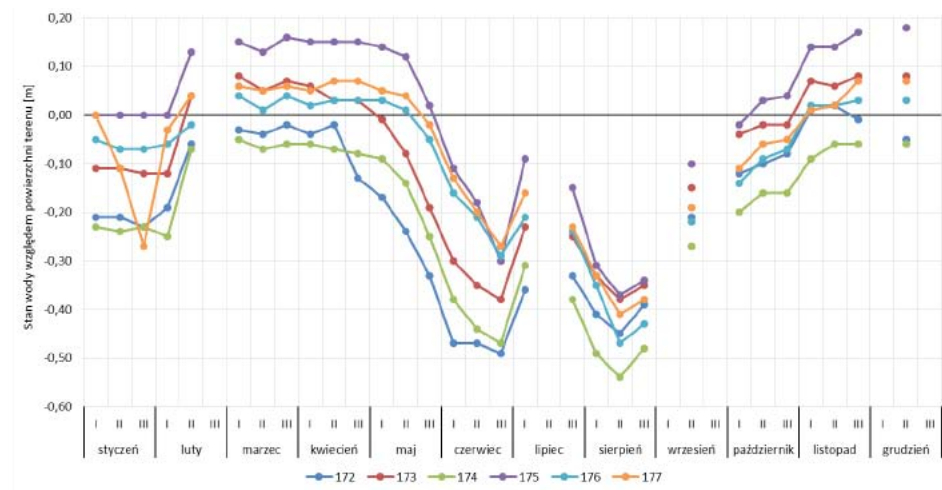
W ciągu pomiarowym Kuligi poziom wód w analizowanych piezometrach wahał się od 0,56 m p.p.t (piezometr 146, 147) do 0,15 m n.p.t. (piezometr 146). Największe spadki wód gruntowych obserwowano w czerwcu i sierpniu. Stany wód podziemnych w 2017 roku układały się wyżej niż w 2016 r., gdzie poziom wody podziemnej układał się pod powierzchnią terenu przez cały rok.

Ryc. 9. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Trójkąt I (Basen Środkowy).

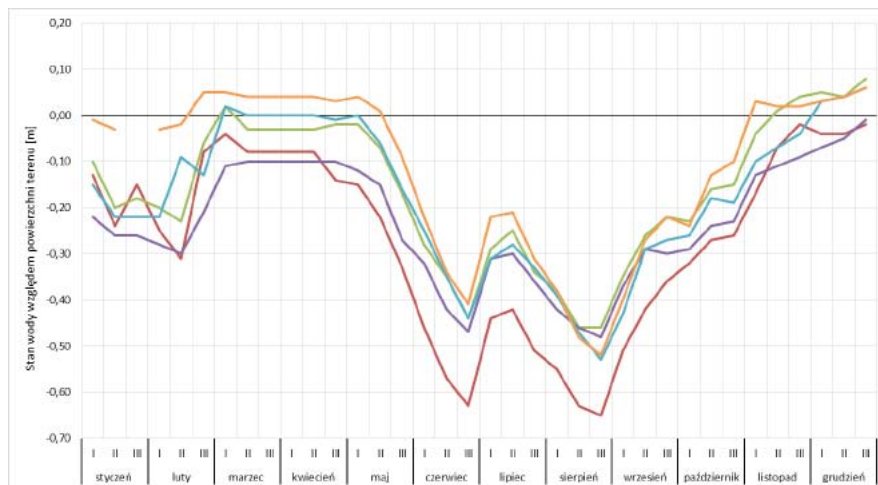
Ciąg piezometryczny Trójkąt I położony jest prostopadłe do Kanału Woźnawiejskiego w kierunku środka obszaru tzw. „trójkąta”. Ponadto cały ciąg jest zlokalizowany powyżej istniejącego jazu na Kanale Woźnawiejskim. Najwyższe stany wód obserwowano jesienią, natomiast najniższe w sierpniu. Zwierciadło wód podziemnych układało się od 0,67 m p.p.t. (piezometr 152) do 0,13 m n.p.t. (piezometr 151).

Ryc. 10. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Trójkąt II (Basen Środkowy).

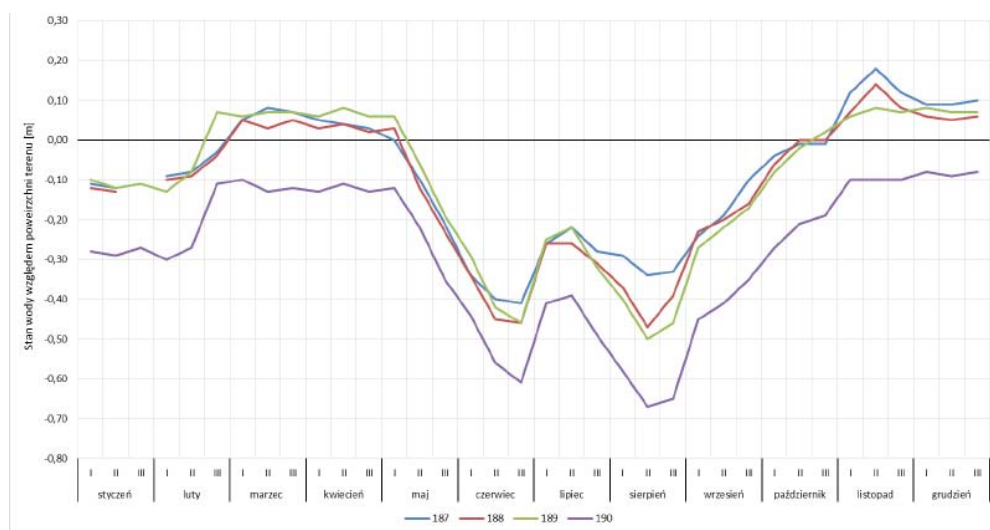
Ciąg piezometryczny Trójkąt II położony jest prostopadłe do Kanału Woźnawiejskiego w kierunku środka obszaru tzw. „trójkąta”. Poziom wód w analizowanych piezometrach wahał się od 0,18 m n.p.t. (piezometr 175) do 0,54 m p.p.t. (piezometr 174). Najniższe stany wód obserwowano w sierpniu.

Ryc. 11. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Grzędy I (Basen Środkowy).

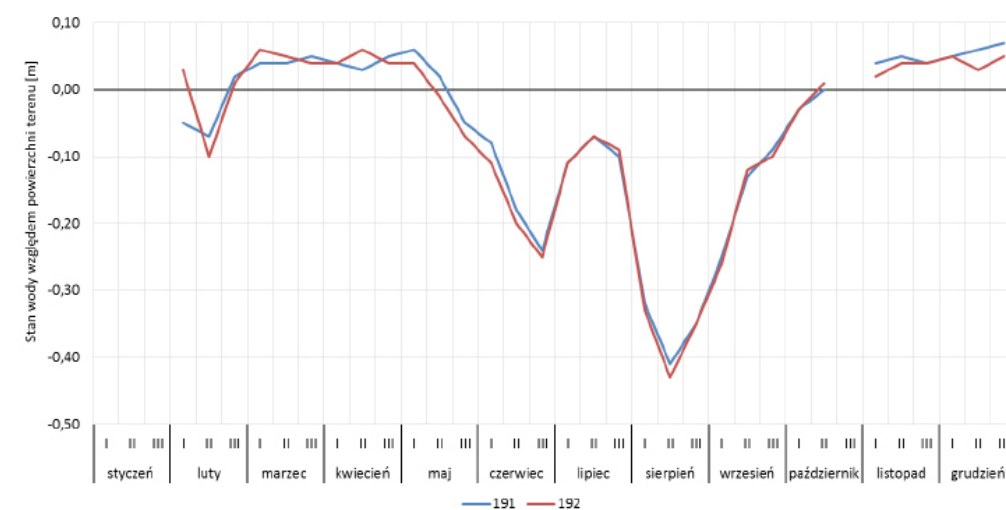
W ciągu piezometrycznym Grzędy I piezometry są rozmieszczone prostopadłe do Kanału Woźnawiejskiego od strony leśniczówki Grzędy. Najwyższe stany wód obserwowano w okresie jesienno-zimowym, natomiast najniższe w sierpniu. Zwierciadło wód wahało się od 0,65 m p.p.t (piezometr 182) do 0,08 m n.p.t. (piezometr 183). Stany wód podziemnych w 2017 roku układały się wyżej niż w 2016 r., gdzie poziom wody podziemnej układał się pod powierzchnią terenu przez cały rok.

Ryc. 12. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Grzędy II (Basen Środkowy).

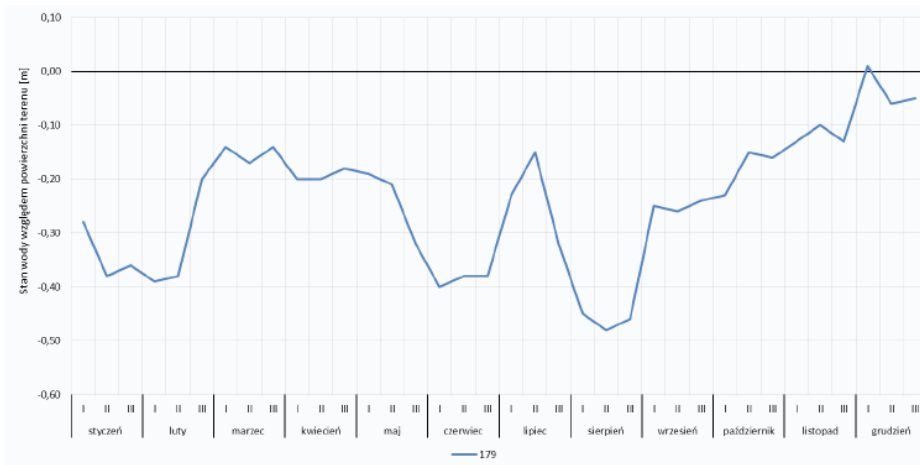
Piezometry w ciągu piezometrycznym Grzędy II są rozmieszczone prostopadłe do Kanału Woźnawiejskiego od strony leśniczówki Grzędy. Stany wód podziemnych wahały się od 0,67 m p.p.t. (piezometr 190) do 0,18 m n.p.t. (piezometr 187). Największe spadki zwierciadła wód odnotowano w piezometrze nr 190, najdalej oddalonym od Kanału Woźnawiejskiego, gdzie poziom wód spadł do 0,67 m p.p.t. w sierpniu.

Ryc. 13. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Dolistowo (Basen Środkowy).

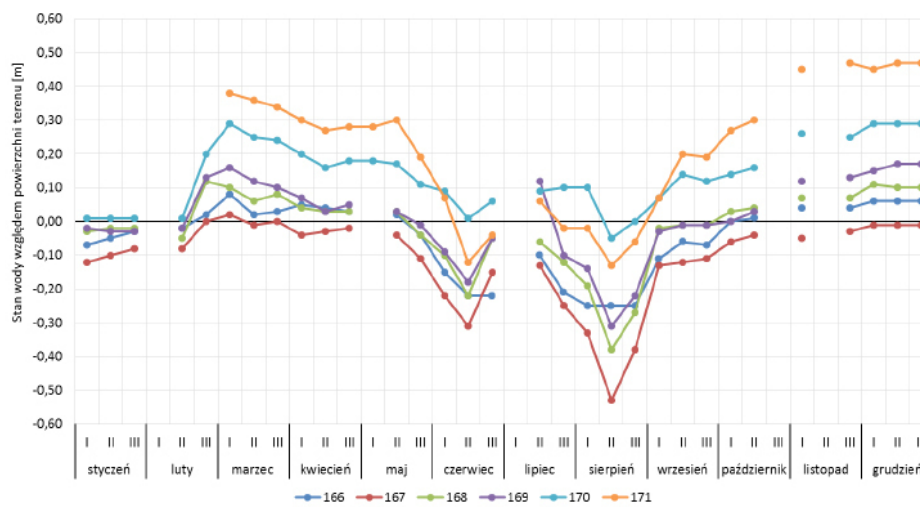

Piezometry w ciągu Dolistowo I, znajdują się u podnóża Wilczej Góry (Grzędy). W okresie wiosennym (marzec-półowa maja) zwierciadło wód podziemnych znajdowało się powyżej poziomu terenu. Najniższy poziom wód gruntowych odnotowano w sierpniu, gdy zwierciadło wody opadło poniżej 0,40 m.

Ryc. 14. Stany wód gruntowych w piezometrze w ciągu pomiarowym Tajno (Basen Śródkowy).

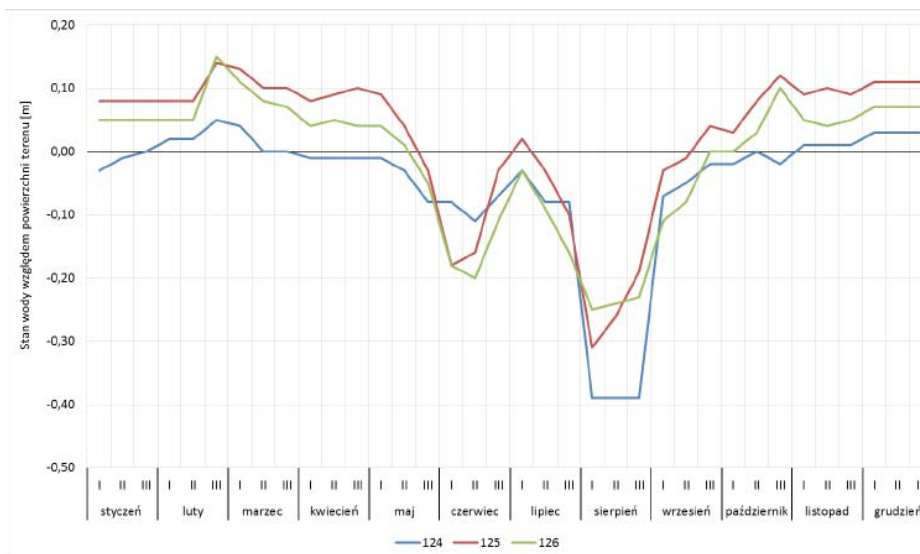

W piezometrze nr 179 zwierciadło wód podziemnych podlegało zmiennym wahaniom w zależności od warunków atmosferycznych. Poziom wód wahał się od 0,48 m p.p.t. (połowa sierpnia) do 0,01 m n.p.t. (I dekada grudnia).

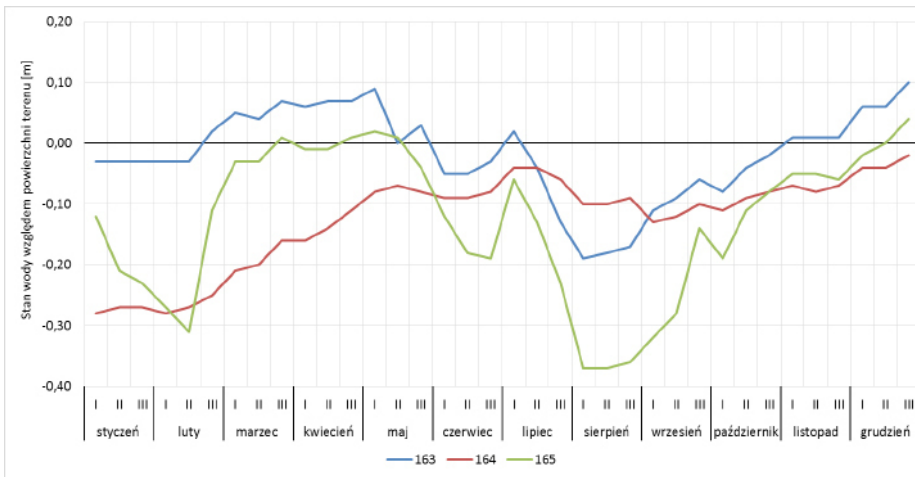
W 2017 r. w ciągu pomiarowym Barwik najwyższe stany wód obserwowano w grudniu. Poziom wód podziemnych w analizowanych piezometrach wahał się od około 0,53 m p.p.t. (piezometr 167) do 0,47 m n.p.t. (piezometr 171). Najniższe stany wód obserwowano w sierpniu.

Ryc. 15. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Gugny I.

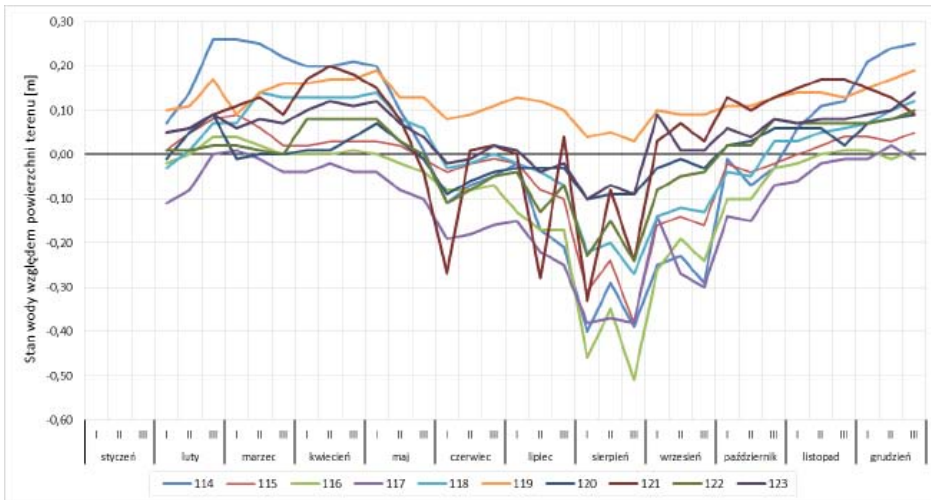
W ciągu pomiarowym Gugny I zwierciadło wód podziemnych układało się od 0,39 m p.p.t. (piezometr 124) do 0,15 m n.p.t. (piezometr 126). Wysokie stany wód obserwowano wiosną i w okresie jesienno-zimowym. Najniższe stany wód obserwowano w sierpniu.

Ryc. 16. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Gugny II.

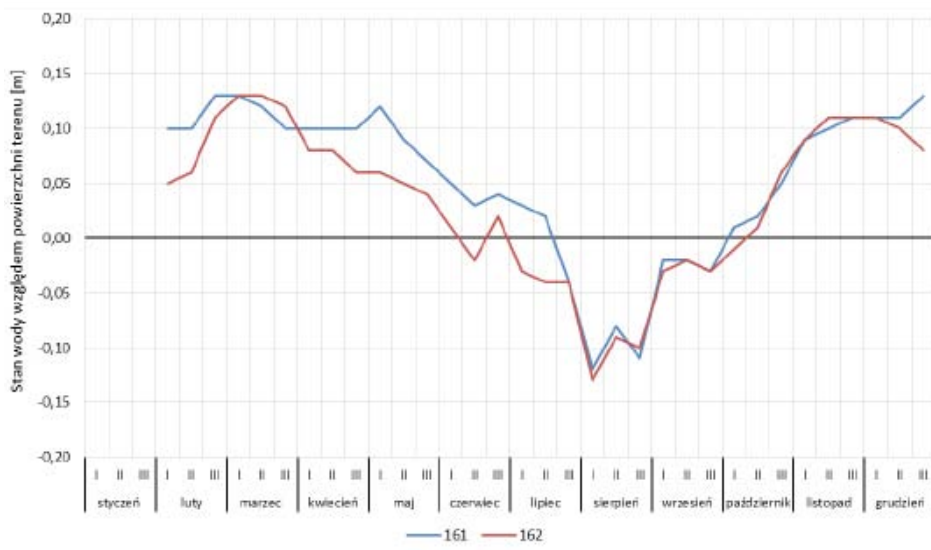
Poziom wód w analizowanych piezometrach wahał się od 0,37 m p.p.t. (piezometr 165) do 0,10 m p.p.t. (piezometr 163). Największe spadki wód gruntowych obserwowano na przełomie lipca i sierpnia (piezometr 163 i 165).

Ryc.17. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Grobla Honczarowska (Basen Dolny).

W analizowanym okresie stany wód podziemnych w ciągu pomiarowym Grobla Honczarowska układały się od 0,51 m p.p.t. (piezometr 116) do 0,26 m n.p.t. (piezometr 114). Wysokie stany wód obserwowano wiosną i w okresie jesienno-zimowym. Najniższe stany wód gruntowych obserwowano w okresie letnim.

Ryc. 18. Stany wód gruntowych w piezometrach w ciągu pomiarowym Długa Luka.

Na Bagnie Ławki są zlokalizowane dwa piezometry. Poziom wód podziemnych w ciągu roku wahał się od 0,13 m p.p.t. (piezometr 162) do 0,13 m n.p.t. (piezometr 161, 162). Największe stany wód obserwowano w marcu, natomiast najniższe stany wód obserwowano w I dekadzie sierpnia.

Ponadto w ramach projektów realizowanych przez Biebrzański Park Narodowy na obszarze doliny Biebrzy zostało zainstalowanych łącznie 89 automatycznych czujników stanów wód podziemnych. Wykaz ilościowy czujników zainstalowanych w ramach realizacji projektów przedstawia Tab. 2.

Tab. 2. Wykaz automatycznych czujników zmian poziomu wód podziemnych na obszarze doliny Biebrzy.

Nazwa projektu	Obszar doliny	Ilość piezometrów
„Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422	Basen Górny doliny Biebrzy	31
„Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap I.” LIFE09 NAT/PL/000258	Basen Środkowy doliny Biebrzy	15
„Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II.” LIFE13 NAT/PL/000050	Basen Środkowy doliny Biebrzy	20
„Przygotowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: SOO Dolina Biebrzy i OSO Ostoja Biebrzańska” nr POIS.05.03.00-00-277/10	Basen Górny doliny Biebrzy	1
„Ocena stanu zasobów przyrodniczych oraz występujących zagrożeń w Basenie Dolnym doliny Biebrzy” nr 382/2014/Wn-10/OP-DO/D	Basen Dolny doliny Biebrzy	9
„Zabezpieczenie populacji <i>Aquila clanga</i> w Polsce: opracowanie Krajowego Planu Ochrony oraz podstawowe działania ochronne” LIFE08 NAT/PL/00051	Basen Środkowy doliny Biebrzy	3
Habit-Change - Adaptive management of climate-induced changes of habitat diversity in protected areas	Cała dolina	10
Łącznie		89

W ramach projektu „Przygotowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: SOO Dolina Biebrzy i OSO Ostoja Biebrzańska” na obszarze realizacji projektu jest prowadzony monitoring stanów wód podziemnych. W roku hydrologicznym 2017 analiza zmienności stanów wód podziemnych w dolinie Biebrzy została przeprowadzona w oparciu o odczyt stanów wód podziemnych w piezometrze nr 268, znajdującym się w Basenie Górnym doliny Biebrzy. Lokalizację piezometru przedstawia Ryc.XX.

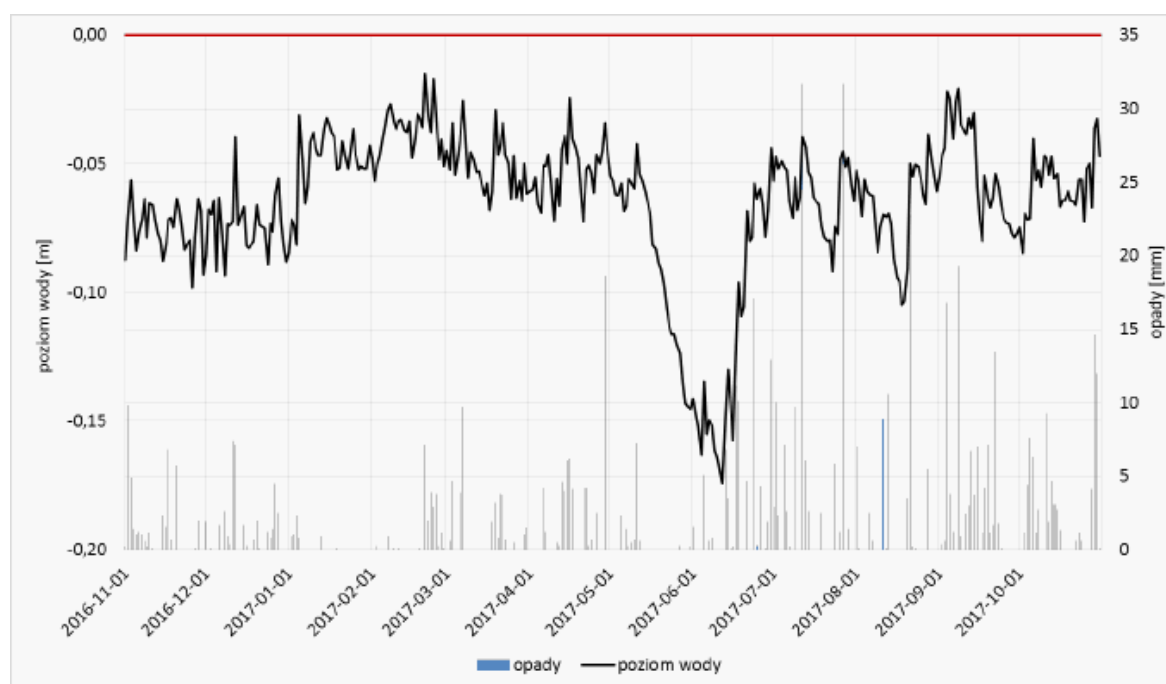
Ryc. 19. Lokalizacja piezometru zainstalowanego w basenie górnym doliny Biebrzy.

Fot. Zainstalowany piezometr nr 268, grudzień 2017 (fot. Adam Bernatowicz).

Ryc. 20. Hydrogram stanów wód podziemnych w piezometrze nr 268.

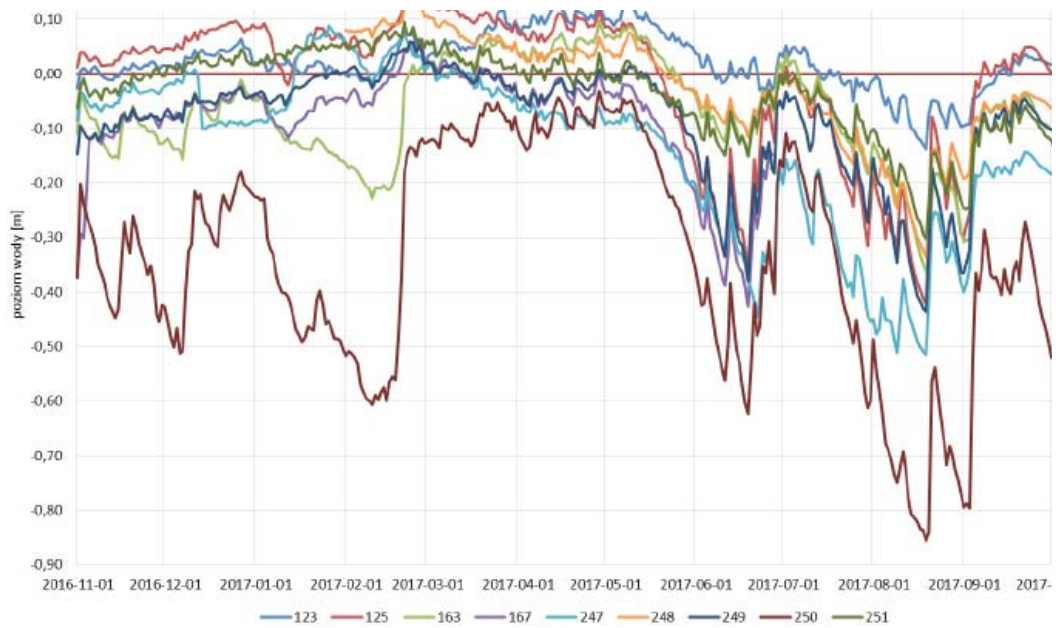
Piezometr nr 268 znajduje się na torfowisku alkalicznym niedaleko wsi Kamienna Nowa (ryc.XX). W roku hydrologicznym 2017 średnie dobowe stany wód podziemnych wahały się od 0,17 m p.p.t. (11-12 czerwca 2017 r.) do 0,02 m p.p.t. (21 i 24 lutego 2017 r.), co daje amplitudę 0,15 m. Przez cały badany okres zwierciadło wód podziemnych utrzymywało się pod powierzchnią terenu. Ponadto zwierciadło wód podziemnych na torfowisku w Kamiennej Nowej utrzymywało się średnio na głębokości 0,07 m p.p.t.

W ramach projektu „Ocena stanu zasobów przyrodniczych i występujących zagrożeń w Basenie Dolnym doliny Biebrzy” na obszarze realizacji projektu jest prowadzony monitoring stanów wód podziemnych. Analiza zmienności stanów wód podziemnych w Basenie Dolnym doliny Biebrzy prowadzona jest w 9 piezometrach. Lokalizację piezometrów przedstawia Ryc. XX.

Ryc. 21. Lokalizacja piezometrów w Basenie Dolnym doliny Biebrzy.

Ryc. 22. Hydrogram stanów wód podziemnych w piezometrach zlokalizowanych w Basenie Dolnym doliny Biebrzy.

Ciągła rejestracja stanów wód w piezometrach uwidacznia silną zależność zalegania wód gruntowych na terenach bagiennych od parametrów meteorologicznych. W okresie wiosennym, w piezometrach 123, 125, 163, 248, 251, zwierciadło wód występowało ponad powierzchnią terenu. W lipcu i sierpniu zauważono we wszystkich piezometrach spadek poziomu zwierciadła wód podziemnych, na skutek wzrostu temperatur (ryc.XX). Rok hydrologiczny 2017 był rokiem mokrym, co przyczyniło się do wysokiego zalegania zwierciadła wód podziemnych względem terenu niż w latach ubiegłych, mniejszych spadkach zwierciadła wód w okresie letnim oraz zmniejszeniem wahań wód gruntowych w czasie całego roku pomiarowego.

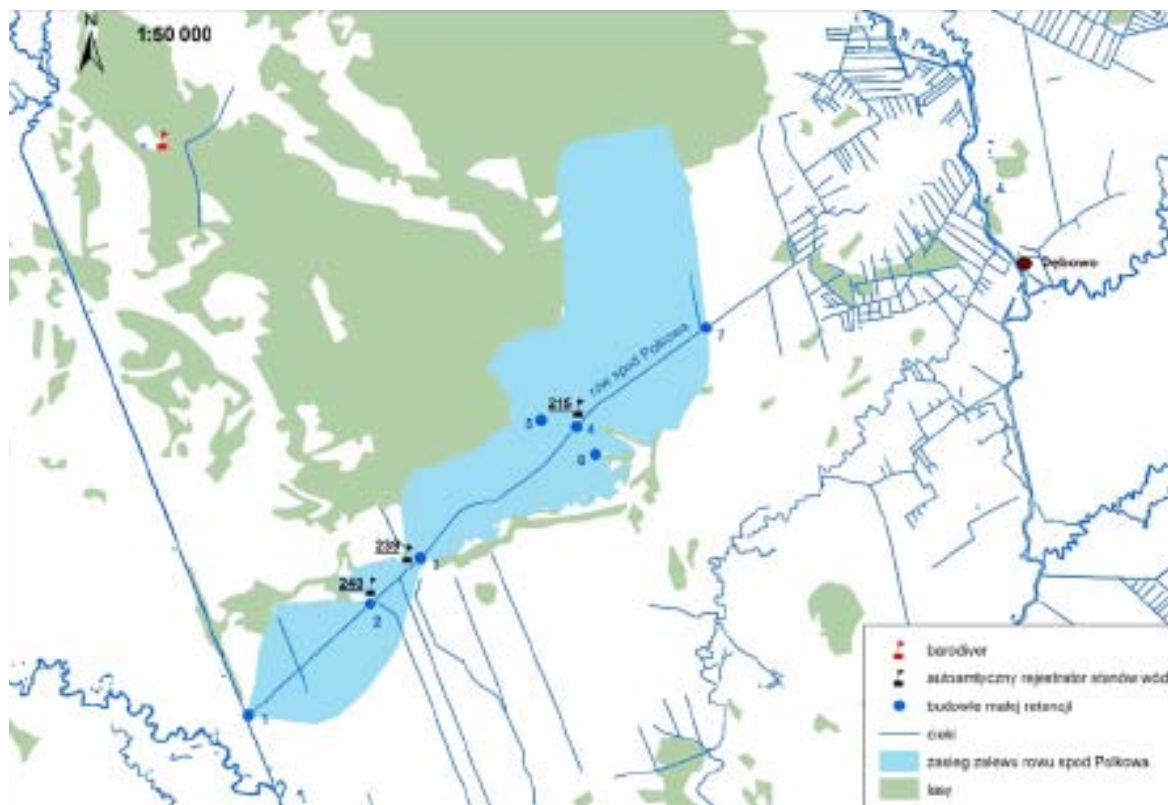
Tabela XX przedstawia charakterystyki hydrologiczne wód podziemnych w roku hydrologicznym 2017. W tabeli poniżej zestawiono charakterystyki wód podziemnych każdego z analizowanych piezometrów. W roku hydrologicznym 2017 charakterystyki obliczono na podstawie danych z okresu 1 listopada 2016 r. – 31 października 2017 r. Za wyjątkiem piezometru 167, gdzie pomiary pochodzą z okresu 1 listopada 2016 r. – 27 czerwca 2017 r. i piezometru 248 - obserwacje z okresu 1 lutego - 31 października 2017 r.

Tab.3. Charakterystyki hydrologiczne wód podziemnych w roku hydrologicznym 2017.

Charakterystyka hydrologiczna	Numer piezometru								
	123	125	163	167	247	248	249	250	251
Najniższy stan wody [m]	-0,14	-0,42	-0,36	-0,43	-0,52	-0,34	-0,44	-0,86	-0,30
Najwyższy stan wody [m]	0,14	0,15	0,10	0,06	0,09	0,15	0,06	-0,03	0,10
Średnia głębokość do wody [m]	0,03	-0,01	-0,07	-0,08	-0,13	-0,02	-0,08	-0,33	-0,03
Amplituda wahań zwierciadła wody [m]	0,28	0,57	0,46	0,49	0,61	0,49	0,50	0,83	0,40

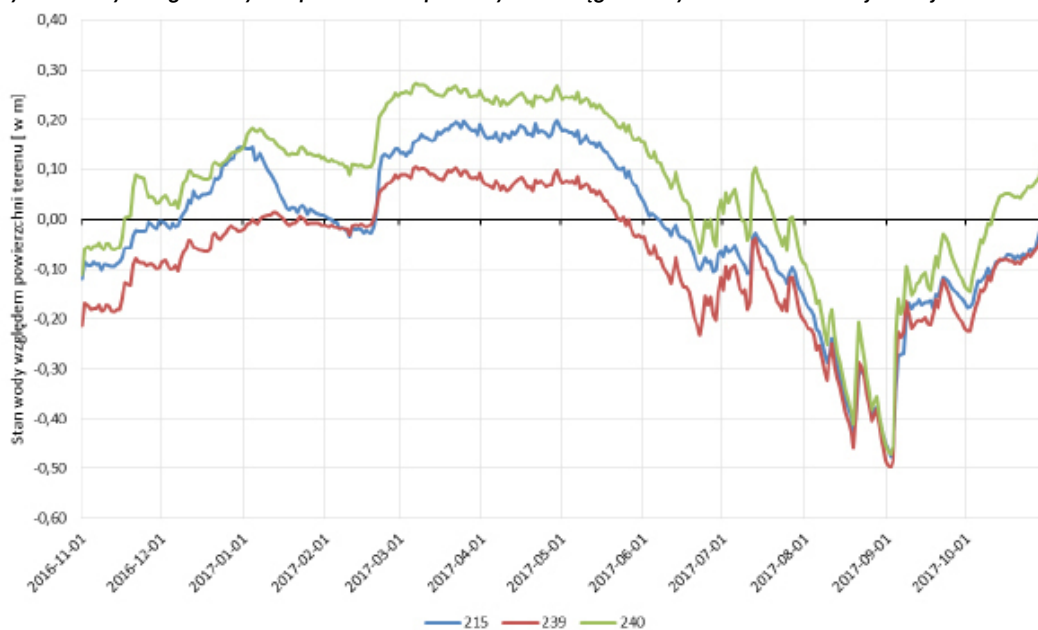
W ramach projektu LIFE08 NAT/PL/00051 „Zabezpieczenie populacji *Aquila clanga* w Polsce: opracowanie Krajowego Planu Ochrony oraz podstawowe działania ochronne” prowadzony jest monitoring wód podziemnych w zasięgu oddziaływania budowli małej retencji na rowie spod Polkowa, wybudowanych w ramach niniejszego projektu. Lokalizację punktów monitoringu hydrologicznego oraz wybudowanych budowli przedstawia Ryc.XX.

Ryc. 23. Lokalizacja punktów monitoringu hydrologicznego oraz budowli małej retencji.

Na podstawie opracowanych pomiarów określono charakterystyki hydrologiczne wód podziemnych. Przedstawiono zmienność warunków hydrologicznych na obszarze znajdującym się w zasięgu oddziaływania budowli małej retencji na rowie spod Polkowa. Analiza zmienności stanów wód podziemnych została wykonana na podstawie automatycznych pomiarów stanów wód z trzech piezometrów o numerach: 215, 239, 240. Zainstalowane czujniki rejestrują stany wód podziemnych z 6-godzinnym interwałem.

Ryc. 24. Stany wód gruntowych w piezometrach położonych w zasięgu oddziaływania budowli małej retencji na Rowie spod Polkowa.

Piezometr nr 215 znajduje się powyżej przepustu z piętrzeniem, budowli nr 4 (Ryc.XX). W roku hydrologicznym 2017 średnie dobowe stany wód podziemnych układały się w zakresie od 0,48 m p.p.t. (2 września 2017 r.) do 0,20 m n.p.t. (25 marca, 29 kwietnia 2017 r.), co daje amplitudę wielkości 0,68 m. W okresie wiosennym poziom wód podziemnych utrzymywał się powyżej powierzchni terenu od 20 lutego do 7 czerwca 2017 r. Największe niżówki wystąpiły na początku września.

Piezometr nr 239 znajduje się poniżej zastawki piętrzącej, budowli nr 3 (ryc.XX). Średnie dobowe stany wód podziemnych wahały się od 0,50 m p.p.t. (2 września 2017 r.) do 0,11 m n.p.t. (7 marca 2017 r.). W okresie wiosennym poziom wód podziemnych utrzymywał się powyżej powierzchni terenu od 19 lutego do 24 maja 2017 r. Największe niżówki wystąpiły na początku września.

Piezometr nr 240 znajduje się powyżej zastawki piętrzącej, budowli nr 2 (ryc.XX). Na analizowanym obszarze stany wód wahały się w przedziale od 0,47 m p.p.t. (1-2 września 2017 r.) do 0,27 m n.p.t. (6-11 marca 2017 r., 29 kwietnia 2017 r.), co daje amplitudę 0,74 m. Na tym obszarze występowały najwyższe podtopienia. Zwierciadło wód podziemnych nad powierzchnią terenu utrzymywało się od 17 listopada 2016 r. do 19 czerwca 2017 r.

Fot. Rów spod Polkowa powyżej budowli numer 1, październik 2017 (fot. J. Zawadzka).

Rów spod Polkowa powstał w XIX w. w celu przyspieszenia spływu wód z terenów bagiennych. Stanowi obiekt melioracji szczegółowej. Obszar oddziaływania rowu wyznaczono ze względu na konieczność podjęcia działań zmierzających do przywrócenia właściwego stanu siedlisk. Wybudowane piętrzenia stanowią działanie ochronne, zmierzające do poprawy warunków wodnych na obszarze żerowiskowym orlika grubodziobego. Działające bu-

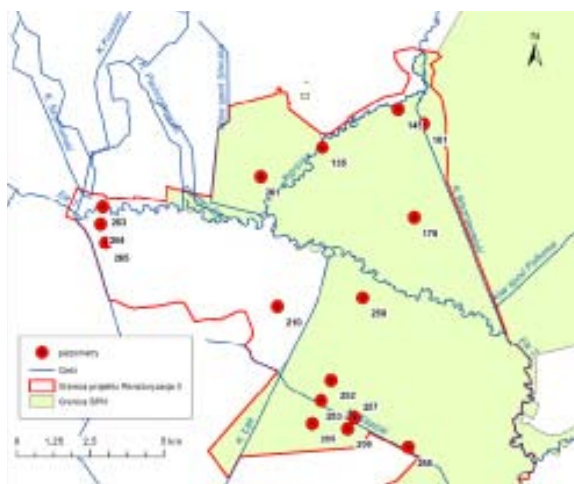
2.8. Klimat. Opady

Joanna Zawadzka,
Dział Projektów

dowle przyczyniły się do zwiększenia uwilgotnienia siedlisk poprzez wydłużenie czasu trwania wiosennych zalewów oraz znacznie zmniejszyły odpływ wód z obszarów sąsiadujących z rowem, tym samym zmniejszając jego drenujące oddziaływanie (Ryc.XX).

W ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” prowadzony jest monitoring wód podziemnych, za pomocą automatycznych rejestratorów stanów wód. Lokalizację piezometrów przedstawia Ryc. XX.

Ryc. 25. Lokalizacja piezometrów w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050.

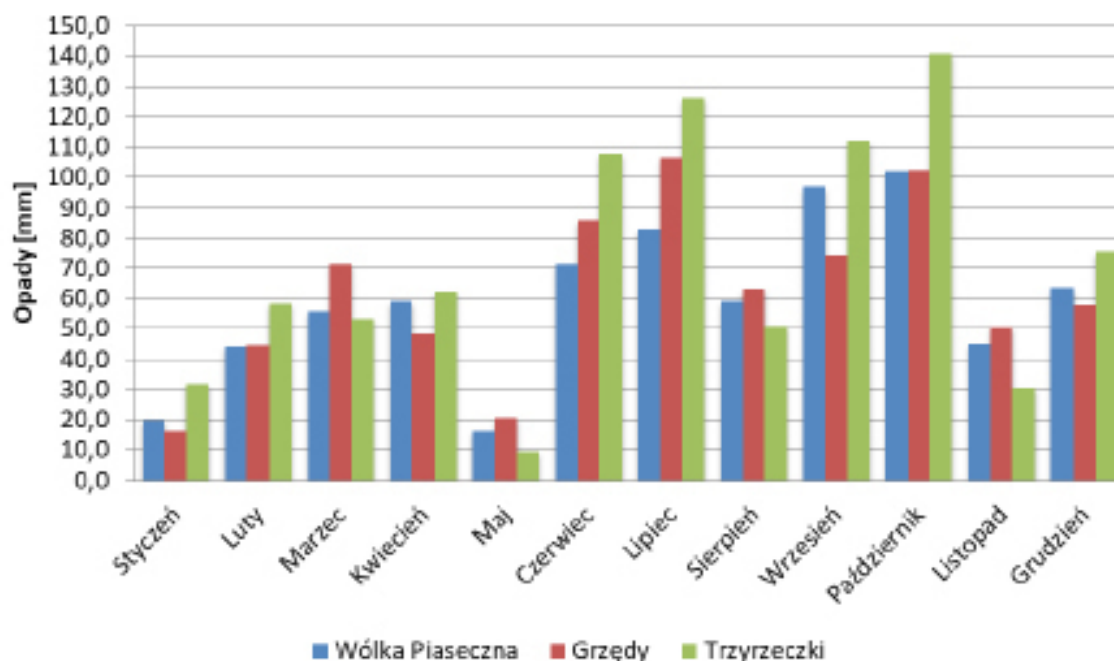
Wyniki niniejszego monitoringu wód podziemnych zostaną opracowane w późniejszym terminie z przyczyn technicznych oraz wysokich stanów wód występujących w 2017 roku.

Warunki pogodowe w dolinie Biebrzy określono na podstawie dobowych sum opadów zmierzonych na 3 posterunkach opadowych, w Trzyrzeczkach, Wólce Piasecznej i Grzędach.

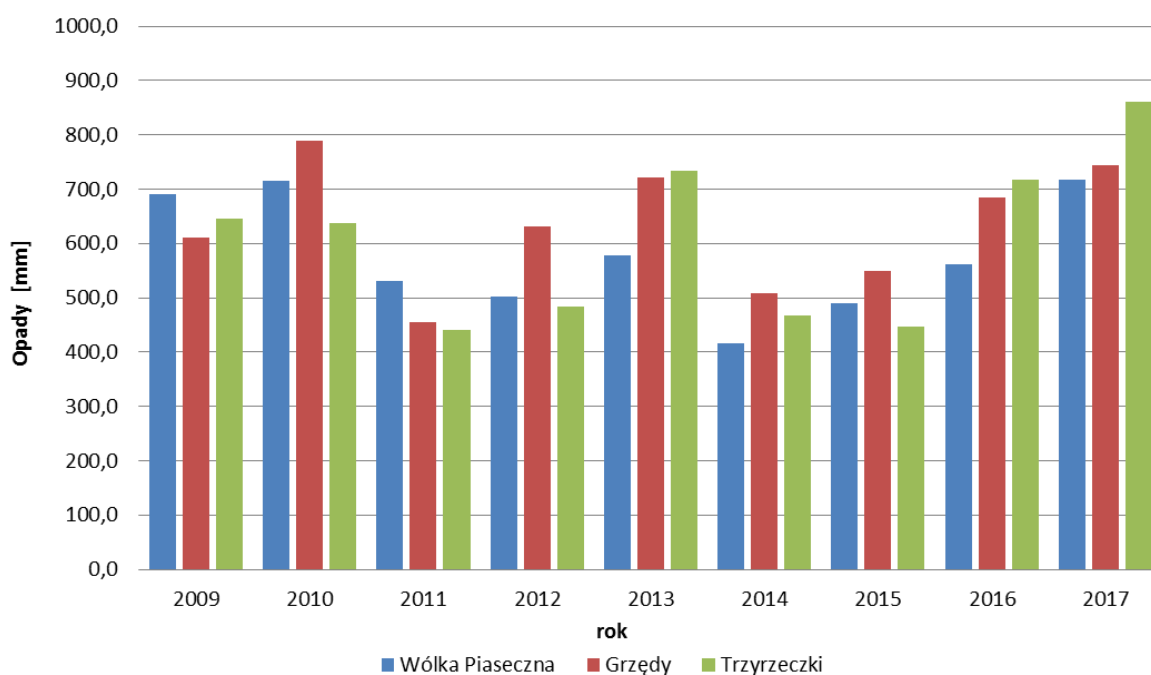
Najmniejsze miesięczne sumy opadów odnotowano w maju, tj. w Trzechrzeczkach – 9,5 mm, w miejscowości Wólka Piaseczna – 16,4 mm, na Grzędach – 20,6 mm. Największe miesięczne sumy opadów odnotowano na dwóch posterunkach w październiku, gdzie w Trzechrzeczkach wyniosły one 141,0 mm, a w Wólce Piasecznej – 102,3 mm. Na Grzędach największe sumy opadów odnotowano w lipcu i wyniosły one 106,8 mm. Z danych zebranych z trzech posterunków opadowych w 2017 r. wynika, że największą sumę opadów odnotowano na posterunku Trzyrzeczki i było to 860,5 mm, na Grzędach – 743,3 mm, w Wólce Piasecznej – 717,4 mm.

Zarówno w roku 2011 jak i 2012 suma opadów w ciągu roku była niewielka (2011: Wólka Piaseczna – 531 mm, Grzędy – 455 mm, Trzyrzeczki – 440 mm; 2012: Wólka Piaseczna – 502 mm, Grzędy – 631 mm, Trzyrzeczki – 483 mm). Natomiast rok 2013 przyniósł poprawę warunków hydrologicznych i odnotowano wówczas zdecydowanie większą liczbę opadów na wszystkich posterunkach opadowych (Wólka Piaseczna – 578 mm, Grzędy – 720 mm, Trzyrzeczki – 734 mm). Jednak rok 2014 był rokiem suchym, w kolejnym roku również zauważalny był malejący trend miesięcznych sum opadów, co przełożyło się na sytuację hydrologiczną na całym obszarze doliny Biebrzy. W roku hydrologicz-

Ryc.1. Miesięczne sumy opadów na trzech posterunkach opadowych zlokalizowanych w dolinie Biebrzy.

Ryc. 2. Porównanie ilości opadów na przestrzeni lat 2009-2017.

nym 2015 stany wód podziemnych, jak i powierzchniowych były ekstremalnie niskie. Długotrwałe okresy bezopadowe doprowadziły, że na rzece Biebrzy i jej dopływach obserwowano niskie stany wód, a niektóre rowy i kanały przestały prowadzić wodę (np. Kanał Kapicki, Rów spod Polkowa). W 2016 roku odno-

owano wzrost rocznej sumy opadów na wszystkich posterunkach opadowych (Wólka Piaseczna – 561 mm, Grzędy – 685 mm, Trzyczeczek – 717 mm). Rok 2017 przyniósł wysokie opady. W Trzyczeczkach roczna suma opadów wyniosła 860,5 mm, na Grzędach – 743,3 mm, w Wólce Piasecznej – 717,4 mm.

3. System informacji przestrzennej - System GIS BbPN

Michał Fabiszewski, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

System GIS Biebrzańskiego Parku Narodowego jest to zasób danych oraz zbiór narzędzi (programów, sprzętu i procedur) mających na celu wspomaganie procesu zarządzania Parkiem.

Dane gromadzone są na serwerze wewnętrznym Parku, a dostęp do nich regulowany jest przez administratora. W systemie znajdują się dane opisowe w postaci baz danych Access, dane wektorowe w formacie shape i geobaz plikowych oraz dane rastrowe, czyli ortofotomapy, mapy topograficzne, mapy tematycznych, a także dane wysokościowe pochodzące głównie ze skaningu laserowego. System zasilany jest na bieżąco danymi pochodzącymi z różnych źródeł: otrzymanymi od instytucji publicznych, pozyskanymi w wyniku realizacji projektów, badań naukowych, powstałych w wyniku opracowywania danych historycznych oraz pochodzących z obserwacji terenowych.

Użytkownicy systemu pracują na komputerowych stacjach roboczych łącząc się z serwerem za pośrednictwem sieci wewnętrznej BbPN. Podstawowymi narzędziami

dostęp do danych przestrzennych, ich wizualizacji, edycji i wykonywania analiz są programy: ArcGIS, QGIS i MS Access. W skład systemu wchodzi również programy do analiz danych teledetekcyjnych oraz programy dedykowane dla geodetów. W ramach SIP BbPN działa także portal mapowy udostępniający dane przestrzenne za pomocą przeglądarki internetowej. Na ten komponent składa się serwer, portal mapowy 2D i 3D oraz aplikacja mobilna.

Wśród głównych zadań realizowanych w 2017 r. w zakresie szeroko rozumianego systemu GIS BbPN należy wskazać:

1. Przygotowanie danych przestrzennych do projektu zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2018-20.
2. Bieżąca aktualizacja map i baz danych, w tym bazy własności, numerycznej mapy ewidencyjnej o nowo zakupione działki i wprowadzanie zmian dla działek istniejących; mapy użytków leśnych na gruntach bę-

- dających we władaniu BbPN, na potrzeby sprawozdawczości podatkowej.
3. Bieżąca obsługa procesu wykupu gruntów polegająca na weryfikacji położenia działek i identyfikacji na nich cennych elementów przyrodniczych, a także przygotowaniu map do wniosków o finansowanie zakupu nieruchomości.
 4. Przygotowanie danych na potrzeby przetargów nadziewawę nieruchomości będących we władaniu BbPN oraz aktualizacja danych w module dzierżawy (wchodzącego w skład bazy własności) i mapy dysponowania gruntami o nowe umowy dzierżawy.
 5. Analiza danych pozyskanych z ARiMR pod kątem bezumownego korzystania z gruntów BbPN.
 6. Zasilenie systemu GIS o nowe dane przestrzenne i opisowe, m.in.: uproszczone plany urządzania lasów prywatnych; zobrazowania satelitarne pochodzące z satelitów Landsat i Sentinel 2; ortofotomapy z roku 2016

- pozyskane z Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej.
7. Przygotowanie baz danych do monitoringu przyrodniczego przedmiotów siedlisk „naturowych”.
 8. Prowadzenie prac geodezyjnych polegających na wyznaczeniu granic działek ewidencyjnych.
 9. Udostępnianie danych przestrzennych instytucjom, organizacjom pozarządowym oraz osobom prywatnym.
 10. Przeprowadzenie analiz przestrzennych na potrzeby dokumentacji przetargowej dot. przygotowania planu ochrony dla BbPN.
 11. Przygotowanie wniosku o finansowanie projektu „Ocena stanu wybranych elementów środowiska przyrodniczego Biebrzańskiego Parku Narodowego metodami teledetekcyjnymi” w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 – w trakcie oceny.

4. Projekty

4.1. Projekt LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski”

Łukasz Krajewski,
Dział Monitoringu Przyrodniczego i Zoologicznego

Biebrzański Park Narodowy we wrześniu 2016 r. podpisał umowę partnerską na realizację projektu na ochronę bociana białego. Beneficjentem koordynującym projekt jest Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (PTOP), a współbeneficjentami BbPN oraz Łomżyński Park Krajobrazowy. Projekt realizowany w latach 2016-2020 obejmuje 10 obszarów Natura 2000 zlokalizowanych w dolinach rzecznych wschodniej Polski. Większość działań w projekcie realizuje PTO, są to m.in. zabezpieczenie 400 miejsc lęgowych poprzez przenoszenie gniazd bocianich na słupy wolnostojące, zabezpieczanie linii elektroenergetycznych, na których giną bociany, szkolenia z ochrony bocianów, monitoring sukcesu lęgowego. Biebrzański PN, dzięki dofinansowaniu Unii Europejskiej z Instrumentu Finansowego LIFE oraz środkom Vogelschutz-Komitee e.V., bierze udział w realizacji 2 zadań: remoncie i dostosowaniu ośrodka rehabilitacji do opieki nad bocianami oraz w monitoringu efektów projektu.

Rys. 1. Oznakowanie projektu LIFE Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski.

Remont i dostosowanie ośrodka rehabilitacji do opieki nad bocianami

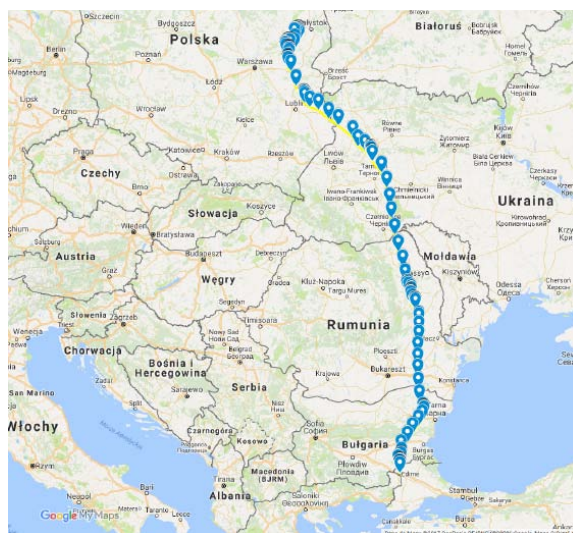
Ośrodek rehabilitacji zwierząt znajdujący się na Grzędach specjalizuje się w udzielaniu pomocy bocianom białym. Corocznie do ośrodka trafia kilkadziesiąt bocianów wymagających pomocy. Najczęściej są to ptaki młode, które wypadły lub zostały wyrzucone z gniazda lub doznały kontuzji podczas pierwszych lotów poza gniazdem. Celem projektu jest poprawa standardów opieki udzielanej bocianom. W 2017 r. wyremontowano wolierę dla bocianów w naszym ośrodku rehabilitacji. Nowa woliera zapewnia znacznie bardziej komfortowe warunki rehabilitacji dla bocianów. Ponadto zakupiono szereg sprzętów weterynaryjnych: odchowniki dla małych piskląt, gniazda do odchovu bocianów, urządzenia do dezynfekcji, stół zabiegowy, meble do ambulatorium, szafy chłodniczą i mroźniczą, osuszacz powietrza i drobne akcesoria.

Monitoring efektów projektu

W ramach projektu zakupiono i założono 2 nadajniki telemetryczne na młode bociany kończące rehabilitację w ośrodku na Grzędach. Nadajniki pozwalają na śledzenie przemieszczania się ptaków, po tym jak wylecą z ośrodka. Ma to na celu sprawdzenie jak sobie radzą na wolności bociany odchowane przez ludzi. Pierwszy nadajnik dostarczył cennych danych. W pierwszych dniach po opuszczeniu ośrodka bocian przebywał w pobliskiej wsi Woźnawieś. W sierpniu nasz bocian przemieszczał się po kilkadziesiąt kilometrów robiąc dłuższe przerwy

trwające od kilku do ponad 20 dni. W trakcie jednego z przystanków udało się odnaleźć naszego bociana w grupie z 7 innymi bocianami, z którymi wspólnie żerował. W połowie września, w więc prawie miesiąc później niż większość bocianów, ptak podjął wreszcie wędrówkę na południe. Przeleciał przez Ukrainę, Rumunię, Bułgarię i Turcję, pokonując ponad 1500 km. Przez chwilę był także w Grecji. Kierunek migracji jaki obrał zgadza się z tym jak wędrują pozostałe bociany. Niestety ptak nie doleciał do Afryki. Pod koniec października sygnały wysyłane przez nadajnik sugerowały, że coś się stało z naszym bocianem. Poprosiliśmy o pomoc tureckich ornitologów, którzy sprawdzili na miejscu co się stało. Znaleźli martwego bociana pod linią energetyczną. Kolizje z liniami energetycznymi i porażenia prądem należą do najczęstszych przyczyn śmierci wśród młodych ptaków. Niestety drugi z nadajników przestał wysyłać sygnały w momencie, gdy ptak opuścił ośrodek i jego dalsze losy nie są znane. W 2018 r. planowane jest oznakowanie kolejnych ptaków.

Rys. 2. Trasa przelotu młodego bociana z nadajnikiem z Polski do Turcji.

W 2017 r. przeprowadzono monitoring sukcesu lęgowego bocianów w 23 miejscowościach położonych na skraju doliny Biebrzy. Wyniki przedstawiono w rozdziale dotyczącym monitoringu ornitologicznego.

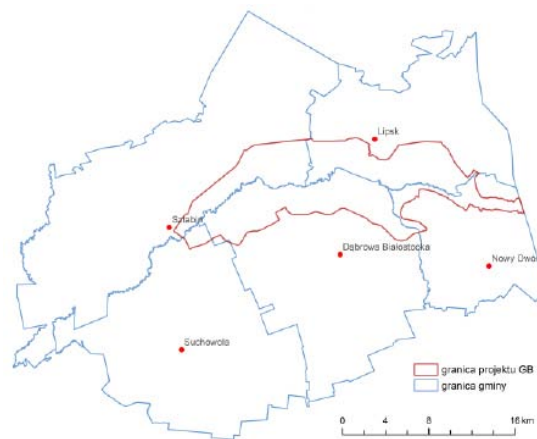
4.2. Projekt LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

Justyna Pińkowska, Anna Bojsza,
Dział Projektów

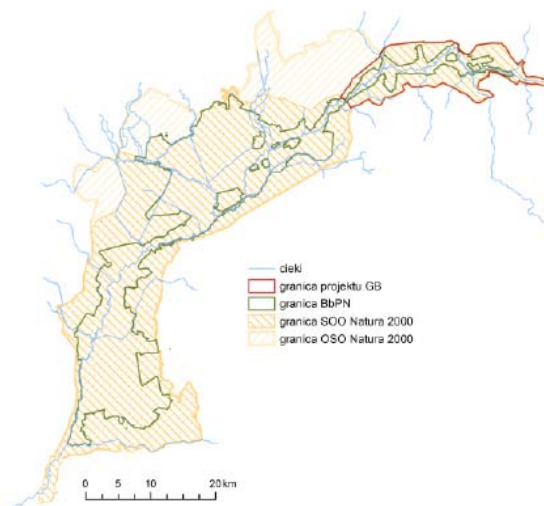
Projekt jest realizowany od września 2012 r. Jego zakończenie było zaplanowane na grudzień 2017 r. Jednak ze względu na trudności w realizacji znaczących dzia-

łań, we wrześniu 2017 roku złożono do Komisji Europejskiej wniosek o przedłużenie czasu trwania projektu o 15 miesięcy. Wniosek został zaopiniowany pozytywnie, okres realizacji projektu przesunięto do 30 marca 2019 roku. Projekt jest współfinansowany przez Instrument Finansowy KE LIFE, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy. Całkowity budżet Projektu wynosi 4 817 551 euro. Projekt jest koordynowany przez 5 osobowy zespół zatrudniony w systemie zadaniowego czasu pracy. Obszar projektu położony jest w granicach administracyjnych dwóch starostw powiatowych: Sokółka i Augustów oraz pięciu gmin: Nowy Dwór, Dąbrowa Białostocka, Suchowola, Sztabin, Lipsk. Granice obejmują tereny na wschód od miejscowości Sztabin, północno-wschodnią część obszarów Natura 2000: OSO „Ostoja Biebrzańska” (PLB200006) oraz SOO „Dolina Biebrzy” (PLH 200008), górny basen Biebrzańskiego Parku Narodowego (Ryc.1., Ryc.2.).

Ryc. 1. Obszar projektu na tle granic administracyjnych

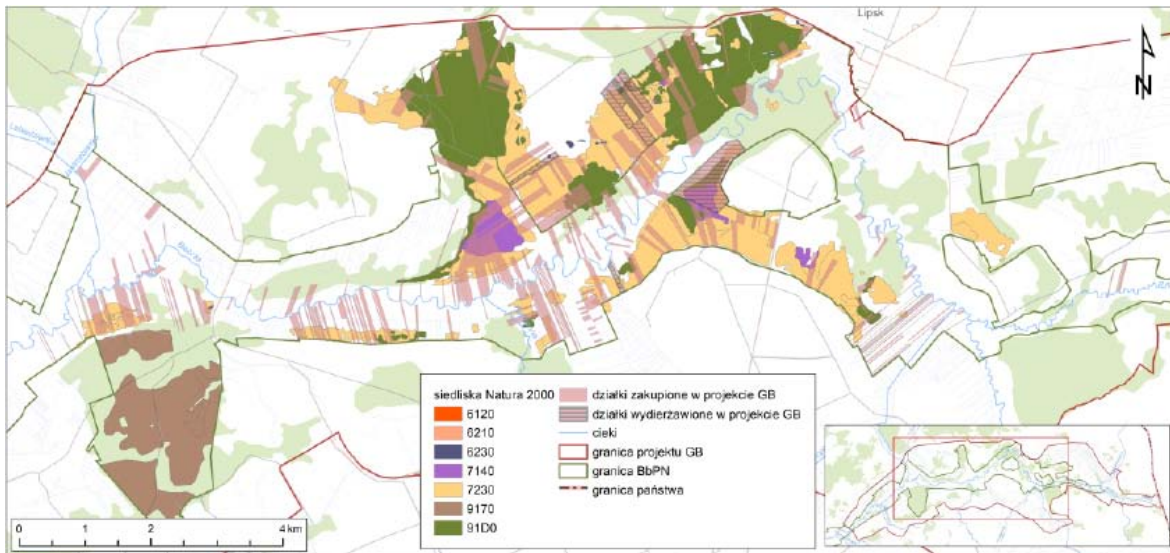

Ryc.2. Obszar projektu na tle obszarów Natura 2000

Wykupy gruntów w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

Kryterium zakupu ziemi jest występowanie na niej siedlisk przyrodniczych (kod Natura 2000 7230, 7140, 91D0) lub ich znaczenie jako miejsce występowania ptaków będących przedmiotem ochrony OSO „Ostoja Biebrzańska” (PLB200006). Priorytetem jest scalenie gruntów będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Na-

Ryc. 3. Działki zakupione oraz wydzierżawione w projekcie LIFE11 NAT/PL/422 do końca 2017 roku

rodowego w większe kompleksy. Wszystkie zakupione grunty są położone w obszarze Natura 2000. W aktach notarialnych zakupu ziemi stosowany jest zapis: „nieruchomość zakupiona na cele publiczne z nieodwołalnym przeznaczeniem gruntu na cele związane z ochroną przyrody w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/422 Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”.

W projekcie zakupiono do końca 2017 roku 592,3146 ha oraz wydzierżawiono na okres 20 lat 89,28 ha. Łącznie wykupiono i wydzierżawiono 681,5929 ha tj. 90,75% powierzchni gruntów zaplanowanych do wykupu i dzierżawy (Ryc. 3.).

Naprawa dróg operacyjnych i brodów w projekcie LIFE11 NAT/PL/422\

W styczniu 2017 roku podpisano umowy z 2 wykonawcami wyłonionymi w przetargu nieograniczonym na remont dróg technologicznych w obrębach Ostrowie (I część) i Szuszałewo (II część). Działanie to wynikało z potrzeby zwiększenia dostępu do działek leżących w ww. obrębach, na których należy prowadzić zabiegi ochronne. Utrudniony dostęp spowodował w latach wcześniejszych rezygnację wyłonionych wykonawców z podpisania umowy oraz wykonania całości usług odkrzaczania i koszenia. Remont drogi w obrębie Ostrowie (510 mb) – część I – wykonała firma Tadeusz Wnukowski Usługi Transportowe i Handel ul. Kościelna 7, 16-315 Lipsk, zaś w obrębie Szuszałewo (1160 mb) – część II – firma Radosław Zięcina Budimar Krasnoborki 37, 16-310 Sztabin. Prace przebiegały sprawnie. Odbiór części I został dokonany 3 lutego 2017 roku i został potwierdzony protokołem końcowego odbioru (Ryc. 4.). Do odbioru części II przystąpiono 27 lutego 2017 roku. Stwierdzono, że roboty zostały wykonane w całości zgodnie z umową, lecz z powodu występowania niekorzystnych warunków atmosferycznych górna część nasypu była nawodniona i odcinkowo droga stała się nieprzejezdna. Po dokonaniu niezbędnych poprawek polegających na przeprofilowaniu i dogęszczeniu korpusu drogi, ostateczny odbiór prac nastąpił 3 kwietnia 2017 roku (Ryc. 5.).

Ryc. 4. Odbiór drogi w obrębie Ostrowie, luty 2017

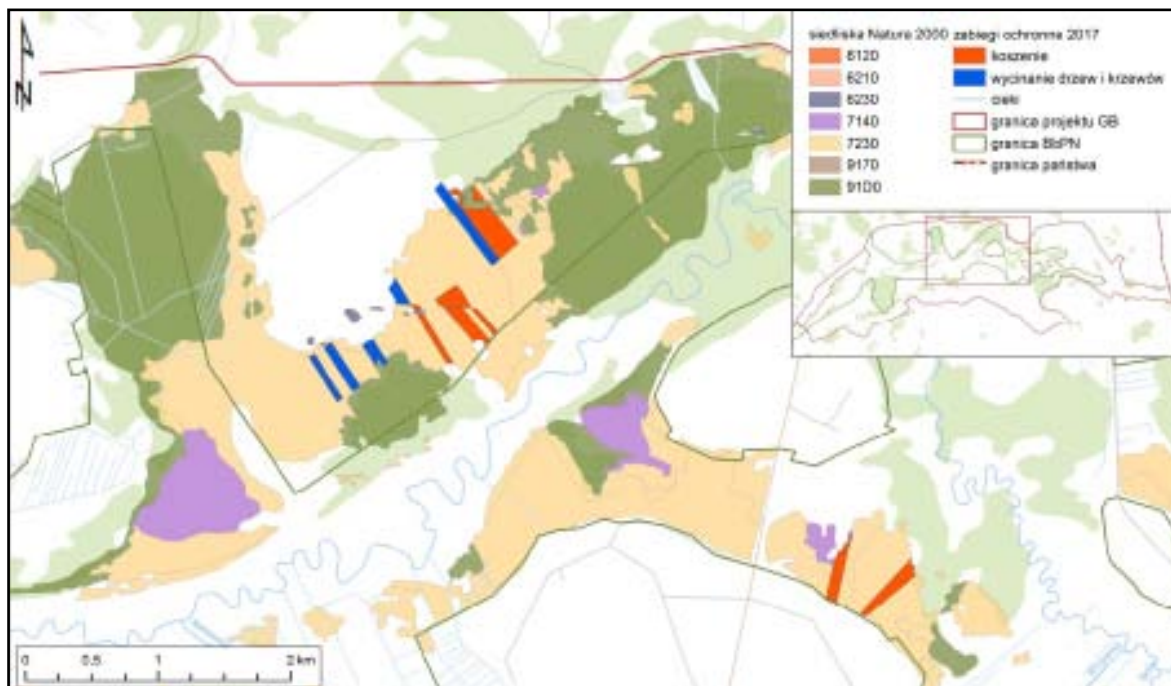

Ryc. 5. Ostateczny odbiór drogi, obręb Szuszałewo, kwiecień 2017

Ochrona ekosystemów nieleśnych w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

Ze względu na niekorzystne warunki atmosferyczne (brak mrozów) wywóz biomasy z większości terenów objętych zabiegami ochronnymi w roku 2016 nie był możliwy. Z wykonawcami podpisano aneksy do umów. Dopiero z końcem stycznia 2017 roku (obwód Szuszałewo i częściowo obręb Ostrowie) oraz na przełomie lutego i marca 2017 roku (obwód Lipsk) nastąpiły ostateczne odbiory prac. W związku z uszkodzeniem podłoża podczas wywozu biomasy na jednej z powierzchni zabiegów podjęto decyzję o przeprowadzeniu zerowego monitoringu w celu oceny regeneracji roślinności – siedlisko „Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze”

Ryc. 6. Lokalizacja wykonanych w 2017 roku zabiegów ochronnych

rze młak, turzycowisk i mechowisk”; kod 7230. W marcu 2017 roku, w związku z niewywiązywaniem się jednego z wykonawców z umowy, BbPN odstąpił od realizacji zamówienia na obszarze Kamienna (obręb Kamienna Nowa i Kamienna Stara).

W roku 2017, po kilkukrotnych unieważnieniach przetargów, wykonano zabiegi ochronne na obszarze Nowy Lipsk (obręb Lipsk) – wycinanie drzew i krzewów, inicjalne koszenie oraz na obszarze Kropiwno (obręb Szuszałewo) – inicjalne koszenie. W przypadku obu wyłonionych do prac wykonawców: PAL-TRAK Paweł Herman Rubcowo 9, 16-326 Płaska, Kamil Józef Bujnarowski, Szorce 24, 19-104 Trzciannie, do końca roku 2017 zabiegi wykonano w 60%. Ze względu na niekorzystne warunki atmosferyczne odbiór całości zadań nastąpi w 2018 roku. Łącznie w roku 2017 zabiegami ochronnymi objęto 37,12 ha łąk bagiennych na siedliskach 7230 oraz 7140 (11,64 ha – wycinanie drzew i krzewów, 25,48 ha – inicjalne koszenie) (Ryc. 6., Ryc. 7., Ryc. 8.). Ogółem do końca roku 2017, w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/422, wykonano zabiegi wycinania drzew i krzewów na 159,227 ha zaś ręcznego koszenia na 131,44 ha.

Ryc. 7. Nowy Lipsk – miejsce wykonania zabiegów ochronnych w 2017 roku

Ryc. 8. Kropiwno – miejsce wykonania zabiegów ochronnych w 2017 roku

Ochrona borów i lasów bagiennych na gruntach prywatnych w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

Ochrona priorytetowego siedliska Natura 2000 „Bory i lasy bagienne”; kod 91D0 nie jest możliwa bez współpracy ze Starostwami Powiatowymi, gdyż instytucje te są odpowiedzialne za obszary lasów prywatnych. Jednym z pierwszych i podstawowych etapów działań jest kwestia klasyfikacji i aktualizacji ewidencji gruntów pokrytych lasami, gdyż wiele działek stanowiących obecnie siedlisko *91D0, wciąż wykazanych jest jako łąki bądź nieużytki. Na obszarze obrębów ewidencyjnych: Kamienna Stara, Kamienna Nowa, Szuszałewo i Kropiwno Starostwa Powiatowego w Sokółce, w wyniku osiągniętego porozumienia, przeprowadzono postępowanie z urzędu. W maju 2017 roku przedstawiono starostwu operaty gleboznawczej klasyfikacji gruntów oraz opisowo-kartograficzne, które posłużyły do aktualizacji ewidencji gruntów. Obecnie przygotowywane są uproszczone plany urządzenia lasu. Na obszarach obrębów ewidencyjnych Lipsk i Ostrowie, po długim okresie negocjacji osiągnięto porozumienie ze Starostwem Powiatowym w Augustowie. Wcześniej, pomimo deklarowa-

nej przez Biebrzański Park Narodowy współpracy, starostwo nie podjęło z urzędu działań zmierzających do aktualizacji gruntów leśnych. Obecnie działania realizowane będą za zgodą i na wniosek właścicieli gruntów, przez wyłonionego w przetargu wykonawcę, zaś do obowiązujących w tych obrębach UPUL zostaną dołączone, w formie aneksów, skrócone opisy taksacyjne dla wybranych działek.

Likwidacja rowów odwadniających w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

W połowie stycznia 2017 roku wyłoniono wykonawcę przetargu nieograniczonego na wykonanie budowl i robót zapewniających potrzeby wodne siedlisk hydrogenicznych na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego w dwóch obszarach Kamienna Nowa oraz Szuszałewo. Następnie przystąpiono do zdobywania pozwoleń i projektowania budowli. Pierwszym etapem było złożenie wniosku o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Podczas szczegółowych prac terenowych oraz po dogłębnej analizie zasięgu oddziaływania projektowanych obiektów ustalono nowy, korzystniejszy system rozwiązań projektowych. Zrezygnowano z budowy urządzeń piętrzących na działkach, do których nie zostały nabyte prawa własności, lub dysponowanie na cele budowlane. W ramach zadania 2 czerwca 2017 roku podpisano dwudziestoletnią umowę dzierżawy działki z rowem odwadniającym w obrębie ewidencyjnym Szuszałewo. Było to efektem organizowanych w latach wcześniejszych spotkań z właścicielami gruntów leżących w strefie oddziaływań budowli piętrzących na rowach melioracyjnych, przewidzianych do wykonania działania.

W dniu 28 sierpnia 2017 roku wpłynęło pismo Wykonawcy dotyczące przedłużenia terminu opracowania części projektowej do 30 czerwca 2018 roku, a co za tym idzie terminu wykonania robót do dnia 29 grudnia 2018 roku. Po zapoznaniu się z uzasadnieniem przedłużenia przedstawionego przez wykonawcę, zdecydowano o aneksowaniu umowy z dnia 13 stycznia 2017 roku. Aneks podpisano 20 września 2017 roku.

Po otrzymaniu decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (co miało miejsce dopiero na skutek interwencji Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego) niezwłocznie złożono wnioski o wydanie pozwoleń wodnoprawnych.

Monitoring projektu LIFE11 NAT/PL/422

Monitoring przyrodniczy

W roku 2017 wyłoniono wykonawców trzech części zamówienia pn. „Monitoring ptaków i gatunków roślin, analiza danych z całości monitoringu ptaków i gatunków roślin prowadzonych na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422 oraz monitoring zerowy roślinności na obszarze „Nowy Lipsk”. Kontynuowano także monitoring gatunków ptaków realizowany od roku 2013 w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/422.

Monitoring roślin

Zadanie pn. „Monitoring gatunków roślin oraz analiza danych z monitoringu gatunków roślin prowadzonego w latach 2013, 2015 i 2017” (część II zamówienia) wykonało Centrum Ochrony Mokradeł, ul. Żwirki i Wigury 101 lok. 1.135, 02-089 Warszawa. Monitoring obejmował 2 gatunki roślin: lipiennik Loesela (*Liparis loeseli*) i skalnica torfowiskowa (*Saxifraga hirculus*). Prace prowadzone były zgodnie z metodyką GIOŚ wykorzystywaną w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Na monitorowanych stanowiskach ocenie poddawano parametry: populacja, siedlisko, szanse zachowania gatunku, które przekładały się na łączną ocenę gatunku. O ocenie parametrów decydowały wskaźniki właściwe dla każdego gatunku. Wykonano także dokumentację w postaci zdjęć fitosocjologicznych (w skali Braun-Blanqueta) oraz fotografii miejsc poszczególnych badań i widoku ogólnego siedlisk.

Lipiennik Loesela (*Liparis loeseli*) – 10 skontrolowanych stanowisk, 9 stanowisk z potwierdzeniem gatunku. W obrębie obszaru objętego monitoringiem parametr „populacja” otrzymał ocenę ogólną na poziomie właściwym (FV), parametr „siedlisko” oraz „szanse zachowania gatunku” – ocenę na poziomie niezadawalającym (U1), łączną ocenę stanu ochrony gatunku zdecydowano się nadać na poziomie niezadawalającym (U1).

Skalnica torfowiskowa (*Saxifraga hirculus*) – 7 skontrolowanych stanowisk, 4 stanowiska z potwierdzeniem gatunku. W obrębie obszaru objętego monitoringiem parametry „populacja”, „siedlisko” oraz „szanse zachowania gatunku” otrzymały ocenę ogólną na poziomie właściwym (FV), tym samym łączną ocenę stanu ochrony gatunku przyznano na poziomie właściwym (FV).

Wykonawca sporządził raporty przedstawiające analizę danych z monitoringu lipiennika Loesela i skalnicy torfowiskowej prowadzonego w odstępach dwuletnich w latach 2013, 2015 i 2017. Zabiegi ochrony czynnej (wycinanie drzew i krzewów, koszenie) prowadzone w ramach projektu przyniosły oczekiwany skutek, ograniczając czasowo ekspansję drzew i krzewów na obszarze wykonywanych działań. Kluczowe znaczenie dla siedlisk obu gatunków ma ich kontynuacja oraz poprawa i utrzymanie odpowiednich warunków hydrologicznych wraz z dalszym monitoringiem.

Zadanie pn. „Monitoring zerowy regeneracji roślinności po uszkodzeniu mechanicznym wierzchniej warstwy torfowiska na obszarze „Nowy Lipsk”” wykonała firma Piotr Kwiatkowski Usługi Ochrony Środowiska KORONGO, ul. Daszyńskiego 11/4, 11-500 Giżycko. Podstawą metodyczną monitoringu zerowego na siedlisku 7230 „Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk” była metodyka GIOŚ, opracowana na potrzeby Państwowego Monitoringu Środowiska. Wytoczono 2 transekty: na powierzchni naruszonej oraz referencyjnej, na których wykonano odpowiednio 5 i 3 zdjęcia fitosocjologiczne oraz dokumentację fotogra-

ficzną. Sporządzony przez wykonawcę raport przedstawia analizę wskaźników specyficznej struktury i funkcji siedliska oraz wnioski. Na szczęście uszkodzenia podłoża powstałe podczas wywożenia biomasy przez wykonawcę realizującego zabiegi ochronne na siedlisku 7230 po niewystarczająco zamrożonym gruncie okazały się nieznaczne i nie stwierdzono istotnego negatywnego wpływu uszkodzeń na stan i funkcje torfowiska.

Monitoring ptaków

W roku 2017 wykonano monitoring następujących gatunków ptaków:

- wodniczka (*Acrocephalus paludicola*)
- derkacz (*Crex crex*)
- struktura gatunkowa zespołu ptaków (na podstawie liczeń metodą MPPL)
- cietrzew (*Tetrao tetrix*)
- bocian biały (*Ciconia ciconia*)
- żuraw (*Grus grus*)
- orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*)

Monitoring wodniczki (*Acrocephalus paludicola*), derkacza (*Crex crex*) oraz badania struktury gatunkowej zespołu ptaków zostały zrealizowane przez wykonawcę AWI-EKSPERTYZY Agnieszka Grajewska, ul Śródmieście 8/16, 16-300 Augustów, w ramach zadania pn.: „Monitoring ptaków oraz analiza danych z monitoringu ptaków prowadzonego w latach 2013-2017” (I część zamówienia publicznego). Metodyka badań oparta była na założeniach GIOŚ (Monitoring Ptaków Polski).

Wodniczka (*Acrocephalus paludicola*) – liczenia śpiewających samców w trzech znanych ostojach na obszarze projektu, terminy kontroli: I: 20 maja – 10 czerwca, II: 20 czerwca – 10 lipca (odstęp między kontrolami nie mniej niż 2 tygodnie).

Tab. 1. Liczebność wodniczki na poszczególnych powierzchniach monitoringowych w 2017 roku

Powierzchnia monitoringowa	I kontrola	II kontrola
Krasnybór-Jastrzębna (ok. 435 ha)	2	4
Nowy Lipsk (ok. 230 ha)	8	10
Szuszalewo (ok. 197 ha)	0	0

Derkacz (*Crex crex*) – liczenia odbywających się samców na 6 powierzchniach próbnych (kwadrat o boku 2 km x 2 km), terminy kontroli: I: 20 maja – 5 czerwca, II: 20 czerwca – 5 lipca.

Tab. 2. Liczebność derkacza na poszczególnych powierzchniach monitoringowych w 2017 roku

Powierzchnia monitoringowa	I kontrola	II kontrola
Krasnoborki (nr 396)	3	3
Jastrzębna (nr 416)	5	2
Ostrowie (nr 425)	3	4
Szuszalewo (nr 435)	1	2
Rogożyn (nr 457)	12	1
Koniuszki (nr 459)	7	4

Struktura gatunkowa zespołu ptaków – wykonana na podstawie liczeń w module MPPL; 8 kwadratów 1 km x 1km, zawierających po dwa równoległe leżące transekty, podzielone na 5 odcinków 200-metrowych. Terminy kontroli: I: 10 kwietnia – 15 maja, II: 16 maja – 30 czerwca (odstęp między kontrolami nie mniej niż 4 tygodnie).

Monitoring cietrzewia (*Tetrao tetrix*), bociana białego (*Ciconia ciconia*), żurawia (*Grus grus*) oraz orlika krzykliwego (*Aquila pomarina*) wykonywany był przez pracowników projektu oraz innych pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego przy współpracy z ornitologami z zewnątrz.

Cietrzew (*Tetrao tetrix*) – monitoring w obrębie wszystkich znanych wcześniej oraz potencjalnych ostoi gatunku, zgodny z metodyką badań cietrzewia dla obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska (Grzywaczewski G, Marczakiewicz P., 2013). W roku 2017, podczas dwóch wiosennych kontroli (I: przelotem marca i kwietnia, II: druga dekada kwietnia) nie odnotowano obecności tokujących kogutów cietrzewia. Był to drugi rok z rzędu, kiedy na obszarze projektu nie stwierdzono obecności tego gatunku.

Bocian biały (*Ciconia ciconia*) – cenzus gniazd w granicach obszaru projektu oraz na terenach przyległych (łącznie około 250 km²) wykonano w oparciu o standardowe metody wykorzystywane w badaniach nad tym gatunkiem (Profus P. i in., 2015, Guziak R., 2006). Kontrola miała miejsce w pierwszej połowie lipca, zbierano wszelkie dane na temat gniazd oraz sukcesu lęgowego, wykonano dokumentację fotograficzną. W 2017 roku skontrolowano 249 obiektów (gniazda – 230, puste platformy – 18, 1 miejsce ze zniszczonym gniazdem). Spośród 173 gniazd zajętych przez parę lęgową 153 pary odniosły sukces lęgowy (87,9%), zaś łączna liczba wyprowadzonych młodych wyniosła 378.

Żuraw (*Grus grus*) – monitoring noclegowisk żurawi, zgodny z metodyką GIOŚ wykorzystywaną w programie Monitoring Ptaków Polski oraz z literaturą przedmiotu (Sikora A. 2009, Sikora A. i in. 2011) wykonano w terminach: liczenie wczesne: 8-11 września, liczenie środkowe: 21-25 września, 06-08 października. Stanowiska wytypowano na podstawie danych z liczeń w latach 2013-2016, obserwacji własnych, informacji o występowaniu skupisk ptaków w okresie wędrówkowym. Aktywnie wyszukiwano nowe noclegowiska (kontrolując żerowiska oraz miejsca dziennego odpoczynku, a następnie określając kierunek odlatujących na noclegowiska stad ptaków). W 2017 roku najwyższą liczebność żurawi odnotowano podczas liczenia późnego – 1191 osobników. Największe zgrupowanie ptaków na noclegowisku stwierdzono na stanowisku pomiędzy Ostrowiem a Nowym Lipskiem podczas liczenia późnego – 697 osobników. Powyżej dwustu żurawi stwierdzono także podczas liczeń późnych niedaleko wsi Rogożynek (264 osobniki) oraz na łąkach w pobliżu Jasionowa i Krasnegoboru (218 osobników).

Orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*) – monitoring realizowany na obszarze projektu ze wsparciem Komitetu Ochrony Orłów – kontrola gniazda w kompleksie leśnym Trzyrzeczki oraz ornitologa z zewnątrz (prowadzącego badania związane z liczebnością błotniaka łąkowego *Circus pygargus* w Ostoji Biebrzańskiej) – stwierdzenia gniazdowania pewnego – 2 pary, gniazdowania prawdopodobnego (zajęty rewir) – 1-2 pary.

W 2017 roku na obszarze projektu Górna Biebrza stwierdzono łącznie występowanie 4-5 par orlika krzykliwego, co niewątpliwie związane jest z lepszym rozpoznaniem terenowym na Górnej Biebrzy.

Wykonawca AWI-EKSPERTYZY Agnieszka Grajewska, w ramach swojego zadania opracował raport końcowy z monitoringu wybranych gatunków ptaków na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422 w latach 2013-2017. Zaleca się kontynuację działań monitoringowych. Analiza zebranych w okresie 5 lat badań danych pozwoliła na przedstawienie wstępnych wniosków na temat populacji wybranych gatunków ptaków na obszarze Górnej Biebrzy:

- Liczebność derkacza na powierzchniach próbnych uzależniona jest nie tylko od warunków siedliskowych, ale przede wszystkim terminu koszenia łąk.
- Populacja wodniczki w dolinie Górnej Biebrzy występuje stale na dwóch obszarach. Pozostałe obszary występowania mogą mieć charakter efemeryczny. Prowadzone w ramach projektu zabiegi odkraczania i koszenia torfowisk mogą zwiększyć obszar potencjalnych siedlisk wodniczki.
- Populacja bociana białego monitorowana w ramach projektu jest stabilna.
- Populacja orlika krzykliwego na terenie realizacji projektu jest słabo rozpoznana, w związku z czym nie ma możliwości by wyciągnąć wnioski dotyczące wpływu prowadzonych zabiegów na lokalną populację tego gatunku. Zaleca się przeprowadzenie inwentaryzacji orlika.
- Populację cietrzewia na terenie doliny Górnej Biebrzy można uznać za szczątkową lub wymarłą.

- Na obszarze projektu występują noclegowiska żurawi kumulujące w okresie jesiennej migracji łącznie około 1 tys. osobników.

- Nie wykazano wpływu przeprowadzonych w ramach projektu zabiegów na noclegowiska żurawia.

- Nie zauważono zmian w składzie gatunkowym pospolitych ptaków lęgowych na powierzchniach, na których prowadzone były zabiegi ochrony czynnej, gdyż obszary te nie pokrywały się z wyznaczonymi powierzchniami monitoringowymi MPPL.

Literatura:

1. Grzywaczewski G., Marczakiewicz P. 2013. Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006. Załącznik nr 3. Lublin – Osowiec – Warszawa.
2. Guziak R. 2006. Metodyka. W: Guziak R., Jakubiec Z. (red.). Bocian biały *Ciconia ciconia* (L.) w Polsce w roku 2004. Wyniki VI Międzynarodowego Spisu Bociana Białego. ss. 19-26. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
3. Profus P., Jerzak L. 2015. Bocian biały *Ciconia ciconia*. W: Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa.
4. Sikora A. 2011. Żuraw. W: Sikora A., Chylarecki P., Meissner W., Neubauer G. (red.). Monitoring ptaków wodno-błotnych w okresie wędrówek. Poradnik metodyczny; ss. 113-121. GDOŚ, Warszawa.
5. Sikora A. 2009. Metodyka liczenia żurawi *Grus grus* na zlotowiskach – propozycja monitoringu w Polsce. Notatki Ornitologiczne 2009, 50: 29-41.

Monitoring techniczny

W roku 2017, na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422, kontynuowano obsługę sieci monitoringu technicznego wraz ze zbiorem danych fizyko-chemicznych i hydrologicznych z 40 punktów pomiarowych: 8 – wody powierzchniowe, 32 wody podziemne. Zbierano także dane dotyczące warunków meteorologicznych z automatycznej stacji w Szuszałewie (Ryc. 9.).

Ryc. 9. Lokalizacja sieci monitoringowej na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422

Zakres pomiarów fizyko-chemicznych obejmował parametry:

- temperatura
- tlen rozpuszczony
- pH
- przewodność elektryczna właściwa
- potencjał redox
- stężenie wapnia Ca²⁺

Zakres monitoringu warunków meteorologicznych (stacja Szuszałewo) obejmował parametry:

- temperatura powietrza na wysokości 200 cm i 5 cm
- temperatura gruntu na głębokości 5 cm, 10 cm, 20 cm, 50 cm i 100 cm
- temperatura odczuwalna
- punkt rosy
- wilgotność względna powietrza
- ciśnienie atmosferyczne
- natężenie promieniowania słonecznego
- nasłonecznienie
- usłonecznienie
- kierunek wiatru
- średnia i maksymalna prędkość wiatru
- poryw wiatru
- wektorowy kierunek wiatru
- opady

Monitoring hydrologiczny obejmował 40 punktów pomiarowych (8 – wody powierzchniowe, 32 – wody podziemne) rejestrujących stany wód (pomiar ciśnienia absolutnego) i temperaturę, a także jeden punkt rejestrujący zmiany ciśnienia atmosferycznego i temperaturę powietrza.

Na rok 2017 zaplanowane było przekazanie raportów końcowych za okres monitoringowy 2013-2017 r., dotyczących analizy parametrów fizyko-chemicznych wód (wykonawca: dr hab. inż. Dariusz Boruszko) oraz analizy stanów wód i warunków meteorologicznych (wykonawca: dr hab. inż. Wojciech Dąbrowski). Termin złożenia opracowań, ze względu na konieczność wprowadzenia poprawek, został przedłużony do marca 2018 roku.

Monitoring społeczno-gospodarczy

17 lipca 2017 roku otrzymano raport końcowy pn. „Ocena wpływu społeczno-gospodarczego działań projektu pt. „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422”, którego wykonawcą była Marta Rudzińska. Raport prezentuje przebieg i wnioski z badań prowadzonych w trzech etapach w latach 2013-2017. Umożliwia, dzięki przeprowadzeniu ponad pięciuset badań ankietowych, wywiadów pogłębionych z mieszkańcami, przedstawicielami samorządów i lokalnych organizacji oraz zebraniu danych urzędowych, prześledzenie zmian klimatu społecznego w otoczeniu projektu, jego wpływu na jakość życia mieszkańców oraz znaczenia gospodarczego w regionie. W ogólnej skali zmiany społeczno-gospodarcze oraz poziom akceptacji dla działań na rzecz ochrony przyrody na Górnej Biebrzy można przedstawić następująco:

- Nastawienie do Biebrzańskiego Parku Narodowego zmienia się na korzyść, nie przybywa zwolenników, jednak zdecydowanie ubyło zagorzałych przeciwników (największe różnice zaszyły w odczuwalnym wpływie na rolnictwo i użytkowanie gruntów),
- Jakość życia w odniesieniu do obszaru, rozumiana jako subiektywna ocena zadowolenia z miejsca, w którym się żyje oraz poczucie bezpieczeństwa jest w dalszym ciągu wysoka,
- Nie nastąpił wzrost zaangażowania społecznego, dotyczący konstruktywnego działania w imię dobra wspólnego (zaangażowanie ma miejsce jedynie w sprawach dotyczących mieszkańców osobiście),
- Wzrasta atrakcyjność turystyczna obszaru w ocenie mieszkańców (jednak nie ma to przełożenia na kapitał gospodarczy)
- Zmienia się klimat społeczny w otoczeniu projektu na korzyść działań podejmowanych na rzecz ochrony przyrody (w miarę kolejnych pomiarów w coraz mniejszym stopniu ankietowani uznawali ochronę przyrody jako barierę lokalnego rozwoju),
- Im działania bliższe ankietowanym, tym większy dystans do nich (w końcowym pomiarze 30% respondentów nie akceptuje ograniczeń w użytkowaniu gruntów do celów gospodarczych wynikających z konieczności ochrony przyrody, nawet w zamian za rekompensatę finansową),
- Działania Biebrzańskiego Parku Narodowego uzyskały stosunkowo dużą społeczną akceptację (77% badanych uważa, że podobne działania powinny być realizowane w przyszłości),
- Pomimo pozytywnego odbioru projektu, wśród lokalnej społeczności dominuje bierna postawa, nie ma myślenia w kategorii dobra wspólnego dla celów związanych z ochroną przyrody.

Działalność edukacyjna w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

W roku 2017 zorganizowano 3 spotkania informacyjne o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”, w trakcie których przekazywane były informacje o zakończonych, oraz będących w trakcie realizacji działaniach oraz materiały promocyjne:

- 24–25 maja 2017 – spotkanie z udziałem 44 osób odbyło się podczas XV spływu kajakowego po rzece Biebrzy. Spływ obejmował odcinki rzeki w Basenie Górnym Biebrzańskiego Parku Narodowego: Lipsk – Kamienna Nowa, Kamienna Nowa – Sztabin. Na każdym z odcinków prezentowane były miejsca wykonania zabiegów ochronnych oraz infrastruktury turystycznej,
- 23 czerwca 2017 roku – spotkanie we wsi Jałowo, w którym udział wzięło 15 mieszkańców,
- 9 września 2017 roku – spotkanie informacyjne o projekcie z udziałem 31 osób podczas XVI Mistrzostw w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody „Biebrzańskie Sianokosy” w Szuszałewie.

Inna aktywność edukacyjna prowadzona przez pracowników projektu to:

- udział w przygotowaniu Dnia Samorządności „Kocham Cię, Biebrzo!” w ZSS w Lipsku (marzec 2017),
- spotkanie na kładce turystycznej w Szuszałewie podczas Kursu Przewodnikowskiego „Czas na GRANAT”, organizowanego przez Komendę Hufca ZHP w Sokółce (październik 2017),
- udział w zajęciach dla klas trzecich Szkoły Podstawowej w Suchowoli kształtujących postawy proekologiczne i zachęcających do ochrony przyrody (październik 2017).

Wymiana doświadczeń w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

Nieodzownym elementem wpisanym w realizowane działania projektów LIFE, współfinansowanych przez Komisję Europejską jest budowanie sieci między projektami. Wizyty umożliwiają wymianę informacji oraz mają pomóc w realizacji założeń projektowych poprzez rozszerzenie wiedzy beneficjentów i znalezienie nowych, bądź ulepszenie istniejących rozwiązań. W dniach 23–26 lipca 2017 pracownicy projektu LIFE+ oraz Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego odbyli wizytę we Francji, gdzie w celu współpracy i wymiany doświadczeń z projektem LIFE13 ENV/FR/001315 „Pâturage Tournant Dynamique (PTD)”, uczestniczyli w spotkaniach, dyskusjach i wizytach w terenie.

Podczas wyjazdu, wraz z zespołem francuskim projektu LIFE, odwiedzono dwa Naturalne Parki Regionalne, związane w szczególności z ekosystemami otwartymi jak łąki, mokradła, wybrzeża: Parc naturel régional de la Brenne oraz Parc naturel régional du Marais poitevin, w których obrębie znajdują się cenne obszary należące do sieci Natura 2000. Park du Marais poitevin jest ponadto koordynatorem projektu LIFE14 NAT/FR/000669 „Baie de l’Aiguillon. Protégens les habitats littoraux et la biodiversité de la baie”.

W trakcie spotkań z dyrekcją oraz menedżerami parków zapoznano się z ich polityką, która wiąże przede wszystkim ochronę dziedzictwa naturalnego i kulturalnego z rozwojem lokalnym. Rozwój działalności gospodarczej sprzyjającej środowisku oraz innowacyjne programy pilotażowe wyróżniają taki sposób zarządzania cennymi obszarami.

Projekt LIFE13 ENV/FR/001315 rozpoczęło w 2014 roku zgrupowanie producentów mięsa (CAVEB). Stosowane nowoczesne metody hodowli, tzw. dynamiczne wypasy rotacyjne polegają między innymi na rozpoczęciu wypasu w stadium trójlistkowego roślin (większa wartość odżywcza liści) oraz przebywaniu zwierząt na wydzielonym pastwisku nie dłużej niż trzy dni. Projekt skupia ponad stu hodowców oraz firmy współpracujące i usługodawców zapewniających pomoc środowiskową oraz doradztwo dla producentów. Współpraca mieszkańców regionu, władz oraz firm zewnętrznych, rozwój lokalnej gospodarki oraz istotne elementy zarządzania to jedno z ważniejszych tematów poruszanych podczas spotkań z zespołem francuskim projektu LIFE+.

4.3. Projekt 337/2015/Wn-10/OP-re/D „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia *Tetrao tetrix* w Biebrzańskim Parku Narodowym”

Krzysztof Henel,

Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Sylvia Gadomska,

Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W roku 2017 kontynuowano realizację projektu pn. „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia *Tetrao tetrix* w Biebrzańskim Parku Narodowym”, dofinansowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Ze względów przedstawionych w poprzednim roczniku Kroniki BbPN realizowany projekt koncentruje się na zasilaniu resztkowej, dzikiej populacji cietrzewia w dolinie Biebrzy osobnikami urodzonymi w hodowli. W 2017 r. zakupiono w tym celu z ośrodka hodowli zachowawczej w Świeradowie-Zdroju 15 młodocianych cietrzewi (10 samic i 5 samców). Dn. 3.08.2017 r. ptaki zostały dostarczone w dwóch grupach rodzinnych do woliery adaptacyjnych w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Południe. W wydzielonej części obu woliery adaptacyjnych umieszczono dorosłe samice – matki młodych ptaków, zgodnie z założeniami wsiedlania zwierząt metodą „born to be free”. W dn. 6 września młode cietrzewie zostały zaobrączkowane żółtymi obrączkami hodowlanymi, umożliwiającymi identyfikację poszczególnych osobników. W połowie września otwarto wejście do woliery z młodymi cietrzewiami. Ptaki rozpoczęły życie na wolności i finalny etap adaptacji do środowiska naturalnego. Jednocześnie mogły one powracać na stanowisko adaptacyjne w celu pobierania pokarmu i utrzymywania więzi rodzinnych z matkami. Nieco później, 25 września, w godzinach nocnych, odłowiono tymczasowo 3 młode koguty i wyposażono je w nadajniki telemetryczne pracujące w systemie GPS GSM, celem śledzenia dalszych losów wsiedlonych ptaków. Dorosłe kury zostały oddane hodowcy w dn. 22 października, po usamodzielnieniu się młodych. Ostatnie młode cietrzewie były obserwowane w pobliżu woliery do końca października. Przez cały okres funkcjonowania stanowiska adaptacyjnego było ono codziennie nadzorowane przez opiekunów, którzy odpowiadali m.in. za wymianę pokarmu i wody dla ptaków oraz utrzymanie zabezpieczeń przeciwko drapieżnikom. Cietrzewie na stanowisku adaptacyjnym podlegały również regularnym oględzinom weterynaryjnym.

Z obserwacji cietrzewi po wypuszczeniu, w okolicy woliery adaptacyjnych, wynika, że ptaki dobrze sobie radziły w środowisku. Stwierdzono m.in. że żerowały one w spo-

Fot. Młody samiec cietrzewia na dachu woliery po wypuszczeniu (fot. Krzysztof Henel)

sób naturalny, w koronach olch i brzoź, mimo obecności łatwo dostępnego pokarmu wykładanego przy woliery. W tej sytuacji za główne zagrożenie dla wsiedlonych cietrzewi należy uznać presję drapieżników.

Uzyskano następujące wiadomości ze śledzenia telemetrycznego trzech ptaków z nadajnikami:

- cietrzew nr J0 w pierwszych dwóch dekadach października przebywał na północy kompleksu Brzezin Kapickich, w odległości 3-5 km na NW od miejsca wsiedlenia, a następnie w dn. 30.10-2.11 ok. 5 km na NE, na tzw. Trójkacie w o.o. Ciszewo;
- cietrzew J1 został zlokalizowany w dn. 5-6.10 ok. 5 km na NE od miejsca wsiedlenia (Trójkąt w o.o. Ciszewo)

wo) i nie przekazał kolejnych danych, być może z powodu słabego sygnału sieci GSM;

- cietrzew J2 przez cały październik przebywał w okolicy stanowiska adaptacyjnego, przemieszczając się maksymalnie na odległość 1 km od miejsca wsiedlenia i wracając w pobliże woliery. Ptak ten zginął 2.11, a oględziny jego szczątków po odnalezieniu wskazały, że przyczyną było drapieżnictwo ptaka.

Pozostałe działania prowadzone w projekcie obejmowały redukcję ssaków drapieżnych w ostojach cietrzewia, polegającą na odstrzale lisa i jenota.

W ramach pilotażowego wsiedlania cietrzewi w BbPN latem 2018 r. planowane jest wypuszczenie kolejnych 8 osobników

Fot. Stanowisko adaptacyjne do wsiedlania cietrzewi (fot. Sylwia Gadomska)

4.4. Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”

Adam Bernatowicz, Joanna Zawadzka
Dział Projektów

Projekt ten stanowi kolejny etap realizacji koncepcji kompleksowej renaturyzacji sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Wartość projektu wynosi 6 641 806 euro. Projekt jest współfinansowany przez instrument finansowy LIFE Komisji Europejskiej (50% budżetu), Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie (43% budżetu) i Biebrzański Park Narodowy (7% budżetu). Realizacja projektu rozpoczęła się w czerwcu 2014 r. Projekt miał trwać pierwotnie do 31 grudnia 2018 r., ale zostanie on przedłużony.

Celem projektu jest poprawa warunków dla ochrony siedlisk kształtowanych przez wodę w Basenie Środkowym doliny Biebrzy poprzez kontrolowane gospodarowanie i zasilanie w wodę tego obszaru. Ma to spowodować zatrzymanie procesów degradacyjnych siedlisk hydrogenicznych na obszarze systemu wodnego: Kanał Rudzki – rzeka Ełk – rzeka Jegrznia – Kanał Woźnawiejski. Dzięki wykonaniu zabiegów koszenia i odkrzaczania mają ukształtować się warunki siedliskowe dla awi-

fauny otwartych ekosystemów bagiennych. Renaturyzacja tego obszaru jest niezbędna, ponieważ w wyniku szeroko zakrojonych prac melioracyjnych w XIX w. i XX w. został on znacząco przekształcony, co doprowadziło do ubycia m. in. cennych gatunków ptaków i siedlisk. Mimo to na tym obszarze w dalszym ciągu występują cenne składniki przyrody. Ponadto istnieje potencjał do poprawy warunków jej bytowania.

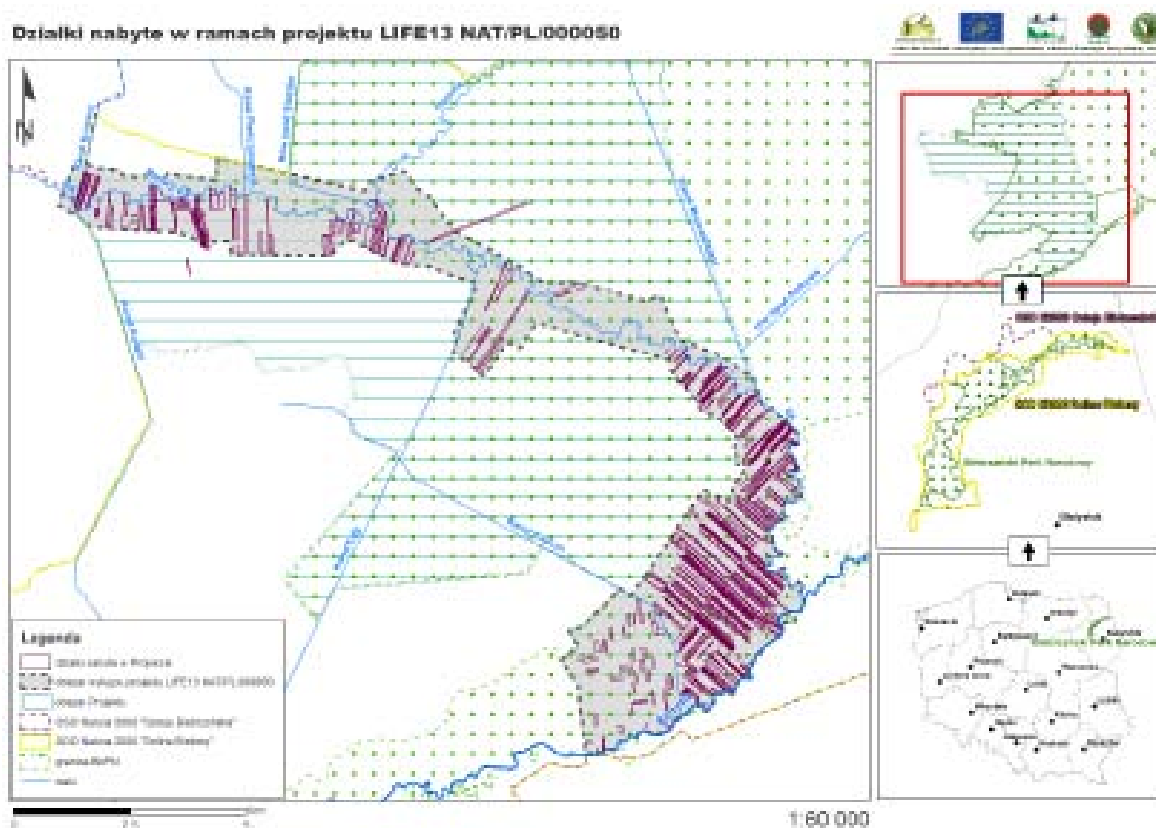
Założenia koncepcji renaturyzacji zostały przedstawione w filmie dostępnym pod adresem https://www.youtube.com/watch?v=5_Yn4p6Pd90.

Oba etapy renaturyzacji sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy – zrealizowany już I etap i realizowany 2 etap są wielkimi przedsięwzięciami inżynierskimi, służącymi przywracaniu najcenniejszych przyrodniczo obszarów bagiennych. Skala realizowanych zadań i spodziewany efekt ekologiczny, pozwalają uznać za nowatorskie przedsięwzięcie w skali kraju i Europy Środkowo-Wschodniej.

Grunty zakupione w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050

Jednym z najważniejszych zadań w projekcie jest wykup gruntów związanych z budową i eksploatacją urządzeń technicznych oraz zabiegami ochronnymi. Nabywane działki są niezbędne do przeprowadzenia inwestycji budowlanych – przebudowy węzła wodnego Modzelówka, odtworzenia i udroźnienia koryta rzeki Ełk, a także stanowią siedliska cennych gatunków ptaków, wymagające przeprowadzenia działań ochronnych. Umożliwi to długoterminowe zarządzanie obszarem zgodnie z potrzebami ochrony przyrody.

Ryc. 1. Lokalizacja gruntów nabytych w 2017 r. w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050.

W 2017 r. kontynuowano nabywanie gruntów. Zakupiono 24 działki o łącznej powierzchni ewidencyjnej 20,828 ha. Tym samym powiększono stan posiadania gruntów w projekcie do blisko 550 ha. Rozszerzono planowany zakres zakupów (530 ha) dzięki wykorzystaniu oszczędności wygenerowanych w tym zadaniu. Jeśli wystąpią kolejne oszczędności, wykup gruntów będzie realizowany w dalszym ciągu.

opracował: Adam Bernatowicz

Monitoring ptaków w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050

W ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” prowadzony jest monitoring następujących gatunków ptaków i grup gatunków ptaków:

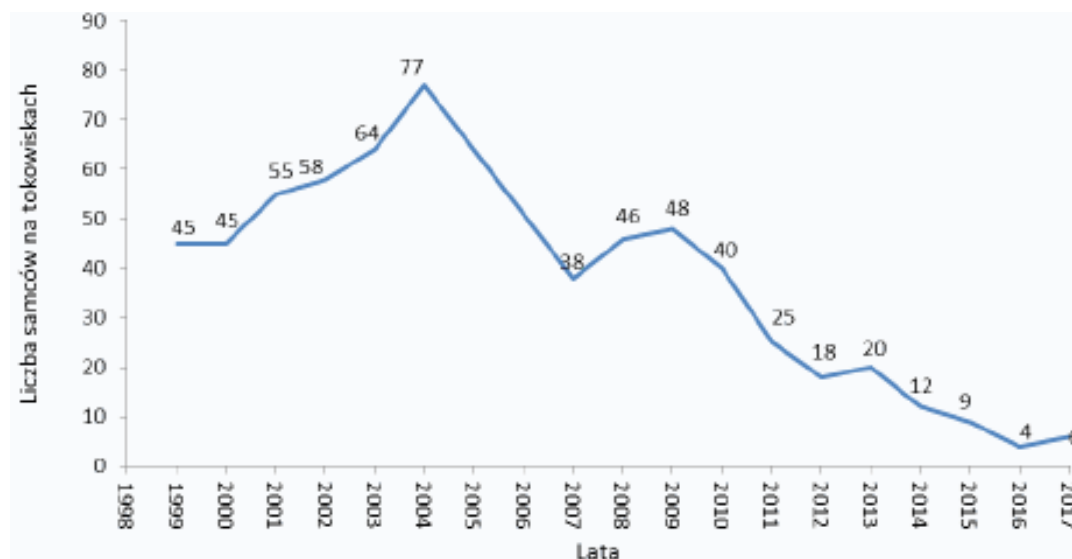
- 1) derkacz (*Crex crex*),
- 2) wodniczka (*Acrocephalus paludicola*),
- 3) ptaki siewkowe (bez kszyka),
- 4) kszyk (*Gallinago gallinago*),
- 5) zespół ptaków lęgowych (wszystkie gatunki),
- 6) dubelt (*Gallinago media*),
- 7) cietrzew (*Tetrao tetrix*).

Wykonawcą monitoringu ptaków (pkt. 1-5) jest Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków w Markach. Monitoring cietrzewia jest wykonywany przez pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego, z kolei monitoring dubelta jest wykonywany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Ostateczne wyniki dotyczące monitorowanych gatunków podane zostaną po dostarczeniu przez Wykonawcę raportu końcowego, który ma zostać sporządzony przed końcem projektu.

Cietrzew

W 2017 r. po raz pierwszy od 4 lat na obszarze RENII nie stwierdzono spadku liczebności cietrzewia. Liczebność ta jest jednak skrajnie niska, a populacja cietrzewia na obszarze RENII, podobnie jak w całym BbPN i regionie północnopodlaskim, pozostaje krytycznie zagrożona na wyginieciem.

Ryc. 2. Zmiany liczebności cietrzewia w latach 1997 – 2017 na obszarze projektu Ren2.

Dubelt

Trend liczebności dubelta na powierzchniach monitoringowych w granicach projektu nie jest jasny, gdyż podlega znacznym zmianom międzysezonowym, np. w 2015 r. stwierdzono 10 samców (plus 17 poza powierzchniami monitoringowymi), w 2016 r. 7-8 samców (plus co najmniej 16 poza powierzchniami monitoringowymi), a w 2017 r. 15-17 samców (przy braku stwierdzeń poza powierzchniami monitorowanymi). Dlatego dokładna ocena dynamiki zmian jest bardzo trudna. Perspektywy zachowania gatunku z powodu niedużej populacji oceniono jako niepewne.

Wodniczka

W ramach monitoringu wodniczki wykonane są 2 liczenia na potencjalnych siedliskach wodniczki, w czasie których notowano wszystkie śpiewające samce tego gatunku. Tabela poniżej pokazuje zmiany liczebności wodniczki na obszarze projektu. Z roku na rok zwiększa się liczba obserwowanych ptaków.

Tab. 1: Zmiany liczebności wodniczki w latach 2015 – 2017 na obszarze projektu Renaturyzacja II.

Rok badań	I kontrola	II kontrola	szacowna minimalna liczba samców
2015	53	43	58
2016	43	98	103
2017	84	113	119

Kszyk

Monitoring kszyka prowadzony metodą liczeń w 14 losowych punktach kontrolnych. Na punktach kontrolnych wykonane są trzy liczenia w terminie 25 kwietnia – 9 maja. Zaobserwowane w ciągu trwającej 10 minut kontroli ptaki notowano w dwóch kategoriach odległości (do 100 m i powyżej 100 m) w podziale na: tokujące („beczące”), wydające głosy i pozostałe. Wyniki zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tab. 2: Wyniki liczeń kszczyka w latach 2015 – 2017 na obszarze projektu Rentauryzacja II.

Rok badań	Średnia liczba ptaków stwierdzanych na punkcie	Średnia liczba ptaków tokujących na punkcie	Zagęszczenie ptaków tokujących na 100 ha
2015	0,52	0,29	0,95
2016	0,49	0,4	1,3
2017	1,1	0,4	1,3

W badanym okresie można zauważyć wzrost występowania kszczyka na obszarze projektu. Na wzrost liczebności wpłynęły prowadzone zabiegi ochronny czynnej (odkrzaczanie i koszenie) na obszarze projektu oraz wzrost uwodnienia terenu spowodowany wzrostem opadów w 2017 r.

Derkacz

Monitoring derkacza wykonywany jest na 5 losowych powierzchniach próbnych (kwadratach o boku 2 km). Na każdej z tych powierzchni wykonano 2 kontrole nocne (w terminach 22 maja - 31 maja i 27 czerwca - 5 lipca) w trakcie których liczone odzywające się samce. Wyniki zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Rok badań	I kontrola	II kontrola
2015	1	0
2016	4	3
2017	19	14

W badanym okresie można zauważyć wzrost liczebności derkacza na obszarze projektu.

Ptaki siewkowe

Ptaki siewkowe (z wyłączeniem kszczyka i dubelta objętych innymi programami monitoringu) są monitorowane na całym obszarze realizacji projektu. Wykonano 2 liczenia na potencjalnych siedliskach ptaków siewkowych (wilgotne i podmokłe tereny otwarte – łąki, pastwiska, niskie szuwały itp.), podczas których notowano wszystkie widziane i słyszane ptaki.

W latach 2015-2017 nie stwierdzono lęgowego kulika wielkiego na obszarze projektu. Obserwowany jest wzrost liczebności krwawodzioba, w 2015 r. nie stwierdzono ani jednego ptaka, w 2016 r. obserwowano 2-3 pary, natomiast w 2017 r. 8-9 par. W przypadku rycyka, w 2015 roku zaobserwowano jedną parę rycyka (gniazdowanie prawdopodobne), w 2016 roku obserwowano jednego rycyka (gniazdowanie prawdopodobne), natomiast w 2017 r. szacowana liczebność rycyka na obszarze projektu to 6-7 par. W latach prowadzenia monitoring obserwowany jest wzrost liczebności czajki, i tak odpowiednio: w 2015 r. 17-20 par, w 2016 r. 35-40 par, a w 2017 r. 70-75 par. W 2017 r. na wzrost populacji ptaków siewkowych miał wpływ utrzymujący się zalew wiosenny powodujący lepsze uwilgotnienie siedlisk oraz opóźnienie koszeń majowych i czerwcowych.

Monitoring zespołu ptaków lęgowych

W 2015 r. podczas trzech kontroli na czterech powierzchniach odnotowano łącznie 1160 ptaków należących do 71 gatunków. W następnym roku nastąpił spadek obserwacji liczby ptaków - łącznie obserwowano 926 ptaków należących do 52 gatunków. W 2017 r. podczas trzech kontroli na czterech powierzchniach odnotowano łącznie 1051 ptaków należących do 57 gatunków. Trend liczebności wszystkich ptaków lęgowych na powierzchniach monitoringowych w granicach projektu nie jest stabilny, gdyż podlega znacznym zmianom międzysezonowym.

opracowała: Joanna Zawadzka

Budowa 5 progów wodnych i remont 2 zastawek piętrzących na Kanale Kapickim

Działanie jest prowadzone w celu zmniejszenia odpływu wód i podniesienia poziomu wód gruntowych, co ma przeciwdziałać degradacji gleb bagiennych i cennych przyrodniczo siedlisk z nimi związanych.

W wyniku postępowania przetargowego przeprowadzonego w pierwszych miesiącach 2017 r., wyłoniono Wykonawcę tego zadania, a w dniu 27 marca 2017 roku podpisano z Wykonawcą umowę na wartość 217 218,00 zł brutto. Wykonawca zobowiązał się wykonać przedmiot zamówienia w terminie do 88 dni licząc od dnia, kiedy możliwe jest rozpoczęcie prac. Z powodu ochrony przyrody (okresu lęgowego ptaków oraz okresów migracji i rozrodu ptaków) możliwy okres prowadzenia robót budowlanych na Kanale Kapickim ustalony został na okres 16 listopada 2017 – 15 lutego 2018 r. Okres ten wynika z zapisów dokumentacji projektowej oraz karty informacyjnej zadania złożonej w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, a także zgłoszenia prowadzenia działań do RDOŚ w Białymstoku na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody. W dniu 14 listopada 2017 r. przekazano Wykonawcy teren budowy. W dniu 06 lutego 2018 r. odstąpiono od Umowy z Wykonawcą. Powodem odstąpienia od Umowy był fakt zaistnienia opóźnienia z realizacją robót tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby Wykonawca zdołał je ukończyć w umówionym terminie.

Zespół Projektu ogłosi kolejny przetarg, w celu wyłonienia nowego wykonawcy zadania, co powinno nastąpić w II kwartale 2018 r. Zakończenie prac budowlanych powinno nastąpić w IV kwartale 2018 r.

opracował: Adam Bernatowicz

Budowa małej infrastruktury turystycznej na uroczysku Dębiec

Odpowiednia lokalizacja infrastruktury ograniczy negatywne oddziaływanie ruchu turystycznego na stan siedlisk i gatunków fauny i flory, a także będzie stanowić dogodne, bezpieczne i atrakcyjne miejsce do obserwacji efektów działań projektu.

Działanie rozpoczęto w grudniu 2016 r. W styczniu 2017 r. rozstrzygnięto postępowanie przetargowe na budowę małej infrastruktury turystycznej. W dniu 26 stycznia 2017 r. podpisano Umowę nr 6/2017 z Wykonawcą: P.P.H.U. „Rostkowscy” s.c. J. i W. Rostkowscy, ul. Wierz-

Ryc. 3. Lokalizacja planowanych do wybudowania obiektów małej retencji na Kanale Kapickim.

kowa 3, 07 – 415 Olszewo – Borki. Przedmiotem Umowy było wybudowanie na uroczysku Dębiec: 1 wieży widokowej i 2 kładek turystycznych (jedna o długości 30 mb, druga o długości 110 mb) oraz sporządzenie 3 operatów powykonawczych - dla każdej budowli oddzielnie. Wartość Umowy wynosiła: 121 647,00 zł brutto. W ramach tego zadania, do pełnienia nadzoru budowlanego, wyłoniono w trybie zapytania ofertowego Inspektora Nadzoru Inwestorskiego. Funkcję tę pełnił: Zakład Usługowo – Budowlany „DAR-BUD” Dariusz Strzałkow-

ski, ul. Waszyngtona 24/145, 15 – 274 Białystok. Wartość Umowy nr 3/2017 z dnia 30 stycznia 2017 r. z Inspektorem Nadzoru wyniósł brutto 2 400,00 zł. Usługi inżyniera nadzoru zakończono i odebrano w dniu 19 kwietnia 2017 r. bez uwag.

Umowa zrealizowana została zgodnie z planem i w dniu 13 marca 2017 r. dokonano odbioru wybudowanej infrastruktury turystycznej. Realizacja zadania przebiegała bez problemów.

opracował: Adam Bernatowicz

Fot. Wybudowana infrastruktura turystyczna na uroczysku Dębiec

Utrzymanie i odtworzenie ekosystemów nieleśnych na terenie projektu

W 2017 r. w ramach zadania przeprowadzono 3 procedury przetargowe. Dnia 10 sierpnia 2017 r. ogłoszono przetarg nieograniczony pt. „Utrzymanie ekosystemów nieleśnych poprzez usuwanie krzewów i koszenie ręczne wraz ze zbiorem i wywozem biomasy w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050” na łączny obszar o powierzchni 182,81 ha. W ramach niniejszego przetargu 31 sierpnia 2017 r. podpisano dwie umowy z firmą Usługi Leśne Ryszard Bronakowski, ul. Białostocka 23/1 Ruda, 19-200 Grajewo. Pierwszą umowę nr 31/2017 na odkrzaczenie 28,27 ha, której koszt wyniesie 70 675,00 zł brutto, natomiast drugą umowę na koszenie ręczne 33,90 ha łąk na kwotę 83 902,50 zł brutto.

Dnia 25 sierpnia 2017 r. ogłoszono kolejny przetarg na koszenie ręczne gruntów, dla których nie udało się wyłonić Wykonawcy w poprzednim przetargu (pt. „Utrzymanie ekosystemów nieleśnych poprzez koszenie ręczne wraz ze zbiorem i wywozem biomasy w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050”). Do dnia otwarcia ofert tj. 5 września 2017 r. nie wpłynęła żadna oferta. W związku z powyższym przetarg unieważniono.

Dnia 14 września 2017 r. ogłoszono trzeci przetarg nieograniczony pt. „Utrzymanie ekosystemów nieleśnych poprzez koszenie ręczne wraz ze zbiorem i wywozem biomasy w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050”. W wyniku ogłoszonego przetargu zawarto w dniu 10 października 2017 r. umowę z firmą Usługi Leśne Ryszard Bronakowski na I i II część zamówienia. Łączny koszt wykonanej usługi wyniesie 143 225,00 zł brutto. W ramach niniejszej umowy, zabiegami zostanie objętych 57,29 ha gruntów zakupionych w ramach projektu. Z uwagi na wysokie stany wód w sezonie 2017/2018 umowa została aneksowana. Termin wykonania zabiegów został przesunięty na termin 16 sierpnia – 30 listopada 2018 r.

W ramach tego samego przetargu, została zawarta w dniu 10 października 2017 r. umowa z firmą DREW-KOS Dariusz Różycki, ul. Chojnicka 74, 89-500 Tuchola. Łączny koszt wykonanej usługi wyniesie 191 570,40 zł brutto. W ramach niniejszego zamówienia zabiegami zostanie objętych 63,35 ha gruntów zakupionych w ramach projektu. Z uwagi na wysokie stany wód w sezonie 2017/2018 umowa została aneksowana, termin wykonania zabiegów został przesunięty na okres 16 sierpnia – 30 listopada 2018 r.

Brak mroźnej zimy 2016/2017 oraz wyjątkowo mokry 2017 rok uniemożliwił wykonywanie wszystkich prac oraz wywóz biomasy z działek objętych pracami. W IV kwartale 2018 r. nastąpi zakończenie prac w ramach zawartych umów. W sumie powinno zostać wykonane zabieg odkrzaczenia na 85,01 ha i zabieg koszenia na 154,54 ha.

Fot. Jedna z odkrzaczonych powierzchni w rejonie uroczyska Dębiec.

opracowała: Joanna Zawadzka

Warsztaty edukacyjne przeprowadzone w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050

- 1) spotkania ze społecznością lokalną – w 2017 r. przeprowadzono 2 spotkania ze społecznością lokalną, dzięki nawiązaniu współpracy z Gminą Grajewo:
 - a) w czasie pikniku rodzinnego przy Świątlicy wiejskiej w Wojewodzinie w dniu 11 czerwca 2017 r., w spotkaniu wzięły udział 93 osoby
 - b) w czasie uroczystości dożynkowych w Białaszewie w dniu 20 sierpnia 2017 r. W spotkaniu wzięły udział 82 osoby.
- 2) Warsztaty „Ochrona bioróżnorodności na obszarach rolniczych” – zrealizowano 2 warsztaty, łącznie dla 14 osób:
 - a) w Wojewodzinie, w świetlicy wiejskiej, w dniu 20 czerwca 2017 r.
 - b) w Rajgrodzie, w Urzędzie Miasta Rajgród, w dniu 24 października 2017 r.
- 3) Warsztaty „Polubić bobra” dla dzieci – zrealizowano 2 warsztaty, dla łącznie 53 dzieci:
 - a) Ze szkoły podstawowej w Wierzbowie, w dniu 08 czerwca 2017 r.
 - b) Ze szkoły podstawowej w Goniądzu, w dniu 09 czerwca 2017 r.

Fot. Zajęcia terenowe dla dzieci ze szkoły podstawowej w Goniądzu w dniu 09 czerwca 2017 r.

Fot. Dzień terenowy (15 listopada 2017 r.) podczas międzynarodowej konferencji naukowej w Augustowie

Współpraca i wymiana doświadczeń z innymi projektami

W dniu 29 marca 2017 r. przyjęliśmy pracowników Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych, którzy opracowywali dokumentację do złożenia wniosku do LIFE pod roboczym tytułem „Renaturyzacja delty śródlądowej rzeki Nidy”. Odpowiadaliśmy na techniczne pytania zespołu i udzielaliśmy rad dotyczących składania wniosków do LIFE, kwestii budowlanych, prawnych i przetargowych.

W dniu 8 maja 2017 r. kierownik Projektu opiekował się grupą wizytującą z Danii, która reprezentowała projekt LIFE14 NAT/SE/000201 SemiAquaticLife “Recreating habitat complexity for semi-aquatic fauna”. Grupa została zapoznana z założeniami i planami realizacji Projektu, a także zabrana w teren objęty działaniami projektowymi.

W dniach 25-27 września 2017 r. zespół projektowy brał udział w konferencji naukowej organizowanej przez Wigierski Park Narodowy w ramach realizacji projektu LIFE11 NAT/PL/000431 „Czynna ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk na obszarze Natura 2000 „Ostoja Wigierska”. Na ostatniej sesji zamykającej blok referatów, zespół projektowy zaprezentował swój poster dotyczący zakresu działań obu etapów renaturyzacji w Basenie Środkowym doliny Biebrzy oraz oczekiwanych wyników prowadzonego projektu.

Link na stronie projektu:

<https://www.renaturyzacja2.biebrza.org.pl/853,aktualnosci?tresc=6621>

W dniach 12-13 października 2017 r. pracownicy Projektu wzięli udział w wizycie studyjnej na terenie Górnej Biebrzy, gdzie realizowany jest projekt LIFE11/NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”. W ramach wizyty, uczestniczyliśmy w wyjeździe terenowym i wymienialiśmy dotychczasowe doświadczenia z prowadzenia projektów.

Link na stronie projektu:

<https://www.renaturyzacja2.biebrza.org.pl/853,aktualnosci?tresc=6699>

W dniach 14-15 listopada 2017 r., przedstawiciele Projektu brali udział w międzynarodowej konferencji naukowej w Augustowie organizowanej w ramach Programu Operacyjnego PLO2 „Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów”, współfinansowanego ze środków Funduszu Współpracy Dwustronnej Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014. Swój wkład w konferencję miał też nasz Projekt. Kierownik projektu, Adam Bernatowicz przedstawił prezentację pt. „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy”, przybliżając tym samym założenia projektu, podejmowane przez nas działania dla ochrony terenów mokradłowych oraz oczekiwane rezultaty. Drugiego dnia konferencji uczestnicy konferencji zostali zabrani w teren objęty działaniami Projektu.

Link na stronie projektu:

<https://www.renaturyzacja2.biebrza.org.pl/853,aktualnosci?tresc=6726>

Strona internetowa projektu

Strona internetowa projektu funkcjonuje pod adresem www.renaturyzacja2.biebrza.org.pl.

Aktualizacja strony odbywa się na bieżąco, główne informacje o wydarzeniach umieszczane są w zakładce ‘Aktualności’. Opis postępów i zrealizowanych zadań w projekcie umieszczony jest w zakładce ‘O projekcie’.

Ocena społeczno-gospodarcza projektu

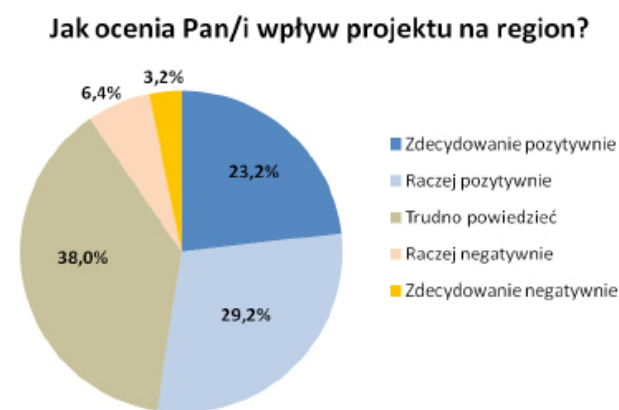
Zadanie polega na zleceniu zewnętrznemu podmiotowi przygotowania wzoru ankiety (w uzgodnieniu z BbPN), dwukrotnym przeprowadzeniu 250 ankiet w miejscowościach, związanych z obszarem Projektu (głównie z właścicielami gruntów na jego terenie) oraz przygotowa-

niu raportu końcowego. Porównanie wyników badań ankietowych z raportu otwarcia i końcowego pokaże, czy i w jakim stopniu przeprowadzone działania przewidziane w projekcie wpływają na lokalną gospodarkę i społeczeństwo. Nabyta wiedza pozwoli zweryfikować celowość i skuteczność poszczególnych zadań realizowanych w Projekcie.

Zadanie jest wykonywane na podstawie rozstrzygnięcia zapytania ofertowego, przez Pana Jakuba Związka. Celem badania ewaluacyjnego było: wykazać jaki jest wpływ społeczno-gospodarczy przeprowadzanych działań w Projekcie na lokalną gospodarkę i społeczeństwo oraz ochronę i przywrócenie funkcji ekosystemu. Respondenci zostali dobrani spośród mieszkańców posiadających grunty na terenie realizacji projektu tj. na terenie miejscowości: Łamane Grądy, Ciemnoszyje, Kapi-ce, Przechody, Ruda, Sojczyn Borowy, Sojczyn Grądowy, Sołki, Ciszewo, Kuligi, Wólka Piaseczna, Pieńczykowo, Jaświły, Goniądz, Łękowo, Popowo, Wierzbowo, Boczki Świdrowo, Bobrówka, Bagno, Szpakowo, Klewianka, Piwowary, Dawidowizna, Kalinówka Królewska, Mociesz. Wykonano raport metodologiczny badania i raport otwarcia, ukazujący stan sprzed wykonania działań projektowych.

Wśród uczestników badania można zauważyć zróżnicowane postawy związane z ochroną przyrody i realizacją projektu. Ponad połowa badanych jest nastawiona pozytywnie do projektu (52,4%). Negatywnie postrzega go 9,6% ankietowanych osób, zaś 38% nie ma na ten temat zdania.

Ryc.4. Wpływ projektu na region wg badanych

Wśród potencjalnych korzyści wymienianych przez mieszkańców, zdecydowanie najczęściej pojawiało się zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru (46%). Wydaje się, że było to najprostsze skojarzenie, często automatycznie kojarzące się bezpośrednio z odtworzeniem rzeki. Mniej osób zwracało uwagę na poprawę jakości życia mieszkańców (6%), rozwój lokalnej gospodarki, w tym rolnictwa (14%), zwiększenie świadomości społecznej w zakresie ochrony przyrody (2%) czy integrację społeczności lokalnej (1,2%). Zwracano również uwagę na poprawę stosunków wodnych i związane z tym użytkowanie gruntów (20,4%). Zwrócono również uwagę na większą ilość ryb w rzece i rozwój wędkarstwa oraz poprawę dojazdu na łąki. Aż 34,4% osób badanych nie była w stanie wskazać potencjalnych korzyści płynących z realizacji projektu, zaś 8,4% uważa, iż projekt nie przyniesie żadnych korzyści.

Ryc. 5. Korzyści z realizacji projektu wg badanych.

Zgadzam się, że realizacja projektu przyniesie korzyść:

4.5. Projekt „Inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju Polski Wschodniej - budowa woliery oblotowej dla ptaków szponiastych”

Agnieszka Tylkowska,
Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

W ramach jednej z dwunastu oddolnych inicjatyw realizowanych w ramach projektu organizowanego przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze pn. „Inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju Polski Wschodniej” finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ośrodku rehabilitacji zwierząt w BbPN została postawiona woliery oblotowa dla ptaków szponiastych. Woliery ma za zadanie stworzenie dogodnych warunków ptakom, które po leczeniu i rehabilitacji w ośrodku rehabilitacji zwierząt są przygotowywane do wypuszczenia na wolność. Ptaki uszkodzone w różnego rodzaju wypadkach w początkowym okresie leczenia przebywają w klatkach uniemożliwiających im nadmierne poruszanie (np. skrzydłami przy złamaniach skrzydeł), w celu zmniejszenia ryzyka pogłębienia urazu oraz przyspieszenia czasu rekonwalescencji. Następnie są przenoszone do większej woliery na czas rehabilitacji i powrotu do zdrowia. Ostatnim etapem jest pobyt ptaka w woliery oblotowej, gdzie może swobodnie rozprostować skrzydła, ćwiczyć latanie i żerować. Dopiero po upewnieniu się, że ptak jest w pełni sprawny, zwierzę może wrócić do środowiska naturalnego. Woliery oblotowa sprawdza się również w przypadku wypuszczania na wolność młodych ptaków, które trafiły do ośrodka w bardzo młodym wieku i były odchowywane przez człowieka. W woliery oblotowej młode ptaki mogą ćwiczyć latanie oraz żerowanie przed wypuszczeniem ich na wolność, dzięki czemu mamy pewność, że poradzą sobie w środowisku naturalnym.

Finansujący:
NFOŚiGW we współpracy z Fundacją Dziedzictwo Przyrodnicze

Kwota dofinansowania: 20 000 zł

Status: zakończony

4.6. Projekt „Modernizacja i doposażenie ośrodka rehabilitacji zwierząt w Biebrzańskim Parku Narodowym etap II”

Agnieszka Tylkowska, Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

W dniu 21 sierpnia 2017 r. Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego podpisał umowę z Dyrekcją Generalną Lasów Państwowych na dofinansowanie drugiego etapu przedsięwzięcia pn. „Modernizacja i doposażenie ośrodka rehabilitacji zwierząt w Biebrzańskim Parku Narodowym etap II”. W ramach dofinansowania planowane były następujące działania: modernizacja i wyposażenie budynku ośrodka rehabilitacji zwierząt; budowa wiaty do przechowywania siana; budowa płyty obornikowej; zakup samochodu specjalistycznego (ambulansu dla zwierząt); zakup systemu obrazowania radiologicznego wraz z wyposażeniem oraz zakup sprzętu weterynaryjnego. Zrealizowane zostały wszystkie zaplanowane działania.

Finansujący: Fundusz Leśny

Kwota dofinansowania: 1 292 982,83 zł

Status: zakończony

4.7. Projekt „Modernizacja i doposażenie ośrodka hodowli zachowawczej konika polskiego w Biebrzańskim Parku Narodowym”

Agnieszka Tylkowska, Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

W dniu 10 kwietnia 2017 r. Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego podpisał umowę z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na dofinansowanie projektu pt. „Modernizacja i doposażenie ośrodka hodowli zachowawczej konika polskiego w Biebrzańskim Parku Narodowym”. Przewidywany całkowity koszt realizacji przedsięwzięcia to: 687 937,00 zł. Kwota dofinansowania w formie dotacji z NFOŚiGW do: 614 621,00 zł. Głównym celem projektu jest modernizacja i doposażenie ośrodka hodowli zachowawczej konika polskiego. W ramach dofinansowania planowane były następujące działania: modernizacja zagród

adaptacyjnych dla koni, w tym: modernizacja ogrodzeń; modernizacja odłowni dla koni; wykonanie poidła solar-
nego dla koni oraz zakup sprzętu rolniczego, w tym: cią-
gnika rolniczego z ładowaczem; przyczepy ciągnikowej;
mulczera; pługu śnieżnego. Realizację projektu rozpo-
częto w sierpniu 2017 r., a jego zakończenie planowa-
ne jest na grudzień 2018 r.

Finansujący: NFOŚiGW

Kwota dofinansowania: xxx zł

Status: w trakcie (do końca 2018 r.)

5. Udostępnianie Parku

Zdzisław Muczyński, Zespół Udostępniania

Biebrzański Park Narodowy jest udostępniany wyłącz-
nie w sposób nie mogący pogorszyć istniejącego stanu
przyrody. Udostępniany jest w celach: naukowych, edu-
kacyjnych, turystycznych, do amatorskiego połowu ryb,
filmowania i fotografowania oraz prowadzenia działal-
ności związanej z obsługą ruchu turystycznego.

W 2017 roku udostępnianie Parku polegało przede
wszystkim na sprzedaży kart wstępu, licencji, zezwo-
leń i innych, przedstawia się następująco:

- 21469 jednodniowych kart wstępu na szlaki lądowe;
- 399 okresowych kart wstępu na szlaki lądowe;
- 2005 kart wstępu na spływy szlakami wodnymi; (1573 kart na spływy kajakowe i 432 kart na spływy tra-
twami);
- 197 kart parkingowych, czyli pojazdów którymi po-
dróżowało 1679 osoby, drogą wewnętrzną w Obrę-
bie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy);
- 3 838 licencji wędkarskich;
- 13 zezwoleń na możliwość organizacji zawodów wę-
darskich (z czego 4 zawody wędkarskie nie odbyły się
z powodu wysokiego stanu wody na rzece);
- 83 zezwolenia na spływ kajakowy dla 351 osób;
- 64 zezwoleń na wykonywanie usług przewodnickich
po BbPN;
- 11 zezwoleń na nurkowanie;
- 1 umowę na zarobkowe fotografowanie i filmowanie;
- 2 licencje na zawodowe foto-video.
- 4 umowy na niezarobkowe fotografowanie;
- 4 zezwolenia na fotografowanie i filmowanie z lotu stat-
ku powietrznego;
- 20 376 osób, którzy odwiedzili Punkt Informacji Tu-
rystycznej w Osowcu-Twierdzy (w tym obcokrajowcy
z 38 krajów, w liczbie 1 798 osób).

Powyższe informacje zostały opisane w kolejnych pod-
rozdziałach i zawierają bardziej szczegółowe dane.

5.1. Zarządzenia w zakre- sie udostępniania Parku

Zdzisław Muczyński, Zespół Udostępniania

Obszar Parku udostępnia się na zasadach określonych
w ustawie o ochronie przyrody (art. 8b ust.1). W 2017
roku na mocy art. 8e ustawy o ochronie przyrody obo-
wiązywały następujące zarządzenia Dyrektora Biebrzań-
skiego Parku Narodowego:

1. Zarządzenie nr 4/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Par-
ku Narodowego z dnia 17 lutego 2017 roku w spra-
wie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskie-
go Parku Narodowego w celach turystycznych i re-
kreacyjnych.
2. Zarządzenie nr 5/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Par-
ku Narodowego z dnia 17 lutego 2017 roku w sprawie
Regulaminu udostępniania Biebrzańskiego Parku Na-
rodowego do amatorskiego połowu ryb.
3. Zarządzenie nr 6/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Par-
ku Narodowego z dnia 17 lutego 2017 roku w spra-
wie przewodników turystycznych oraz „Zezwoleń na
wykonywanie usług przewodnickich” po Biebrzańskim
Parku Narodowym.
4. Zarządzenie nr 8/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Par-
ku Narodowego z dnia 24 lutego 2017 roku w spra-
wie udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku
Narodowego do fotografowania, filmowania i nagry-
wania dźwięków.
5. Zarządzenie nr 10/2017 Dyrektora Biebrzańskiego
Parku Narodowego z dnia 2 marca 2017 roku w spra-
wie czasowego zamknięcia szlaku czerwonego w Obrę-
bie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy).
6. Zarządzenie nr 11/2017 Dyrektora Biebrzańskiego
Parku Narodowego z dnia 6 marca 2017 roku w spra-
wie zamknięcia szlaków turystycznych w Obrębie
Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy).
7. Zarządzenie nr 12/2017 Dyrektora Biebrzańskiego
Parku Narodowego z dnia 14 marca 2017 roku w spra-
wie częściowego otwarcia szlaku czerwonego w Obrę-
bie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy).
8. Pismo okólne nr 1/2017 Dyrektora Biebrzańskiego
Parku Narodowego z dnia 17 lutego 2017 roku w spra-
wie regulacji ruchu turystycznego w Obrębie Ochron-
nym Basenu Środkowego Północ (Grzędy).

9. Zarządzenie nr 14/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 11 kwietnia 2017 roku w sprawie powołania komisji egzaminacyjnej do przeprowadzenia egzaminów dla kandydatów ubiegających się o „Zezwolenie na wykonywanie usług przewodniczkich po Biebrzańskim Parku Narodowym”.
10. Zarządzenie nr 18/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 21.04.2017 roku w sprawie otwarcia szlaku w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ.
11. Zarządzenie Nr 19/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 24.05.2017 roku w sprawie zmiany Zarządzenia nr 4/2017 z dnia 17.02.2017 roku w sprawie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego w celach turystycznych i rekreacyjnych.
12. Komunikat nr 1/2017 dotyczący otwarcia szlaku żeglownego Biebrza w 2017 roku.
13. Zarządzenie nr 21/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 02.08.2017 roku w sprawie wprowadzenia Internetowego Systemu Sprzedaży Biletów wstępu do Biebrzańskiego Parku Narodowego e-bilety (<http://biebrza.eparki.pl>).

14. Zarządzenie Nr 28/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 20 grudnia 2017 roku w sprawie czasowego zamknięcia odcinka szlaku czerwonego Goniądz – Ruda oraz ścieżki edukacyjnej „Brzeziny Kapickie”.

5.2. Infrastruktura turystyczna

Zdzisław Muczyński, Zespół Udostępniania

Biebrzański Park Narodowy, oprócz zasadniczej funkcji, jaką jest ochrona przyrody, pełni również funkcje turystyczne i rekreacyjne. Potrzeba kontaktu człowieka z przyrodą na obszarze Parku powoduje rozwój infrastruktury umożliwiającej spełnienie tego zadania w sposób bezpieczny dla korzystających i dla przyrody. Ze szczegółowej analizy infrastruktury turystycznej Parku wynika, iż przez jego obszar przechodzi 40 znakowanych szlaków, ścieżek edukacyjnych i biegowych udostępnionych do zwiedzania. Zestawienie tych szlaków przedstawiają poniższe tabele.

Tab. 1. Zestawienie szlaków pieszych biegnących przez teren Biebrzańskiego PN.

Lp.	Szlak	Długość całkowita szlaku [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	Wizna – Goniądz (żółty)	64,3	22,4
2.	Osowiec-Twierdza – Lipsk (niebieski)	85,3	26,4
3.	Gugny – Barwik (czerwony)	9,5	9,5
4.	Trzcianne – Trzcianne (żółty)	20,5	4,6
5.	Augustów – Lipsk (zielony)	78,3	3,0
6.	Rajgród – Grzędy (czerwony)	41,6	20,1
7.	Tama – Tajenko (żółty)	20,3	2,7
8.	Goniądz – Ruda (czerwony)	29,0	9,3
9.	Sośnia – „Marachy” (czarny)	1,4	1,4
10.	Polkowo – Nowy Świat (żółty)	10,1	7,0
11.	Leśniczówka Grzędy – Węzeł szlaków (zielony)	7,0	7,0
12.	Leśniczówka Grzędy – Kapliczka (niebieski)	7,5	7,5
13.	Ur. „Dęby” – Kapli Dołek (czarny)	2,2	2,2
14.	Laskowiec – Barwik (zielony)	36,0	3,8
	Razem:	413,0	126,9
15.	Suchowola – Janów (zielony)	66,0	-
16.	Strękowa Góra – Tykocin (żółty)	39,0	-
	Razem:	518,0	126,9

Tab. 2. Zestawienie szlaków rowerowych biegnących przez teren BbPN.

Lp.	Szlak	Długość całkowita szlaku [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	Rajgród – Grzędy, LO- 7001 (żółty)	18,3	3,1
2.	Grajewo – Osowiec-Twierdza – Tykocin (zielony)	86,0	5,8
3.	Podlaski Szlak Bociani BK (czerwony) Odcinek szlaku Tykocin – Wilkownia	126,0	44,8
4.	Wizna – Śl. Sosnowo Odcinek Euro-Velo, R-11	106,4	2,8
5.	Osowiec – Korycin (niebieski)	126,0	4,8
6.	Szlak im. Karola Brzostowskiego – Wilkownia – Sztabin	44,3	0,1
7.	Gugny – Trzcianne – Niewiarowo (niebieski)	34,4	4,3

8.	Green Velo: Laskowiec – Olszowa Droga Dolistowo – Jaziewo	72,0	38,0
	Razem:	613,4	103,7
9.	Południowy Pierścień Suwalszczyzny R-65 Odcinek szlaku Barszcze – Rygałówka	67,0	-
10.	Strękowa Góra – Laskowiec – Zajki – Łaś – Toczyłowo	19,5	-
	Razem:	699,9	103,7

Tab. 3. Zestawienie szlaków konnych biegnących przez teren Biebrzańskiego PN i w jego okolicy.

Lp.	Szlak	Długość całkowita szlaku [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	Szlak Puszczy Augustowskiej, odcinek Woźnawieś – Sosnowo	15,0	9,0
2.	Biebrzański szlak konny, Góra – Szorce – Wilamówka – Kolonia Olszowa Droga	25,0	0,0
	Razem:	40,0	9,0

Tab. 4. Zestawienie ścieżek edukacyjnych biegnących przez teren BbPN i w jego okolicy.

Lp.	Szlak	Długość całkowita szlaku [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	TOE Osowiec, znaki czerwone „Las”	2,0	1,4
2.	TOE Osowiec, znaki zielone „Kładka”	2,2	2,2
3.	Grobla Honczarowska, znaki zielone	3,3	3,3
4.	„Torfowisko wysokie” O.O. Grzędy, znaki czarne	1,0	1,0
5.	„Wydmy” – O.O. Grzędy, znaki zielone	2,3	2,3
6.	TOE Trzrzeczki „Las”	3,2	3,2
7.	Brzeziny Kapickie	4,2	4,2
8.	Fort IV – Nowy	4,2	4,2
9.	Barwik	2,5	2,5
10.	Długa Luka	0,4	0,4
11.	Las w zasięgu ręki	0,15	0,15
12.	Biały Grąd	3,2	1,4
13.	Borek Bartny	0,25	0,25
14.	Meandrami Narwi	4,5	-
	Razem:	33,4	26,5

Tab. 5. Zestawienie leśnych ścieżek biegowych usytuowanych na terenie BbPN.

Lp.	Leśna ścieżka biegowa	Długość całkowita [km]	Długość ścieżki na terenie BbPN [km]
1.	Na skraju Czerwonego Bagna	6,2	5,9
2.	Trzrzeczki	3,2	3,2
3.	Wokół Fortu IV twierdzy Osowiec	4,6	4,6
4.	Barwik	4,8	4,8
	Razem:	18,8	18,5

Ścieżki edukacyjne, biegowe oraz wewnętrzne szlaki piesze są utrzymywane i odnawiane przez pracowników Działu Edukacji i Udostępniania, praktykantów oraz wolontariuszy ze środków własnych Biebrzańskiego Parku Narodowego. Szlaki główne (sieciowe) są administrowane przez Oddziały Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Białymstoku, Łomży i Suwałkach. Podlaski Szlak Bociani administrowany jest przez Podlaską Regionalną Organizację Turystyczną w Białymstoku, a Green Velo przez terenowe jednostki administracji lokalnej. Poza siecią szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych i biegowych odwiedzający Park mają do dyspozycji pozostałą infrastrukturę turystyczną (m.in. wieże i platformy widokowe, kładki turystyczne, wiaty). Na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego i najbliższej okolicy zlokalizowanych jest 160 tablic turystycznych i edukacyjnych oraz 179 drogowskazów i tablic informacyjnych. Przedstawiona infrastruktura jest niezbędna dla bezpieczeństwa turystów i ochrony cennych walorów przyrodniczych, BbPN. Umożliwia również skanalizowanie ruchu turystycznego i ograniczenia jego negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

Tab. 6. Zestawienie wież widokowych na terenie Biebrzańskiego PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki -opis	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja /remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1.	Wieża widokowa Burzyn Punkt widokowy	Jedwabne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego	Wymiary 7,60 x 2,70	Gospodarstwo BbPN		Drewno iglaste, beton	2009 r. Remont	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2009 Rokiem Bobra”
2.	Wieża widokowa Bagno Ławki	Trzcianne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego		Krzysztof Wojtach Usługi Dekarsko - Ciesielskie	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton	2013 r. Remont - formowanie podłoża, wymiana konstrukcji żelbetonowej podstawy wieży, wykonanie konstrukcji drewnianej wieży z tarcicy, impregnacja grzybobójcza	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
3.	Wieża widokowa „Biały Grąd” - pole biwakowe	Radziłów	1996	Obręb Ochronny Basenu Dolnego		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste	2008 r. Wymiana pokrycia dachowego, wymiana podłogi, stopni schodowych oraz konserwacja	WFOŚiGW oraz środki własne. Zadanie: „Utworzenie ścieżki edukacyjnej „Biały Grąd” „
4.	Wieża widokowa Osowiec - kanał Rudzki	Goniądz	1993	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Zakład Usług Ekologicznych. Zielone Płuca Polski w Suwałkach	Drewno iglaste, beton		
5.	Wieża widokowa „Góra Dębowa”	Goniądz	1995	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Zakład Usług Ekologicznych. Zielone Płuca Polski w Suwałkach	Drewno iglaste, beton		
6.	Wieża widokowa Osowiec - fosa	Goniądz	1993	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Zakład Usług Ekologicznych. Zielone Płuca Polski w Suwałkach	Drewno iglaste, beton		
7.	Wieża widokowa Osowiec - fort zarzeczny	Goniądz	1996	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Zakład Usług Ekologicznych. Zielone Płuca Polski w Suwałkach	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW

8.	Wieża widokowa Goniądz	Goniądz	1996	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	2010 r. Remont	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2010 Rokiem Wodniczki”
9.	Wieża widokowa Grzędy - „Wilcza Góra”	Goniądz	1994	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ	Konstrukcja nośna, drewniana + 6 słupów betonowych	Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton	2000 r. Wzmocnienie	BbPN
10.	Wieża widokowa Grzędy - „Dział Kumkowskiego”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ				Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Rok 2011 Rokiem Orlika Grubdziobego”
11.	Wieża widokowa „Grobla Honczarowska”	Trzcianne	2000	Obręb Ochronny Basenu Dolnego	Słupy dębowe, pokrycie trzcina	Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno dębowe, iglaste, trzcina	2015 r. Uzupełnienie pokrycia trzcina	WWF Polska
12.	Wieża widokowa obręb Kamienna Nowa	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
13.	Wieża widokowa obręb Kropiwno	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
14.	Wieża widokowa obręb Szuszałewo	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
15.	Wieża widokowa obręb Krasnybór		2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
16.	Wieża widokowa obręb Chilmony	Nowy Dwór	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
17.	Wieża widokowa Trzyrzeczki	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 20,52 m ² . Wys.: 5,55 m. Szer.: 4,30 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 38	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
18.	Wieża widokowa „Dębiec”	Gmina Grajewo, obręb Sojczyn Grądowy, dz. nr 980 (uroczysko Dębiec)	13.03.2017.	Poza BbPN	Powierzchnia zabudowy: 20,5 m ² . Wysokość kalenicy: 9,3 m. Długość wieży (bez schodów zewnętrznych): 5,55 m. Szerokość wieży: 4,30 m. Ilość kondygnacji: 2. Wysokość balustrady: 1,1 m. Powierzchnia podestu obserwacyjnego: 7,8 m ² . Dach: wielospadowy.	Wykonawca - PPH.U. „Rostkowscy” s.c. J. i W. Rostkowscy, zamawiający - BbPN	WAGA-BART, Specjalistyczna Pracownia Projektowa Zbigniew Bartosik	Drewno	Przewidziana coroczna konserwacja do roku 2019 włącznie, środkiem ochronnym przed szkodnikami biologicznymi oraz działaniem ognia.	Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”

19.	Wieża widokowa „Barwik”	Gmina Trzciannie	1996 Remont kapitalny 2016	Obręb Ochronny Basenu Dolnego	Konstrukcja nośna drewniana 20 x 20, usytuowana na 8 stopach betonowych, wysokość 7,4 m, pow. 7,8 m ² .	BbPN	Kazimierz Kuciński BbPN	Drewno		
-----	-------------------------	------------------	----------------------------	-------------------------------	--	------	-------------------------	--------	--	--

Tab. 7. Zestawienie platform widokowych na terenie Biebrzańskiego PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Źródło finansowania robót
1	Platforma widokowa Barwik	Trzciannie		Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton	
2	Platforma widokowa Osowiec - Carska Droga	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
3	Platforma widokowa Osowiec TOE	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
4	Platforma widokowa Osowiec TOE	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
5	Platforma widokowa Grzędy - „Czerwone Bagno”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
6	Platforma widokowa Grzędy - „Czerwone Bagno”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
7	Platforma widokowa Grzędy - „Czerwone Bagno”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
8	Platforma widokowa Grzędy - Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
9	Platforma widokowa Grzędy - „Wilcza Góra”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	
10	Platforma widokowa Grzędy - Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego	Goniądz	2012	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe			BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Rok 2011 Rokiem Orlika Grubodziobego”
11	Platforma widokowa „Długa Luka”	Trzciannie		Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton	
12	Platforma widokowa Leśniczówka Trzyrzeczki	Dąbrowa Białostocka		Obwód Ochronny Basenu Górnego				Drewno iglaste, beton	
13	Platforma widokowa Goniądz - Stary Rynek	Goniądz	2011	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe	Podłoga z bali o pow. ok. 48,0 m ² . Balustrada z poręczami na dt. 37,5 mb. Nawierzchnia z kostki brukowej betonowej szerzej o gr. 6 cm (pow. ok. 456,0 m ²).		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Rok 2011 Rokiem Orlika Grubodziobego”

14	Czatownia Kapice	Grajewo	2005	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe					Drewno iglaste, beton	
15	Platforma widokowa obręb Nowy Lipsk	Lipsk	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Pow.: 10 m ² .	Invest Biał Obsługa Inwestycji sp. z o.o. Białystok ul. Przytułska 18	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”		Drewno iglaste	LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

Tab. 8. Zestawienie wiat na terenie Biebrzańskiego PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja / remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Wiata Osowiec - pole namiotowe „Bóbr”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		BbPN		Drewno iglaste, beton	2017 r. Remont kapitalny	Fundusz leśny
2	Wiata Osowiec - pole namiotowe „Bóbr”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton	2009r. Remont	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2009 Rokiem Bobra”
3	Wiata Parking Barwik	Trzcianne	2006	Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej BbPN - rok 2006 rok Grzęd”
4	Wiata Parking (Carska Droga) Budy	Trzcianne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton	2006 r. Remont	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej BbPN - rok 2006 rok Grzęd”
5	Wiata Wólka Piaseczna Leśniczówka	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton		
6	Wiata Trzyrzeczki Leśniczówka	Dąbrowa Białostocka	2005	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Stopy betonowe, słupy drewniane	Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Utworzenie Terenowego Ośrodka Edukacyjnego w Trzyrzeczkach”
7	Wiata Grzędy - pole namiotowe	Goniądz		Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton		
8	Wiata obręb Kamienna Nowa	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
9	Wiata obręb Kropiwno	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
10	Wiata obręb Szuszałewo	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
11	Wiata obręb Krasnybór	Sztabin	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

12	Wiata obręb Chilmony	Nowy Dwór	2015	Obwód Ochrony Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
13	Wiata obręb Kamienna Stara	Dąbrowa Białostocka	2015	Obwód Ochrony Basenu Górnego	W kształcie litery L o wymiarach 10 x 6,5 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 38	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste, beton		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

Tab. 9. Zestawienie schronów przeciwdeszczowych na terenie Biebrzańskiego PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja /remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Schron przeciwdeszczowy Grzędy - parking/leśniczówka	Goniądz	2008	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe	Stupy dębowe. Dach - deska sosnowa 9 x 4	Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno dębowe i iglaste	2012 r. Malowanie	BbPN
2	Schron przeciwdeszczowy Grzędy - parking „Nowy Świat”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton		
3	Schron przeciwdeszczowy Barwik - parking	Trzciannie		Obręb Ochronny Basenu Dolnego				Drewno iglaste, beton		
4	Schron przeciwdeszczowy Wólka Piaseczna (Kanał Kapicki)	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe				Drewno iglaste, beton		
5	Schron przeciwdeszczowy Trzrzeczki Leśniczówka	Dąbrowa Białostocka		Obwód Ochronny Basenu Górnego				Drewno iglaste, beton		
6	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -1	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
7	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -2	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
8	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -3	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
9	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -4	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”

10	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -5	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
11	Schron przeciwdeszczowy Osowiec Pole namiotowe „Bóbr” -6	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		ABAKO Tomasz Szczypiński	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego - Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
12	Schron przeciwdeszczowy Osowiec-Twierdza CEiZ - 1	Goniądz	2006	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie programów edukacyjnych BbPN - rok 2006 Rokiem Grzęd. Ścieżka edukacyjna „Las w zasięgu ręki” przy CEiZ BbPN”
13	Schron przeciwdeszczowy Osowiec-Twierdza CEiZ - 2	Goniądz	2006	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie programów edukacyjnych BbPN - rok 2006 Rokiem Grzęd. Ścieżka edukacyjna „Las w zasięgu ręki” przy CEiZ BbPN”
14	Schron przeciwdeszczowy i ławkami Osowiec-Twierdza CEiZ - 3	Goniądz	2006	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie programów edukacyjnych BbPN - rok 2006 Rokiem Grzęd. Ścieżka edukacyjna „Las w zasięgu ręki” przy CEiZ BbPN”
15	Schron przeciwdeszczowy Osowiec-Twierdza CEiZ - 4	Goniądz	2006	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe		Gospodarstwo BbPN	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, beton		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie programów edukacyjnych BbPN - rok 2006 Rokiem Grzęd. Ścieżka edukacyjna „Las w zasięgu ręki” przy CEiZ BbPN”
16	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Kamienna Stara/ nr 384Gmina Dąbrowa Białostocka/	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

17	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Dąbrowa Białostocka/ Harasimowicze/ nr 353	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
18	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Dąbrowa Białostocka/ Kamienna Nowa/ nr 15/3	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
19	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Dąbrowa Białostocka/ Szuszałewo/ nr 149	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
20	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Dąbrowa Białostocka/ Grabowo/ nr 229	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
21	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Nowy Dwór/ Koniuszki/ nr 468	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
22	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Nowy Dwór/ Koniuszki/ nr 252/5	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
23	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Gmina Sztabin/ Jastrzębna I/ nr 213/1	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
24	Zadaszenie turystyczne z ławkami	BbPN/ Trzrzeczki	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
25	Zadaszenie turystyczne z ławkami	BbPN/ Trzrzeczki	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
26	Zadaszenie turystyczne z ławkami	BbPN/ Nowy Lipsk/ nr 1182	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
27	Zadaszenie turystyczne z ławkami	Grunt parafialny/Sztabin	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (dł. 399 cm), dach dwuspadowy (rozpiętość 3,10 x 2,62 m)	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 37	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste	Prace gwarancyjne (2016)	LIFE 11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”

28	Wiatrochron ze Stołem i ławami Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędę” Orzechówka	Goniądz	2015	Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe	2 słupy (14x14 cm, dł.262 cm) dach dwuspadowy (rozpiętość 2,50 x 2,79 m). na stopie żelbetonowej	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
29	Wiatrochron ze Stołem i ławami Leśna Ścieżka Biegowa „Wokół Fortu IV” Olszowa Droga	Goniądz	2015	Obręb Ochronny Basenu Dolnego	2 słupy (14x14 cm, dł.262 cm) dach dwuspadowy (rozpiętość 2,50 x 2,79 m). na stopie żelbetonowej	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
30	Wiatrochron ze Stołem i ławami Leśna Ścieżka Biegowa „Barwik” Budy	Trzciannie	2015	Obręb Ochronny Basenu Dolnego	2 słupy (14x14 cm, dł.262 cm) dach dwuspadowy (rozpiętość 2,50 x 2,79 m). na stopie żelbetonowej	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
31	Wiatrochron ze Stołem i ławami Leśna Ścieżka Biegowa „Trzyrzeczki” Ur. Prastora	Dabrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	2 słupy (14x14 cm, dł.262 cm) dach dwuspadowy (rozpiętość 2,50 x 2,79 m). na stopie żelbetonowej	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:

Tab. 10. Zestawienie urządzeń technicznych na Leśnych Ścieżkach Biegowych na terenie Biebrzańskiego PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki -opis	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja /remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Trzyrzeczki” Ur. Prastora	Dabrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:	
2	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Barwik” Budy	Trzciannie	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:	
3	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Wokół Fortu IV” Olszowa Droga	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:	
4	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędę” Orzechówka	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osikowego 40x10 cm , długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:	

5	Ława do ćwiczeń fizycznych Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędy” Woznawieś	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	słupy dębowe 20x20 cm wkopane, ława z dyla osiowego 40x10 cm, długość 220 cm, poręcz dębowe o średnicy 10 cm i długości 140 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
6	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Trzrzeczki” Ur. „Prastora”	Dabrowa Białostocka	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	kołki dębowe o średnicy 20 cm wkopane, o długość 200 cm, poręcz dębowe o przekroju 12 cm i długości 300 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
7	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Barwik” Budy	Trzcianne	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	kołki dębowe o średnicy 20 cm wkopane, o długość 200 cm, poręcz dębowe o przekroju 12 cm i długości 300 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
8	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Wokół Fortu IV” Olszowa Droga	Kładka drewniana o długości 30 mb	Gmina Grajewo, obręb Sojczyn Grądowy, dz. nr 869 (uroczysko Dębiec)	13.03.2017.	Poza BbPN	Posadowiona na palach. Długość kładki: 30 m. Powierzchnia kładki: 47,3 m ² . Szerokość kładki: 150 cm. Wysokość balustrady: 1,1 m.	Wykonawca -P.P.H.U. „Rostkowsky” s.c. J. i W. Rostkowsky, zamawiający - BbPN	WAGA-BART, Specjalistyczna Pracownia Projektowa Zbigniew Bartosik	drewno	Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
9	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędy” Orzechówka	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	kołki dębowe o średnicy 20 cm wkopane, o długość 200 cm, poręcz dębowe o przekroju 12 cm i długości 300 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:
10	Poręcz do rozciągania Leśna Ścieżka Biegowa „Grzędy” Woznawieś	Goniądz	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	kołki dębowe o średnicy 20 cm wkopane, o długość 200 cm, poręcz dębowe o przekroju 12 cm i długości 300 cm.	Usługi Leśne Ryszard Bronakowski	BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste, ławki na słupach dębowych		Fundusz Leśny PGL LP „Ochrona ekosystemów leśnych BbPN w 2015 r.:

Tab. 11. Zestawienie parkingów na terenie Biebrzańskiego PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obręb / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja /remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Parking Osowiec - Twierdza - Centrum Edukacji i Zarządzania	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
2	Parking Grzędy	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
3	Parking Barwik	Trzcianne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego						
4	Parking Carska Droga „Budy”	Trzcianne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego						
5	Parking Osowiec TOE	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
6	Parking Carska Droga „IV fort”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						
7	Parking Buzryn - punkt widokowy	Jedwabne		Obręb Ochronny Basenu Dolnego						
8	Parking Grzędy - „Nowy Świat”	Goniądz		Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe						

9	Parking Goniądz - przy punkcie widokowym	Goniądz	2011	Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe	Pow.: 415 m ² .				Tłuczeń od 0,0 do 0,6 mm		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działalności edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Rok 2011 Rokiem Orlika Grubodziobego
10	Parking Ścieżki edukacyjnej „Brzeziny Kapickie” Wólka Piaseczna leśniczówka	Goniądz		Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe							
11	Parking przy Leśniczówce Trzyrzeczki	Dąbrowa Białostocka		Obwód Ochronny Basenu Górnego							

Tab. 12. Zestawienie kładek turystycznych na terenie Biebrzańskiego PN.

Lp.	Rodzaj infrastruktury	Lokalizacja (gmina / nr działki - opis)	Termin odbioru budowy	Obwód / Obwód ochronny	Parametry konstrukcji ogólne / opis	Podmiot gospodarczy, który wybudował	Podmiot gospodarczy, który projektował	Materiał, z którego wykonano obiekt	Konserwacja / remonty / uwagi	Źródło finansowania robót
1	Kładka Turystyczna Osowiec TOE	Goniądz		Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe	Dł.: 900 m. Szer.: 1,2 m		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste i liściaste	2010 r. Remont drewnianej kładki o dł. 710 m – wymiana elementów spróchniałych i uzupełnienie brakujących	NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego – Rok 2010 Rokiem Wodniczki”
2	Kładka Turystyczna Grzędy - „Czerwone Bagno”	Goniądz		Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe	Dł.: 935 m. Szer.: 1,2 m		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste i liściaste		NFOŚiGW. Zadanie: „Wsparcie działań edukacyjnych Biebrzańskiego Parku Narodowego – Rok 2013 Rokiem Biebrzy”
3	Kładka Turystyczna Grzędy - „Wydmy”	Goniądz		Obwód Ochronny Basenu Środkowego Południe	Dł.: 175 m. Szer.: 1,2 m		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste i liściaste		
4	Kładka Turystyczna Bagno Ławki - „Długa Łuka”	Trzciannie		Obwód Ochronny Basenu Dolnego	Dł.: 400 m. Szer.: 1,2 m		BbPN Aleksander Kuciński	Drewno iglaste i liściaste		
5	Kładka Turystyczna obwód Szuszałowo - Jatowo	Dąbrowa Białostocka Lipsk	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Dł.: 1939 m. Pow.: 1599 m ² . Szer.: 0,60 m. Szer. mijanki: 1,0 m.	Budimar – Radosław Zięcina Krasnoborki 38	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”	Drewno iglaste i liściaste		LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
6	Kładka Turystyczna obwód Nowy Lipsk	Lipsk	2015	Obwód Ochronny Basenu Górnego	Dł.: 276 m. Pow.: 230 m ² Szer.: 0,6- m. Szer. Mijanki: 1,0 m.	Invest Biał Obsługa Inwestycji sp. z o.o. Białystok ul. Przytułska 18	Zbigniew Bartosik Specjalistyczna Pracownia Projektowa „WAGA-BART”			LIFE 11 NAT/ PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”
7	Kładka drewniana o długości 110 mb	Gmina Grąjewo, obwód Sojczyn Grądowy, dz. nr 869 (uroczysko Dębiec)	13.03.2017.	Poza BbPN	Posadowiona na palach. Długość kładki: 110 m. Powierzchnia kładki: 148,0 m ² . Szerokość kładki: 120 cm. Szerokość punktu przystankowego: 350 cm. Długość punktu przystankowego: 295 cm. Wysokość balustrady kładki: 1,1 m. Wysokość balustrady punktu przystankowego: 1,1 m.	Wykonawca - P.P.H.U. „Rostkowscy” s.c. J. i W. Rostkowscy, zamawiający - BbPN	WAGA-BART, Specjalistyczna Pracownia Projektowa Zbigniew Bartosik	Przewidziana coroczna konserwacja do roku 2019 włącznie, środkiem ochronnym przed szkodnikami biologicznymi oraz działaniem ognia.	Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”	

8	Kładka drewniana o długości 30 mb	Gmina Grąjewo, obręb Sojczyn Grądowy, dz. nr 869 (uroczysko Dębiec	13.03.2017.	Poza BbPN	Posadowiona na palach. Długość kładki: 30 m. Powierzchnia kładki: 47,3 m ² . Szerokość kładki: 150 cm. Wysokość balustrady kładki: 1,1 m.	Wykonawca - P.P.H.U. „Rostkowski” s.c. J. i W. Rostkowsy, zamawiający - BbPN	WAGA-BART, Specjalistyczna Pracownia Projektowa Zbigniew Bartosik	drewno	Przewidziana coroczna konserwacja do roku 2019 włącznie, środkami ochronnym przed szkodnikami biologicznymi oraz działaniem ognia.	Projekt LIFE 13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”
---	-----------------------------------	--	-------------	-----------	--	--	---	--------	--	---

5.3. Analiza ruchu turystycznego

Zdzisław Muczyński, Grzegorz Wroceński, Zespół Udostępniania

Intensywność ruchu turystycznego monitorowana jest przez Zespół Udostępniania, na podstawie sprzedaży kart wstępu na szlaki piesze, wodne (sprzedaży własnej oraz prowadzonej przez inne podmioty), oraz ilości obsłużonych turystów w punkcie „it” w Osowcu-Twierdzy. Z uwagi na „otwartość” Parku i brak bramek wejściowych na szlaki, poniższe dane nie obejmują wszystkich osób odwiedzających Biebrzański Park Narodowy.

W 2017 roku sprzedano 21 469 karty wstępu na szlaki ładowe Biebrzańskiego PN. Zestawienie sprzedaży tych kart wstępu przedstawia poniższa tabela.

Tab. 13. Zestawienie sprzedaży kart wstępu na szlaki ładowe Biebrzańskiego PN w rozbiciu na miesiące.

Miesiąc	Karta wstępu dzienna		Karta wstępu na weekend		Karta wstępu na tydzień		Karta wstępu na 14 dni		Karta wstępu na rok	
	Norm. 6 zł	Ulg. 3 zł	Norm. 12 zł	Ulg. 6 zł	Norm. 30 zł	Ulg. 15 zł	Norm. 55 zł	Ulg. 27,50 zł	Norm. 100 zł	Ulg. 50 zł
Styczeń	56	20	0	0	4	0	0	0	5	1
Luty	197	97	1	2	0	0	0	0	0	0
Marzec	551	319	8	2	0	0	0	0	2	0
Kwiecień	1019	635	19	0	30	5	0	0	0	0
Maj	2512	2255	27	38	18	4	0	0	0	0
Czerwiec	1773	2051	40	9	14	6	0	0	0	0
Lipiec	1546	1348	15	11	30	5	0	0	0	0
Sierpień	2398	1305	16	4	29	9	0	0	0	0
Wrzesień	1260	1111	10	5	9	0	0	0	0	0
Październik	235	335	9	0	5	2	0	0	0	0
Listopad	276	135	0	0	0	0	0	0	0	0
Grudzień	26	9	1	1	2	1	0	0	0	0
Razem:	11849	9620	146	72	141	32	0	0	7	1
Razem:	21469		216		173		0		8	

Sprzedaż kart wstępu w 2017 roku spadła względem 2016 roku o 3 487 szt. Zmiana ta przedstawia się następująco w poszczególnych kategoriach:

- Dzienna karta wstępu – spadek o 3 362 szt., z tego:
 - normalna – spadek o 2 335 szt.
 - ulgowa – spadek o 1 027 szt.
- Weekendowa karta wstępu – spadek o 29 szt., z tego:
 - normalna – spadek o 7 szt.
 - ulgowa – spadek o 22 szt.
- Tygodniowa karta wstępu – spadek o 59 szt., z tego:
 - normalna – wzrost o 4 szt.
 - ulgowa – spadek o 63 szt.

4. Dwutygodniowa karta wstępu – spadek o 10 szt., z tego:

- a) normalna – spadek o 8 szt.
- b) ulgowa – spadek o 2 szt.

5. Roczna karta wstępu – spadek o 4 szt., z tego:

- a) normalna – spadek o 3 szt.
- b) ulgowa – spadek o 1 szt.

W 2017 roku wystawiono również 2005 kart wstępu na spływy szlakami wodnymi Parku, z tego 1573 na spływy kajakowe i 432 kart wstępu na spływy tratwami turystycznymi. Sprzedawane karty mogą być wieloosobowe i wielodniowe według potrzeb pobytu turysty.

Ponadto, w ciągu analizowanego roku w spływach kajakiem wzięło udział 6236 osoby, zaś w spływach tratwą 3273 osób. Zestawienie tych danych przedstawia poniższa tabela.

Tab. 14. Dwuletnie zestawienie liczby osób korzystających ze szlaków wodnych Biebrzańskiego PN w rozbięciu na miesiące.

Miesiąc	Spływ kajakowy				Spływ tratwą			
	Rok 2017		Rok 2016		Rok 2017		Rok 2016	
	Karta wstępu norm.	Karta wstępu ulg.	Karta wstępu norm.	Karta wstępu ulg.	Karta wstępu norm.	Karta wstępu ulg.	Karta wstępu norm.	Karta wstępu ulg.
Luty	0	0	8	0	0	0	0	0
Marzec	55	13	31	4	0	0	4	0
Kwiecień	232	60	230	74	30	17	98	44
Maj	673	142	976	317	131	102	359	240
Czerwiec	770	234	731	216	435	318	212	246
Lipiec	1196	644	1274	830	629	537	625	437
Sierpień	1354	690	1174	665	573	439	604	553
Wrzesień	123	25	373	110	38	17	92	37
Październik	16	9	2	6	4	3	0	6
Listopad	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem:	4419	1817	4799	2222	1840	1433	1994	1563
Razem:	6236		7021		3273		3557	

W porównaniu z rokiem 2016 zauważalny jest wyraźny spadek sprzedanych kart wstępu na spływy kajakowe o 785 osobodni i wyraźny też spadek sprzedanych kart wstępu na spływy tratwami o 284 osobodni.

W siedzibie Biebrzańskiego Parku Narodowego działa Punkt Informacji Turystycznej, który w przeciągu 2017 roku został odwiedzony przez 20376 osób, z czego 18578 turystów pochodziło z Polski, zaś pozostałą grupę, liczącą 1798 osób, stanowili obcokrajowcy. Najliczniejszą grupę z zagranicy stanowili Niemcy, Holendrzy i Belgowie. Zestawienie danych dotyczące liczby osób odwiedzających punkt „it” przedstawia poniższa tabela.

Tab. 15. Dwuletnie zestawienie liczby osób odwiedzających punkt informacji turystycznej Biebrzańskiego PN w CEiZ.

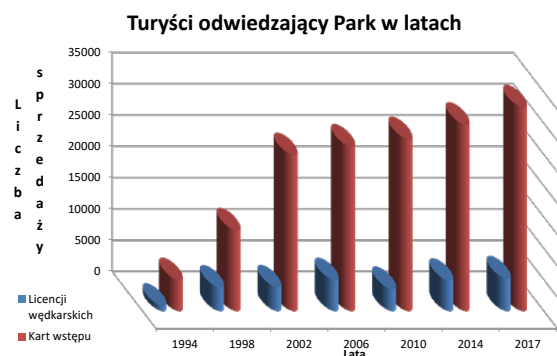
Miesiąc	Rok 2017				Rok 2016			
	Ogółemw	Turyści z Polski	Turyści zagraniczni		Ogółem	Turyści z Polski	Turyści zagraniczni	
			Liczba osób	Ilość państw			Liczba osób	Ilość państw
Styczeń	197	194	3	1	288	278	10	3
Luty	231	216	15	2	265	260	5	1
Marzec	459	452	7	4	348	320	28	6
Kwiecień	5244	5131	113	13	1275	1184	91	11
Maj	3437	3130	307	20	9482	8953	529	26
Czerwiec	2494	2263	231	16	2931	2592	339	19
Lipiec	2779	2290	489	22	4115	3711	404	25
Sierpień	2866	2427	439	24	5044	4598	446	24
Wrzesień	1248	1093	155	17	1740	1608	132	19
Październik	878	847	31	7	765	716	49	8
Listopad	307	304	3	1	256	254	2	1
Grudzień	236	231	5	1	118	118	0	0
Razem:	20376	18578	1798	38	26627	24592	2035	46

Na podstawie liczby sprzedanych kart parkingowych można wywnioskować, iż w ciągu 2017 roku, w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ, przemieszczało się 197 pojazdów, którymi podróżowało 1679 osoby.

Tab. 16. Zestawienie ruchu pojazdów w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ na podstawie sprzedanych kart parkingowych w 2017 roku.

Miesiąc	Ilość pojazdów		Ogółem ilość pojazdów	Ilość turystów		Ogółem ilość turystów
	Autokarów	Samochodów osobowych		Turyści w autokarach	Turyści w samochodach osobowych	
Styczeń	1	7	8	27	27	54
Luty	1	16	17	3	56	59
Marzec	1	2	3	9	9	18
Kwiecień	2	8	10	55	25	80
Maj	12	16	28	347	54	401
Czerwiec	6	19	25	146	75	221
Lipiec	7	35	42	235	129	364
Sierpień	7	32	39	121	127	248
Wrzesień	3	11	14	72	36	108
Październik	2	5	7	96	16	112
Listopad	0	0	0	0	0	0
Grudzień	0	4	4	0	14	14
Razem:	42	155	197	1111	568	1679

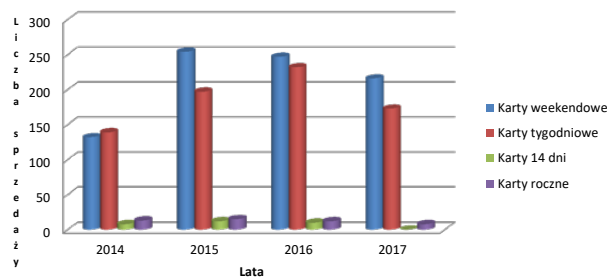
Zespół Udostępniania BbPN prowadzi statystykę sprzedaży kart wstępu od 1994 r. Pozwala to na śledzenie tendencji turystycznych oraz monitorować ruch turystyczny na obszarze Parku. Analizując liczbę odwiedzających Biebrzański PN, trzeba mieć na uwadze zapisy ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. Otóż mieszkańcy gmin położonych w granicach parku narodowego i gmin graniczących z parkiem narodowym, nie wnoszą opłat za wstęp do Parku. W przypadku Biebrzańskiego PN dotyczy to mieszkańców 16 gmin. Tak więc uczestnicy wycieczki z Wizny, czy Tykocina odwiedzający siedzibę Parku w Osowcu-Twierdzy i ścieżki edukacyjne Terenowego Ośrodka Edukacyjnego – nie są ujęci w statystyce. Podobnie ma się sprawa z posiadaczami aktualnej Karty Dużej Rodziny, są oni również ustawowo zwolnieni z opłat za wstęp.

Z wykresu możemy odczytać wyraźny wzrost liczby turystów w początkowym okresie funkcjonowania Parku. W ostatnich latach liczba odwiedzających Park przyrasta znacznie wolniej, ale nadal utrzymuje się tendencja wzrostowa. Natomiast liczba sprzedanych licencji wędkarskich utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie. Zauważalne są jednak wahania w ilości sprzedaży: w latach suchych jest większa, a w latach mokrych mniejsza – ze względu gorszą dostępność do rzeki.

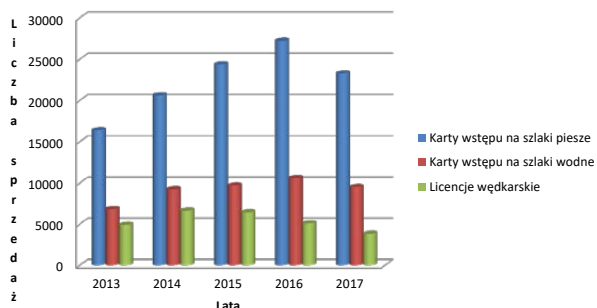
W 2014 r. Biebrzański Park Narodowy wprowadził okresowe karty wstępu. Są one tańsze w stosunku do kart jednodniowych. W ofercie Parku znalazły się karty weekendowe, tygodniowe oraz 14-dniowe. Ponadto częściej odwiedzający nasz Park mogą zakupić bilet roczny.

Sprzedaż okresowych kart wstępu na szlaki piesze

Z analizy wykresu wynika, że turyści odwiedzają nasz Park na kilka dni. Zdecydowanie dominuje sprzedaż kart wstępu jednodniowych. Wśród kart okresowych przeważa ich sprzedaż na weekend i 7 dni.

Statystyka sprzedaży kart wstępu i licencji wędkarskich

Pracownicy punktu IT BbPN prowadzą również statystykę odwiedzających turystów zagranicznych. Pozyskane dane metodą wywiadu bezpośredniego pozwalają stwierdzić, że od 2011 r. łącznie odwiedzili nas turyści z 71 krajów świata. Uwzględniając, że członkami ONZ są 193 państwa, możemy mówić, że odwiedzili nas turyści z ponad 1/3 (36,8%) krajów świata. Wśród nich są przedstawiciele wszystkich zamieszkałych kontynentów, m.in., z takich krajów jak: Afganistan, Argentyna, Angola, Kongo, Australia, Barbados, Chiny, Hong Kong, Japonia, Chile, Mongolia, Haiti, Panama, Indie, Kanada... Najwięcej turystów przyjeżdża nad Biebrzę z Niemiec, Holandii i Belgii.

5.4. Obsługa ruchu turystycznego

Zdzisław Muczyński, Zespół Udostępniania

Obsługa ruchu turystycznego prowadzona jest przez pracowników Działu Edukacji i Udostępniania BbPN w siedzibie Parku w Osowcu-Twierdzy. Punkt informacji turystycznej w Biebrzańskim PN jest czynny:

- od 20 kwietnia do 10 września codziennie w godzinach 8.00 – 17.00;
- od 11 września do 19 kwietnia od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30 – 15.30.

Obsługa ruchu turystycznego na terenie Parku w zakresie prowadzenia punktów informacji turystycznej odbywa się na podstawie umów zawartych z podmiotami wyłonionymi w przetargach.

Tab. 17. Zestawienie punktów informacji turystycznej.

Obiekt	Gmina/ Numer działki	Okres dzierżawy	Powierzchnia	Podmiot obsługujący
Informacja Turystyczna Grzędy	Goniądz Działka nr 2603	28.05.2013 Umowa została rozwiązana z dniem 30.11.2017 roku	0,7796 ha (budynek mieszkalny, gospodarczy, parking, pole namiotowe)	„Aguila” Kordian Bartoszuk Poznań
Informacja Turystyczna Laskowiec	Trzciannie Działka nr 99	2.11.2104 1.11.2034	0,2603 ha (budynek mieszkalny, budynki gospodarcze)	Dariusz Dworakowski Mońki

Ponadto, Park stale współpracuje z:

- Punktem Informacji Turystycznej Gminnego Ośrodka Kultury w Goniądzu,
 - Punktem Informacji Turystycznej w Gospodarstwie Agroturystycznym „Dolina Biebrzy” we Wrocławiu,
 - Punktem Informacji Turystycznej „Agroturystyka nad Biebrzą” w Sztabinie,
 - Punktem Informacji Turystycznej w sklepie „Marta” w Goniądzu,
- oraz 47 innymi podmiotami, na podstawie zawartych oddzielnych umów sprzedaży kart wstępu i licencji wędkarskich (ze sklepami, hotelami, kwaterami turystycznymi i osobami fizycznymi).

Zwiedzanie Parku może odbywać się po:

- drogach publicznych;
- rzekach: Biebrzy, Brzozowce, Ełku, Jegrzni, Nettcie, Sidrze i Wissie;
- kanałach: Augustowskim i Rudzkim;
- oznakowanych szlakach turystycznych, ścieżkach edukacyjnych i biegowych BbPN.

Ruch turystyczny na terenie Parku jest dozwolony w okresie całego roku od świtu do zmierzchu. Za wstęp do Parku pobiera się opłatę w formie wykupienia karty wstępu w punktach sprzedaży, Internetowego Systemu Sprzedaży Biletów e-bilety lub przelewu bankowego.

Obsługa ruchu turystycznego i informacji turystycznej na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego koordynowana jest przez Zespół Udostępniania oraz powierzona jest przez dyrektora Parku osobom fizycznym, instytucjom i organizacjom na podstawie odrębnych umów.

Karty wstępu do Parku i licencje wędkarskie na amatorski połów ryb można nabyć w:

- Centrum Edukacji i Udostępniania BbPN w Osowcu-Twierdzy;
- Siedzibie Obwodu Ochronnego Basenu Górnego w Trzrzeczkach;
- Punkcie Informacji Turystycznej w Grzędach do 30 listopada
- Siedzibie Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Północ od 1 grudnia
- Punkcie Informacji Turystycznej w Laskowcu;
- u osób upoważnionych przez Dyrektora Parku, których wykaz znajduje się na stronie www.biebrza.org.pl w zakładce „Turystyka”.

5.5. Fotografowanie i filmowanie w celach zarobkowych oraz promocyjnych

Zdzisław Muczyński, Zespół Udostępniania

W 2017 roku zawarto 1 Umowę Barterową i wydano zezwolenia na zarobkowe fotografowanie i filmowanie terenów Biebrzańskiego Parku Narodowego z Panem Jackiem Porosa z Białegostoku

Zawarto 4 umowy i wydano zezwolenia na niezarobkowe fotografowanie z:

Umowa Nr 4/2017 z Pawłem Świątkiewiczem,

Umowa Nr 9/2017 z Igozem Iwaszko,

Umowa Nr 13/2017 z Markiem Sygułą,
Umowa Nr 18/2017 z Krzysztofem Konradem Bondarukiem

Wydano 4 zezwolenia na filmowanie i fotografowanie z lotu statkami powietrznymi;
Nr 1/2017 dla Macieja Zduńczyka z Łap,
Nr 2/2017 dla Szczepana Skibickiego z Uniwersytetu w Białymstoku,
Nr 3/2017 dla MGGP Aero Sp. Z o.o. z Tarnowa,
Nr 4/2017 dla Fundacji Zapomniane Podlasie z Białegostoku.

5.6. Wydarzenia turystyczne

Zdzisław Muczyński, Zespół Udostępniania

W roku 2017 odbyły się imprezy turystyczne:

1. Dnia 18 lutego 2017 roku odbyło się Biebrzańskie Forum Turystyczne, w którym uczestniczyło 80 uczestników: przewodnicy, właściciele kwater turystycznych pensjonatów i hoteli, Biebrzańskiej Rady Turystycznej, Osowieckiego Towarzystwa Fortyfikacyjnego i Muzeum Mleka w Grajewie.
2. W dniach 24 – 28 maja odbył się Spływ Kajakowy Pracowników Parków Narodowych na trasie Lipsk – Osowiec-Twierdza, w spływie uczestniczyło 40 uczestników.
3. Dnia 31 maja 2017 roku przeprowadzono egzamin dla kandydatów ubiegających się o „Zezwolenie na wykonywanie usług przewodnickich po Biebrzańskim Parku Narodowym – uprawnienia uzyskało 5 osób.
4. Dnia 10 września 2017 roku odbył się spływ kajakowy z Osowca na „Biały Grąd” pracowników parków narodowych uczestniczących w Biebrzańskich Sianokosach, w spływie uczestniczyło 12 uczestników.
5. Dnia 25 listopada 2017 roku odbyło się II Biebrzańskie Forum Turystyczne, w którym uczestniczyło 70 uczestników: przewodnicy, właściciele kwater turystycznych pensjonatów, hoteli, wypożyczalni sprzętu wodnego, Podlaskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Lokalnej Organizacji Turystycznej „Królestwo Biebrzy”, Gminy Zawady, Muzeum „Wilcze Wrota” i Muzeum Mleka w Grajewie.
6. W dniach 7 - 9 Lipca 2017 roku na prawym brzegu rzeki Biebrzy od Brzostowa do Winy Koło PZW nr 80 w Łomży zorganizowało zawody wędkarskie o:
Puchar Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego za Największą Rybę Biebrzy,
Puchar Zastępcy Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego o Największego okonia Biebrzy.
7. 22 lipca 2017 roku na rzece Biebrzy w Osowcu-Twierdzy zostały zorganizowane już po raz 18 zawody o Puchar Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego zorganizowane przez Koło PZW nr 10 przy PKP w Białymstoku.

5.7. Udostępnianie wód BbPN do amatorskiego połowu ryb

Zdzisław Muczyński, Zespół Udostępniania

W roku 2017 zasady udostępniania obszaru Biebrzańskiego Parku Narodowego do amatorskiego połowu ryb określało Zarządzenie nr 5/2017 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 17 lutego 2017 roku w sprawie regulaminu udostępniania Biebrzańskiego Parku Narodowego do amatorskiego połowu ryb. Udostępnianie wód BbPN do amatorskiego połowu ryb reguluje załącznik nr 1 do Regulaminu udostępniania Biebrzańskiego Parku Narodowego do amatorskiego połowu ryb w latach 2015 – 2017 (sporządzone na bazie zadań ochronnych BbPN na lata 2015-2017).

Tab.18. Miejsca udostępniane w Biebrzańskim PN do amatorskiego połowu ryb.

Lp.	Miejsce udostępniane	Sposób udostępniania
1.	Rzeka Biebrza od północnej granicy Parku do mostu kolejowego w Osowcu wraz ze starorzeczami.	Cały rok z łodzi i brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach od 01.03. do 30.06.
2.	Rzeka Biebrza od ujścia rzeki Wissy do rzeki Narwi.	Cały rok z łodzi i brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach od 01.03. do 30.06.
3.	Rzeka Jegrznia od północnej granicy Parku do mostu w Ciszewie.	Cały rok z łodzi i prawego brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach od 01.03. do 30.06.
4.	Kanał Rudzki od mostu kolejowego w Osowcu do rzeki Biebrzy.	Cały rok z brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach i w Biebrzy.
5.	Rzeka Sidra od Kolonii Kropiwna do rzeki Biebrzy.	Cały rok z brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach i w Biebrzy.
6.	Rzeka Brzozówka od Kolonii Karpowicze do rzeki Biebrzy.	Cały rok z łodzi i brzegu. Zakaz wstępu i połowu na starorzeczach od 01.03. do 30.06.
7.	Rzeka Wissa od Kolonii Łoje Awissa do rzeki Biebrzy.	Cały rok z łodzi i brzegu.

Biebrzański PN prowadzi sprzedaż licencji wędkarskich. Do nabycia są cztery rodzaje licencji: jednodniowa, dwutygodniowa, roczna z brzegu oraz roczna z łodzi.

Tab.19. Zestawienie sprzedaży licencji wędkarskich w latach 2016–2017.

Miesiąc	Licencja 1 dzień		Licencja 14 dni		Licencja rok brzeg		Licencja rok łódź	
	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2016	Rok 2017
Styczeń	41	20	0	0	33	23	38	21
Luty	19	3	0	0	113	25	89	24
Marzec	50	5	0	0	58	33	70	15
Kwiecień	52	114	2	0	67	190	76	148
Maj	507	146	3	4	186	42	166	70
Czerwiec	888	722	24	9	162	191	158	182
Lipiec	261	390	16	22	17	26	20	4
Sierpień	434	222	37	26	8	2	4	4
Wrzesień	714	759	26	31	13	39	16	16
Październik	502	117	5	0	1	13	2	4
Listopad	199	154	9	10	4	1	2	3
Grudzień	3	8	2	0	0	0	0	0
Razem:	3670	2660	122	102	662	585	641	491

W 2017 roku sprzedano 3 838 licencji wędkarskich, które można było nabyć w siedzibie Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz w 42 punktach sprzedaży, z czego w:

- 2 punktach informacji turystycznej (Wroceń, Sztabin),
- 15 sklepach wędkarskich (Łomża, Białystok, Grajewo, Mońki, Suchowola, Goniądz, Wysokie Mazowieckie, Kleosin),
- pozostałych 25 punktach, takich jak: hotele, kwatery i pensjonaty, bary, sklepy, koła wędkarskie i osoby fizyczne.

W analizowanym roku zauważalny jest znaczny spadek sprzedaży licencji wędkarskich spowodowany obniżeniem wieku wędkarza do 70 lat, kiedy nie musi wykupywać licencji wędkarskich i bardzo wysokim stanem wody spowodowanym min. utrudnieniem dojścia do łowiska. Sprzedaż licencji zmalała o 1257 sztuk, z czego o 1010 licencji 1-dniowych, 20 licencji 14-dniowych oraz 150 licencji rocznych z łodzi i 77 licencji rocznych z brzegu.

Poniższa tabela przedstawia podmioty, które wykazały się największą sprzedażą licencji wędkarskich w 2017 roku.

Tab. 20. Zestawienie największej sprzedaży licencji wędkarskich w 2017 roku.

Miejsce	Sprzedający	Liczba sprzedanych licencji [szt.]				Łączna liczba sprzedanych licencji
		Licencja na 1 dzień	Licencja na 14 dni	Licencja na rok z brzegu	Licencja na rok z łodzi	
I	AGROTURYSTYKA NAD BIEBRZĄ BOGDAN SIEBIEDZIŃSKI	359	24	53	36	472
II	Danuta Trepanowska	331	4	24	25	384
III	Leszek Jelski Białystok	221	0	45	38	304
IV	„ZIEMOWIT” S.C. JAROSŁAW DEKARZ, MAREK DEKARZ,	109	5	93	84	291
V	SKLEP WĘDKARSKI DANUTA KARCZEWSKA	132	5	44	57	238

Analiza zwróconych do Parku wypełnionych rejestrów połowów wędkarskich została wykonana w rozdziale dotyczącym monitoringu ichtiofauny, minogów i raków. Zestawiono tam podstawowe informacje na temat ilości pozyskanych poszczególnych gatunków ryb, presji wędkarskiej oraz rekordowych okazów.

Ponadto, na obszarze Biebrzańskiego PN istnieje możliwość organizacji zawodów wędkarskich na podstawie zezwolenia dyrektora Parku. W 2016 roku wydano 13 takich zezwoleń, lecz z powodu bardzo wysokiego stanu wody w rzecze zamknięta droga powiatowa z Dolistowa do Jasionowa (od 15 lipca) 4 zawody nie odbyły się.

Tab. 21. Zestawienie zawodów wędkarskich zorganizowanych na podstawie zezwoleń w 2017 roku na terenie Biebrzańskiego PN.

Nr zezwolenia	Organizator	Termin	Miejsce	Rodzaj zawodów	Liczba zawodników	Ilość ryb [szt.]										Łączna waga ryb [kg]	
						Płóć	Krąp	Ukleja	Okon	Szczupak	Jaź	Kleń	Boleń	Leszcz	Jaźgarz		
1.	Ryszard Woźniak – PZW w Mońkach	22.01.2017	Biebrza w Osowcu	Splawikowe i mormyszka	20	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,82
2.	Ireneusz Dudar – PKS „Barwena” w Białymstoku	7.05.2017	Biebrza w Jagłowie	Spinningowe na żywej rybie	52				8	9	1	7					Ryby wypuszczone
3.	Adam Borowski PZW „Pstrąg” w Białymstoku	22.05.2017	Nie odbyły się														-
4.	Ryszard Woźniak – PZW w Mońkach	4.06.2017	Biebrza w Dolistowie	Splawikowe	18	14	5,07kg		1	1							8,49 Ryby wypuszczone
5.	Ryszard Woźniak – PZW w Mońkach	13.08.2017	Biebrza w Dolistowie	Splawikowe	18	5,72 kg											5,72 Ryby wypuszczone
6.	Ryszard Woźniak – PZW w Mońkach	8.10.2017	Nie odbyły się														-
7.	Roman Jankowski - PZW „Miejskie Łąpy” w Łapach	16.07.2017	Biebrza w Dolistowie	Splawikowe	13	11	10	304									4,193kg Ryby wypuszczone
8.	Wojciech Bogusłowicz - PZW w Wasilkowie	29.10.2017	Nie odbyły się														-
9.	Andrzej Zątowka - PZW w Krynkach	16-17.09.2017	Nie odbyły się														-
10.	Mirosław Kliber – Koło nr.10 w Białymstoku	14.05.2017	Biebrza w Osowcu	Splawikowe		4	9	165									6,36kg Ryby wypuszczone
11.	Krzysztof Sychowicz – PZW nr.80 w Łomży	7-9.07.2017	Biebrza od Brzostowa do ujścia	Spinningowe	56				87	5	1						19,02 kg Ryby zabrano z łowiska
12.	Mirosław Kliber – Koło nr.10 w Białymstoku	22.07.2017	Biebrza w Osowcu	Splawikowe	22	65	109	1521									19,76kg Ryby wypuszczone
13.	Mirosław Kliber – Koło nr.10 w Białymstoku	8.10.2017	Biebrza w Osowcu	Splawikowe	11	20	5	289									5,85kg Ryby wypuszczone

5.8. Udostępnianie wód BbPN do celów turystycznych

Zdzisław Muczyński, Zespół Udostępniania

Wody Biebrzańskiego Parku Narodowego są udostępniane do celów turystycznych. Siedmioma ciekami wodnymi biegną szlaki wodne, którymi mogą poruszać się turyści.

Tab.22 Szlaki wodne występujące na terenie Biebrzańskiego PN.

Lp.	Szlak	Długość całkowita [km]	Długość szlaku na terenie BbPN [km]
1.	Rzeka Biebrza (Bobra Mała – Sambory)	150,7	149,6
2.	Rzeka Sidra (Sidra – Rogożynek)	20,1	0,8
3.	Rzeka Jegrznia (Rajgród – Wroceń)	56,5	40,6
4.	Kanał Rudzki (Modzelówka – Osowiec)	16,7	1,2

5.	Kanał Augustowski	80,2	8,0
6.	Brzozówka (Korycin – Jasionowo)	31,7	10,0
7.	Wissa (Wąsosz – Biebrza)	30,2	4,1
Razem:		386,1	214,3

Na spływy organizowane szlakami kajakowymi:

- Biebrzą, na odcinku Osowiec – Brzostowo,
- Wissą, na odcinku od Łoje Awissa do rzeki Biebrzy,
- Kanałem Rudzkim od mostu kolejowego w Osowcu do rzeki Biebrzy,

w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca wymagane jest zezwolenie dyrektora Parku. Dzienny limit płynących osób danym odcinkiem, w podanym terminie wynosi 25 osób.

Tab.23 Ilość wydanych zezwoleń na spływy organizowane szlakami kajakowymi wymagającymi zezwolenia dyrektora Biebrzańskiego PN.

Lp.	Odcinek szlaku, na który wydano zezwolenie	Ilość zezwoleń [szt.]
1.	Rzeka Biebrza, Osowiec – „Biały Grąd”	22
2.	Rzeka Biebrza, Osowiec – Brzostowo	53
3.	Rzeka Wissa i Biebrza, Łoje Awissa – Brzostowo	1
4.	Rzeka Biebrza, „Biały Grąd” - Brzostowo	6
5.	Rzeka Biebrza Pluty - Brzostowo	1
Razem:		83

Tab.24 Zestawienie wydanych zezwoleń na spływy organizowane szlakami kajakowymi wymagającymi zezwolenia dyrektora Biebrzańskiego PN w poszczególnych miesiącach.

Miesiąc	Ilość osób ogółem	Ilość wydanych zezwoleń [szt.]
Marzec	23	8
Kwiecień	123	21
Maj	145	33
Czerwiec	60	21
Razem:	351	83

Na spływy kajakowe i tratwami turystycznymi, szlakami wodnymi biegnącymi po terenie Biebrzańskiego PN, obowiązują karty wstępu. Kopie tych kart służą do monitoringu ruchu turystycznego.

Tab.25 Zestawienie sprzedaży kart wstępu na spływy kajakami w latach 2017-2016.

Miesiąc	Spływ kajakowy			
	Rok 2017		Rok 2016	
	Karta wstępu normalna [szt.]	Karta wstępu ulgowa [szt.]	Karta wstępu normalna [szt.]	Karta wstępu ulgowa [szt.]
Luty	0	0	8	0
Marzec	55	13	31	4
Kwiecień	232	60	230	74
Maj	673	142	976	317
Czerwiec	770	234	731	216
Lipiec	1196	644	1274	830
Sierpień	1354	690	1174	665
Wrzesień	123	25	373	110
Październik	16	9	2	6
Listopad	0	0	0	0
Razem:	4419	1817	4799	2222
Razem:	6236		7021	

W 2017 roku wystawiono 1573 kart wstępu na spływy kajakowe przy 6236 osobodni pobytu na spływie, co daje około 3,96 osobodnia na jedną kartę wstępu.

Biebrzański PN zezwala na spływ tratwami turystycznymi, na szlaku wodnym rzeki Biebrzy, na odcinku od Lipska do Osowca-Twierdzy i od Brzostowa do Rusi, pod warunkiem wyposażenia tratwy w toalety turystyczne, szczelne zbiorniki na ścieki, pojemniki (worki) na śmieci oraz kamizelki ratunkowe dla każdego uczestnika spływu, apteczkę samochodową, cumę o długości min. 20 m, drągi/tyczki do pchania, tzw. „pychówka” – min. 2 szt. i koła ratunkowe – dla tratw o długości ponad 4 m.

Tab. 26 Zestawienie sprzedaży kart wstępu na spływy tratwami turystycznymi w latach 2017-2016.

Miesiąc	Spływ tratwą			
	Rok 2017		Rok 2016	
	Karta wstępu normalna [szt.]	Karta wstępu ulgowa [szt.]	Karta wstępu normalna [szt.]	Karta wstępu ulgowa [szt.]
Styczeń	0	0	0	0
Luty	0	0	0	0
Marzec	0	0	4	0
Kwiecień	30	17	98	44
Maj	131	102	359	240
Czerwiec	435	318	212	246
Lipiec	629	537	625	437
Sierpień	573	439	604	553
Wrzesień	38	17	92	37
Październik	4	3	0	6
Listopad	0	0	0	0
Grudzień	0	0	0	0
Razem:	1840	1433	1994	1563
Razem:	3273		3557	

W 2017 roku wystawiono 432 kart wstępu na spływy tratwami przy 3277 osobodni pobytu na spływie, co daje około 7,6 osobodnia na jedną kartę wstępu.

Tab. 27 Zestawienie sprzedanych kart wstępu na spływy tratwami turystycznymi określające atrakcyjność poszczególnych odcinków rzeki Biebrzy.

Trasa spływu	Ilość sprzedanych kart wstępu [szt.]		
	Normalne	Ulgowe	Razem
Kamienna - Sztabin	123	196	319
Sztabin - Jagłowo	185	116	301
Dębowo - Jasionowo	178	74	252
Podhorodnianka - Sztabin	99	150	249
Czarniewo - Jagłowo	57	177	234
Jagłowo - Dolistowo	163	70	233
Dolistowo - Wroceń	160	43	203
Jagłowo - Jasionowo	84	62	146
Wroceń - Osowiec	68	63	131
Podhorodnianka - Jagłowo	83	43	126
Jagłowo - Wroceń	57	63	120
Kamienna - Jagłowo	57	53	110
Kamienna Nowa - Kamienna Nowa	78	29	107
Wroceń - Dawidowizna	81	24	105
Sztabin - Czarniewo	31	59	90
Jasionowo - Dolistowo	67	15	82
Kamienna - Goniądz	28	28	56
Sztabin - Dolistowo	46	0	46
Jagłowo - Osowiec	18	27	45
Podhorodnianka - Czarniewo	20	22	42
Lipsk - Sztabin	32	8	40
Lipsk - Jasionowo	8	24	32
Brzostowo - Szostaki	12	15	27
Brzostowo - Burzyn	4	16	20
Brzostowo - Rutkowskie	13	5	18
Sztabin - Jasionowo	16	0	16
Kamienna - Czarniewo	12	4	16
Dawidowizna - Goniądz	10	6	16
Podhorodnianka - Jasionowo	10	5	15
Czarniewo - Dolistowo	6	6	12
Dolistowo - Osowiec	6	6	12

6. Działalność edukacyjna

Ewa Wiatr, Dział Edukacji i Udostępniania

Edukacja przyrodnicza, jako jedno z podstawowych zadań Biebrzańskiego Parku Narodowego, jest różnorodna i skierowana do wszystkich grup odbiorców, z naciskiem na społeczności lokalne. Celem działań jest pogłębianie wiedzy o Parku i jego funkcjach, o konieczności zachowania terenów cennych przyrodniczo i wyjaśnianie prowadzonych przez Park działań ochronnych.

W roku 2017 dział Edukacji i Udostępniania prowadził i inicjował szereg form edukacji przyrodniczej, współpracując z innymi komórkami Parku oraz podmiotami zewnętrznymi.

W działaniach edukacyjnych w 2017 r. wzięło udział ok. 14500 osób, z czego:

- 3093 osoby uczestniczyło w zajęciach realizowanych w ramach oferty edukacyjnej Parku;
- 4949 osób wzięło udział w wydarzeniach promocyjno-edukacyjnych organizowanych przez Park;
- 2976 osób odwiedziło stoisko Biebrzańskiego PN podczas imprez zewnętrznych;
- 332 osoby wzięło udział w konkursach ogłoszonych przez Park
- ok. 2900 osób obejrzało wystawy w CEiZ w Osowcu Twierdzy, natomiast wystawy fotograficzne prezentowane poza siedzibą BbPN obejrzało ok. 5200 osób;
- 284 osoby uczestniczyło w warsztatach i seminariach organizowanych przez BbPN.

Dział Edukacji i Udostępniania w roku 2017 realizował zadania związane z edukacją na następujących polach:

- programy edukacyjne i zajęcia cykliczne skierowane do lokalnych szkół (85 szkół podstawowych i gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych); w tym: program edukacyjny Junior Ranger
- zajęcia terenowe przygotowywane na indywidualne zgłoszenia grup (szkolnych i osób dorosłych);
- cykliczne akcje, spotkania i imprezy edukacyjno-promocyjne, obudowane działaniami informacyjno - komunikacyjnymi;
- przeprowadzenie pięciu konkursów o tematyce przyrodniczej;
- wystawy stacjonarne, stałe oraz czasowe w Centrum Edukacji i Zarządzania Biebrzańskiego Parku Narodowego;
- wydawnictwa („Wieści Biebrzańskie” i „Nasza Biebrza”);
- udział w zewnętrznych inicjatywach związanych z edukacją ekologiczną oraz pilotaż patronatów nad imprezami zewnętrznymi;
- współpraca z biurem konwencji Ramsar, w ramach wydarzenia World Wetland Day;
- współpraca z Europarc Federation: wysyłanie cyklicznych informacji nt. działań komunikacyjnych Parku do International Communication Office, Europarc Federation; oraz współpraca w ramach międzynarodowego programu edukacyjnego Junior Ranger;

- w 2017 r. stworzono autorskie, nowe pomoce dydaktyczne
- współpracowano z innymi działami Parku przy organizacji imprez edukacyjnych;
- przygotowano ponad 50 newsów (zaproszeń i relacji) na www.biebrza.org.pl i FB, oraz współpracowano z wieloma mediami, portalami.

W roku 2017 BbPN wsparł kilkadziesiąt przedsięwzięć edukacyjnych poprzez fundowanie nagród, w tym wydawnictw, rozdawanych bezpłatnie wśród uczniów szkół, uczestników imprez edukacyjnych, rolników i turystów odwiedzających teren BbPN.

Szczegółowy opis **oferty edukacyjnej** Biebrzańskiego Parku Narodowego jest dostępny pod adresem: www.biebrza.org.pl. BbPN oferuje zajęcia tematyczne na dowolnie wybrany temat, przy czym jako grupy priorytetowe uznawani są mieszkańcy doliny Biebrzy i najbliższych okolic.

Najlepszą formą, by poznać Biebrzański Park Narodowy są wycieczki w teren. Oferta zajęć kameralnych i terenowych realizowana przez pracowników Parku, skierowana jest głównie do szkół leżących w dolinie Biebrzy. „Park po sąsiedzku” to szeroki wachlarz tematów związanych z Parkiem i różnych spotkań adresowanych do ponad 80 szkół z regionu.

W ramach Programu edukacyjnego „Park po sąsiedzku” w 2017 r. zrealizowano 88 zajęć edukacyjnych, w których udział wzięło ponad 3000 osób, głównie z okolic BbPN, w większości dzieci oraz młodzież szkolna.

W 2017 roku Biebrzański Park Narodowy zorganizował 23 wydarzenia, które miały charakter promocyjno-edukacyjny, niektóre z nich związane były z kalendarzem świąt ekologicznych.

Coroczne imprezy cykliczne

- Biebrzańskie Targi Wytwórczości i Sztuki Ludowej „Sto pomysłów dla Biebrzy” połączone z Dniem otwartym. Majowe Targi służą podtrzymaniu tradycji sztuki ludowej, wymianie doświadczeń, są miejscem spotkań twórców z odwiedzającymi. Podczas Targów organizowane są edukacyjne warsztaty rękodzielnicze. Imprezie towarzyszy happening „Wiosna nad Biebrzą” będący propozycją Parku dla rodzin z dziećmi na aktywną naukę poprzez zabawę. Dzień otwarty w siedzibie Parku obejmuje przygotowane przez pracowników Parku wykłady, prelekcje, wernisaże wystaw, pokazy filmów.
- Mistrzostwa Świata w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody „Biebrzańskie Sianokosy”, których celem jest ocalenie tradycji koszenia podmokłych łąk oraz spopularyzowanie idei czynnej ochrony przyrody terenów bagiennych.

XVI edycja Konkursu - Mistrzostwa Świata w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody „Biebrzańskie Sianokosy” odbyła się 9 września 2017 roku w Szuszałewie, gm. Dąbrowa Białostocka. Wystartowało w nim 28 zespołów dwuosobowych, reprezentujących parki narodowe polskie i zagraniczne, gminy biebrzańskie oraz zespoły z Polski. Oddziaływanie edukacyjne imprezy „Biebrzańskie Sianokosy” jest wzmocnione poprzez piknik edukacyjny prowadzony przez pracowników parku, ofertę ośrodków prowadzących działalność edukacyjną (OTOP, PTOPI, Pta-ki Polskie) oraz konkurs wiedzy o ochronie mokradet dla rolników pt. „Wykosić wiedzę”. Biebrzański Park Narodowy zapewnił uczestnikom noclegi, transport na miejsce zawodów, poczęstunek, pracę sędziów i obsługę sekretariatu, a zwycięzcy w różnych kategoriach otrzymali nagrody. W imprezie wzięło udział około 800 osób.

Rekordowym zainteresowaniem w tym sezonie cieszyły się Wszechnice Biebrzańskie, poświęcone tematyce ornitologicznej.

W 2017 roku BbPN zorganizował cztery spotkania Wszechnicy Biebrzańskiej:

- 21- 22.01.2017 r. - 59. Wszechnica Biebrzańska
- 04 - 05.03.2017 r. - 60. Wszechnica Biebrzańska
- 21- 22.10.2017 r. - 61. Wszechnica Biebrzańska
- 09 -10.12.2017 r. - 62. Wszechnica Biebrzańska

Spotkania Wszechnicy Biebrzańskiej miały charakter dwudniowy. Pierwszy dzień poświęcony był wykładom, w drugim dniu odbyły się wycieczki terenowe. Udział w spotkaniach był bezpłatny i ogólnie dostępny. Informacje o Wszechnicy pojawiały się na stronie internetowej Parku, profilu Fb i były przesyłane drogą elektroniczną do osób zainteresowanych otrzymaniem takiej informacji.

Wstęp na wszystkie wydarzenia był wolny. Relacje i fotogalerie udostępniane są na www.biebrza.org.pl oraz profilu Fb.

Konkursy:

1. „Wojewódzki Konkurs Wiedzy o Biebrzańskim Parku Narodowym” – skierowany do uczniów szkół gimnazjalnych z województwa podlaskiego. W roku 2017 wzięło w nim udział ok. 200 uczniów. Konkurs składał się z dwóch etapów:

- etap szkolny – odbył się w każdej ze szkół; liczba uczestników: 240 osób. Polegał on na rozwiązaniu testu, który wyłonił trzech najlepszych uczestników ze szkoły, przechodzących do etapu wojewódzkiego;
- etap wojewódzki – finał polegał na rozwiązaniu testu składającego się z 25 pytań, którego wyniki wyłoniły 10 najlepszych uczestników. Najlepsi wzięli udział w drugim etapie, odpowiadając na pytania dotyczące biebrzańskiej przyrody, historii, kultury. Rozpoznawali odgłosy przyrody, żywe okazy ulistnionych pędów drzew, przedstawione na zdjęciach obiekty, rośliny i organizmy żyjące nad Biebrzą oraz odnajdywali miejsca na mapie Parku.

2. Konkurs Wiedzy Ekologicznej

W roku 2017 Biebrzański i Białowieski Park Narodowy zaprosiły, jak co roku uczniów gimnazjów z województwa podlaskiego do wzięcia udziału w VIII Edycji Konkursu Wiedzy Ekologicznej „Różnorodność biologiczna i formy ochrony przyrody w Polsce”. Konkurs składał się z kilku etapów: szkolnego, powiatowego oraz wojewódzkiego. Z obszaru Biebrzańskiego Parku Narodowego wzięło w nim udział 45 osób.

3. Konkurs „Niezapominajka – ogród przyjazny przyrodzie”

W 2017 roku po raz drugi Biebrzański Park Narodowy ogłosił konkurs „Niezapominajka – ogród przyjazny przyrodzie” skierowany do mieszkańców 14 gmin nadbiebrzańskich. Jego celem były:

- a) promocja tradycyjnych ogrodów wiejskich,
- b) promocja przyjaznych przyrodzie i środowisku praktyk ogrodniczych,
- c) promocja kontaktu z przyrodą poprzez aktywny wypoczynek na powietrzu poprzez ogrodnictwo, obserwacje i poznanie przyrody, wypoczynek i rekreację w ogrodzie,
- d) edukacja ekologiczna,
- e) docenienie i uhonorowanie właścicieli tradycyjnych ogrodów wiejskich przyjaznych przyrodzie i człowiekowi.

Konkurs cieszył się znacznie większym powodzeniem niż w roku poprzednim, zgłoszono 31 ogrodów.

23 września 2017 r. podczas warsztatów ogrodnictwa przyjaznego przyrodzie nastąpiło uroczyste wręczenie nagród zwycięzcom. Była to okazja do wymiany poglądów, zdobycia wiedzy, zaczerpięcia rad specjalistów.

Realizacja projektów wspierających działalność edukacyjną.

W roku 2017 pracownicy Działu Edukacji i Udostępniania byli intensywnie zaangażowani w realizację dwóch projektów:

1. „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Udostępniania w Osowcu-Twierdzy 8”;
2. Program współpracy Interreg Litwa-Polska pn. „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzukija i doliny Biebrzy”.

Końcowy termin realizacji obu projektów to rok 2018. Szczegółowy ich zakres zostanie przedstawiony w Kronice za 2018 r.

Program edukacyjny „Chrońmy biebrzańskie płazy”

Program realizowany w Gimnazjum w Goniądzu oraz Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym „Promyk”. Na terenie Parku, na trasie migracji płazów przez drogę publiczną, rozstawiane są w okresie wiosennym płotki chroniące płazy przed wejściem na jezdnię. Corocznie, młodzież z Goniądza po uprzednim przeszkoleniu przez pracownika Działu Edukacji i Udostępniania uczestniczy w akcji oznaczania i przenoszenia płazów przez drogę. Akcja ochrony płazów trwa około trzech tygodni.

Publikacje redagowane przez Dział Edukacji i Udostępniania:

1. „Nasza Biebrza”

W 2017 roku Biebrzański Park Narodowy wydał czasopismo „Nasza Biebrza” numer 47. „Nasza Biebrza” to czasopismo przyrodnicze wydawane przez BbPN od 1999 roku, adresowane głównie do uczniów oraz nauczycieli przedszkoli, szkół podstawowych oraz gimnazjów (w szczególności tych położonych w dolinie Biebrzy). Czytelnikami pisma są również osoby dorosłe – rodzice uczniów, osoby związane i interesujące się przyrodą BbPN: przewodnicy terenowi, właściciele gospodarstw agroturystycznych, uczestnicy wszechnicy Biebrzańskiej. W formie elektronicznej pismo udostępniane jest na stronie internetowej Parku.

Pismo „Nasza Biebrza” przez cały czas okresu trwałości zadania było systematycznie przekazywane do ponad 80 szkół i placówek oświatowych oraz wysyłane do instytucji: bibliotek, urzędów związanych z oświatą w regionie, samorządów lokalnych, bibliotek samorządowych, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych działających w dolinie Biebrzy, polskich parków narodowych, instytucji związanych z ochroną przyrody, szczególnie na terenie Podlasia.

W ramach wydawnictwa „Nasza Biebrza” w 2017 roku upowszechniono wiedzę ekologiczną w postaci zagadek tematycznych. Zainteresowało się nimi kilkuset czytelników, odpowiedzi nadesłało 37 uczniów.

2. „Wieści Biebrzańskie”

To gazeta informacyjna, jej zadaniem jest wymiana informacji pomiędzy administracją Parku i różnorodnym gronem odbiorców, w szczególności należą do nich społeczność lokalna doliny Biebrzy oraz odwiedzający Park. Ponadto, przy tworzeniu gazety biorą udział członkowie Rady Naukowej BbPN, pracownicy Parku oraz współpracujące z Parkiem samorządy, placówki naukowe, lokalni przewodnicy, rolnicy oraz przedsiębiorcy i właściciele gospodarstw agroturystycznych.

W roku 2017 wydano 22 nr pisma „Biebrzańskie Wieści”, które były kolportowane nieodpłatnie do ponad 120 punktów w okolicy Parku (biblioteki, sklepy, ośrodki kultury, itp.).

Archiwum materiałów multimedialnych dotyczących Parku (2017)

Piotr Tałałaj, Dział Edukacji i Udostępniania

Na dzień 31.12.2017 r. archiwum zdjęć BbPN zawierało 49 435 fotografii, z czego około 7000 zostało dodanych do zbiorów w 2017 roku. Archiwum filmów BbPN wzbogacono w 2017 r. o około 100 klipów (o łącznym czasie trwania około 1,5 godziny). Obecnie archiwum filmów liczy 958 klipów. Sto plików dźwiękowych (o łącznym czasie trwania 11 godzin) zapoczątkowało powstanie w 2015 roku Archiwum audio BbPN. Do końca 2017 r. nie dodano żadnych nowych plików audio. Ponadto, Biebrzański PN udostępnił nieodpłatnie kilkadziesiąt zdjęć ze swojego archiwum podmiotom zewnętrznym, w celach edukacyjnych i promocyjnych.

ZESTAWIENIE WYDARZEŃ O CHARAKTERZE PROMOCYJNO-EDUKACYJNYM ORGANIZOWANYCH PRZEZ BIEBRZAŃSKI PN

Lp.	Data	Miejsce	Zajęcia / wydarzenie terenowe / Temat	Zajęcia / wydarzenie stacjonarne / Temat	Czas trwania [godz.]	Liczba uczestników	Odbiorcy
1	2017-01-21	CEiZ		59. Wszechnica Biebrzańska pn. „Wilk i ryś – elitarni drapieżcy”	7	135	Osoby dorosłe, mieszkańcy regionu, przewodnicy, turyści
2	2017-01-22	Barwik	59. Wszechnica Biebrzańska pn. „Wilk i ryś – elitarni drapieżcy”		4	30	Osoby dorosłe, mieszkańcy regionu, przewodnicy, turyści
3	2017-02-15	Barwik	Światowy Tydzień Mokradet - wycieczka terenowa			34	Gimnazjum nr 1 w Grajewie, Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Goniądzu
4	2017-03-04	CEiZ		60. Wszechnica Biebrzańska pt. "Ptasi celebryci"	6	159	Osoby dorosłe, mieszkańcy regionu, przewodnicy, turyści
5	2017-03-05	Basen Dolny	60. Wszechnica Biebrzańska pt. "Ptasi celebryci"		5	90	Osoby dorosłe, mieszkańcy regionu, przewodnicy, turyści

6	2017-03-31	Kanał Rudy	Mędzynarodowy Dzień Ptaków		3	19	Szkoła Przystosabiająca do Pracy w Grajewie, Zasadnicza Szkoła Zawodowa
7	2017-04-30	Oswiec-Twierdza		Targi Twórczości Sztuki Ludowej pn."Smaki Pogranicza"	7	2000	Mieszkańcy regionu, turyści
8	2017-05-12	Oswiec-Twierdza	Światowy Dziej Ptaków Wędrownych		3	24	Szkoła Podstawowa Sulewo-Kownaty
9	2017-05-24		Dzień Parków Narodowych			38	Ośrodek Wychowawczy "Promyk" w Goniądzu, Zespół Szkół nr 1 w Grajewie
10	2017-06-04	Oswiec-Twierdza	"Poznaj ptaki na GreenVelo" - wycieczka rowerowa połączona z piknikiem		7	70	Turyści, mieszkańcy regionu województwa podlaskiego
11	2017-08-13	Lipsk - rynek	Dzień Ochrony Środowiska		11	800	Turyści, mieszkańcy regionu województwa podlaskiego
12	2017-09-09	Szuszalewo	Biebrzańskie Sianokosy		8	800	Turyści, mieszkańcy regionu województwa podlaskiego
13	2017-09-23	CeiZ, Grzędy	Biebrzańska Noc z Sowami		8,5	70	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu
14	2017-09-23	CeiZ,	Warsztaty ogrodnictwa przyjaznego przyrodzie		5,5	55	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu
15	2017-10-01	Trzcianne, GOK i okolica	Europejskie Deni Ptaków		3	30	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu
16	2017-10-20	Kawiarnia&Bistro Zachodnia Białystok		Biebrzańska Noc z Sowami	2	60	przewodnicy, mieszkańcy Białegostoku
17	2017-10-21	CEiZ, Oswiec-Twierdza		61. Wszechnica Biebrzańska pt. „Czego nie widać przez lornetkę, czyli nowe techniki badania i ochrony ptaków”	7	100	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu
18	2017-10-22	TOE Kładka	61. Wszechnica Biebrzańska pt. „Czego nie widać przez lornetkę, czyli nowe techniki badania i ochrony ptaków”		3	40	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu
19	2017-11-24	Kawiarnia&Bistro Zachodnia Białystok		"Murmańsk to nie Syberia..."	2	60	przewodnicy, mieszkańcy Białegostoku
20	2017-11-30	Kawiarnia&Bistro Zachodnia Białystok		"Ciężkie życie zapylaczy"	2	60	przewodnicy, mieszkańcy Białegostoku
21	2017-12-08	Kawiarnia&Bistro Zachodnia Białystok		"Przyrodnicze refleksje z podróży do Ekwadoru"	2	60	przewodnicy, mieszkańcy Białegostoku

22	2017-12-09	CEiZ, Osowiec-Twierdza		62. Wszechnica Biebrzańska pn. "Przyroda i człowiek zmieniającym się środowisku"	7	170	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu
23	2017-12-10	Rutki, gm Wizna	62. Wszechnica Biebrzańska pn. "Przyroda i człowiek w zmieniającym się środowisku"		2	45	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu
				łącznie ilość godzin / liczba uczestników	70	4949	

ZESTAWIENIE ZEWNĘTRZNYCH INICJATYW ZWIĄZANYCH Z EDUKACJĄ PRZYRODNICZĄ, W KTÓRYCH UCZESTNICZYŁ BIEBRZAŃSKI PN

Lp.	Data	Miejsce	Nazwa zajęć lub wydarzenia	Czas trwania [godz.]	Liczba uczestników	Odbiorcy	Przedstawiciel BbPN	Temat i formy edukacji prowadzona przez pracownika BbPN
1	2017-02-28	Radzików	Stoisko Zapusty Radzikowskiej	5	200	Dzieci szkole i dorośli	Bogdan Browarski, Robert Kowalewski	Gry: palety edukacyjne, gra edukacyjna stojak-rośliny inwazyjne i ogród przyjazny naturze, gra edukacyjna rolnictwo intensywne vs natura, zgaduj zghadula
	2017-02-21	Dolistowo	Dzień Języka Ojczystego	2		Dzieci szkole i dorośli	S Gadomska	
2	2017-04-06	Goniądz	VII Wiosenne prezentacje artystyczne	1	102	Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Grajewie, Filia w Goniądzu		Udział w pracach komisji konkursowej
3	2017-04-28	Tajno Stare	Konkurs ekologiczny dla klas III - "Jestem częścią przyrody" i pogadanka	2,5	40	Szkoły w Kroszowie, Bargłowie i Tajnie Starym	Danuta Kotowska, Agnieszka Tylkowska	Konkurs, pogadanka, prezentacja
4	2017-05-24	Augustów	Pejzaże znad Netty	4	81	Szkoła Podstawowa nr 6 im. Armii Krajowej w Augustowie, szkoły powiatu augustowskiego	Dariusz Karp	Konkurs fotograficzny, którego celem jest kształtowanie więzi emocjonalnych z Małą Ojczyzną oraz uchwycenie przez fotografię piękna Ziemi Augustowskiej
5	2017-05-28	Lipsk		4	200	Mieszkańcy Lipska i okolic	Beata Głębocka, Bogdan Browarski	Bogactwo Biebrzańskiego Parku Narodowego, gry i zabawy edukacyjne z wykorzystaniem eksponatów
6	2017-06-03	Białystok	Światowy Dzień Ochrony Środowiska	5	200	Mieszkańcy Białegostoku, turyści, mieszkańcy z regionu województwa podlaskiego	Beata Głębocka, Piotr Tałałaj	Gry i zabawy edukacyjne z wykorzystaniem eksponatów i pomocy edukacyjnych
7	2017-06-03	Warszawa	Światowy Dzień Ziemi	5	500	Mieszkańcy Warszawy i okolic, turyści	Mirosław Gadomski, Piotr Dąbrowski	Stoisko edukacyjne - z materiałami edukacyjnymi i promującymi park. Gry i zabawy edukacyjne
8	2017-06-11	Wojewodzin	Piknik rodzinny w Wojewodzinie	7	200	Mieszkańcy powiatu grajewskiego	Beata Głębocka, Małgorzata Stanek, Adam Bernatowicz	Gry i zabawy edukacyjne z upominkami
9	2017-06-22	Knyszyn	"Cała Polska czyta dzieciom - Knyszyn też czyta"	2	83	Szkoła Podstawowa	Cezary Werpachowski	Udział w pracach komisji konkursowej

10	2017-06-24	EtK	Biologiczna różnorodność Biebrzańskiego Parku Narodowego	5	200	Dorośli, rodziny z dziećmi, dzieci	Katarzyna Zielińska, Bogdan Browarski, Kazimierz Kalinowski, Bogdan Jaworowski	Gry edukacyjne, loteria z pytaniami przyrodniczymi, materiały edukacyjne i informacyjne
11	2017-06-30	Słowacja	Tatrzańska Kosba	5	150	Przedstawiciele Parków Narodowych z Polski i Słowacji	Beata Głębocka, Bogdan Browarski, Cezary Werpachowski	Stoisko edukacyjne z materiałami promującymi BbPN, udział w zawodach koszenia górskiej łąki
12	2017-08-04	Trzciany	Piknik rodzinno-edukacyjny przy Zespole Szkół w Trzciannem	4	140	Zespół Szkół w Trzciannem	Cezary Werpachowski, Anna Maria Satkiewicz	Rozpoznawanie ptaków BbPN, gry planszowe
13	2017-08-06	Goniądz	Wielki Dzień Pszczoły w BbPN	5	200	Mieszkańcy tej miejscowości, turyści, w tym z okolic i województwa podlaskiego	Anna Satkiewicz, Cezary Werpachowski	Gry edukacyjne, zabawy, materiały edukacyjne, warsztaty, wykonywanie budek lęgowych dla dzikich pszczoł
14	2017-08-20	Białaszewo	Piknik Rodzinny w Białaszewie	5,5	300	Mieszkańcy tej miejscowości, turyści, w tym z okolic i województwa podlaskiego	B Głębocka, A Bernatowicz, M Stanek	Gry i zabawy edukacyjne z upominkami
15	2017-09. 2 i 3	Supraśl	Słow Podlasie	8	300	Mieszkańcy tej miejscowości, turyści, w tym z okolic i województwa podlaskiego	Bogdan Browarski, Cezary Werpachowski	Gry i zabawy edukacyjne z upominkami
16	2017-11-25	Goniądz	Jubileusz Zespołu "Mikroklimat"	2	80	Mieszkańcy tej miejscowości, turyści, w tym z okolic i województwa podlaskiego	E. Wiatr	maskotka Łoś, promocja parku
				łącznie uczestników:	2976			

KONKURSY ORGANIZOWANE, BĄDŹ WSPÓŁORGANIZOWANE PRZEZ BIEBRZAŃSKI PN

Lp.	data	Nazwa konkursu	Forma konkursu	Zasięg konkursu	Organizator	Odbiorcy (młodzież / dorośli / dzieci)	Liczba uczestników
1.	02-2017	Egzamin na przewodnika po BbPN	egzamin	krajowy	BbPN	osoby dorosłe	9
2.	02-06-2017	Konkurs Wiedzy o BbPN	test + pytania ustne	wojewódzki	BbPN	gimnazja województwa podlaskiego	200
3.	28-11-2017	Konkurs Wiedzy Ekologicznej „Różnorodność Biologiczna i Formy Ochrony Przyrody w Polsce”.	test + pytania ustne	wojewódzki	Białowiecki PN ze wsparciem podlaskich parków narodowych i krajobrazowych, i in.	gimnazja województwa podlaskiego	45
4.	09-09-2017	Konkurs „Wykosić Wiedzą”	test + pytania ustne	skierowany do mieszkańców gmin biebrzańskich	BbPN	osoby dorosłe	10
5.	01.06.2017 - 10.08.2017	Konkurs „Ogrody przyjazne przyrodzie”	ocena zgłoszonych ogrodów	skierowany do DOROSŁYCH mieszkańców gmin biebrzańskich	BbPN	osoby dorosłe	31
6.	03-05.2017	Konkursy "Naszej Biebrzy"	zagadki	krajowy	BbPN	dzieci	37
						razem:	332

WYSTAWY CZASOWE W SALI EKSPOZYCYJNEJ W CEiZ, Osowiec-Twierdza

Lp.	Data	Autor / właściciel wystawy	Tytuł wystawy	Liczba uczestników wystawy [os.]	Roczna liczba uczestników wystaw [os.]
1	2017-01-01 do 2017-03-03	dr M. Karczewska z Ośrodka Badań Europy Środkowo-Wschodniej w Białymstoku. Minist. Kultury i dziedzictwa Narodowego	„Sto lat będą trwać bez opieki niczyjej... Cmentarze wojenne z czasów I wojny światowej na przedpolu Twierdzy Osowiec”	300	1300
2	2017-01-01 do 2017-03-03	dr hab. Maciej Karczewski z Ośrodka Badań Europy Środkowo-Wschodniej w Białymstoku. Minist. Kultury i dziedzictwa Narodowego	„Fortyfikacje polowe i "Leśne Miasta" na przedpolu Twierdzy Osowiec”	300	
3	2017-03-01 do 2017-03-24	Marek Kołodziejczyk	Wystawa prac malarskich autorstwa Marka Kołodziejczyka pt. „Włoskiem i piórkiem”	300	
4	2017-03-01 do 2017-03-24	Włodzimierz Wróblewski	Wystawa rzeźb ptaków w drewnie autorstwa Włodzimierza Wróblewskiego pt. „Pierzasta galeria”.	300	
5	2017-12-09 do 2017-12-31	A Wawrusiewicz i in. Muzeum Podlaskie, we współpracy z BbPN	Skarby na piasku. Archeologia Kotliny Biebrzańskiej	100	

WYSTAWY CZASOWE W HOLU I NA ZEWNĄTRZ SIEDZIBY PARKU CEiZ Osowiec-Twierdza

Lp.	Data	Autor wystawy	Tytuł wystawy	Liczba uczestników wystawy [os.]	Roczna liczba uczestników wystaw [os.]
2017					
1	2017-01-01 do 2017-03-31	P. Tałałaj	Poster "Przyroda BbPN"	400	1600
2	2017-01-01 do 2017-03-31	E. Wiatr	Poster "Edukacja - nowe inicjatywy 2016"	400	
3	2017-06-02 do 2017-12-31	P. Tałałaj	Poster "Rok Górnej Biebrzy"	800	

WYSTAWY CZASOWE PREZENTOWANE POZA SIEDZIBĄ BIEBRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO

Lp.	Data	Miejsce wystawy	Tytuł wystawy	Orientacyjna liczba oglądających	Roczna liczba uczestników wystaw [os.]
2017 „Mokradła dla przyszłości” - pokonkursowa wystawa fotograficzna BbPN. Produkcja:					
1	styczeń - grudzień.2017	ZOZ w Mońkach	"4 pory roku" wystawa fotograficzna BbPN	1500	5211
2	28.02-31.03.2017	Biblioteka Gminna w Radziłowie	"Mokradła dla przyszłości" -pokonkursowa wystawa fotograficzna BbPN	300	
3	19.04.2017 do 30.06.2017	Parafia Rzymsko-Katolicka w Burzynie	"Mokradła dla przyszłości" -pokonkursowa wystawa fotograficzna BbPN	500	
4	03.07.2017 do 25.09.2017	Urząd Gminy w Wiźnie	"Mokradła dla przyszłości" -pokonkursowa wystawa fotograficzna BbPN	500	
5	25.09.2017 do 13-10-2017	Urząd Miejski w Łomży	"Mokradła dla przyszłości" -pokonkursowa wystawa fotograficzna BbPN	1000	
6	08.09.2017 do 30.11.2017	Biblioteka Publiczna w Mońkach	„Biebrzańska Miss Alei”	161	
7	13-10-2017 do 21-11-2017	Szkoła Podstawowa nr 4 w Łomży	"Mokradła dla przyszłości" -pokonkursowa wystawa fotograficzna BbPN	550	
8	21-11-2017 do 14-12-2017	Szkoła Podstawowa w Białostoczku koło Kurian	"Mokradła dla przyszłości" -pokonkursowa wystawa fotograficzna BbPN	200	
9	14-12-2017 do 31-12-2017	Szkoła Podstawowa w Białymstoku ul. Armii Krajowej 32	"Mokradła dla przyszłości" -pokonkursowa wystawa fotograficzna BbPN	500	

WARSZTATY, SEMINARIA

Lp.	Data	Miejsce	Tytuł warsztatów	Czas trwania [godz.]	Liczba uczestników	Odbiorcy	Prowadzący
1	27.10.2017	Dzukija NP. Litwa	Warsztaty turystyczne BbPN i Dzukijskiego PN.	2	45	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu	BB; CW. Udział: AS, ZM, AŁ., SG.
2	28.10.2017	Dzukija NP. Litwa	Warsztaty Dziedzictwo kulturowe BbPN i Dzukijskiego PN.	4	45	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu	BB; CW. Udział: AS, ZM, AŁ., SG.
3	29.10.2017	Dzukija NP. Litwa	Warsztaty Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe BbPN i Dzukijskiego PN.	4	45	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu	BB; CW. Udział: AS, ZM, AŁ., SG.
4	30.10.2017	Dzukija NP. Litwa	Warsztaty Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe BbPN i Dzukijskiego PN.	4	45	przewodnicy, turyści mieszkańcy regionu	BB; CW. Udział: AS, ZM, AŁ., SG.
5	17.11.2017	Dzukija NP. Litwa	Warsztaty turystyczne BbPN i Dzukijskiego PN	2	26	Pracownicy BbPN	BB, Pracownicy Dzukijskiego PN
6	18.11.2017	Dzukija NP. Litwa	Dziedzictwo kulturowe Dzukijskiego Parku Narodowego	4	26	Pracownicy BbPN	BB, Pracownicy Dzukijskiego PN
7	19.11.2017	Dzukija NP. Litwa	Warsztaty pszczelarskie	4	26	Pracownicy BbPN	BB, Pracownicy Dzukijskiego PN
8	20.11.2017	Dzukija NP. Litwa	Warsztaty Dziedzictwo przyrodnicze BbPN i Dzukijskiego PN.	4	26	Pracownicy BbPN	BB, Pracownicy Dzukijskiego PN
				razem 2017:	284		

Biebrzańska Noc z Sowami (Fot. Beata Głębocka)

Biebrzańskie Targi w Osowcu-Twierdzy (Fot. Bogdan Browarski)

Festyn z okazji Światowego Dnia Ochrony Środowiska w Białymsztoku. (Fot. Piotr Tałataj)

Konkurs Wiedzy o BbPN dla gimnazjalistów. (Fot. Piotr Tałataj)

Konkurs Wykosić wiedzę (Fot. Cezary Werpachowski)

Obchody Dnia Ochrony Środowiska w Lipsku z udziałem BbPN. (Fot. Archiwum BbPN)

Poznaj ptaki na Green Velo. (Fot. Beata Głębocka)

Wszechnica Biebrzańska. (Fot. Beata Głębocka)

Zagadki Profesora Łosia
 Rozwiązania zagadek prosimy przysyłać na adres Redakcji lub e-mail: nasza.biebrza@biebrza.org.pl
 Czekamy do 31 sierpnia b.c.
Wasz Profesor Łoś

Prysmaki jeża
 Jeże są wszystkożerne. Postaraj się wskazać 5 pokarmów, które lubi najbardziej. Na talerzyku jeża w pierwszej kolejności znajdują się:

1. Jabłko, 2. Mysz, 3. Ślimak, 4. Żaba, 5. Mucha, 6. Czerwiec, 7. Kłosa, 8. Wąż, 9. Kwiat, 10. Jajko

W rozwiązaniu zadania pomoże Ci artykuł „Kołczasty tuptus”

o jakich zwierzętach opowiadają wierszyki?

1. Przyleciał czarny ptaszek, nad polem rozpiławał jak diawonek, stała go dobrać wierzycę, to nasz ptasiek..... Aneta Szwendrys ze Sztabina

2. Mam ja żeby sianajorsze, setne otmi każda otkę, i choć jestem dożyć mały, cieślarz mnie doskonały. Możesz mnie zobaczyć co dzień, gdy pracuję ciężko w wodzie, wianozę dom dla swojej podzinki, z wierzby, galeczki i brzożwinki. Lecz nie podchodzi blisko proszę, bo się bardzo łatwo płoszę..... Rafał Bielski z Karwowa

4. Słuchamy się wędlny dziób czasomni długi, Mławy cokołom i budy kabo strugi, Rafał Bielski z Karwowa

5. Chodzą groźnie ubarwiony, szpilec kamil maszczony, Zjada larwy i owady, penetruje ścianki, hazardzi. Kto to? Czy wiesz? To nasz przyjadł..... Emilia Kuczevska z Radziłowa

o trosce o bagno i ludzi

Nasza Biebrza - strona z zagadkami. (Fot. Piotr Tałała)

7. Szkolenia wewnętrzne prowadzone przez pracowników Parku

Krzysztof Bach, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

W roku 2017 odbyły się 2 seminaria wewnętrzne oraz 1 szkolenie, które przeprowadzone zostały przez pracowników Parku, uczestniczących uprzednio w konferencjach i warsztatach organizowanych przez instytucje zewnętrzne. Szkolenia wewnętrzne służą wymianie informacji i przekazywaniu wiedzy oraz doświadczeń wśród pracowników Parku.

Zestawienie szkoleń wewnętrznych zrealizowanych w Parku w 2017 r.

Lp.	Tytuł szkolenia/seminarium wewnętrznego	Prowadzący szkolenie	Data
1	Szkolenie wewnętrzne dotyczące archiwizacji dokumentacji.	Małgorzata Roszko	25.01.2017 r.
2	„Edukacja przyrodnicza w Szwecji. Festiwal Ptaki i ludzie w Getteroon Nature Reserve.”	Ewa Wiatr	26.09.2017 r.
3	Seminarium wewnętrzne podsumowujące konferencję związaną z projektami POIS na lata 2014-2020, realizowane przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska.	Magdalena Marczakiewicz	15.12.2017 r.

8. Badania naukowe

Karolina Tarka, Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego

Biebrzański Park Narodowy nie posiada pracowni naukowej. Prace badawcze na obszarze Parku realizowane są głównie przez instytucje naukowe, ośrodki akademickie z kraju i z zagranicy a także organizacje, firmy i osoby prywatne. Zakres tematyczny realizowanych badań jest bardzo szeroki. W 2017 roku w Biebrzańskim Parku Narodowym realizowano 38 tematów badawczych (tab. 4), większość z nich realizowana była przez podmioty zewnętrzne, zaledwie 2 tematy realizowane były przez pracowników Parku (badania kleszczy, jako wektora patogenów oraz badania nad efektywnością relokacji in situ małży). Najwięcej tematów badawczych w 2017 r. realizował na obszarze Parku Uniwersytet w Białymstoku – 9, a następnie Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – 6

(tab. 5 – wykaz instytucji wraz z liczbą tematów badawczych zgłoszonych w 2017 r.). Badania realizowane na obszarze Parku nie są równomiernie rozmieszczone, większość badań było realizowanych na obszarze Basenu Dolnego - 13 tematów badawczych, na obszarze Basenu Środkowego – 8, zaś na obszarze Basenu Górnego – 5, ponadto są realizowane również tematy, które są zlokalizowane na kilku obszarach (6 badań było realizowanych równocześnie na obszarze Basenu Dolnego i Środkowego, 5 - na obszarze całego Parku, 1 - w Basenie Dolnym i Górnym). Wielkość i skala badań jest bardzo zróżnicowana – niektóre badania przeprowadzone w 2017 roku ograniczały się do 1 stanowiska, inne były bardzo złożone i miały wiele powierzchni badawczych.

Tab. 4 Wykaz tematów badawczych realizowanych w Biebrzańskim Parku Narodowym w 2017 r.

I.p.	Temat	Instytucja(e) realizująca(e) projekt
Badania realizowane przez Pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego		
1	Kleszcze jako wektor patogenów człowieka i zwierząt na terenach rekreacyjnych BbPN. Molekularna identyfikacja drobnoustrojów chorobotwórczych w kleszczach zbieranych ze zwierząt i ludzi na terenie BbPN	Biebrzański Park Narodowy
2	Efektywność relokacji in situ małży skójkowatych <i>Unionidae</i> w pogłębionym cieku wodnym i tempo zasiedlania tego cieku przez małże z sąsiednich populacji	Biebrzański Park Narodowy z Uniwersytetem Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetem Przyrodniczym w Poznaniu oraz z Politechniką Białostocką
Badania realizowane przez krajowe uczelnie, ośrodki naukowo-badawcze, organizacje ekologiczne		
3	Ocena zagęszczenia dużych ssaków kopytnych i drapieżnych w dolinie Biebrzy metoda liczenia tropów na transektach oraz za pomocą dalmierza „distance sampling”, tropienia wybranych transektów „po ponowie”	Uniwersytet w Białymstoku
4	Przepływ genów przez pyłek w izolowanych populacjach obuwika pospolitego (<i>Cypripedium calceol L.</i>) i buławnika czerwonego (<i>Cephalanthera rubra L.</i>)	Uniwersytet w Białymstoku
5	Uwarunkowania sukcesu reprodukcyjnego w populacjach dwóch sympatrycznych podkolanów (<i>Platanthera bifolia</i> i <i>P. Chlorantha</i>) w zróżnicowanych warunkach ptn.-wsch. Polski	Uniwersytet w Białymstoku
6	Strategie migracji kosa (<i>Turdus merula</i>) w warunkach zmieniającego się klimatu - kontynuacja badań	Uniwersytet w Białymstoku
7	Wpływ wolnego wypasu bydła na szatę roślinną Doliny Biebrzy	Uniwersytet w Białymstoku
8	Zmienność genetyczna form morfologicznych żaby moczarowej <i>Rana arvalis</i>	Uniwersytet w Białymstoku
9	Identyfikacja czynników odpowiedzialnych za niską efektywność rozmnażania płciowego w marginalnych populacjach brzozy niskiej <i>Betula humilis</i> Schrk.	Uniwersytet w Białymstoku
10	Biologia <i>Theridiosoma gemmosum</i> – pająka z rodziny <i>Theridiosomatidae</i>	Uniwersytet w Białymstoku
11	Wewnątrzpopulacyjne mechanizmy trwania efemerycznych gatunków storczyków na przykładzie lipiennika Loesela (<i>Liparis loeselii</i>)	Uniwersytet w Białymstoku
12	Międzyroczna i sezonowa zmienność strumieni netto gazów cieplarnianych (CO ₂ , CH ₄ , H ₂ O) na obszarach bagiennych (BbPN) oraz czynniki ją determinujące	Uniwersytet Łódzki
13	Badania porównawcze wybranych aspektów biologii orlików: krzykliwego (<i>Aquila pomarina</i>) i grubodziobego (<i>Aquila clanga</i>) na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Komitet Ochrony Orłów
14	Restoration and prognosis of peat formation in fens linking diversity in plant functional traits to soil biological and biogeochemical processes	Uniwersytet Warszawski
15	W jaki sposób wielkość populacji i dostępność zapylaczy moduluje system rozrodu i strukturę genetyczną roślin? Przypadek wielosiętu błękitnego (<i>Polemonium caeruleum</i> , <i>Polemoniaceae</i>), limitowanego pyłkiem gatunku z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin	Uniwersytet Warszawski
16	Modelowanie interakcji wód powierzchniowych i podziemnych dla potrzeb analizy stanu siedlisk rzecznych i dolinowych	Szkoła Główna Gospodarki Wiejskiej w Warszawie
17	Chrzęszcze (<i>Coleoptera</i>) saproksyliczne wybranych gatunków drzew basenu dolnego i środkowego Biebrzańskiego Parku Narodowego	Szkoła Główna Gospodarki Wiejskiej w Warszawie
18	Porównanie roli wydm w kształtowaniu stosunków wód gruntowych na przykładzie wydm w dolinie Biebrzy i Bugu	Szkoła Główna Gospodarki Wiejskiej w Warszawie
19	Ocena oddziaływania piętrzeń w Kanale Woźnawiejskim na stany wody	Szkoła Główna Gospodarki Wiejskiej w Warszawie
20	Analiza zmian wysokości terenu oraz ocena stopnia mineralizacji gleb torfowych w basenie dolnym i środkowym rzeki Biebrzy	Szkoła Główna Gospodarki Wiejskiej w Warszawie
21	Pomiary stanów torfowiska „Czerwone Bagno”	Szkoła Główna Gospodarki Wiejskiej w Warszawie
22	Depresja wosbna u wodniczki <i>Acrocephalus paludicola</i>	Muzeum i Instytut Zoologii PAN
23	Badania nad pasożytami łosia (<i>Alces alces</i>) w Polsce.	Instytut Parazytologii im. Witolda Stefańskiego PAN
24	Monitoring stanowisk i ewentualny zbiór materiału nasiennego zagrożonych i rzadkich gatunków roślin, dziko rosnących na terenie parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, Lasów Państwowych oraz na obszarach Natura 2000	Leśny Bank Genów Kostrzyca
25	Wykonanie „Dokumentacji hydrologicznej ustalającej zasoby dyspozycyjne zlewni Biebrzy”	Państwowy Instytut Geologiczny-Państwowy Instytut Badawczy,
26	Effect of climatic changes on grassland growth, its water conditions and biomass”	Instytut Geodezji i Kartografii
27	Wieloletni monitoring liczebności norkina północnego	Instytut Badawczy Leśnictwa

28	Dynamika zmian ekosystemów leśnych oo Grzędy ze szczególnym uwzględnieniem stopnia synantropizacji i występowania obcych gatunków roślin	Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie
29	Monitoring i badania telemetryczne błotniaka łąkowego	Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”
30	Czynna ochrona łągów kuliaka wielkiego oraz badania telemetryczne z wykorzystaniem logerów GPS-GSM-UHF	Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”
Konsorcja krajowe		
31	Innowacyjne podejście wspierające monitoring nieleśnych siedlisk przyrodniczych Natura 2000, z wykorzystaniem metod teledetekcyjnych (HabitatARS)	Konsorcjum Naukowe HabitatArs (Aero Sp. z o.o., Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Technologiczno-Przyrodniczy, Politechnika Warszawska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego)
Uczelnie zagraniczne oraz konsorcja międzynarodowe		
32	High-resolution modelling and monitoring of water and energy transfers in WETland ecosystems (HiWet)	Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Antwerpen, Luxembourg Institute of Science and Technology, Royal Meteorological Institute, UNESCO - IHE Institute for Water Education, Warsaw University of Life Sciences, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
33	Fieldweeks Biebrza (Poland) LDM391 Integrated European Biodiversity Management	University Van Hall Larestein Leeuwarden (Holandia)
Inne podmioty		
34	Polskie fortyfikacje z 1939 roku	Dominik Kasprzak
35	Skład pokarmu, aktywność, behawior i ekologia łągowa uszatki błotnej <i>Asio flammeus</i> w BbPN	dr Romuald Mikusek
36	Inwentaryzacja makrozoobentosu w rz. Biebrzy	dr hab. P. Oglęcki
37	Dokumentacja i analiza wiedzy lokalnej społeczności na temat historii i aktualnych sposobów użytkowania (wypas, techniki koszenia, zbiór roślin leczniczych) łąk na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego	Joanna Suliga
38	Dokumentacja hydrogeologiczna dla ustalenia zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych obszaru bilansowego. Część 9: Zlewnia górnej Narwi ze zlewnią Supraśli oraz zlewnie Łosośny i Świsłoczny	Arcadis Sp. z o.o.,

Tab. 5 Wykaz instytucji wraz z liczbą zgłoszonych tematów badawczych w 2017 r.

L.p.	Instytucje	Ilość tematów badawczych [szt.]
1	Biebrzański Park Narodowy	2
2	Uniwersytet w Białymstoku	9
3	Uniwersytet Łódzki	1
4	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	1
5	Uniwersytet Warszawski	2
6	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	6
7	Państwowa Akademia Nauk	2
8	Leśny Bank Genów	1
9	Państwowy Instytut Geologiczny-Państwowy Instytut Badawczy	1
10	Instytut Geodezji i Kartografii	1
11	Instytut Badawczy Leśnictwa	2
12	Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”	2
13	Uczelnie zagraniczne i konsorcja międzynarodowe	2
14	Konsorcja krajowe	1
15	Inne podmioty	5

Poza tematami badawczymi na obszarze Parku są prowadzone liczne monitoringi przyrodnicze, wiele z nich realizowanych jest przez pracowników Parku (monitoring siedlisk przyrodniczych Natura 2000, gatunków roślin i zwierząt Natura 2000, gatunków objętych ochroną gatunkową, zabiegów ochronnych, itp.), część monitoringów jest również zleczanych na zewnątrz, w 2017 r. było to 6 różnych monitoringów. Ponadto 24 monitoringi zostały zgłoszone przez podmioty zewnętrzne do realizacji na obszarze Parku.

9. Przyrodnicza Bibliografia Kotliny Biebrzańskiej

Helena Bartoszek, Gł. specj. ds. ochrony przyrody

Wyniki prac badawczych prowadzonych w dolinie Biebrzy są prezentowane m.in. w publikacjach. Aktualnie „Przyrodnicza bibliografia Kotliny Biebrzańskiej liczy 2266 pozycji i jest dostępna pod adresem:

<https://www.biebrza.org.pl/plik,3826,bibliografia-15-03-2017.pdf>

Obejmuje ona opracowania z ponad 200 letniego okresu: najstarsza pozycja pochodzi z roku 1811, najnowsze z 2017. W 2017 roku uzupełniono bibliografię o 60 pozycji.

10. Ochrona przeciwpożarowa

Bogusław Zieliński, Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych

Ze względu na dużą powierzchnię torfowisk oraz występujących wyspowo obszarów leśnych - w tym suchych borów sosnowych na terenie Parku występuje stałe zagrożenie pożarowe. W okresie wiosny, lata i jesieni szczególnie narażone są lasy, natomiast w okresie zimy i wiosny trzcinowiska i turzycowiska.

Rozległość terenu oraz jego niedostępność sprawiają, że powstający pożar jest bardzo trudny do opanowania. Ze względu na podłoże torfowe powstają pożary podziemne mogące trwać wiele miesięcy i spustoszyć wielkie obszary. Na takich obszarach klęski ekologicznej trudno jest przywrócić stan poprzedni. Dlatego też bardzo ważne są działania zapobiegawcze podejmowane przez Park, a w razie powstania pożaru szybkie jego zlokalizowanie i ugaszenie. Temu celowi służą m.in. zadania z zakresu organizacji:

- niezawodnego systemu łączności,
- baz sprzętu przeciwpożarowego,
- zakładowych służb ratowniczych
- naziemnych patroli przeciwpożarowych,
- Punktu Alarmowania,
- punktów czerpania wody i dróg dojazdowych.

Siedziby obrębów i obwodu ochronnego stanowią typowe budynki wraz z gospodarczymi, które spełniają wymagane zabezpieczenia pod względem pożarowym z tego względu, że objęte są stałym nadzorem ze strony dyrekcji BbPN oraz jednostek organizacyjnych PSP. Rozmieszczenie Baz Sprzętu P.poż. przedstawia tabela.

Sieć dróg

Z ważniejszych szlaków komunikacyjnych biegnących przez teren BbPN należy wymienić drogi:

- Białystok - Suchowola - Augustów - krajowa Nr 8 która przecina dolinę Biebrzy koło Sztabina, proponowana do przekształcenie w drogę ekspresową (fragment Via Baltica),
- Białystok - Grajewo - krajowa Nr 65, przecinająca dolinę Biebrzy na wysokości Osowca-Twierdzy,
- Jedwabne - Radziłów - Osowiec-Twierdza,

Tabela . Osady Leśne BbPN.

Nazwa Basenu Biebrzy	Nazwa osady leśnej	Lokalizacja bazy sprzętu przeciwpożarowego
Obwód Ochronny Basenu Górnego -Trzrzeczki - KT	Trzrzeczki	Tak
Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ - Grzędy - KG	Orzechówka Grzędy Ciszewo	Tak Tak Tak
Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe - Wólka Piaseczna - KW	Wólka Piaseczna Jatwież Mała	Tak Tak
Obręb Ochronny Basenu Dolnego - Osowiec -Twierdza - KO	Werykle Osowiec - Twierdza	Tak Tak

- Mężenin - Laskowiec - Osowiec-Twierdza - Suchowola - powiatowa, przecinająca basen środkowy południe i biegnąca południowym skrajem basenu środkowego południe wykorzystywana jako skrót drogi krajowej nr 8,
- Dolistowo - Dębowo - Białostrzegi, przecinająca i umożliwiająca penetrację środkowego basenu Biebrzy,

Drogi te są utwardzone, w większości o nawierzchni asfaltowej i przejezdne niezależnie od pory roku. Z tego względu, że drogi te przebiegają przez tereny BbPN przewiduje się je jako drogi pożarowe, dla ciężkiego sprzętu pożarniczego, szczególnie w okresach letnich związanych ze wzrostem zagrożenia pożarowego Parku. Część tych dróg ze względu na małą szerokość jezdni asfaltowej i lokalizację w terenach o podłożu bagiennym, szczególnie na odcinku: Wizna - Laskowiec- Goniądz- Grodno (droga, która stanowi symetrię parku) może stanowić utrudnienie do zawracania ciężkich pojazdów pożarniczych.

Do zawracania tych samochodów w razie wystąpienia takiej konieczności przewiduje się miejsca parkingowe zorganizowane przez BbPN wzdłuż tych tras. Miejsca te są oznakowane i pod stałym nadzorem pracowników Parku w warunkach zagrożenia pożaru.

Pozostałe drogi o nawierzchni gruntowej są rozmieszczone równomiernie na terenie BbPN. Nie gwarantują jednak dojazdów do wszystkich zakątków Parku. Mogą być jedynie wykorzystywane w okresie letnim dla średnich lub lekkich samochodów pożarniczych. W tym też celu BbPN zorganizował i wyposażył w sprzęt pięć zastępów Zakładowej Służby Ratowniczej. Każdy z zastępów posiada pompę pływającą wraz z armaturą do lokalizacji i zwalczania pożarów głównie na terenach niedostępnych dla sprzętu pożarniczego PSP lub jednostek OSP. Do przewozu sprzętu gaśniczego służą przyczepy jednoosiowe.

Łączna długość dróg publicznych na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego wynosi 94 kilometry, z czego 43,5 kilometra przechodzi przez kompleksy leśne.

Zaopatrzenie wodne

Z punktu widzenia przepisów ochrony przeciwpożarowej BbPN nie spełnia wymaganych warunków zapewnienia wody do celów gaśniczych, szczególnie w okresach letnich, gdy wzrasta znacznie zagrożenie pożarowe Parku, a stan wód gruntowych obniża się.

Spadek wód gruntowych w tym okresie powoduje również zanik cieków i ujęć wodnych przydatnych do celów przeciwpożarowych.

Analizy pożarów z lat ubiegłych wskazują na powstawanie pożarów dużych i bardzo dużych na terenach ogólnie niedostępnych. Przyczynami tych pożarów są prawdopodobnie podpalenia. Ze względu na niedostępność tych terenów skutecznym sposobem ich gaszenia może być samolot lub śmigłowiec gaśniczy. Tereny te znajdują się na obszarach Obrębu Ochronnego Basenu Dolnego. Dla pozostałych obszarów BbPN zaopatrzenie wodne stanowią naturalne i sztuczne ujęcia wodne. Dodatkowo korzystne z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej zaopatrzenie wodne stanowić może baza sieci hydrantowych w miejscowościach zlokalizowanych na terenie Parku lub jego otulinie.

Charakterystyka zagrożenia pożarowego Biebrzańskiego PN

Celem Biebrzańskiego Parku Narodowego jest ochrona specyficznych, najcenniejszych i najrozleglejszych w kraju i zanikających w Europie siedlisk bagienny-torfowych, ochrona rzadkich i ginących zbiorowisk roślinnych i gatunków zwierząt oraz walorów krajobrazowych, wyróżniających się strefowością podłużną i poprzeczną roślinności doliny, a także biotopów ważnych dla ochrony awifauny. Znaczna część dominujących, lądowych ekosystemów nieleśnych doliny wytworzyła się w wyniku współdziałania naturalnych procesów dolinowych i eksten-

sywnej gospodarki człowieka. Ta ekstensywna gospodarka rolna od kilkudziesięciu lat wycofuje się z obszarów bagiennych doliny (na znacznych obszarach zaniechano koszenia), tak iż ekosystemy te niemal wszystkie podlegają procesom sukcesji, prowadzącej do zmniejszenia różnorodności, zaniku rzadkich zbiorowisk i zmniejszenia powierzchni biotopów stwarzających korzystne warunki dla rzadkich gatunków zwierząt. Główną przyczyną zanikania zbiorowisk nieleśnych jest zaniechanie użytkowania i zmiany stosunków wodnych. Dlatego w Zadaniach Ochronnych przyjęto, że dominującą formą ochrony ekosystemów nieleśnych będzie ochrona czynna polegająca na wykaszaniu, odkrzaczaniu i wypasaniu, przy jednoczesnych działaniach związanych z renaturyzacją stosunków wodnych. Rokrocznie w Parku, w różnych okresach, mają miejsce liczne podpalenia, których skutkiem są długotrwałe, wielko powierzchniowe pożary trzcinowisk i turzycowisk. Stanowią one, szczególnie w okresie wiosennym, duże zagrożenie dla przyrody Parku i angażują znaczne siły i środki, celem nie dopuszczenia do rozprzestrzenienia się pożarów na obszary leśne.

Znaczny procent powierzchni Obrębu Ochronnego Basenu Dolnego (Bagno Ławki) oraz Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Północ (Czerwone Bagno), Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Południe (Las Wroczeński, Biele Suchowolskie) należy do siedlisk niedostępnych lub trudnodostępnych. Obszary te stwarzają poważny problem właściwego zabezpieczenia z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej. W warunkach pożaru skutecznym sposobem gaszenia ich mogą jedynie być samoloty lub helikoptery gaśnicze. Dotychczasowe doświadczenia wskazują na nieskuteczność tradycyjnych metod gaśniczych. Ograniczanie zasięgu pożaru przez wykopanie rowów wypełnionych wodą jest w takich warunkach niewykonalne, a płytsze bruzdy wyorywane pługami są nieskuteczne.

Analiza czynników wpływających na wielkość zagrożenia pożarowego:

- kryteria drzewostanowo - siedliskowe w tym: wielkość kompleksów, typy siedliskowe lasu, skład gatunkowy, pokrywa gleby, stan dróg, położenie osad, cieków i ujęcia wodne,
- ilość pożarów oraz ich powierzchnia,
- warunki klimatyczne.

Wymienione kryteria pozwalają sklasyfikować kategorię zagrożenia pożarowego BbPN. Biorąc pod uwagę duży udział sosny w składzie gatunkowym lasów Parku oraz występowanie takich typów siedliskowych jak: Bs, Bśw, rozległe tereny niedostępnych miejsc nieużytków oraz duża penetracja terenu przez turystów powodują, że zagrożenie pożarowe jest duże. Biorąc pod uwagę również opracowania na ten temat poprzedniej administracji tych terenów można obszar BbPN zakwalifikować do drugiej kategorii zagrożenia pożarowego

W 2017 roku na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego nie stwierdzono żadnych pożarów.

W 2017 r. w ramach ochrony przeciwpożarowej zrealizowano wniosek „Ochrona przeciwpożarowa w Biebrzańskim Parku Narodowym” sfinansowany ze środków funduszu leśnego. Zadanie to obejmowało następujące działania:

1. Modernizacja i wyposażenie pomieszczeń obserwatora przeciwpożarowego, w tym instalacja rozdzielni teleinformatycznej z wyposażeniem do transmisji obrazu z wieży p.poż. z radiolinii w Goniądzu – 1 szt.

i montaż paneli fotowoltaicznych do zasilania urządzeń systemu wraz z podtrzymaniem awaryjnym w Goniądzu – 1 zestaw, za kwotę 27 188,88 zł;

2. Pełnienie dyżurów przeciwpożarowych – 625,5 h, za kwotę 14 217,86 zł;
3. Ustawienie tablic informacyjnych o zagrożeniach pożarowych – 50 szt., za kwotę 100 368,00 zł;
4. Konserwacja i bieżąca obsługa telewizyjnego systemu ppoż.– 1 usługa, za kwotę 5 412,00 zł;
5. Zakup samochodów z modułem gaśniczym – 3 szt., za kwotę 439 755, 75 zł.

11. Straż Parku. Ochrona przed szkodnictwem, działania prewencyjne i inne.

Kazimierz Kalinowski, Straż Parku

W Biebrzańskim Parku Narodowym w 2017 r. obsadę etatową Posterunku Straży Parku stanowiło ośmiu funkcjonariuszy. Na zasadnicze wyposażenie posterunku składały się 3 samochody osobowo-terenowe, 4 łodzie z silnikami spalinowymi, 4 łodzie z silnikami zaburtowymi spalinowymi i elektrycznymi, 10 szt. broni krótkiej.

W celu zwiększenia efektywności zwalczania przestępstw i wykroczeń na terenie Parku realizujemy porozumienia w sprawie współdziałania, zawarte z właściwymi terytorialnie Powiatowymi Komendami Policji, Straży Pożarnej i Straży Granicznej. W ramach tej współpracy w roku 2017 wykonano 54 wspólnych patroli. Poza wspólnymi patrolami ściśle współdziałamy z policją podczas prowadzonych przez nią postępowań w sprawach o przestępstwa i wykroczenia popełnione na terenie Parku. W roku 2017 współpraca obejmowała sprawę jednego przestępstwa kłusownictwa i 2 wykroczeń.

Współdziałanie z wymienionymi służbami obejmuje także wspólne szkolenia i ćwiczenia z zakresu ratownictwa, taktyki i techniki interwencji, użycia środków przymusu bezpośredniego i strzelania oraz przepisów prawnych stanowiących podstawę działania Straży Parku.

Poziom zagrożenia dla przyrody i bezpieczeństwa na terenie Parku utrzymuje się na niskim, stałym poziomie. Wyraża się to stosunkowo małymi liczbami ujawnianych w ciągu roku przestępstw i wykroczeń. Większość interwencji podejmowanych przez funkcjonariuszy Straży Parku dotyczy drobnych naruszeń przepisów i najczęściej kończy się pouczeniami sprawców. W roku 2017 udzielono 424 pouczeń.

Wśród utrzymujących się negatywnych zjawisk, od lat dominuje nielegalny połów ryb oraz wędkowanie w miejscach zabronionych. Nowe negatywne zjawiska to: presja budownictwa i samowole budowlane, nieuprawnione zagospodarowanie mas ziemnych na terenach zale-

wowych i składowanie odpadów, nielegalne użytkowanie łąk (kradzież biomasy), jazdy pojazdami typu quad, penetracja niektórych rejonów Parku przez osoby z wykrywaczami metalu oraz loty balonami i motoparalotniami nad obszarem Parku.

W roku 2017 ujawniono na terenie Parku 12 padłych dzików, u których, po badaniach, stwierdzono wirusa afrykańskiego pomoru świń (ASF). Zjawisko to jest ciągle monitorowane przez służby parku we współdziałaniu ze służbami weterynaryjnymi.

W roku 2017 nie odnotowano szczególnie i stale zagrożonych rejonów. Zwiększone zagrożenia w niektórych rejonach Parku występują czasowo w związku z wystąpieniem sprzyjających warunków pogodowych, np. niskim poziomem wód, utrzymywaniem się nośnej pokrywy lodowej. W roku 2017 utrzymywał się stosunkowo wysoki poziom wód co znacząco ograniczyło zagrożenia kłusownictwem.

W roku 2017 funkcjonariusze Straży Parku w ramach 401 służb wykonali: 288 patroli samochodowych i pieszych oraz 113 patroli łodziami. Skontrolowano 3803 osoby i stwierdzono 437 naruszeń przepisów, z czego w 12 przypadkach nałożono grzywny w drodze mandatu karnego na łączną kwotę 1 700 zł. W trakcie patroli zabezpieczono 94 sieci, 4 buczce, 2 żaki i jedną wierszę

Funkcjonariusze Straży Parku zabezpieczali imprezy organizowane przez BbPN (Targi, Sianokosy), i imprezy zewnętrzne (Rock na Bagnie w Goniądzu, Noc Świętojańska w Goniądzu) a także uczestniczyli w imprezach zewnętrznych (Integracyjny Piknik Rodzinny, Wagariada, Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych). Prowadzili też sprzedaż kart wstępu i licencji, wspomagali działania edukacyjne, obsługiwali media oraz grupy prowadzące badania naukowe, sprząkali Biebrzę, uczestniczyli w szkoleniach i w inwentaryzacji zwierzyzny.

Bieg Tropem Wilczym- pamieci żołnierzy wykłętych, 26.02.2017 r.
Fot. B. Jaworowski

Impreza edukacyjna w Etku „Szlachetne zdrowie z ratownikami życia”, 24.06.2017 r., fot. B. Jaworowski

Kontrola pojazdu, styczeń 2017 r., Fot.B.Jaworowski

Patrol wodny, kwiecień 2017 r., Fot. B.Jaworowski

Skłusowany ościeniem łoś w rejonie wsi Pluty, 5.05.2017 r., Fot. M. Nikołałow

Uroczystości z okazji Dnia Niepoległości, Mońki 11.11.2017 r.,
Fot.B.Jaworowski

„Wagariada” z udziałem służb mundurowych, SP nr 1 w Mońkach, 21.03.2017r., FotM.Nikołałow

Zabezpieczanie sprzętu kłusowniczego, styczeń 2017 r.,
fot.B.Jaworowski

Zatory na rzece Ełk, 3.05.2017 r., Fot.K.Kalinowski

Szkolenia strzeleckie. Strzelnica w Białymstoku, 8.03.2017 r., Fot. B.Jaworowski

Szkolenie z policją w Narwiańskim Parku Narodowym, Suraz, 9.03.2017 r.

Szkolenie żołnierzy 18 Pułku Rozpoznawczego, 14.07.2017 r., Fot.M.Nikołajów

12. Finanse

Halina Kardasz, Główny Księgowy; Dział Finansowo - Księgowy

Tab. 1. Biebrzański Park Narodowy – wykonanie planu finansowego na rok 2017.

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie	2017 r.		
		w 2016 r.	Plan wg ustawy budżetowej	Plan po zmianach	Wykonanie
		w zł			w zł
1	2	3	4	5	6
I	STAN NA POCZĄTEK ROKU:	x	x	x	x
1	Środki obrotowe, w tym:	6 344 974,47	5 843 000,00	8 404 423,00	8 404 423,32
1.1	Środki pieniężne	5 408 399,22	5 408 000,00	6 104 063,00	6 104 062,63
1.2	Należności krótkoterminowe, w tym:	275 542,20	276 000,00	1 430 875,00	1 430 874,47
1.2.1	z tytułu udzielonych pożyczek	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.2	od jednostek sektora finansów publicznych	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3	Zapasy	158 584,20	159 000,00	126 558,00	126 557,88
2	Należności długoterminowe, w tym:	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1	z tytułu udzielonych pożyczek	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2	od jednostek sektora finansów publicznych	0,00	0,00	0,00	0,00
3	Zobowiązania, w tym:	1 941 423,25	485 000,00	2 909 074,00	2 909 074,06
3.1	z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów	466 159,25	0,00	984 762,00	984 761,20
3.2	wymagalne	0,00	0,00	0,00	0,00
II	PRZYCHODY OGÓŁEM	13 547 707,69	19 729 000,00	15 934 000,00	15 564 111,29
1	Przychody z prowadzonej działalności, z tego:	4 534 997,64	4 767 000,00	5 457 000,00	6 674 168,67
1.1	Przychody, o których mowa w art. 8h ust. 1 pkt 4-14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	4 509 706,67	4 743 000,00	5 413 000,00	6 643 844,29
1.2	Pozostałe	25 290,97	24 000,00	44 000,00	30 324,38
2	Dotacje z budżetu państwa	5 214 000,00	5 387 000,00	5 400 000,00	5 385 987,35
3	Środki otrzymane z Unii Europejskiej	1 176 234,52	4 029 000,00	1 147 000,00	919 769,80
4	Środki od innych jednostek sektora finansów publicznych	1 179 401,00	885 000,00	518 000,00	195 993,07
5	Pozostałe przychody, w tym:	1 443 074,53	4 661 000,00	3 412 000,00	2 388 192,40
5.1	Odsetki (np. z tytułu udzielonych pożyczek), z tego:	0,00			
5.1.1	Odsetki od depozytów u Ministra Finansów lub z tytułu skarbowych papierów wartościowych	0,00			
5.2	Środki otrzymane od jednostek spoza sektora finansów publicznych		391 000,00	378 000,00	309 235,88
5.3	Równowartość odpisów amortyzacyjnych	1 692 050,21	1 045 000,00	1 795 000,00	1 746 569,76
III	KOSZTY OGÓŁEM	13 710 289,57	20 614 000,00	16 819 000,00	15 289 553,82
1	Koszty funkcjonowania	11 125 857,00	12 049 000,00	13 504 000,00	13 648 406,35
1.1	Amortyzacja	2 004 212,25	1 950 000,00	2 700 000,00	2 044 080,93
1.2	Materiały i energia	546 580,18	803 000,00	803 000,00	563 409,70
1.3	Usługi obce	819 283,83	760 000,00	1 060 000,00	829 811,63
1.4	Wynagrodzenia, z tego:	5 391 238,33	5 951 000,00	5 951 000,00	5 933 629,12
1.4.1	osobowe	5 336 880,09	5 870 000,00	5 870 000,00	5 869 753,75
1.4.2	bezosobowe	54 358,24	81 000,00	81 000,00	63 875,37
1.4.3	pozostałe	0,00	0,00	0,00	
1.5	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	267 150,32	360 000,00	360 000,00	286 255,10
1.6	Składki, z tego na:	1 028 027,98	1 105 000,00	1 150 000,00	1 107 343,27
1.6.1	ubezpieczenie społeczne	920 506,26	960 000,00	1 005 000,00	993 818,97
1.6.2	Fundusz Pracy	107 521,72	145 000,00	145 000,00	113 524,30
1.6.3	Fundusz Emerytur Pomostowych	0,00	0,00	0,00	
1.7	Płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań	2 114,06	18 000,00	18 000,00	13 121,87

1.8	Podatki i opłaty, z tego:	237 987,00	300 000,00	360 000,00	296 610,53
1.8.1	podatek akcyzowy				
1.8.2	podatek od towarów i usług (VAT)				
1.8.3	opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego				
1.8.4	podatki stanowiące źródło dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego	232 300,00	300 000,00	310 000,00	280 714,79
1.8.5	opłaty na rzecz budżetu państwa				
1.9	Pozostałe koszty funkcjonowania	829 263,05	802 000,00	1 102 000,00	2 574 144,20
2	Koszty realizacji zadań, z tego:	2 584 432,57	8 565 000,00	3 315 000,00	1 641 147,47
2.1	- środki przekazane innym podmiotom				
3	Pozostałe koszty, w tym:				
3.1	Środki na wydatki majątkowe				
IV	WYNIK BRUTTO (II - III)	-162 581,88	-885 000,00	-885 000,00	274 557,47
V	OBOWIĄZKOWE OBCIĄŻENIA WYNIKU FINANSOWEGO	15 313,00	25 000,00	25 000,00	9 774,00
1	Podatek dochodowy od osób prawnych	15 313,00	25 000,00	25 000,00	9 774,00
2	Pozostałe obciążenia wyniku finansowego, w tym:				
2.1	Wpłata do budżetu państwa (np. z zysku, nadwyżki środków finansowych)				
VI	WYNIK NETTO (IV - V)	-177 894,88	-910 000,00	-910 000,00	264 783,47
VII	DOTACJE Z BUDŻETU PAŃSTWA	x	x	x	x
1	Dotacje ogółem, z tego:	5 214 000,00	7 586 000,00	7 590 000,00	6 329 996,42
1.1	- podmiotowa				
1.2	- przedmiotowa				
1.3	- celowa	5 214 000,00	5 334 000,00	5 334 000,00	5 334 000,00
1.4	- celowa na finansowanie projektów z udziałem środków UE - bieżące		1 047 000,00	1 047 000,00	412 931,28
1.4.1	w tym: na współfinansowanie		53 000,00	66 000,00	51 987,35
1.5	- celowa na finansowanie projektów z udziałem środków UE - majątkowe		1 205 000,00	1 209 000,00	583 065,14
1.5.1	w tym: na współfinansowanie		40 000,00	216 000,00	114 193,06
1.6	- na inwestycje i zakupy inwestycyjne				
VIII	ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE	6 644 905,90	12 553 000,00	8 176 567,00	6 062 654,15
	w tym:				
1.	środki z funduszy ochrony środowiska (NFOŚiGW, WFO-ŚiGW)	2 962 388,07	6 163 000,00	2 714 567,00	2 022 767,39
2.	środki własne	231 142,00	640 000,00	640 000,00	232 934,09
IX	ŚRODKI PRYZYKANE INNYM PODMIOTOM				
X	STAN NA KONIEC ROKU:	x	x	x	x
1	Środki obrotowe, w tym:	8 404 423,32	7 121 000,00	6 230 621,00	9 790 385,28
1.1	Środki pieniężne	6 104 062,63	6 961 000,00	6 104 063,00	7 686 064,21
1.2	Należności krótkoterminowe, w tym:	1 430 874,47	0,00		1 909 249,08
1.2.1	z tytułu udzielonych pożyczek		0,00		
1.2.2	od jednostek sektora finansów publicznych		0,00		
1.3	Zapasy	126 557,88	160 000,00	126 558,00	110 094,84
2	Należności długoterminowe, w tym:		2 618 000,00	2 618 000,00	
2.1	z tytułu udzielonych pożyczek				
2.2	od jednostek sektora finansów publicznych				
3	Zobowiązania, w tym:	2 909 074,06	3 103 000,00	3 103 000,00	1 574 949,71
3.1	z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów	984 761,20	2 618 000,00	2 618 000,00	
3.2	wymagalne				

Część B. Dane uzupełniające

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie w 2016 r.	2017 r.		
			Plan wg ustawy budżetowej	Plan po zmia- nach	Wykonanie
		w zł	w zł		
1	2	3	4	5	6
1	Zobowiązania zaliczane do państwowego długu publicznego wg wartości nominalnej, z tego:	1 608 414,55	3 086 000,00	3 086 000,00	761 215,31
1.1	Papiery wartościowe				
1.2	Kredyty i pożyczki, w tym zaciągnięte od:	984 761,20	2 618 000,00	2 618 000,00	0,00
	- sektora finansów publicznych	984 761,20	2 618 000,00	2 618 000,00	0,00
	- pozostałych				
1.3	Depozyty przyjęte przez jednostkę	623 653,35	468 000,00	468 000,00	761 215,31
1.4	Zobowiązania wymagalne				

Część C. Dane uzupełniające

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie w 2016 r.	2017 r.		
			Plan wg ustawy budżetowej	Plan po zmia- nach	Wykonanie
		w zł	w zł		
1	2	3	4	5	6
1	Wolne środki finansowe przekazane w zarządzanie lub depozyt u Ministra Finansów	840 447,30	0,00	0,00	477 648,63
1.1	- depozyty overnight (O/N)	840 447,30	0,00		477 648,63
1.2	- depozyty terminowe				

Tab. 2. BbPN - dotacje z budżetu.

Tytuł	Wykonanie
Środki z budżetu państwa na bieżącą działalność jednostki – dotacja celowa	5 334 000,00
Środki z budżetu państwa na bieżącą działalność jednostki – dotacja celowa (odszkodowania bobry)	0,00
Środki z budżetu państwa na wydatki majątkowe	0,00
Środki z budżetu państwa na współfinansowanie realizowanych projektów w tym:	0,00
Środki na finansowanie realizowanych projektów wydatki bieżące w tym:	51 987,35
- INTERREG	
Środki na finansowanie realizowanych projektów wydatki majątkowe w tym:	114 193,06
- INTERREG: 2 056,44	
- POIS (Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej BPN): 112 136,62	
Razem środki na wydatki bieżące	5 385 987,35
Razem środki na wydatki majątkowe	114 193,06

Tab. 3. Pozostałe przychody – realizacja zadań w ramach podpisanych umów.

Tytuł	Wykonanie
Środki pozyskane na zadania finansowane z WFOŚ i GW	0,00
- wydatki bieżące	
Środki pozyskane na zadania finansowane w ramach instrumentu finansowego LIFE w tym:	3 504 732,62
- wydatki bieżące realizowanych projektów pn:	953 919,80
Renaturyzacja sieci hydrograficznej Etap I:	a) środki KE - 12 339,70
Ochrona siedlisk mokradłowych Górnej Biebrzy:	a) środki KE - 695 426,47
Renaturyzacja sieci hydrograficznej Etap II:	a) środki KE - 170 911,60
	b) środki NFOŚiGW- 34 150,00
Ochrona Bociana:	a) środki KE - 41 092,03
- wydatki majątkowe realizowanych projektów pn:	2 550 812,82
Ochrona siedlisk mokradłowych Górnej Biebrzy:	a) środki KE- 1 394 972,63
	b) środki NFOŚiGW - 538 450,00
Renaturyzacja sieci hydrograficznej Etap II -	a) środki KE - 379 364,20
	b) środki NFOŚiGW - 121 647,00
Ochrona Bociana:	a) środki KE - 116 378,99
Środki pozyskane na zadania finansowane w ramach instrumentu finansowego POIS w tym:	598 737,62

- wydatki bieżące realizowanych projektów pn: Przygotowanie planu ochrony BPN:	a) środki KE - 33 531,78 b) środki NFOŚiGW - 5 917,37	60 832,98
Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej BPN:	a) środki KE - 18 176,27 b) środki NFOŚiGW - 3 207,56	
- wydatki majątkowe realizowanych projektów pn: Przygotowanie planu ochrony BPN:	a) środki KE - 15 220,30 b) środki NFOŚiGW - 2 685,94	537 904,64
Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej BPN:	a) środki KE - 441 998,64 b) środki NFOŚiGW - 77 999,76	
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy dotacji z Funduszem Leśnym - wydatki bieżące		184 650,24
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy dotacji z Funduszem Leśnym - wydatki majątkowe		1 333 171,71
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy z Towarzystwem Przyrodniczym BOCIAN		18 439,02
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy INTERREG- wydatki bieżące		309 235,88
Zrealizowane zadania w ramach podpisanej umowy INTERREG- wydatki majątkowe		11 653,14
Środki pozyskane z NFOŚiGW na finansowane przedsięwzięcie, w tym:		1 362 505,91
wydatki bieżące		80 521,22
- ochrona cietrzewia Tetrao Tetrrix w BPN		
wydatki majątkowe:		1 281 984,69
- wykupy gruntów	- 883 855,29	
- ochrona przeciwpożarowa	- 395 780,17	
- ochrona cietrzewia Tetrao Tetrrix w BPN	- 349,23	
- dopłaty rolno-środowiskowe ARiMR		20 488,87
- Przychody odpowiadające równowartości odpisów amortyzacyjnych		1 746 569,76
Razem środki na wydatki bieżące		3 374 657,77
Razem środki na wydatki majątkowe		5 715 527,00
OGÓŁEM pozostałe przychody		9 090 184,77

Tab. 4. Zestawienie projektów realizowanych w 2017 roku w Biebrzańskim Parku Narodowym

Lp.	Nazwa projektu	Czas trwania projektu	Wartość projektu	Wykonanie ogólne	Wykonanie roku 2017	Charakterystyka projektu
1	LIFE11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”	01.09.2012 - 30.03.2019	18 306 694,00	12 613 318,88	2 628 849,10	Dolina Górnej Biebrzy to obszar o cennych i wyjątkowych walorach przyrodniczych. Na szczególną uwagę zasługują siedliska bagienne, szczególnie te objęte siecią Natura 2000. Realizacja projektu ma na celu zapobiec negatywnemu oddziaływaniu sieci melioracyjnej na faunę i florę danego terenu.
2	LIFE09 NAT/PL/000258 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w basenie środkowym Doliny Biebrzy. Etap I”	01.09.2010 - 30.12.2016	15 001 178,00	13 192 623,09	18 450,00	Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym Doliny Biebrzy ma na celu stworzyć warunki do zahamowania procesów degradacji siedlisk bagiennych w Basenie Środkowym Doliny Biebrzy jak również poprawić warunki siedliskowe dla awifauny ekosystemów nieleśnych.
3	LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”	01.06.2014 - 31.12.2018	27 231 405,00	8 586 532,73	989 791,71	Projekt ma na celu poprawę warunków ochrony siedlisk bagiennych w Basenie Środkowym doliny Biebrzy poprzez: zahamowanie procesu degradacji siedlisk bagiennych, poprawę stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, pogodzenie wymagań ochrony przyrody z rozwojem działalności turystycznej, kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.
4	LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski”	01.08.2016 - 31.07.2020	417 910,00	174 491,92	174 491,92	Projekt ma na celu zapewnienie właściwego stanu ochrony populacji bociana białego, zagrożonych i konfliktowych gniazd bocianów białych. Zapobieganie spadkowi tolerancji społeczności lokalnej wobec bociana białego. Ograniczenie śmiertelności bocianów. Polepszenie warunków w ośrodkach rehabilitacji.
5	Fundusz Leśny umowa nr EZ.0290.1.5.2017 „Modernizacja i doposażenie ośrodka rehabilitacji zwierząt w Biebrzańskim Parku Narodowym”	01.01.2017 - 15.12.2017	1 328 569,86	1 292 982,83	1 292 982,83	Projekt ma na celu Modernizację i doposażenie ośrodka rehabilitacji zwierząt w Biebrzańskim Parku Narodowym, obejmuje min.: wyposażenie budynku ośrodka, zagospodarowanie terenu przy ośrodku, zakup samochodu specjalistycznego, zakup systemu obrazowania radiologicznego i sprzętu weterynaryjnego.
6	Fundusz Leśny umowa nr EZ.0290.1.6.2017 „Działania ochrony przyrody metodami gospodarki Leśnej w Biebrzańskim Parku Narodowego”	01.01.2017 - 15.12.2017	283 996,65	236 112,18	236 112,18	Projekt ma na celu wspomóc działania ochrony przyrody metodami gospodarki leśnej Biebrzańskiego Parku Narodowego, ochronę przyrody poprzez właściwe zagospodarowanie rekreacyjne lasu, poprawę jakości udostępnianych miejsc turystycznych oraz ochronę przeciwpożarową ekosystemów leśnych.

7	POIS.02.04.00-00-0007/16 „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu – Twierdzy 8”	01.02.2016 – 31.03.2018	716 000,00	660 981,87	660 981,87	Projekt ma na celu unowocześnienie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego, dzięki modernizacji ośrodka edukacyjnego, zapewniającej zwiększenie efektywności prowadzonych dotychczas działań. Oczekiwanym efektem modernizacji bazy edukacyjnej jest jej uatrakcyjnienie oraz wzrost liczby odwiedzających, co w rezultacie przełoży się na zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.
8	POIS.02.04.00-00-0025/17 „Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego”	01.09.2016 – 31.03.2021	12 137 177,00	62 224,09	62 224,09	Celem projektu jest przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego. Celami szczegółowymi są min: zgromadzenie wiedzy, zdiagnozowanie stanu zasobów przyrodniczych, walorów krajobrazowych i wartości kulturowych, zidentyfikowanie zagrożeń, opracowanie koncepcji ochrony zasobów przyrodniczych.
9	INTERREG LT-PL-056 „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w rejonie Dzukija i dolinie Biebrzy”	01.04.2017 – 30.09.2018	1 296 205,79	377 516,43	377 516,43	Projekt ma na celu rozwijanie turystyki ornitologicznej i ekoturystyki w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy poprzez wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego i potencjału regionu. Cel główny zostanie osiągnięty przez: zachowanie regionalnego dziedzictwa przyrodniczego i udostępnienie go dla zrównoważonej turystyki, rozwój turystyki ornitologicznej w celu wsparcia sektora turystycznego, wykorzystanie istniejącej infrastruktury obu regionów, wypełnienie luk informacyjnych, zwiększenie potencjału i atrakcyjności regionu dla ekoturystyki.

Tab. 5. Wydatki poniesione na zakup środków trwałych i środków trwałych w budowie:

Nazwa zadania inwestycyjnego	Razem	Środki pochodzące			
		dotacja z budżetu	środki własne	NFOŚ i GW	Inne (LIFE, POIS, Fundusz Leśny, INTERREG)
Środki trwałe w budowie - wykonanie remontu drogi gminnej LIFE11 NAT/PL/422 „Górna Biebrza”	394 698,77				394 698,77
Środki trwałe w budowie - dokumentacja LIFE11 NAT/PL/422 „Górna Biebrza”	30 504,00				30 504,00
Środki trwałe w budowie - dokumentacja na wykonania remontu dwóch istniejących zastawek oraz korony grobli oraz budowy pięciu przetamowań LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja Etap II”	126 075,00				126 075,00
Zakup gruntów	109 052,05		109 052,05		
Zakup gruntów- NFOŚ i GW	883 855,29			883 855,29	
Zakup gruntów LIFE11 NAT/PL/422 „Górna Biebrza”	1 508 219,86			538 450,00	969 769,86
Zakup gruntów-LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja Etap II”	250 889,20				250 889,20
Zakup środków trwałych - budowa małej infrastruktury turystycznej oraz pełnienie funkcji inspektora nadzoru LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja Etap II”	124 047,00			121 647,00	2 400,00
Zakup środków trwałych - zakup komputerów i oprogramowania POIS.02.04.00-00-0025/17 „Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego”	17 906,24			2 685,94	15 220,30

Modernizacja Sali ekspozycyjnej, holu i wiatrołapu POIS.02.04.00-0007/16 „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu – Twierdzy 8”	136 635,59	24 238,26		16 859,60	95 537,73
Zakup środków trwałych – wyposażenie Sali wykładowej, konferencyjne, ekspozycyjnej, holu, przedsionka i ściany frontowej budynku, POIS.02.04.00-00-0007/16 „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu – Twierdzy 8”	495 499,43	87 898,36		61 140,16	346 460,91
Modernizacja pomieszczeń obserwatora przeciwpożarowego w ramach Funduszu Leśnego umowa nr EZ.0290.1.6.2017	27 188,88				27 188,88
Zakup środków trwałych – zestaw do wykonania tras narciarskich w ramach Funduszu Leśnego umowa nr EZ.0290.1.6.2017	15 803,42		2 803,42		13 000,00
Zakup środków trwałych - sprzętu weterynaryjnego, systemu obrazowania radiologicznego w ramach Funduszu Leśnego umowa nr EZ.0290.1.5.2017	161 066,70				161 066,70
Zakup środków trwałych – samochód specjalistyczny w ramach Funduszu Leśnego umowa nr EZ.0290.1.5.2017	249 690,00				249 690,00
Środki trwałe w budowie – modernizacja i wyposażenie budynku ośrodka w ramach Funduszu Leśnego umowa nr EZ.0290.1.5.2017	643 971,68				643 971,68
Zagospodarowanie terenu ośrodka – wiata do siana i płyta obornikowa w ramach Funduszu Leśnego umowa nr EZ.0290.1.5.2017	110 633,32				110 633,32
Zakup środków trwałych – wyposażenie budynku ośrodka w kotłownię i zestaw mebli w ramach Funduszu Leśnego umowa nr EZ.0290.1.5.2017	127 621,13				127 621,13
Zakup środków trwałych LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona Bociana Białego” – budowa woliery dla bocianów	63 900,00				63 900,00
Zakup środków trwałych LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona Bociana Białego” – zakup szafy chłodniczej	10 889,99				10 889,99
Zakup środków trwałych LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona Bociana Białego” – zakup dwóch nadajników telemetrycznych GPS	24 600,00				24 600,00
Zakup środków trwałych LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona Bociana Białego” – zakup sprzętu weterynaryjnego	16 899,00				16 899,00
Zakup środków trwałych INTERREG LT-PL-1R-056 – zakup namiotu	4 680,14	702,02			3 978,12
Zakup środków trwałych INTERREG LT-PL-1R-056 – zakup drukarki	2 029,50	304,43			1 725,07
Zakup środków trwałych INTERREG LT-PL-1R-056 – zakup komputerów	6 999,93	1 049,99			5 949,94
Zakup środków trwałych – zakup automatycznego rejestratora i monitoringu	77 103,04		77 103,04		
Zakup środków trwałych – Zakup samochodów specjalistycznych patrolowo - gaśniczych	439 755,75		43 975,58	395 780,17	
Razem wydatki inwestycyjne:	6 060 214,91	114 193,06	232 934,09	2 020 418,16	3 692 669,60

13. Inwestycje i remonty

Tomasz Powalko, gł. specj. ds. inwestycji i remontów

Tabela 1. Remonty bieżące w 2017 r.

L.p.	Obiekt	Zakres robót	Plan	Wykonanie
1	Wiata Duża pole namiotowe Bóbr	Wymiana słupów, krokwi, poszycia dachu oraz odnowienie stóp z siedziskami wraz z malowaniem Fundusz Leśny i Interreg V-A LT-PL-1R-056	-----	Robocizna –koszty BbPN
2	Budynek mieszkalny Orzechówka 25	Wymiana okien w budynku mieszkalnym	-----	12 800,00
3	Budynek mieszkalny Osowiec-Twierdza 8A/5	Remont pomieszczenia mieszkalnego	-----	1665,01
4	Obiekty BbPN	Wykonanie okresowych przeglądów budowlanych	wszystkie obiekty	część obiektów
5	Cały obszar BbPN	Remonty bieżące infrastruktury turystycznej na terenie Parku polegające na konserwacji elementów drewnianych, naprawie bieżącej-wymianie zużytych elementów, czyszczeniu.	-----	-----
Ogółem				14465,01

Tabela 2. Inwestycje budowlane w 2017 r.

L.p.	Wyszczególnienie - Plan	Wykonanie
1.	Wiata Duża pole namiotowe Bóbr - Wymiana słupów, krokwi, poszycia dachu oraz odnowienie stóp z siedziskami wraz z malowaniem Fundusz Leśny i Interreg V-A LT-PL-1R-056	Część Robocizny i materiałów-koszty BbPN

14. Analiza stanu BHP

Środki czystości, posiłki profilaktyczne Agnieszka Waszkuć, Dział Administracji

W 2017 roku, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie profilaktycznych posiłków i napojów, na podstawie prowadzonej ewidencji czasu pracy, w warunkach określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu, w okresie zimowym wydano **3 732 szt.** zestawów posiłków dla pracowników. Koszt wydanych posiłków wyniósł **32 151,85 zł brutto**. W okresie letnim pracownikom, wolontariuszom, praktykantom, stażystom wydano łącznie **2 856 szt.** butelek wody mineralnej na kwotę **2 557,91 zł brutto**. Odzież i środki ochrony indywidualnej w tym repelenty są wydawane zgodnie z przyjętymi zasadami.

Umundurowanie i odzież BHP Ewelina Lingo, Dział Administracji

W I kwartale 2017 r. przeprowadzono zapytanie ofertowe pn. „Dostawa odzieży typu polowego dla pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego”. Umowę nr 5/2017 podpisano w dniu 10 lutego 2017 r. z firmą IR-MAK P.P.H.U Ireneusz Kapłan z siedzibą w Lublinie na realizację ww. zamówienia na kwotę **84 644,91 zł brutto**. Odzież typu polowego wydano uprawnionym pracownikom do dnia 28.02.2017 roku.

Dodatkowo zakupiono odzież typu polowego:

- pracownikom na ich wniosek na kwotę **1 968,00 złotych brutto**;
- pracownikom zatrudnionym w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050 na kwotę **2 491,98 złotych brutto** (koszty poniesione z projektu).

W III kwartale 2017 r. przeprowadzono zapytanie ofertowe na „Dostawę odzieży roboczej i obuwia roboczego bhp dla pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego” Umowę nr 16/2017 podpisano w dniu 31.07.2017 r. z firmą P.P.U.H. „SILVA BIAŁYSTOK” z siedzibą w Białymstoku na realizację ww. zamówienia na kwotę **39 243,15 złotych brutto**. Odzież bhp wydano pracownikom do 29.09.2016 roku.

Dodatkowo zakupiono odzież bhp i obuwie robocze:

- pracownikom na ich wniosek na kwotę **1 510,39 złotych brutto**;
- pracownikom nowozatrudnionym na kwotę **7 002,53 złotych brutto**

W grudniu wypłacono ekwiwalent pracownikom Służby Parku za przysługujące umundurowanie w 2017 r. wyliczone proporcjonalnie do okresu użytkowania w kwocie **21 904,96 złotych brutto**.

15. Ochrona mienia

Magdalena Chudek, Dział Administracji

Od dnia 19 kwietnia 2016 roku ochronę obiektu - budynku Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu Twierdzy 8 kontynuuje firma SECURITAS zgodnie z umową nr 181/16/M/SS. Od 19 stycznia 2017 r. zgodnie z umową nr 5/2017 ochronę fizyczną w Goniądzu ul. Wojska

Polskiego 72 oraz wydawanie kluczy do pokoi dla pracowników biura CEiZ w Osowcu-Twierdzy 8 pełniła firma EKOTRADE Sp. z o.o. z siedzibą w Białymstoku, ul. Składowa 10 lok.107.

16. Zamówienia publiczne

Grzegorz Polkowski, Dział Administracji

W 2017 roku przeprowadzono 33 postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego, w tym w 14 postępowaniach dopuszczono składanie ofert częściowych, z czego:

- a) w 19 postępowaniach udzielono zamówień, zawierając umowy;
- b) 14 postępowań zakończyło się unieważnieniem w całości;
- c) 3 postępowania zakończyło się unieważnieniem w co najmniej jednej z części.

1. Zastosowano procedury:

- a) 32 razy zapytanie ofertowe;
- b) 33 razy przetarg nieograniczony.

2. W przypadku udzielonych zamówień, gdzie wykonawca został wyłoniony w drodze przetargu nieograniczonego:

- a) 10 zamówień zrealizowano przy współfinansowaniu z programów LIFE +;

- b) 1 zamówienie zrealizowano przy współfinansowaniu z programu INTERREG Litwa-Polska Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- c) 1 zamówienie zrealizowano przy współfinansowaniu z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko;
- d) 4 zamówienia zrealizowano przy współfinansowaniu z Funduszu Leśnego;
- e) 1 zamówienie zrealizowano przy współfinansowaniu z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- b) 2 postępowania zrealizowano ze środków własnych Biebrzańskiego Parku Narodowego.

3. Wartość przeprowadzonych zamówień publicznych:

- a) poniżej 30 000 euro przeprowadzono 32 zapytania ofertowe oraz 13 postępowań w trybie przetargu nieograniczonego;
- b) powyżej 30 000 euro przeprowadzono 20 postępowań w trybie przetargu nieograniczonego.

17. Przetargi na dzierżawę nieruchomości

Magdalena Chudek, Dział Administracji

W II kwartale ogłoszono pisemny przetarg nieograniczony na dzierżawę nieruchomości położonej w granicach Biebrzańskiego Parku Narodowego przeznaczonej do prowadzenia ograniczonego kulturowego wypasu krów. Powierzchnia części nieruchomości będącej przedmiotem przetargu wynosiła 86,6 ha. Przetarg został unieważniony.

Przeprowadzono przetarg ustny nieograniczony nr 1 w drodze licytacji publicznej na dzierżawę nieruchomości będących we władaniu Biebrzańskiego Parku Narodowego. Łączna powierzchnia nieruchomości przetargu - 549,1181 ha.

18. Rada Naukowa

Helena Bartoszek, Gł. specj. ds. ochrony przyrody

W 2017 roku odbyło się jedno dwudniowe posiedzenie Rady Naukowej Biebrzańskiego Parku Narodowego w dniach 6-7.07.2017 roku. W pierwszym, wyjazdowym dniu posiedzenia przedstawiono Radzie rezultaty projektu LIFE09 NAT/PL/000258 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap I” oraz informację o realizacji II etapu renaturyzacji sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050.

W drugim dniu posiedzenia Rady wiodącymi tematami były: (1) prezentacja i dyskusja nad projektem zadań ochronnych BbPN na lata 2018-2020 oraz (2) informacja o złożonym do NFOŚiGW wniosku o dofinansowanie projektu „Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego” i dyskusja nad założeniami projektu. Rada zaopiniowała pozytywnie projekt planu zadań ochronnych BbPN na lata 2018-2020. Ponadto Rada przyjęła do akceptującej wiadomości informację o nowych tematach badawczych zgłoszonych do realizacji na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego w okresie 25.11.2016-30.06.2017. W ramach spraw różnych odbyła się dyskusja o planowanych przedsięwzięciach inwestycyjnych na obszarze BbPN i w jego sąsiedztwie, tj.: (1) budowa drogi ekspresowej S16, (2) modernizacja linii kolejowej nr 38 na odcinku Białystok-Ełk-Suwałki-Trakiszki, (3) przebudowa drogi krajowej S6 (Korycin-Augustów), (4) budowa fermy brojlerów w Wójtostwie w gm. Goniądz, (5) budowa zakładu przetwarzania odpadów w gm. Nowy Dwór.

W drugim dniu posiedzenia Pan Andrzej Grygoruk, dyrektor BbPN, w imieniu Pana Ministra, wręczył Panu mgr Mieczysławowi Bagińskiemu, wiceprzewodzącemu sejmiku województwa podlaskiego powołanie na członka Rady Naukowej Biebrzańskiego Parku Narodowego. Pan Mieczysław Bagiński został powołany na członka Rady na wniosek Dyrektora parku o uzupełnienie składu osobowego Rady Naukowej BbPN, w związku ze śmiercią Pana Jarosława Augustowskiego, Starosty Grajewskiego, członka Rady.

Tab. 1. Aktualny skład Rady Naukowej Biebrzańskiego Parku Narodowego

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja
1.	mgr Mieczysław Bagiński	Sejmik Województwa Podlaskiego
2.	prof. dr hab. Tomasz Borecki	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
3.	dr hab. inż. Zbigniew Borowski, prof. nadzw. IBL	Instytut Badawczy Leśnictwa
4.	dr hab. Przemysław Chylarecki, prof. nadzw. MiIZ PAN	Muzeum i Instytut Zoologii Polskiej Akademii Nauk
5.	prof. dr hab. Wiesław Dembek	Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach
6.	prof. dr hab. Piotr Głowacki	Instytut Geofizyki Polskiej Akademii Nauk
7.	prof. dr hab. Andrzej Górniak	Uniwersytet w Białymstoku
8.	dr hab. Bogdan Jaroszewicz	Stacja Geobotaniczna Uniwersytetu Warszawskiego w Białowieży
9.	dr inż. Andrzej Kamocki	Politechnika Białostocka
10.	Tomasz Kłosowski	fotografik
11.	mgr Lech Łepicki	Miasto i Gmina Lipsk
12.	mgr inż. Marek Masłowski	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku
13.	mgr Paweł Mirski	Komitet Ochrony Orłów
14.	dr Przemysław Nawrocki	WWF Polska
15.	prof. dr hab. inż. Tomasz Okruszko	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
16.	dr Paweł Prus	Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie
17.	prof. dr hab. Mirosław Ratkiewicz	Uniwersytet w Białymstoku
18.	prof. dr hab. Krzysztof Szoszkiewicz	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
19.	prof. dr hab. Jan Taylor	Uniwersytet w Białymstoku
20.	prof. dr hab. Tomasz Żylicz	Uniwersytet Warszawski

19. Podstawy prawne działania BbPN. Struktura i zatrudnienie pracowników.

Bogusława Siłakowska, Daria Rydzewska; Sekcja ogólna

Podstawy prawne działania

Biebrzański Park Narodowy działa na podstawie:

1. Rozporządzenia Rady Ministrów z 9 września 1993 r. w sprawie utworzenia Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz.U.1993.86.399).
2. Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 marca 2014 w sprawie Statutu Biebrzańskiego Parku Narodowego w Osowcu-Twierdzy.

3. Zarządzenia Dyrektora BbPN nr 23/2014 z dn. 31 grudnia 2014 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego BbPN z późn. zmianami
4. Innych aktów prawnych i zarządzeń publikowanych w BIP.

Stan na dzień 31.12.2017 r.

Źródło: <https://www.bip.biebrza.org.pl/179,podstawy-prawne-dzialania>

Struktura i zatrudnienie

Na dzień 31 grudnia 2017 r. w Biebrzańskim Parku Narodowym zatrudnionych było 105 osób w tym:

- a) 38 kobiet
- b) 68 mężczyzn
- c) 68 osoby w Służbie Parku

Biebrzańskim Parkiem Narodowym kieruje Dyrektor Andrzej Grygoruk, który na zasadzie jednoosobowego kierownictwa i odpowiedzialności:

- jest pracodawcą wszystkich pracowników Parku,
- zarządza i kieruje całokształtem działania Parku,
- reprezentuje Park na zewnątrz.

Zastępca Dyrektora: Mariusz Siłakowski

Strukturę Biebrzańskiego Parku Narodowego tworzą następujące komórki organizacyjne i samodzielne stanowiska pracy (wymienione w układzie alfabetycznym):

1. Centrum Ochrony Przyrody (kieruje zastępca dyrektora), w którym wyodrębniono:

- 1.1. Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego (kierownik: Grzegorz Kwiatkowski);
- 1.2. Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych (kierownik: Urszula Biereżnoj-Bazille);

1.3. Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych (kierownik: Artur Wiatr), w którym wyodrębniono:

- 1.3.1. Obręb Ochronny Basenu Dolnego (konserwator: Robert Kowalewski, siedziba w Osowcu-Twierdzy);
- 1.3.2. Obwód Ochronny Basenu Górnego (konserwator: Jan Bojsza, siedziba w Trzechrzeczkach);
- 1.3.3. Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe (konserwator: Jerzy Rolnik, siedziba w Wólce Piasecznej);
- 1.3.4. Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ (konserwator: Andrzej Sikora, siedziba w Grzędach), w którym wyodrębniono:
 - 1.3.4.1. Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt (kierownik: Agnieszka Tylkowska, siedziba w Grzędach);
2. Dział Administracji (kierownik: Magdalena Chudek);
3. Dział Edukacji i Udostępniania (kierownik: Cezary Werpachowski);
4. Dział Finansowo-Księgowy (główny księgowy: Halina Kardasz);
5. Dział Projektów
6. Posterunek Straży Parku (komendant: Kazimierz Kalinowski);
7. Samodzielne Stanowisko ds. Kontroli Wewnętrznej (Iwona Wroceńska);
8. Sekcja Ogólna (kierownik: Bogustawa Siłakowska)

Tabela 1. Wykaz pracowników BbPN wg. komórek organizacyjnych. Stan na 31.12.2017

(zgrupowane wg. komórek organizacyjnych w kolejności alfabetycznej, następnie nazwiska w obrębie komórki organizacyjnej w kolejności alfabetycznej).

Lp.	Nazwisko	Imię	Stanowisko	Komórka organizacyjna
1	Bartoszuk	Helena	Główny specjalista ds. ochrony przyrody	Centrum Ochrony Przyrody
2	Grygoruk	Andrzej	Dyrektor	Dyrektor
3	Aleksiejew	Wojciech	Konserwator malarz	Dział Administracji
4	Chudek	Magdalena	p.o. Kierownika Działu Administracji	Dział Administracji
5	Gadomski	Mirosław	Konserwator	Dział Administracji
6	Kamiński	Grzegorz	Robotnik gospodarczy	Dział Administracji
7	Kardasz	Piotr	Robotnik gospodarczy	Dział Administracji
8	Lingo	Ewelina	Specjalista	Dział Administracji
9	Magnuszewski	Bogusław	Mechanik	Dział Administracji
10	Niebrzydowski	Jarosław	Operator ciągników	Dział Administracji
11	Polkowski	Grzegorz	specjalista	Dział Administracji
12	Roszko	Małgorzata	Specjalista	Dział Administracji
13	Szabłowski	Stanisław	Operator ciągników	Dział Administracji
14	Wardach	Andrzej	Elektryk	Dział Administracji
15	Waszkuć	Agnieszka	Referent	Dział Administracji
16	Zajączkowski	Tomasz	Stolarz	Dział Administracji
17	Werpachowski	Cezary	Kierownik Działu Edukacji	Dział Edukacji
18	Bachliński	Jerzy	Referent techniczny	Dział Edukacji i Udostępniania
19	Browarski	Bogdan	Specjalista ds. edukacji	Dział Edukacji i Udostępniania
20	Głębocka	Beata	Specjalista ds. edukacji, ekspert ds. organizacji imprez otwartych i kontaktów społecznych w projekcie INTERREG	Dział Edukacji i Udostępniania
21	Łajewski	Artur	Referent techniczny	Dział Edukacji i Udostępniania
22	Muczyński	Zdzisław	Referent techniczny	Dział Edukacji i Udostępniania
23	Satkiewicz	Anna	Specjalista ds. edukacji	Dział Edukacji i Udostępniania

24	Tałałaj	Piotr	Starszy specjalista ds. edukacji	Dział Edukacji i Udostępniania
25	Wiatr	Ewa	Starszy specjalista ds. edukacji	Dział Edukacji i Udostępniania
26	Wroceński	Grzegorz	Kierownik Zespołu Udostępniania	Dział Edukacji i Udostępniania
27	Aleksiejew	Agnieszka	Starsza księgowa	Dział Finansowo- Księgowy
28	Kardasz	Halina	Główny księgowy	Dział Finansowo- Księgowy
29	Krzynówek	Ewelina	Zastępca głównego księgowego	Dział Finansowo- Księgowy
30	Ksepko	Beata	Samodzielna księgowa w proj. LIFE11 NAT/PL/422, Księgowa w projekcie INTERREG	Dział Finansowo- Księgowy
31	Sidor	Anna	Samodzielna księgowa, Księgowa w proj. LIFE13 NAT/PL/000050	Dział Finansowo- Księgowy
32	Skubich	Beata	Starsza księgowa	Dział Finansowo- Księgowy
33	Zalewska	Katarzyna	Księgowa	Dział Finansowo- Księgowy
34	Zawadzka	Danuta	Starsza księgowa	Dział Finansowo- Księgowy
35	Danowska	Marzena	Księgowa	Dział Finansowo- Księgowy
36	Biereznoj-Bazille	Urszula	Główny specjalista ds. ochrony przyrody, kierownik Działu Opinii i Uzgodnień Środowiskowych	Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych
37	Bogdan	Marlena	Referent ds. ochrony przyrody	Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych
38	Dzikowska	Natalia	Specjalista ds. ochrony przyrody	Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych
39	Jaszczyk	Monika	Referent ds. ochrony przyrody	Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych
40	Olkowska	Magdalena	Referent ds. ochrony przyrody	Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych
41	Piekarska	Anna	Specjalista ds. ochrony przyrody	Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych
42	Rafałko	Ewelina	Specjalista ds. ochrony przyrody	Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych
43	Bernatowicz	Adam	Kierownik zespołu projektu LIFE13 NAT/PL/000050	Dział Projektów
44	Bojsza	Anna	Kierownik zespołu projektu LIFE11 NAT/PL/422	Dział Projektów
45	Lićwinko	Marcin	Koordynator ds. komunikacji w proj. LIFE11 NAT/PL/422	Dział Projektów
46	Pawłowski	Paweł	Koordynator ds. ochrony przyrody projektu LIFE11 NAT/PL/422	Dział Projektów
47	Pińkowska	Justyna	Asystent ds. ochrony przyrody projektu LIFE11 NAT/PL/422	Dział Projektów
48	Stanek	Małgorzata	Koordynator ds. komunikacji w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050	Dział Projektów
49	Wróblewski	Włodzimierz	Koordynator ds. technicznych w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050	Dział Projektów
50	Zawadzka	Joanna	Koordynator ds. ochrony przyrody w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050	Dział Projektów
51	Tarka	Karolina	Specjalista ds. ochrony przyrody, inspektor ds. bhp	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
52	Bach	Krzysztof	Specjalista ds. ochrony przyrody	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
53	Fabiszewski	Michał	Starszy specjalista ds. ochrony przyrody	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
54	Frąckiel	Krzysztof	Starszy specjalista ds. ochrony przyrody	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
55	Gadomska	Sylwia	Specjalista ds. ochrony przyrody	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
56	Henel	Agnieszka	Starszy specjalista ds. ochrony przyrody	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
57	Krajewski	Łukasz	Starszy specjalista ds. ochrony przyrody	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
58	Kwiatkowski	Grzegorz	Kierownik działu Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
59	Marczakiewicz	Magdalena	Starszy specjalista ds. ochrony przyrody	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
60	Marczakiewicz	Piotr	Starszy specjalista ds. ochrony przyrody	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
61	Szarnecki	Adam	Referent techniczny	Monitoringu Przyrodniczego i Sozjologicznego
62	Henel	Krzysztof	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Środkowego Północ
63	Dąbrowski	Grzegorz	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Dolnego (Osowiec)
64	Dombrowski	Piotr	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Dolnego (Osowiec)
	Hiero	Grzegorz	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Dolnego (Osowiec)

65	Kowalewski	Robert	Konserwator Obręb Ochronnego Basenu Dolnego	Obręb O. Basenu Dolnego (Osowiec)
66	Łaciński	Andrzej	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Dolnego (Osowiec)
67	Pisanko	Krzysztof	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Dolnego (Osowiec)
68	Roszko	Andrzej	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Dolnego (Osowiec)
69	Zieliński	Łukasz	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Dolnego (Osowiec)
70	Chwaliński	Adam	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu środkowego Południe (Wólka Piaseczna)
71	Hiero	Henryk	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu środkowego Południe (Wólka Piaseczna)
72	Koźbiel	Krzysztof	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu środkowego Południe (Wólka Piaseczna)
73	Łuszcz	Wawrzyniec	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu środkowego Południe (Wólka Piaseczna)
74	Mydliński	Andrzej	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu środkowego Południe (Wólka Piaseczna)
75	Rolnik	Jerzy	Konserwator Obręb Ochronnego Basenu Środkowego Południe	Obręb O. Basenu środkowego Południe (Wólka Piaseczna)
76	Budziński	Mirosław	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Środkowego Północ (Grzędz)
77	Chwalińska	Helena	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Środkowego Północ (Grzędz)
78	Karp	Dariusz	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Środkowego Północ (Grzędz)
79	Kotowicz	Piotr	Starszy strażnik	Obręb O. Basenu Środkowego Północ (Grzędz)
80	Sikora	Andrzej	Konserwator Obręb Ochronnego Basenu Środkowego Północ	Obręb O. Basenu Środkowego Północ (Grzędz)
81	Bojsza	Jan	Konserwator Obwodu Ochronnego Basenu Górnego	Obwód O. Basenu Górnego (Trzyrzeczki)
82	Leszkowicz	Romuald	Starszy strażnik	Obwód O. Basenu Górnego (Trzyrzeczki)
83	Tylkowska	Agnieszka	Kierownik Ośrodka Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt	Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt
84	Zyśko	Michał	Starszy strażnik	Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt
85	Acewicz	Robert	Starszy specjalista ds. ochrony przyrody	Ośrodek wdrażania Działań Ochronnych
86	Kamińska	Teresa	Starsza księgowa	Ośrodek wdrażania Działań Ochronnych
87	Wiatr	Artur	Główny specjalista ds. ochrony przyrody, Kierownik Ośrodka Wdrażania Działań Ochronnych	Ośrodek wdrażania Działań Ochronnych
88	Zieliński	Bogusław	Starszy specjalista ds. ochrony przyrody	Ośrodek wdrażania Działań Ochronnych
89	Wroceńska	Iwona	p.o. Kierownika Działu Opinii i Uzgodnień Środowiskowych, samodzielne stanowisko ds. kontroli wewnętrznej	Samodzielne stanowisko ds. Kontroli Wewnętrznej/ PU
90	Chudek	Adam	Starszy specjalista	Sekcja ogólna
91	Rydzewska	Daria	Starszy specjalista ds. kadr	Sekcja ogólna
92	Siłakowska	Bogusława	Starszy specjalista, Pełnomocnik ds. ochrony informacji niejawnych, Administrator bezpieczeństwa informacji	Sekcja ogólna
93	Zielińska	Katarzyna	Starszy specjalista	Sekcja ogólna
94	Borkowski	Krzysztof	Starszy strażnik SP	Straż Parku
95	Dyszkiewicz	Marek	Starszy strażnik SP	Straż Parku
96	Jaworowski	Bogdan	Starszy strażnik SP	Straż Parku
97	Kalinowski	Kazimierz	Komendant SP	Straż Parku
98	Kossakowski	Piotr	Starszy strażnik SP	Straż Parku
99	Nikołajów	Marcin	Starszy strażnik SP	Straż Parku
100	Pawłowski	Paweł	Strażnik Straży Parku	Straż Parku
101	Świerzbiniński	Sławomir	Zastępca komendanta SP	Straż Parku
102	Żdanuk	Marek	Starszy strażnik	Straż Parku
103	Siłakowski	Mariusz	Zastępca Dyrektora	Zastępca dyrektora
104	Ramotowski	Mariusz	Specjalista ds. udostępniania	Zespół Udostępniania Parku
105	Powałko	Tomasz	Główny specjalista ds. inwestycji i remontów	

Tabela 2. Poziom wykształcenia pracowników BbPN

Lp.	Poziom wykształcenia pracowników BbPN	Ilość osób
1	stopień naukowy- dr	4
2	mgr inż.	20
3	w tym ochrony środowiska i pokrewne	15
	Inne	5
4	Mgr	31
	w tym biologii, ochrony środowiska i pokrewne	17
	Inne	14
5	inż.	8
	w tym ochrony środowiska i pokrewne	6
	Inne	2
6	licencjat	6
7	studium policealne	2
8	technikum, liceum	26
	w tym technik	23
	w tym liceum	4
9	zawodowe	3
10	podstawowe	4

W 2017 r. pracownicy BbPN podnosili swoje kwalifikacje zawodowe poprzez udział w:

- kursie – 1 osoba
- studiach podyplomowych – 5 osób (3 osoby zakończyły je w 2017 r.)

Profilaktyczna opieka zdrowotna nad pracownikami, szczepienia.

Profilaktyczna ochrona zdrowia pracowników prowadzona jest na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów prze-

widzianych w kodeksie pracy (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 2067) obejmuje lekarskie badania wstępne, okresowe, kontrolne. Jednym z podstawowych obowiązków pracownika jest poddawanie się ww. badaniom lekarskim oraz stosowanie się do wskazań lekarzy (art. 211 pkt 5 K.p.).

Pracownicy Biebrzańskiego Parku Narodowego są badani profilaktycznie przez odpowiednie jednostki medyczne, z którymi Pracodawca posiada, zgodnie z przepisami prawa, podpisane umowy na świadczenia z zakresu medycyny pracy:

- SP ZOZ w Mońkach, Al. Niepodległości 9, 19-100 Mońki
- Przychodnia Medycyny Pracy Dariusz Leończyk, Osiedle Południe 9, 19-200 Grajewo

Liczba wystawionych skierowań na badania lekarskie w 2017 r. :

- a) okresowe - 23
- b) wstępne - 5
- c) kontrolne - 11

Koszt przeprowadzonych badań w 2017 r. to średnio ok. 220 zł/ osobę.

Na podstawie Zarządzenia Nr 16/2007 Dyrektora BbPN z dnia 15.11.2007 r. w sprawie szczegółowych zasad częściowego zwrotu poniesionych kosztów przy zakupie okularów korygujących wzrok, Pracodawca w 2017 r. zrefundował część kosztów okularów ośmiu pracownikom. Pracodawca zapewnia pracownikom mogącym pracować w terenie szczepienia ochronne przeciwko kleszczowemu zapaleniu opon mózgowych, osobom pracującym ze zwierzętami szczepienia przeciwko wściekliznie oraz tężcowi. Pracownik zatrudniony przy pracach hydraulicznych szczepiony jest również przeciwko tężcowi oraz durowi brzuszemu. W 2017 r. zostało zaszczepionych:

- 54 osób – kleszczowe zapalenie opon mózgowych,
- 2 osoby – wściekliznę,
- 3 osoby – tężec.

20. Staże oraz praktyki studenckie. Wolontariat.

Daria Rydzewska, Sekcja ogólna
Magdalena Chudek, Dział Administracji

Staże oraz praktyki studenckie

W 2017 r. umożliwiono 11 osobom odbycie praktyk studenckich/ zawodowych w BbPN zgodnie z dostarczonymi programami praktyk oraz podpisanymi umowami z uczelniami/szkołami:

- a. Uniwersytet Łódzki- Wydział Nauk Geograficznych- 4 osoby
- b. Politechnika Białostocka- Leśnictwo – 1 osoba
- c. Uniwersytet Jagielloński- Wydział Biologii i Nauk o Ziemi – 1 osoba
- d. Uniwersytet Rolniczy w Krakowie- Wydział Leśny – 1 osoba
- e. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego- Wydział Nauk o Zwierzętach – 1 osoba
- f. Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu- Wydział biologii- 2 osoby
- g. Technikum leśne w Białowieży- 1 osoba

W 2017 r. jedna osoba zakończyła staż z Powiatowego Urzędu Pracy na podstawie umowy ze Starostą Monieckim, na stanowisku referent ds. administracji.

Wolontariat

W 2017 roku prace na rzecz Parku wykonywało 8 wolontariuszy (kobiet) w wieku od 19 do 53 lat.

Zadania do jakich zgłaszali się wolontariusze to:

- prowadzenie badań naukowych i monitoringu przyrodniczego
- monitoring śmiertelności płazów przy drodze;
- usuwanie gatunków inwazyjnych;
- inwentaryzacja lęgów bociana białego;
- opieka nad woliera adaptacyjną cietrzewi;
- opracowanie pomysłu waloryzacji krajobrazu BbPN;
- działania z zakresu edukacji przyrodniczej oraz związane z udostępnianiem Parku;
- rozpoznanie malakologiczne rzek: Sidry, Brzozówki i Kosódki;
- pomoc przy organizacji imprezy edukacyjnej;
- opieka nad zwierzętami w OHZKPiRZ;
- opracowywanie danych w systemie GIS(Arcgis), opiniowanie i uzgodnienie warunków
- pomoc przy organizacji happeningów, imprez Parkowych.

8 ww. osób odbyło wolontariat w ramach współpracy z Parkiem, inne osoby, które wcześniej zgłosiły się na wolontariat musiały w ramach umowy ze swoją uczelnią odbyć praktyki studenckie.

21. Szkolenia, warsztaty, konferencje, kursy.

Daria Rydzewska, Sekcja ogólna

Pracownicy BbPN w 2017 r. uczestniczyli w 58 różnych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych takich jak warsztaty, konferencje, szkolenia, kursy, sympozja:

Lp.	Nazwa konferencji/ warsztatów/ szkolenia/ kursu	Ilość osób uczestniczących
1	Szkolenie: „Jednolity plik kontrolny – nowe obowiązki w zakresie VAT 2017, centralizacja VAT”	2
2	Szkolenie: „Podatek dochodowy od osób fizycznych 2016-2017 z przychodów pracy po zmianach”	2
3	Szkolenie: „Aktualizacja zmian w ustawie VAT w 2017 r. oraz wybrane zagadnienia dotyczące nowelizacji ustaw PIT, CIT w 2017 r.”	3
4	Szkolenie: „Podatki dochodowe i podatek VAT”	2
5	Szkolenie dla wnioskodawców naboru konkursu w działaniu 2.4 „Plany ochrony obszarów Natura 2000 i parków narodowych”	3
6	Szkolenie SIP	1
7	Szkolenie: „Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne w praktyce funkcjonowania jednostek sektora finansów publicznych po zmianach rozporządzenia”	2
8	Konferencja: „Wpływ zmian klimatycznych na zasięgi gatunków i skład gatunkowy zbiorowisk roślinnych”	2
9	Szkolenie: „ZUS 2017- zmiany, program Płatnik, składki ZUS, emerytury ZUS”	3
10	Kurs SIP	1
11	Szkolenie: „Skuteczna komunikacja w zespole”	17

12	Szkolenie w zakresie ochrony informacji niejawnych	1
13	Szkolenie dla beneficjentów POIS- Rozwój bazy ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji podlegających parkom narodowym	3
14	Szkolenie praktyczne dla projektów zatwierdzonych w I naborze wniosków (Interreg)	2
15	Szkolenie strażników Straży Parków , szkolenie strzeleckie	8
16	Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych 2017 po zmianach Ustawy	2
17	Konferencja: „Interakcja- Integracja”	4
18	Konferencja: „Rola parków narodowych w rozwoju nauk przyrodniczych oraz znaczenie monitoringu przyrodniczego w zarządzaniu obszarami chronionymi w Polsce”	3
19	Szkolenie: „Obowiązkowe okresowe kontrole budynków i innych obiektów administracji publicznej- przechowywanie dokumentacji, prowadzenie ksiąg obiektu budowlanego, usuwanie uszkodzeń i braków- wnioski organów kontrolnych”	2
20	Seminarium: „POLWET- satelitarny serwis monitorowania i zarządzania obszarami Ramsar w Polsce	1
21	Konferencja: „Rozwiązania informatyczne dla ochrony przyrody”	2
22	Szkolenie funkcjonariuszy Straży Parku	3
23	Szkolenie: „Poufne wydruki pod kontrolą czyli systemy zarządzania dokumentami w praktyce”	1
24	Warsztaty: „Jak pisać przewodniki 2.0?”	1
25	Konferencja: „Bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstw w kontekście wprowadzonych i planowanych zmian w przepisach”	2
26	Szkolenie: „Kreatywne myślenie- kreatywne rozwiązywanie problemów”	4
27	Szkolenie: „Podatek VAT i CIT w działalności Parków Narodowych”	11
28	Szkolenie: „Zmiany w Prawie Budowlanym”	1
29	Szkolenie obronne	12
30	Szkolenie dla potencjalnych wnioskodawców w ramach POIS – rozwój bazy ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji podlegających parkom narodowym:	1
31	Szkolenie okresowe bhp- stanowiska robotnicze	29
32	Szkolenie okresowe bhp – stanowiska administracyjno-biurowe i kierownicze	9
33	Szkolenie: „Cyberbezpieczeństwo- jak ustrzec się przed zagrożeniami w cyfrowym świecie”	3
34	Szkolenie obronne	6
35	Szkolenie: „Tyczenie i inwentaryzacja powykonawcza obiektów. Operat techniczny. Ustawa przebiegu granic działek, linii brzegu, granicy nieruchomości w poszczególnych procedurach a dokumentacja geodezyjna. Zmiany w KPA po 01.06.2017 r. Planowane zmiany w geodezji”	1
36	Szkolenie: „Metodyka wykorzystywania monitoringu siedlisk roślin i zwierząt w teorii i praktyce”	3
37	Konferencja: „Parazytozy zwierząt- aktualne zagrożenia, nowe rozwiązania terapeutyczne i profilaktyczne”	1
38	Konferencja dotycząca ochrony ptaków na terenach mokradłowych	3
39	Warsztaty w sprawie raportu wdrażania Konwencji Ramsarskiej	3
40	Seminarium: „Wybrane zagadnienia z zakresu nowelizacji przepisów ustawy- Prawo Zamówień Publicznych zmienionych ustawa z dn. 22.06.2016 r.	1
41	Szkolenie z zakresu realizacji i rozliczania umów finansowanych ze środków funduszu leśnego w parkach narodowych w 2017 r.	3
42	Kurs Inspektora Ochrony Danych	1
43	Ogólnopolska Konferencja Ornitologiczna „Ornitologia w skali lokalnej i globalnej”	1
44	Warsztaty: „Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie”	2
45	Konferencja: „Polskie parki narodowe – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość”	4
46	II Sympozjum Naukowe: „Perspektywy w ochronie bioróżnorodności”	2
47	Szkolenie „Twoja firma jest tak zabezpieczona jak twoje drukarki”	1
48	Szkolenie dla beneficjentów POIS – ochrona przyrody i edukacja ekologiczna	3
49	Warsztaty w ramach projektu Pioneer into Practce	1
50	Szkolenie obronne	10
51	Szkolenie obronne	2
52	Szkolenie dla wnioskodawców projektu POIS	2
53	Seminarium dla beneficjentów I naboru - Interreg	2
54	XXII Konferencja „Edukacja przyrodniczo-leśna dla zrównoważonego rozwoju”	1
55	Konferencja: „Doświadczenia 20-lecia agroturystyki na Podlasiu i kierunki jej dalszego rozwoju”	3
56	Konferencja otwierająca w ramach dwóch projektów POIS 2014-2020	1
57	Szkolenie dla beneficjentów PIOŚ dotyczące obowiązków informacyjno-promocyjnych	1
58	Konferencja: „Oferta finansowania WFOŚiGW w Białymstoku na 2018 rok – potrzeby, oczekiwania, możliwości”	1

22. Ochrona danych osobowych. Ochrona informacji niejawnych.

Bogusława Siłakowska, Sekcja Ogólna

W Biebrzańskim Parku Narodowym przetwarzanie danych osobowych odbywa się zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. 2016.922 j.t. z późniejszymi zmianami). Administratorem Danych Osobowych jest Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego, który wyznaczył Administratora Bezpieczeństwa Informacji odpowiedzialnego za organizację bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych. Wprowadzono „Politykę bezpieczeństwa ochrony danych osobowych” oraz „Instrukcję zarządzania systemem informatycznym służącym do przetwarzania danych osobowych” i wdrożono zasady określone w tychże dokumentach.

Ochrona informacji niejawnych w Biebrzańskim Parku Narodowym jest realizowana zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. 2016 poz. 1167 j.t. z późniejszymi zmianami). Powołano Pełnomocnika do spraw ochrony informacji niejawnych odpowiedzialnego za zapewnienie przestrzegania przepisów o ochronie informacji niejawnych, w tym stosowanie środków bezpieczeństwa fizycznego oraz zapewnienie ochrony systemów teleinformatycznych. Powołano Sekcję ochrony informacji niejawnych podległą Pełnomocnikowi ochrony zapewniającą prowadzenie kancelarii materiałów niejawnych zgodnie z przepisami prawa.

23. Strona internetowa oraz Intranet

Bogusława Siłakowska, Sekcja Ogólna

Strona internetowa Biebrzańskiego Parku Narodowego znajduje się pod adresem <http://www.biebrza.org.pl>. Realizowana jest poprzez usługę zewnętrzną opartą o system zarządzania treścią (CMS), dzięki któremu strona może być współtworzona przez zespół osób – pracowników różnych komórek organizacyjnych.

Stale miejsce wśród stron internetowych zajmują informacje ogólne: o przyrodzie, ochronie przyrody, badaniach naukowych i monitoringu, działalności edukacyjnej, turystyce (szeroka oferta zawierające szczegółowe informacje przydatne turystom), jak również informacje z działalności parku, wydawnictwach, wolontariacie, imprezach promocyjnych, oraz realizowane projekty przy wsparciu środków zewnętrznych.

W ciągu miesiąca na stronie internetowej pojawia się średnio ok. 10 aktualności o tematyce przyrodniczej, edukacyjnej, w tym konkursy, komunikaty turystyczne, zaproszenia oraz relacje z wydarzeń i imprez.

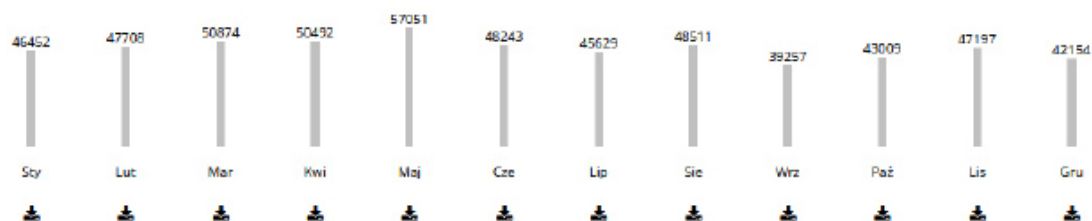
Statystyka za rok 2017 wskazuje na 566 577 odwiedzin łącznie, co daje średnio 47 215 wejść miesięcznie oraz 1552 wejścia w ciągu dnia.

Strona internetowa jest prowadzona również w angielskiej wersji językowej, jej statystyka osiągnęła w 2017 roku 16 887 wejść, co daje średnio 1407 wejść miesięcznie oraz 46 wejść dziennie.

W stosunku do roku 2016 stwierdza się wzrost odwiedzin angielskiej wersji językowej o 11 %.

Zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. 2001 Nr 112 poz. 1198 z późniejszymi zmianami) Biebrzański Park Narodowy redaguje podmiotową stronę BIP pod adresem: <http://www.bip.biebrza.org.pl> Statystyka za rok 2017 wskazuje na 71058 odwiedzin łącznie, co daje średnio 5922 wejścia miesięcznie oraz 195 wejść w ciągu dnia.

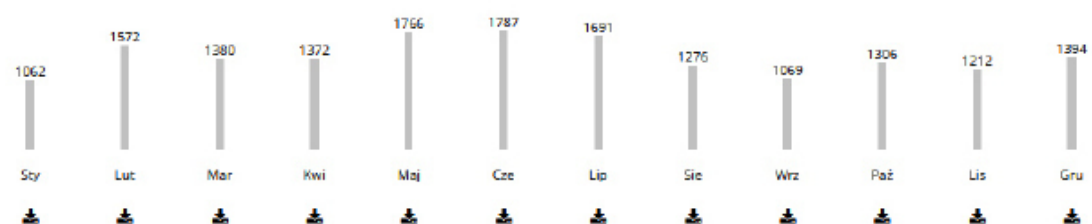
Wykres miesięczny: rok 2017

Podsumowanie:

- ilość odwiedzin: 566577
- min: 39257
- średnio: 47215 (12)
- max: 57051

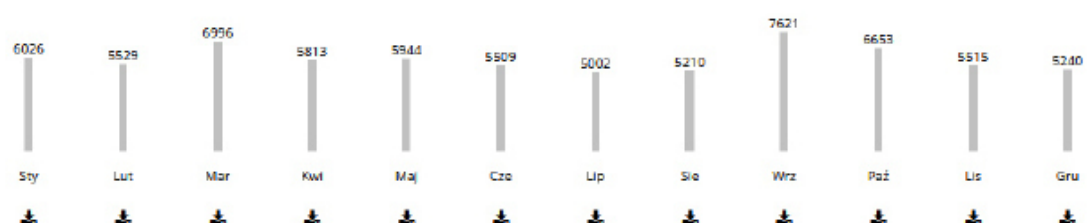
Wykres miesięczny: rok 2017

Podsumowanie:

- ilość odwiedzin: 16887
- min: 1062
- średnio: 1407 (12)
- max: 1787

Wykres miesięczny: rok 2017

Podsumowanie:

- ilość odwiedzin: 71058
- min: 5002
- średnio: 5922 (12)
- max: 7621

24. Kontrola zarządcza

Iwona Wroceńska, Samodzielne Stanowisko ds. Kontroli Wewnętrznej

W ramach kontroli zarządczej do Ministra Środowiska przedłożone zostały dokumenty planistyczne na rok 2017 w postaci: planu działalności oraz planu finansowego w układzie tradycyjnym i w układzie budżetu zadaniowego. Rozliczona została dotacja celowa za IV kwartał 2016 oraz trzy kwartały roku 2017. Przekazano sprawozdanie o stanie realizacji zaplanowanych celów i zadań oraz „Oświadczenie o stanie kontroli zarządczej w Biebrzańskim Parku Narodowym za rok 2017”. Z oświadczenia wynika, że w roku 2017 w ograniczonym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza.

Kontrola zarządcza poddana została samoocenie wykonanej przez kadrę kierowniczą. Uzyskane wyniki samooceny wskazały, że funkcjonuje ona pozytywnie. Wszystkie standardy kontroli zarządczej otrzymały ocenę pozytywną.

Kierownicy komórek organizacyjnych dokonali identyfikacji i analizy ryzyk, na podstawie których powstał rejestr ryzyk dla Parku na rok 2017.

W celu zapewnienia realizacji celów i zadań, w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy Dyrektor Parku wydał 28 zarządzeń w sprawie:

- czasowego zamknięcia odcinka szlaku czerwonego Goniądz-Ruda oraz ścieżki edukacyjnej „Brzeziny Kapickie”
- ustalenia wysokości opłaty za udostępnienie chłodni, w celu przechowywania tusz odstrzelonych dzików, okolicznym kołom łowieckim działającym na obszarach objętych restrykcjami w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń.
- zatwierdzenia składu zespołów spisowych oraz terminów inwentaryzacji składników majątkowych BbPN
- powołania Zakładowej Komisji Inwentaryzacyjnej w Biebrzańskim Parku Narodowym
- wypłaty ekwiwalentu za pranie odzieży roboczej i ochronnej
- wypłaty ekwiwalentu za pranie odzieży roboczej i ochronnej
- inwentaryzacji zdawczo-odbiorczej w BbPN
- w sprawie wprowadzenia Internetowego Systemu Sprzedaży Biletów wstępu do BbPN e-bilety (<http://biebrza.eparki.pl>)
- planu kontroli wewnętrznej w BbPN
- sposobów udostępniania obszarów BbPN w celach turystycznych i rekreacyjnych
- otwarcia szlaku w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ
- powołania komisji likwidacyjnej
- powołania komisji do oceny przydatności składników rzeczowych majątku ruchomego oraz praw na dobrach niematerialnych BbPN
- regulaminu korzystania z usługi Hotspot Biebrzańskiego Parku Narodowego w budynku biura w Osowcu-Twierdzy
- powołania komisji egzaminacyjnej do przeprowadzenia egzaminów dla kandydatów ubiegających się o „Zezwolenia na wykonywanie usług przewodnickich po Biebrzańskim Parku Narodowym”
- w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania za szkody spowodowane przez zwierzynę łowną
- częściowego otwarcia szlaku w OOBSP Grzędy
- zamknięcia szlaków turystycznych w Obrębie Ochronnym Basenu Środkowego Północ (Grzędy)
- czasowego zamknięcia szlaku czerwonego w O.O. Basenu Środkowego Północ (Grzędy)
- udostępniania BbPN do badań naukowych, zajęć dydaktycznych i monitoringu
- udostępniania obszarów BbPN do fotografowania, filmowania i nagrywania dźwięków
- inwentaryzacji zdawczo-odbiorczej zbiorów bibliotecznych w BbPN
- przewodników turystycznych oraz „Zezwoleń na wykonywanie usług przewodnickich po Biebrzańskim Parku Narodowym”
- Regulaminu udostępniania BbPN do amatorskiego połowu ryb
- udostępniania obszarów BbPN w celach turystycznych i rekreacyjnych
- monitoringu wizyjnego
- odzieży typu polowego pracowników BbPN
- Regulaminu udzielenia zamówień publicznych w BbPN na potrzeby realizacji programu „Przygotowanie Planu Ochrony BbPN w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020”

Biebrzański
Park Narodowy